

Sl. no. 193
Accession. 2657.

స్త్రీల పాటలు.
మూడవ భాగము.

14 JUL 1922

ప్రకాశకులు

నందిరాజు చలపతిరావుగారు

మంజువాడే ముద్రాక్షరణం,

ఏలూరు.

వెల రు 1.

All Rights Reserved

1922

స్త్రీల పాటలు.

మూడవ భాగము.

ప్రకాశకులు

నందిరాజు చలపతిరావుగారు

కుంజవాటి ముద్రాక్షరశాల,

ఏలూరు.

వెల రు 1.

All Rights Reserved.

1922

శ్రీరస్తు.
స్తోత్రపాటలు—మూడవభాగము.
విషయసూచిక.
దై వప్రార్థనాదికములు.

1 కృష్ణస్తుతి.	1
2 ఆపద్బాంధవస్తుతి.	”
3 భోగకయస్తుతి.	2
4 నారాయణస్తుతి.	”
5 సీతాపతిస్తుతి.	2
6 క్షయవీరస్తుతి.	”
7 ఉపచారముచేసేవాడు.	3
8 దొరకునాయుటవంటిసేవ.	”
9 నగుమోముగనలేసి	4
10 నినువినా.	”
11 భజనపరులకేలగలుగు.	”
పెద్దపాటలు.	
12 రాఘవకల్యాణము.	5
13 ధర్మరాజు జూదము.	12
14 కీచకవధ.	19
15 శాంతా కల్యాణము.	26
16 కామేశ్వరి పాట. (మనవాడు పాలకొలను.	38
17 సత్యభామ సరసము.	41
18 రుక్మిణి చిలుకరాయభారము.	45
19 రుక్మిణీదేవి ముచ్చట.	59

20	శాంత గోవిందనామములు-	82
21	శ్రీకృష్ణుని జననము కంససహాయము-	85
22	శశిరేఖ పెండ్లిపాట-	90
23	శ్రీశైల భ్రమరాంబాష్టకము-	93
25	గజేంద్రమోక్షము కథాగీతము -	94
25	గోవుపాట-	
26	శ్రీ పాక్షికాంబాప్రసవము-	100
27	మేలకాడేవి నొప్పులు-	106
28	శ్రీ కంచెపరిడరాజు పెండ్లిపాట-	108
29	అశ్వద్ధ ప్రక్షణం-	115
30	శ్రీరామాయకమృతరదయరులశృంగారసంభాషణము	116
31	పెంతుశ్వర్లువారి వేట-	120
32	కోవెల రాయభారము-	123
33	వామన చరిత్రపాట-	123
34	లక్ష్మీదేవి సాగటాలాట-	128
35	యశోద కొంగపాట-	132
36	సీతాదేవి వామన గుంటాలాట-	134
37	శివుడు పాలారగించుపాట-	137
38	శకుంతల సీమంతము	138
39	శ్రీ కన్య కామృతాంబుపాట-	141
40	శుభద్రాసారె-	146
41	ప్రయాగదశము-	148
42	తిరుమంత్రము -	151
43	తులసి గోవిందనామము లు!	152
44	తులసిదశము-	159

46 సీతాదేవి వేవిల్లు-	168
46 గంగా గౌరీ సంవాదము-	166
47 అనంత పద్మనాభుని నోము పాట-	170
48 ఉపాస్వత్సము పాట- (ఆటలన్నియుగలవు-)	175
49 మైరావణ చరిత్రపాట-	177
50 ధర్మాంగద చరిత్రపాముపాట-	191

నోములకథలు-

1 గాజులగౌరినోము-	233
2 కుంకుమగౌరి నోము-	
3 అవిటిగౌరినోము.	234
4 చిక్కుళ్ళగౌరి.	„
5 రేగులగౌరిదేవి.	235
6 గ్రహణగౌరి.	„
7 శాకదాసము నోము.	237
8 మునికార్తకదీపములనోము.	238
9 కార్తికదీపాలనోముకథ-	240
10 పోలాలఅమావాస్యనోము-	241
11 నిత్యశృంగారమునోము-	242
12 చంద్రికూటిమంగళవారము-	243
13 పండుతాబూలమునోము-	„
14 కన్నెతులసి నోముకథ-	244
15 కాటుకగౌరినోము-	245
16 బొమ్మనోముకథ,	„
17 బచ్చలగౌరినోము-	246

18 అట్టగి-జరవపువ్వునోము-	247
19 కార్తికచలిమిడినోము-	
20 గుమ్మడిగొరినోము-	248
21 పువ్వులతాంబూలమునోము-	249
22 మాఘగొరినోముకథ,	250
23 చెట్టునవసు1కిపువ్వులనోము	251
24 తరిగనిఆదివారములనోము-	253
25 బాలాదివారములనోము-	254
26 ఫలాల గొరిదేవి	255
27 చిలుకముగ్గుల కథ-	
28 కరుళ్ళ గొరిదేవికథ-	256
29 వాయిలక్కివారకథ-	257
30 శుక్రవారపు నోముకథ-	
31 మూడుకార్తుల నోముకథ-	258
32 చిత్రిగుప్తుల నోముకథ-	260
33 అపదలేని ఆదివారము కథ-	
34 శోకములేని సోమవారముకథ-	264
35 శ్రీరామ సామ రామాయణమ్.	265
36 శ్రీ వేంకటేశ్వర వ్రతకథ ఫలము-	267
37 శ్రీ వేంకటేశ్వర దీపారాధనము-	278

శ్రీరస్తు.
శ్రీపరమాత్మశేనమహే

25 సంవత్సరముల క్రిందట స్త్రీలు పాడుకొనుట కనుకూలములగు పాటలను బ్రచురింపవలయునని తలపెట్టి మేము సమకూర్చిన పాటలనేకములు శి భాగములుగా ముద్రించినారము. అప్పటినుండియు మఱికొన్ని ముఖ్యములైన పాటలు మా దగ్గరకు వచ్చుచున్నవి. కాని యవి ఒక భాగముగా ముద్రించదగినన్ని లేకుండట చేత కొంతకాలమును, ప్రపంచము నజ్ఞుల లూపి, కాకితము ప్రియముచేసి, అంధ్ర వాఙ్మయ ప్రచారమున కంతరాయము గలుగించిన మహాయద్ధమవలన కొంత కాలమును వానిని బ్రచురింపకుంటిమి. ఈలోగా కొండలు గుజలీ మద్రాఢకులు మేము బ్రచురించిన భాగములలో కొన్ని కొన్ని భాగములను విడివిడిగా ముద్రించిరి. అందు ప్రాచీనములేవియో మేమే స్వయముగ రచించిన వేయో గుర్తెలుగక యన్నియు బ్రచురించినారు. గ్రంథకలకాయనుమతిలేనిదే యట్టివి చేయరాదు. ఈ భాగములో కొన్నిపాటలు సంచూర్ణముగా, కొన్ని చాలవరకు, కొన్ని విస్తార సంస్కార యంతముగా మేమే వ్రాసి ప్రచురించినవి యున్నవి. గుజలీ మద్రాఢకులు, కడపు కక్కురితికై పుస్తక వ్యాపారము చేయు సామాన్యజనులు, మమ్మునడిగి గాని యట్టి సాహసమునకు జొరకుందురుగాక! వెనుక మేము ప్రచురించిన మూడవ భాగమును, నాలుగవ భాగముగా ముద్రించినారము.

ఈభాగమున, స్త్రీలకు నిత్యతలసి వ్రేలమును, వేంకటేశ్వర దీపరాధన వ్రేలమును చేర్చినారము. ఇప్పుడు సనాతన

జులమేమైన కొంచెమున్నదనిన, అది యింటనే, గృహలక్ష్యుల
యెడనే యున్నది. వారేవాస్తవముగా భారతభూమి కర్మభూమి
యను మాట నిప్పటికి సార్థకము చేయుచున్నవారు

భారతకులాంగనలారా ! ఈవ్రతములను ఒక్కసారి ఉచ్చా
రణ సౌష్ఠ్యముగలవారిచేత చెప్పించుకొని, భారత వ్రతాచరణ
మును జేసికొనుడు. విఘ్నేశ్వరపూజ గూడ స్త్రీలపాటలు రెండ
వభాగమునఁ జేర్చబడియున్నవి. ఈభాగమున విస్తారముగా స్త్రీ
లుపట్టునోములు చేర్చడమైనది. ఇంకను స్త్రీలునోచుకొను చిట్టి
చిట్టి నోములనేకములు, నాలుగవభాగమున ముద్రింపబడినవి.

ఈసారి స్త్రీలపాటలు చక్కగా ముద్రింపబడి, మనోహ
ముగా బైండు చేయబడినవి. ఇవి పఠియింతును తాండవ మా
మచు ననాదిన ధర్మపునః ప్రతిష్ఠాపన కార్యమున కుపయోగిం
చుగాక !

ఓం తత్ సత్.

ఏలూరు.
డి 1-3-1922

}

సజ్జన విధేయుడు,
నందిరాజు చలపతిరావు.

శ్రీ ర మ్మ.

స్థిలపాటలు-మూడవభాగము.

శ్రీ పరమాత్మ నేనమః.

శ్రీ కుభమస్తు- అవిఘ్నమస్తు.

పరమాంసపూజిత విశిష్టగుణప్రతిబద్ధరాగయై.

యాపృథివిధరాత్మజ సురావళిమెచ్చకతన్వరింపగా.

నేపుననామెక్కేలు గ్రహియించిన యిందుకళావతంసుడు

ద్వీపిత పుష్కలార్థముల జేయుమిముంగలిదోషహరియై॥

ఉ॥ శ్రీమదుమామహేశ్వరులు-చిన్మయరూపులు సత్కటాక్షువీ

తామృతవృష్టిభక్త సుజ-నాళిపయివెదజల్లుచుం గడుం.

జేమమెలర్పనేలుమహి-భృత్యులదీపములైనవారు మ.

మౌనముచునుండుగావుత స-ముచ్చితకాంక్షిత కార్యసిద్ధులక॥

1 కృష్ణస్తుతి, జంఘూటిరాగము-అదితాళము.

శ్రీలామనిజన-పాలాభవభయ, వేలానతసుర-పాలాసుకీలా॥

రామాకలుష విరామాజగదభి । రామాఘనసుఖ ధామానుధామా॥ శ్రీలా॥

ధీరామహిమ గభీరామహితవి । చాళాసదవన పారావతారా॥ శ్రీలా॥

గోపాలకథల దీపాయితఖల । పాపాసురహర చాపాధిరోపా॥ శ్రీలా॥

శృంగారసురుచిరాంగాపరసభు । జంగాధిపనద పాంగానుమంగా॥ శ్రీలా॥

2 ఆపద్బాంధవునిమీద కాంభోజి-త్రిపుట.

ఎంతజేదినమాపై నేలరాదయరాదు ఏమిసేరముచెప్పుమా॥

సంతసమునమాపామియచునిన్ను కరణుజొచ్చిన వెనుక శ్రమపెట్టదగునో॥ ఎంత॥

చింతలువదలి మాచిత్తములనునీడు చెంతకేర్పిరిమిరా.

పంతముమానుమెబ్బిన్మాకునినినుండక్క-నంతరంగగుహ్యదుండన్యదెవ్వడు॥

అపద్ బాంధవనుమ్ము నాదరింపుమటన్నఁ గోపము నేముతురా.

ప్రాపునీవేయని పార్థించుచుండఁగ మాపయినీకీటునుటపాయెనిదిమేరా॥ ఎంత॥

దోసకారులిట్లు ఘోషింపుచుండ విశ్వాసమునుంచవేరా.

దోసములనుబాపు దొరనీవైయింభంగ వానిగవానినివారింపసేరవే॥ ఎంత॥

నీవేదిక్కినిమేము పెరనమ్మియొండంగఁ గావఁదలంపవేగా।

కావనియొడల నోకారుణ్యమునుచున్న నేవాఁడుచేకొని యెలమిఁబోవగ
వేర్పు॥ ఎంత॥

3 కమాజురాగము-అదితాశము.

ప॥ వేగరారాయందు భోగీభోగశయన॥

అ॥ జాగుజేసేవదేరజలనిధిగంభీరధీర వేగ॥

చ॥ పంకజచరణసేనింకనోర్వగజాల॥

శంక సేయకనావంకకిటురారకౌతి॥ వేగ॥

శ్యామసుందరాకారస్వామిపరాకేల॥

నీమముతోడుత సేనిన్నేనమ్మియున్నవాడ॥ వేగ॥

దంశిభూధరవాసయెంతోనమ్మి యున్నవా॥

చింతిర్యరాదా సాంతారంగశుభాంగ॥ వేగ॥

4 కమాజురాగము-అటతాశము.

ప॥ నమ్రబోవర శ్రీమన్నారాయణ వేగ॥

అ॥ నిను పెరనమ్మితి నీలవర్ణ వేగ॥నను॥

చ॥ అనుదినమును నాకనులుపండుగుగాని!

గన గొనుటెన్నడో గరుడగమన వేగ॥నను॥

మననజవకనాహృదయకమలమందు॥

సదయింపని విన్నెచాలనమ్మితివేగ॥నను॥

కాంచినగరమందు గరుణతో నెలకొన్న॥

చంచల నిభచేల జాలమేలవేగ॥నను॥

5 కమాజురాగము-అనితాశము.

ప॥ గణినీచనినమ్మితిసీతాపతి॥

అ॥ పతితపోననామధ క్షమయదసోమ॥ గతి॥

చ॥ కకటచిత్తునికాకానురునిగాచినట్టి॥

కృపగలదొరవనికొకేడితివా॥ గతి॥

పగ వానితమ్మనిబట్టముగట్టిన॥

అగణికల్యాణసుగుణసాగరవా॥ గతి॥

పారంగలైనివాసక్రీకయతి॥

కూరిమిలోనిన్నెకొరిచియున్నవా॥ గతి॥

6 శ్రీరాగము-ఆదితాళము.

ప॥ రఘువీరారావదేరా.

అ॥ అఘమారా యసుపకుకూరా॥రఘు॥

చ॥ చిన్నియన్నాచేరరావా.

సాకిమ్మలకరువెల్లదీరయో॥రఘు॥

నీరదళరీరనిన్నె.

కోరియన్నాగురిగమున్నెయో॥రఘు॥

కుంజరాభూధరవిహారా.

పదకంజములెనమ్మినారాయో॥రఘు॥

త్యాగయ్యగారి కృతులు.

7 భైరవిరాగము-రూపక తాళము.

ప॥ ఉపచారిముజేసేవారున్నారని మరువకురా॥

అ॥ శ్రీపగావలేననినే కీర్తిని బలుకుచునుండగ॥

వాకిటనేపదిలముగావా । తాత్కళాదున్నాడని

శ్రీకరులగు నీతమ్ములు । జేరియన్నారని

యేకాంతమునసుజానకి । యేకాచీయన్నదని

శ్రీకాంతపరులెవ్వరు । శ్రీశ్యామరాసువినుతి॥ ఉ॥

8 బిలహారిరాగము-ఆదితాళము.

ప॥ దొరుకునా యిటునంటిసేవ॥

అ॥ దొరుకునాయల్పతపమొనరించిన భూదేవతలకునైన సురులకైన॥

తుంబురునారదులుసుగుణ సంకీర్తనములనాలాపముజేచుగా॥

అంబరీషముఖ్యులు నామముజేయుచు జాతాలుపైజల్లగా॥

బిందాధరలగు సురవరవిరిబోలులు నాట్యములాడగ॥

అంబుజభవసాకారులు లిరుగడల నన్వయవిరుదాంబునిపొగడ॥

అంబరవాసచెలులు కరకంకణంబులు ఘల్లనివిసరగ॥

మణిహారంబులుగదలగయూచెఘటితల్పంబుననెలకొన్నహరినికమగొన॥

మకరతమణిసన్నిభదేహంబున మెరుగుకనకచేలముశోభిల్లగ॥

చరణయుగనఖాంబి కాంతులు చెందుపిల్లలనేజేరా॥

వరనూపురములో వెలుగగ గనిరాజవజ్రపు భూషణము మెరయా॥

యూరమేనముక్తాహారములు మెరయ నుచితమైన మకరకుండనమ్ములు॥

త్యాగయ్యగారి కృతులు.

చిరునవ్వులుగలవదనంబులుముంగురులందవుకపోలముమద్దులగురియున్
వివృతాంమున తిలకముమేరసే దివిలావణ్యవిధికనుగొనన్ దో॥
తామసుగుణరహితమునులకుపొగడ తరముగాకవిశ్వమరచి
క్రిమత్కాంచనతోట్లపైని చెలువొందిగొలుపుండగ
కామితఫలదాసుకి యాసీతాకాంతునికని యుప్పొంగగా
రామబ్రహ్మతనయుడౌత్యాగ రాజనుతునితోపాడుచునుచగా
రామునిజగదోద్ధాముని గురరిపుభీముని చిన్మయారూపుని
పూజకామునిత్రిగుణాతీతుని కద్గుణధాముని కమలారమదగొనన్ దో॥

9 నాగవరాళిరాగము- ఆదితాళము.

ప॥ నగుమోముగనలేని నానాడదలిసి రఘువరనమ్రబోవరాదానీ॥

అ॥ నగరాజధరసీదుసరివారిలెల్లా వగబోధనతేసేవారలుగారె॥

అటులందదురాన॥

న॥

ఖగరాజనీయానతి వినివేలచినలేదో॥

ఖగనానిలకుబహుదూరంబనినాదో॥

జగమేలేపరమార్థ సెవరితోమొరలిదుడు॥

వగజాపకుతాళసు నన్నీలుకోరా త్యాగరాజనుతనీ॥

న॥

10 తోడిరాగము- రూపకతాళము.

ప॥ నినువివాసుఖముగాన నీరజనయనా॥

అ॥ మనసుకెంతో ఆనందమై పులకరించగ॥

రూపముప్రతాపము సరససల్లాపముగల॥

ని॥

కరుణారసపరిపూర్ణ వరదమ్మదువారకాగల॥

ని॥

రాగరసికరాగరహిత త్యాగరాజభాగభేష॥

ని॥

11 సురటరాగము- రూపకతాళము.

ప॥ భజనపరులకేలగలుగు దండపాణిభయము రాము॥

అ॥ అజరుద్రసురేశులకై యాప్తానమొసగురాము॥

అండకోట్లునిండిల కోదండపాణిముఖమున॥

హృత్పూండరీకమునుజూపి పూజనల్పుచు॥

నిందుక్తేమిటో కరంగు నిష్కారణములకువరదా॥

దండపాణిదాసుడైన త్యాగరాజసేయరాము॥

భ॥

రాఘవకల్యాణము.

హరువిల్లుపిరవను । ఆరామచంద్రులవచ్చినారు
 సీతామహాదేవితో శ్రీరామలచెలువమ్ము । చెలియలందరుశిష్యుల
 మన్మథునికన్నమరి హరిహరాదులకన్న ।
 అతడుచంద్రునికన్న అతిరూపుకలవాడదే ।
 రమణీయలావణ్యము । కార్యపరాక్రమంబులతోడను
 శ్రీరామచంద్రులుక్షీరాబ్జిశయనలై । భువినిజన్మించినారు
 అదిలక్ష్మివోలెటి । నీతనీపథాఁగివేడువమ్ము
 అతడునీవిభుకుగా నడుగుకొనుదైవాల । అతిహృదయములచేత
 ఆపల్కులనువినచు అతివ ఆనందమున । హాసించుచూచాచెను
 అందుచూ బొందుచూ విరహాగ్నినొందుచూ । నప్పటప్పటినుద్దులు
 విసుకొనుచునన్మకొనుచువిరహాగ్నియొక్కడై । తనుతానుమరచిపోయి
 మేడదిగియటుయిట్లుమేకొనిజూచుచు ।
 పాలుపుగాశ్రీరామనులపాడయైనగానమండ ।
 శృంగారవనమునకు చెలులతోగూడుకొని । తరుణులుతానేగను
 చిలుకలుపలుకగా కోయిలలుగుయ్యగా । హంసలందందాడగా
 ఆచెలియయందుండి వినజాలకా । వినియు మనజాలకా
 ఇంతిబయలుచూచియే మేమియోయనుచు । భ్రమితోడమరుగునుండె
 చిలుకలు హంసలు పలుమారుజలక్రిడ । లాడుచున్నవిచూడుచూ
 చిలుకలకాహారమిడకుండనుండిన । పలుకనేరకయుండును,
 కోయిలస్వరములుకుడియించిపట్టితే । నాదమ్ము లేకయుండు
 అనిచెలుపల్కగానట్టపైతలయూచి । ఇట్లుచేయగగూఢునా
 చెలుకుంటివాడుచేవగలవాడని । చెప్పగావంటియనుమి
 సన్నజాజాలశయ్యపైయంచుపవళించి । తలకొనుచుతల్లడించి
 పవళించితనలోన కాధలుపడుచును । తారుమారుగపలుకును
 ఇంతికిఆణిముత్యపుపేరులకా । ఎంతికిసన్నంపుపేరులాయె
 పానుపువిరులెల్ల మిసమిసలుతగ్గుండె । కాకుండెనీమేనను
 యినుకతిన్నెలమీదను యింతితా । పలుమారుపవళింపుచు
 యెలుచూచిబ్రమసిపరగంగ తనలోనె । తామరలగానుదొడగ
 ఇంతయుగ్రమితోడను యీనూర్య । రన్నెల్లకాయగాను

ఇంచేలపూపాస్ప యాగతిగానమర్పిరీ | చెలులారయింతమత్సరమేటికే
రవిరప్పికాదోయమ్మ | రమణీయమగువెన్నెలా
నిడుపున్నవచంద్రుడు | పండువెన్నెలగానెను
నన్నింతవేచేటియామన్మధునిబట్టి | సంకల్పవేయంతమా
యీచంద్రునీబట్టియింపొందకోహిణికి | పట్టిబలవంతాను పట్టప్పగించండి
అనగానెచేలులంకకైత్యోచారానకు |

పన్నీరుచల్లిరిబాలకనితెచ్చిరి అమృతఃపుఫలమూన ||
కరములడ్డములొగ్గుచు మేలైనవస్తువులు | కన్నెత్తిచూడకుండ
శ్రీరామసుద్దులు యేమనివెంటిమో | అరాముజాపుడమ్మా
తెండుచుక్కల్లారి నీరేజవాఘని | గొండినాకిపుడువేగ
మంటనేమీరుఅంటివుండైతి | అందండనానాథుని
వెదకితీసికురండి వేడుకలూజేతు | వెల్లిపొండిపుడువేగ
పక్షిజాతుల్లారమీరు నాపరమాత్ము గనివశిరా |
మీవంటికక్కలూ నాకేలలేవయే | ఎగిరిపోయిచూతును
నీలమేఘముచెప్పవే నీవేగి | కలియుగశ్రీరాముని
హరువిల్లువిరిచినన్ గొనుమంచునూ
తుమ్మెదాలోచెప్పవేనీవేగి | కలియుగశ్రీరాముని
హరువిల్లువిరిచినన్ | విరియించిపెళ్ళాడగా
అకాశఅంతరిక్ష భూకాంతరమూలో గూడుచు
మీశక్తులన్నియిచ్చి మేలుగాశ్రీరామమూర్తికానేలి
అరాముతోజెప్పడీ హరివిల్లు | వీలయముగివరచును
నన్నువిరియించితగ పెండ్లాడి | నాయాతికదీర్చుమనుచు
అప్పదిగ్గజములారా మీరతివి | కాధారవైయుండుడి
కలికిచిలుకాజెప్పవే | కాతుత్సవిభువతోడ
హరునివిల్లువిరిచి అరాముచంద్రులు | తన్నుపెళ్ళాడగాను
రతిహంసతోజెప్పవే మీ | రజీవవిభునితో ను
హరువిల్లువిరిచి అరాముచంద్రులు | నన్నుపెళ్ళాడగాను
అనినీతల్లలపోయగా నంతట | నరుణోదయంబాయెను.
అకుక్కుటములుగూనె అకవలములువి | నె అర్కుండుదంబుంచెను |
నగ్నయంబరములుచాటి సరగున కుభరేఖలంపించగా |

ఇనలేక రాబాలు లిద్దరువచ్చిరి మూర్ఖులకపురాజులు।
 కోటియనురులగలిగియు కాళికునియాగంబు నటులగాచీ।
 అహల్యకాపంబాపిహతుడెల్లు । జూడంగ వచ్చినారు
 ఉదయకాలముకొలసిలో । సంధ్యసేవములు దీర్చుకొని
 ఆర్కుడుదయమ్మ అయినోలేదని । ఆశ్చర్యపడుచుండెరి।
 అబాలురాజాచినా । అప్పటిబట్టితనహ
 అందది చెక్కిరినొక్కాడునో । యనుచు అనందమగుచున్నదీ
 అకాళకులోడను । ఆరామలక్ష్మణులు
 తమయిష్టసేవములు తీర్చుకొని । యాకొలుపుకూటానికేవచ్చిరి
 ఆరామలక్ష్మణులకు । అజనకుడెదురునడచీ
 శిశువుమగ శ్రీపాదపద్మములు । గడిగతాసింహాసనాలెచ్చెను
 కాసల్యసుతులకపుడు జనకుండు । గంధమత్తంతలిచ్చి
 కట్టువగాకానిచ్చిబ । హుమానములుజేసెను
 సంతోషమునజనకుడు రాములతో । భాషింపుతూనండగా
 జగతిరాజులెల్ల చెక్కిటాచెయి బూని చింతించియిట్లనిరి
 మేటిరాజులకెల్లనో యెచ్చొట్టస్థులమేరు పడజాపకా
 చిరుతబాలురకీట్లు సీహాసనాలెచ్చె । సిరియెంతదొడ్డదనిరి
 అకాళసంపన్నుడే । ఆజానబాహుడితడు
 ధిక్కరించున్నాడు రాజులందరిని । చుక్కలచంద్రుడేమో
 అతనియాకారానికి రాజులు । ఆరికాలుజేబోలరు
 అనిరాజులందరను తమతమపదిగాను । లెపోసీయిట్లనిరి
 ఆతనిరూపముగని జనకుడు । ఇయిచ్చునుకన్యను
 అనిరాజులందరు తమతమమరలాని । లెలబోయెచునుండిరి
 కార్యమృచేతనయితే । ఖండించుత్తుధనను
 కార్యముగాకున్న కడుజేగపోవలెను । గాండీపమేదనెను
 పరమాత్ముపలుకులకును జనకుండ । పరమానందమునను
 తనయిష్టదైవములనుకలచుకొని । యావిల్లతలికాంచుకొనివచ్చెను
 వెయ్యిన్ని యేనురుజనమెత్తి । దెచ్చినారపుడువారు
 శ్రీరామదేవరా ముందరయించితే । చిరనవ్వుతోబలికిరి
 చివుకవిల్లాకుదీ మీరుయేమానిపోగడెదరు
 విడికిటఅందుకుని విల్లునిరవంగ । యిదియెంతవాద్దునాకు
 జూచిరాలక్ష్మన్నా । నుదతిజానకీదేవిని

రూపలావణ్యములు సరిగానున్నపుడును । శిశువుకాచిరమి
 దేతరియొప్పుకున్న సొమిరిదినమెల్ల । వ్యర్థమగును
 అలియొప్పుకున్న జన్మమెల్ల । వృధాకాచిరాలక్ష్యణ
 కాచిరమిలక్ష్యణ । అనువదీజానకిదేవిపుడు
 భూమిలోబుట్టినా భూకాంతచూచి । పరుగునరమ్మానెను
 నడుముసన్నమునాడుమీ అయితి । చిన పాదముకాడుమీ
 చిన్నపాదముకాడుమీ అయితి । కన్నులుకాడుమయ్యా
 కాచిరమిలక్ష్యణ అనువదీరూపమంత చక్కగా
 కడువేగిరముయేగి । కదలిరమ్మనిబలికెను
 అనితిన్నుబంపినా పొసాదమని మొక్కిమ్ము ।
 జనకూనిమందిరంబులకేగి । సొమిరి జనులందరుమెచ్చగా
 రామునితలపుయేరిగి । జనకుడుబ్రతిహాళిక బెట్టంపెను
 వాకిలీద్వారపాలకులతోనాతండు । రాణివాసముజొచ్చెను
 శృంగారపతికన్యకూ । చెలియలుశృంగార మమరకేసి
 బంగారుసింహాసనమిచ్చెద । నీతొంగననునిచిరి
 సొమిరిరాకలెరిగి । ఆచెలియలూనీతకిట్లనిచెప్పిరి
 నిండుపున్నమచంద్రుని । పోలేటిరాముకమ్మకు నినుకాడవచ్చినారు
 అనీతవినిపొంగుచునవ్వుచు । నవరత్న సింహాసమున
 ఒప్పుచునందగాను । లక్ష్మణు లక్ష్మణమ్మలుకాచెను
 సోమకళబోలేటిసీత । పాదపద్మములుకాచీ
 తగుననుచునంతోషచిత్రాన పొంగుచు । చదురులోకలెంచెను
 చూసిన స్త్రీనిదేవరా । మీనుదతి జానకిదేవిపుడు
 కూరిహారదులుపొగడ । మాకలవిగాదయ్య అబ్రహ్మకయినగాని
 కాచిన స్త్రీవలక్ష్యణ । మనసుదతి జానకిదేవిపుడు
 అనుమానంలేక విరవనా యివిల్లు । అదిసాకు నిజముచెప్ప
 అన్న రాఘవకాస్త్రీని । మీచేడిజానకిదేవిపుడు
 హరిహారదులుపొగడ । మాకలవిగాదయ్య అబ్రహ్మకయినగాని
 అనితిమ్మడుపలుకగా । రాములు కనుపంజ్ఞ కేసినుపుడు
 అంగుష్ఠమునలీలనందుకుని । యావిల్లుచిట్లించె శ్రీరాములు
 పెళ్ళుపెళ్ళుచునగను । యీకూడులోకాలవారలెల్ల
 చూడ దిత్రముగాను । శ్రీరాములేనిరచిరి
 దుందుభులుమోయుగా । కూరులందరు పొగడగను

స్త్రీలపాటలు-మూడవభాగము.

వానాదిధమ్ముల పువ్వులవానలు । రాముపయిగురించిరి
 యెన్నెన్నిధములను రాముణ్ణి । జనకుడు కొనియాడగా
 కమలశేఖ్రియనియేటి । సీతాంగనను దెచ్చి శ్రీరాములకునిచ్చెను
 ఎల్లుండిలగ్నమనుచు । శ్రీరామచంద్రుల పెండ్లియనుచు
 కడమవారి పెండ్లిండ్లు యిక్కడ నెకాగలవు । కాంతలతోరమ్మనెను
 శ్రీరామచంద్రులకు । మాసీతాంగనను యిస్తును
 అతనితమ్ముడులత్తుడా । దేవరకు డొక్కోన నేనిస్తును
 భరకత్తుఁములకును । భరతునికి మాళవి నేనిస్తును
 కడసారపుకాంత శతకీర్తిని దెచ్చి । శత్రుఁమునికి యిస్తును
 ఒక్కలగ్నమందున । మీనుతులు నలుగురికి కళ్యాణము
 కాంతలనలుగురిని కన్యధారాబోతు । గయకొనిరక్షించుమి
 అప్పుడుకుభరేఖలు । అయ్యోధ్య పురికంపగా
 తనరేఖదదువుకుని తనరలులపరాక్రముని । తలయూచివాషింపెను
 దశరథులవచ్చి యపుడు । దేవులతో యిట్లనియెను
 సుతులకల్యాణముని సుతులనుదోడ్కొని । జనకపట్టమువచ్చెను
 దేవతలువచ్చినారో । దేవదేవుల పెండ్లికనుచు
 మహామునీశ్వరులంత పొగడుతున్నీరి । మహాత్ముని పెండ్లికనుచు
 గారిపార్వతివచ్చెను । కలకంఠునితోడకలసి
 లోకలక్ష్మివచ్చె శ్రీరామపెండ్లికిని । లోకనుంత వెలుగగా
 అరుంధతీదేవివచ్చె అనయూయ । అహల్యదేవివచ్చె
 దేవతాస్త్రీలంత చెలువమ్ముకేయుచు । దేవుణ్ణిచూడగన్చి
 సాటికితడొకడెయని చిత్తమున । చాలంగనుహ్సించుచు
 నిల్లువిరిచినరాముడు ఎహపరాక్రముకాడ । జనులెల మెచ్చగాను
 సంపెంగతయిలమునను తగుణాలు । నందతుల కిరనంతిరీ
 గంధమ్ములు దెచ్చిరి కాంతలందఱును । పన్నీటజలకనార్చి
 నెఱికురులుచుక్కుదీసి ఒకచెలియ । నేర్పుతోజడలలెను
 పట్టుచీరలు దెచ్చియు ఒకచెలియ । పణతులకుగట్టించెను
 ఆభరణములుసామ్ములు అతివలకు । అందముగ అలంకరించీ
 అతివలనుదోడుకొని ఆకాంతలందఱు । అతివేగమునవచ్చిరి
 మేటిపుటికలనుంచియు నల్లరును । జలదారలనునుంచిరి
 ఆరామచంద్రులకాళ్లుకడిగి తాను । కన్యధారయబోసెను
 కాంతలనలుగురినీ జనకుడు । భారబోసి యిచ్చెను

తెరచీరదీపితే శ్రీరాములజూచి । దేవతానప్పొంగను
 మంగళనూత్రిమ్ములుచెచ్చి । రామచంద్రులువేడుకతో
 నవ్వుచుశ్రీరామచంద్రులు । సీతమెడను గట్టెను
 అడిముక్కపువ్వులను । ఆరామచంద్రులు వేడుకతో
 నవ్వుచుశ్రీరామచంద్రులు । తానసీతశరణునబోసెను
 చిటికెన్నబట్టుకని సీతతో । శ్రీరాములు
 వైవాహికపువేదికకు చను దెంచి । దేవితోగూర్చుండెను
 సప్తపాదమ్ములప్పుడు తోక్కించి । ఆరుంధరినిజూపించెరి
 మూడోలోజనా పాకెన్నజేసి । నాగవల్లదీర్చిరి
 బంగారుఃశ్లేరములో తమరపుడు । పాలునెయ్యిబోసియు
 సీతహస్తముంచీ జనకడు । శ్రీరాముకప్పగించె
 బాలహస్తమ్ముముంచీ జనకడు । పలుకుకునొప్పగించి
 రాజాకప్పగించె జనకడు । రమణలను తానప్పుడు
 దళరథలు పొంగుచును జనకునతో । సంతోషమునబలికను
 కల్యాణమునవేడు కాంత ను యిప్పుడు । ఘనముగామాకిసిరి
 సంతోషించాయెను మేమిపుడు । పురికివేగాబోవలె
 కాంతిని నలుగురినిపంపుడి । మీరిపుడు యోధ్యభవోపలెను
 అనిరాజు యడుగగాను జనకడు । కన్నీరుదెచ్చుకొనుచు
 తనపతితోను తరణాలనంపుచుని । వేడుకతో జెప్పెను
 కాగిటజేర్చుకొని తనతల్లి స్నేహ దెచ్చుకొనుచు
 కాంతలానలుగురికి వడిదియ్యముబెట్టి । కాంక్షకొప్పగించె
 శ్లేరపములు మోయిగా దళరథలు । చేదలను దోడుకొనుచు
 కాంతితో పురులలో । యోధ్యభవవచ్చెను
 పరకరామునికాముగయి కొని । పట్నానికెలెంచెను
 యింటినీ తోడలపయి వుంచుకొని । కరుణనన్నగాదువ్వుతు
 అలకబంతులుజాటియొక మూరి । తిలకమప్పుడుదిద్దెను
 నాలికియనముల సిన్నంపు । కాటుకలేదీచ్చెను
 దేవీకళ్యాణరమితాను । నేరూపుతోజేయుచు
 అంతటశ్రీరాములు తనసంతోగూడి । సంతోషమునయొండెను
 అంతటబిడ్డనాడు । ఆరామచంద్రులు వేడుకతో
 నవ్వుచుశ్రీరామచంద్రులు అద్దమ్ము । నాతితూడుమనెను
 చూచీయద్దములోపల ఆదీవిత । తనరూపు తెలియలేక

యెంతమాయలుగఁచు శ్రీరామచంద్రుడాలు । పరసతినితేతగునా
 నేనుగాకుండగాను పరి తిని । యందులోనిలిపినావా
 యేకపత్నివ్రతుడవని ముక్తియిచ్చెను । మానులాయెరుగదాయె
 యెంతమాయలుగవలెనా ఓరామచంద్రుడ మీకిప్పుడు
 చాలచాలారామ మీతో జిన్నేహంబు । సరసంబువిరసమాయె
 అనిసీతపలుకగాను శ్రీరామచంద్రులు । నవ్వుకొనుచూ
 ఔసీతముద్దరాలనిచొగవ ననలోను । నవ్వుచు యిట్లాగును
 పతిలేనిసతినిజూచి ఓసీ యలాను । తోపిస్తేవి
 పతిజూపితేఆలక బాయా నీపుడు । పద్మాక్షిరోచ్చేవే
 నిలువుటద్దముదెచ్చియు రోమచంద్రులు । సీతచిటికెనట్టై
 అతివసునమిచ్చరమ్ము ఈ ముఖాడిగాను ।
 పతిలేనిసతిజూపించగలవానకినీవానెను
 సీతచిటికెనబట్టయు శ్రీరామచంద్రులు । చూడగాను
 యిద్దరూపులూ యిట్లనిరి । మొక్కరీతిగనుండెను
 వారుయెవ్వరుర సువా నాకు । వివాముగదలపునునెను
 అనిసీతయడుగగా చిరునవ్వునవ్వుచు । శ్రీరాములిట్లనిరి
 శ్రీరాముడసీతా సీతునిదానాను । మీరుగవలెచే
 సీతముగ్ధాయని వదిలొను తెలుసుకుని । నవ్వుచుతానిలచెను
 పతిమాటలకసీతియు స్త్రీయే । కరసువంచుకునిలచెను
 పెగ్గుబగినిలచున్న సీతని నందియు । శ్రీరాములుబలికిరి
 నీకునాకుభేదమా ఓసీతి । నీకు నీకుతగదు
 నన్నుగూడినపు సంతోషమున । రాజ్యమేలుమీ యావట్లమున
 రాఘవులకల్యాణము యెఱయిన । పాడినా విన్నగాని
 అప్తయోగ్యరహిలిచ్చి సంపదలిచ్చు । ఈరాజ్యపదవిచ్చును
 కన్యతెప్పరిబాడినా వాక । కల్యాణమానసుమను
 శ్రీరాములాసీత పరగనైవరిసము । తానిచ్చిరక్షించును॥

ధర్మరాజు జూదము.

శ్రీమంతులైయుందురీ కూరులైయుందురీ ।
 సామంతులైయుందురీ సరసులైయుందురీ ।
 సత్యమృదప్పరే ధర్మనందనులు । పుత్రులు పౌత్రులు భాగ్యులు ప్రజలు
 శోటి నీలయేండ్లు రాజ్యములు నేను । అంతటనరసింహదేవు హృద్ధింప
 మేడలునువాలులేమందిపావిశ్వు । మాణిక్యమయమైన సింహాసనమున
 అచ్చోటనిలిచితే ధర్మనందనులు । తల్లికికడపారి గారాబుపట్టి
 చావుపుట్టక దరియనహదేవుడుండే । పొడివస్త్రముగట్టడేతడివస్త్రమేగాని
 అంతటతనఅన్న డాడుంగవచ్చి । విన్నపముధర్మజాలు వినియోదరించు
 విందీరీకార్యములు చేయబోకయ్యా । అడకుమికూదములు వోడబోకయ్యా
 ఓమన్నయెలులయిన నామాటవినుము । పతులుచూడగమనసలిచెరనుబడగ
 ఈడ్చుకుపోగురుమమ్మిల్ల రాజులలో । అనియిట్లుసహదేవుడాడంగవినుచు
 చిరునవ్వునవ్విరే తాముధర్మజాలు । చిన్నవాడవునీవు యేమియెరుగుదువు
 పాటివారుబిలచితే వెళ్ళంగవూన । హస్తినాపురములో అంగళ్ళలోను
 ప్రధమమేనడచినవి బళ్ళోరిబళ్ళు । కామ్యులగట్టినవి శోటివీనుగులు
 అవియన్నినడచెనేహస్తినాపురము । కుంచలుగట్టినవిగుర్రాగ్ని అన్నీ
 అవియన్నినడచెనే హస్తినాపురము । తలలంటివుంచేటి కిరులులందరను
 వారెల్లనడిచిరేహస్తినాపురము । నీగ్లోసిపెంచేటి నెలతలందరును
 వారెల్లనడచిరేహస్తినాపురము । ఉగ్లోసిపెంచేటి యువిదలందరును
 వారెల్లనడచిరేహస్తినాపురము । పాలిచ్చిపించిహ పణతులంగరను
 యేవురుగవరసగుర్రాలకీ । యేవురువేసేటిహారములువేసీ
 యేవురుబట్టేటిగొడుగులుబట్టి । యేవురుబట్టేటిఆయుధములుబట్టి
 ధర్మరాజేలేంచెహస్తినాపురము । అల్లంతటధర్మజాలరాకలుకూచి
 యెదురులేచీవెళ్ళికారాజుపుడు । సింహాసనమువేసికూర్చుండిబట్టి
 లోహాసనంమీదకాళ్ళుడిగించి । పచ్చివిపోకలుపండుటాకులును
 భమిడిపళ్ళేరాలతాంబూలమిచ్చే । అస్తినాపురములో అంగళ్ళలోను
 పలకయుపారయునెలయుదప్పించి । ఈపలవేయించెసింహాసనమ్ము
 సింహాసనంమీదధర్మరాజుండే । లోహాసనంమీదరాజుగూర్చుండి
 వరసల్లాపకూదమ్మువరుసానాడి । క్రమ్మరపాచికలుగడుచేతనంది
 వరుసలకూదమ్మువరుసతోవాడ । ధర్మరాజుకుడిక్కొనకమ్మునేడొ

రాజచేతకల్కబలపమ్మనేడు । అస్తివాపురములో అంగళ్ళలోను
తనచేలిపాచికలుకడుచేలికిచ్చే । తావెల్లిపెద్దమ్మనగరికేతంచ
అతివనప్పుడుగాంచిఅతిధికితోను , సాష్టాంగదండనమహ్నములుజేసి
చేతులుముడుచుకొని చేసెవిన్నపము । ధర్మరాజతోనుజాదమ్మలాడి
అడిలినినేనుకలరెల్లయోడి । వస్తినేనేదునినుకరణమ్మనేడ
అనియిట్లురారాజాడంగవినుచు । చిరునవ్వుతోలికజ్యేష్ఠమహాదేవి
ధర్మరాజతోనుజాదమ్మలాడ । వద్దనుచునీకొకరైనచెప్పినేగదా
అప్పుడేజెప్పరాయెల్లవారెల్ల । ధర్మరాజుదేవుండు ధర్మరాజుతండ్రి
అటుగాకధర్మజాలు శరధిగావనుచు । అయినానుతననేర్పుచేసెదననుచు
క్షీరాబ్ధికడకేగ చెల్లలనువేదా । అల్లంతటనుఅక్క రాకల్లుజాచి
గుండెప్పులుమనియే మహాలక్ష్మీకపుడు । యెవ్వరినిచెరచగావచ్చెనోయక్కా
పాట్టుకుదాలవే పెట్టెదులకెల్ల । అరచేలికలహంబు పెంచుకొనివచ్చే
యెవ్వరినిపొందనువచ్చెనోయక్కా । అల్లంతటనుఅక్క రాకలుజాచి
ఎదురులేచివెళ్ళి మహాలక్ష్మీయపుడు । చిలగొనిముమ్మరుపడక్షణముజేసి
సాష్టాంగ దండనమహ్నములుజేసి । చేతులుముడుచుకొని చేసెవిన్నపము
యేమెవోయక్క నీవొచ్చినవనులు । అనతిమ్మనుచునుపలికమహాలక్ష్మీ
యనియిట్లుమహాలక్ష్మీ యడుగగానపుడు । యిట్లనిపలికనేజ్యేష్ఠమహాదేవి
రారాజాధర్మజాలుజాదమ్మనాడ । ఓడెనురారాజావరుసతోడతను
తనరాజ్యములనోడి తనకడకువచ్చె । శరణజొచ్చినవాని చెడగొట్టుటకును
మనసువొప్పుదునాకు మహాలక్ష్మీచినుమీ । అబ్రహ్మవిప్రులు చేసేటివేద్య
రాజమాయయాగమ్ము చేసిననాడు । వీధివీధులగట్టి విస్తర్భుపెయ్య
అయ్యభజాలలోపలికిబోలి । కూతుళ్ళుతానును కుడబోవవంగా
అకులుచేనుకుని మేముకూర్చుండ । కూతుళ్ళతోజాచి కొపించెభీముండు
అడదానవునీవుయిదిసీతిగాదు । మగవారిలోకుడువ పాటిలేదనుచు
అకులుదీయించివారజేయించె । ఆభీముకిస్తినేకాపమ్మనేను
చాలాలోపలవడ్లు పెరిపిన్ననాడు । నాదునినుగొలుకుననిపలికితినేను
కుంచమ్మఓరగాపెట్టిన్నన్నాడు । నాకునినుగొలుకుననిపలికితిననెను
అరికాలునుపుగించిడవన్ని నాడు । నాదునినుగొలుకునని పలికితిననెను
నాటికార్యమునేడు సమకూడెననుచు । నిన్నువేడగవస్తీ చెల్లెలాకావు
నాకోగ్గాదీర్చవే నలినాయతాక్షి । యేమెమహాలక్ష్మీ యేమెనాచెలియ
నీతగిధర్మనందనులనేపాసి । రారాజానుపొందవే రమణిరోసీవు
అనియిట్లతమఅక్క అడుగగానపుడు । ఇట్లనిపలికనే మహాలక్ష్మీతాను

అరికివిడిచినగడపదాటడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 చివ్వలేసిగృహము చూడడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 వాల్చినతోకలి దాటడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 యింటముగ్గులేక నడువడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 నీరాడులేనింట నిలవడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 కుర్రాడులేనింట కుడువడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 ఆడమిగిలినజలకము లాడడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 కట్టివిడచినవస్త్రములు కట్టడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 సానమీదచందనంబులడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 సభలోనుపక్షమ్ము పులికడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 పాళ్ళల్లోభేదమ్ము పంచడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 జట్టిపెండ్లిండ్లు చెయ్యడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 మునిమాఘముంజూని దుయ్యడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 ముత్తయిదుని ముంప జనిరిట్టడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 వడిలోవపుష్పములు నొయ్యడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 ముక్తిపండ్లుముని పళ్ళికొరికడేరాజు । నేధర్మనందనుని యెడబాయలేన
 అరికివిడిచినగడపదాటినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 చివ్వలేసిగృహము చూచినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 దూలములేనింటదూరినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 నట్టిపంటిట్టూరు మట్టికనవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 ఆడమిగిలినజలకములాడినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 కట్టివిడచినవస్త్రముకట్టినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 సానమీదచందనంబులడినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 నీరాడులేనింట నిలచినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 కుర్రాడులేనింట నిలచినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 సభలోనుపక్షమ్ముపల్కినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 పాళ్ళల్లోభేదముపండినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 మునిపండ్లు మునిపళ్ళికొరికినవాడు । ఆపాపకర్ముని నేబొందలేన
 ఆనియిటులఘనాలక్ష్మీపంక గానపుడు । అగ్రహమునకాచ నేజ్యేష్ఠమహాదేవి
 లక్ష్మీనచ్చిరారాజు పొందుటాదలసి । శకునిచేతిగాచియు సందిళ్ళబడెను
 అస్తినాపురములోఅంగళ్ళలోను । పలకయుపాచె నులెలకు దెప్పించి
 ఈవలవేయించె సింహాసనమ్ము । సింహాసనముమీదరాజుగూర్చుండి

అహోసనముమీద ధర్మరాజాండి । వరసలజాదమ్మవరుసతోనాడి
 కమ్మరపాచికలు కడుచేతనాడ । రాజాచేతికిజెక్క కనకమ్మునేడు
 ధర్మరాజునుజెక్క బలపమ్మునేడు । అస్తినాపురములోఅంగళ్ళలోను
 ప్రభుముననడచినవి బల్లగుబల్గు । ధర్మరాజునిబాసెను ధర్మంబునే
 తప్పకనుధర్మజాలు తమకోడిరపుడు । తలంటిపెంచిన తరులందరిని
 తప్పకనుధర్మజాలు తమకోడిరపుడు । నీళ్ళిసిపెంచిన నెలతలందరిని
 తప్పకనుధర్మజాలు తమకోడిరపుడు । పానిచ్చిపెంచేటి పణులందరిని
 తప్పలేకధర్మజాలు తమకోడిరపుడు । ఉన్నీసిపెంచిన యువకులందరిని
 తప్పకనుధర్మజాలు తమకోడిరపుడు । ఏవురుయొక్కనా ఆళ్వాలనోడె
 ఏవురువేసిన హారములునోడె । ఏవురుపట్టిన ఆయుధములనోడె
 ఏవురుగట్టినవస్త్రములనోడె । ఏవురుకియెల్లంబు పాంచాలినోడె
 సింహాసనముమీద రాజాగూర్చుండి । ప్రేమతోశిష్యులను బిలువనంపించి
 గాంధారినిబిలువరే పాంచాలినితేను । కర్ణునివరే పాంచాలినితేను
 చందానుబిలువరే పాంచాలినితేను । అన్నకడుగుగవెచ్చి అతిథికితోను
 చేతులుముడుచుకొని చేసెవిన్నపము । గాంధారియొనులు కావుమాచేత
 చందానుయొనులునుసరిపడవు నెను । కర్ణుండు బాపనుకొరాదునునెను
 యిందగపలుకులు యిట్లుపలకగను । కోపముతోపలికెనే రాగాజుపుడు
 యేమోయిగాంధార నీవోయికొమార । పోయి పాంచాలిని దోడుకొనిరాగా
 ధర్మరాజగట్టినా వస్త్రములుగట్టి । కర్ణుగాజువేసినా హారములువేసి
 ధర్మరాజుబట్టినా ఆయుధములుబట్టి । ధర్మరాజెక్కిన ఆళ్వాలనియొక్క
 హస్తినాపురముకు వెళ్ళినాడపుడు । అల్లంతట గాంధారు రాకెల్లుజూచి
 యెదురులేచివెళ్ళి పాంచాలియపుడు । యేమోయిగాంధారనీవోయికొమారా
 జాదంపుపాలలో వారలేమమ్ము । మారున్నగలిచెను మీరాజావోడె
 ముఖ్యముగపాంచాలి నిన్నురమ్మని । వదినగారినినుమా పరపతినినుమ్మి
 వదినగారపుకాపు వరుసలేలేవు । నిక్కముగపాంచాలి నిన్నురమనెను.
 తలలంటిపపూసి జాజాల్లుముడిచి । అంగుప్రవాంధినిర్మాగునునెను
 అన్నకడుగుగవెచ్చి అతిథికితోను । చేతులుముడుచుకొనిచేసెవిన్నపము
 పాంచాలినునాడేవి రాలేదునునెను । యేమోయిగూళ్ళాచుడె నీవేగిడుమారా
 జాదంపుపాలలోవారలేమమ్ము । మారున్నగలిచెను మీరాజావోడె
 నిక్కముగపాంచాలినిన్నురమ్మనెను । వదినగారినినుమ్మి పరపతినినుమ్మి
 వానిదప్పగరాదు వరపుకొనినుమా । వదినగారపుకాపు పలుకులు లేవు
 నిక్కముగపాంచాలి నీవురావేగి । తలలంటిపపూసి జాజాల్లుముడిచి

అంగుష్ఠవారధినిరారాదును నెను । విండికాగులతోను వేన్నీళ్లుగాది
భమిడికాగులతోను చిన్నీళ్లుచెచ్చె । వేన్నీళ్లుచిన్నీళ్లు సమముగాతోరిపి
పాపకర్మదుబోనెపాంచాలిమీద । పాంచాలిఖిలబట్టి దుక్కాసనుడీడ్చు
ముక్కాసలవారిలు ముందరాలదెను । ముట్టుతో గాబోనముకలోదోస్సి
యెడయెడగనిలుచున్న పాంచాలికాచి । ముగిమూకాల్లరె ముగియిట్లనిరా
కూడిమూకారెల్ల కూడుకొనిరపుడు । మూడువేల గుర్రాలుమూడువేలమూక
మూడువేలపులాపాడిగలవారు । నాల్గువేలగుర్రాలు నాల్గువేలమూక
నాలుగువేలయ్యపులాపాడిగలవారు । అయిదువేలగుర్రాలు ఏడువేలమూక
అయిదువేలయ్యపులాపాడిగలవారు । ఆరువేలగుర్రాలు ఆరువేలమూక
ఆరువేలయ్యపులాపాడిగలవారు । ఆమ్మరాఆటోహీణీఆరువేలబలము
దయగలధర్మరాజులుయెందుండినారో । వింకముగలభీముదురేచెప్పాణమున
కవలవారిద్దరుకారువారైకో । అనిచెప్పిదుఃఖించెపాంచాలియపుడు
తొయ్యలిఅపర్ణకాలవాకిటికి । పదుగురుజాడగాభంగంబుగాను
ఏవురుపురుషులతోడగూడుకొని । గుర్రాలసాలలుబాగుజేసెను
తొయ్యలిఅపర్ణకాలవాకిటికి । పదుగురుజాడగాభంగమ్ముజెయరా
మేడలుమహాబలుమలైపావిట్టు । సరిససుతయొక్కవేసఖయవాతోడ
నీయొక్కతోడలచైసుధేష్ఠయొక్క । సరిమంచమెక్కరాత్రిగింధారి
తొయ్యరాఅపర్ణకాలవాకిటికి । పదుగురుజాడగాభంగమ్ముజెయరా
కుందరావీకూడుతిననికాటల్లు । కుక్కనీవురాజ్యంబునేలితినిటర
గాకామెరిసిలేనుకనకంబుయపున । పూసమెరిసిలేనుపుష్కరాగమపున
మాణిక్యమనలుపైనమసికుండయగున । గాడిదయియెంతగజమానటోరి
కాలువలెన్నయివకలసిపారినను । గంగానదీతోటిపాటియగునట్ర
వీరులయెన్నయినయెత్తిపాంగిలేను । సముద్రముతోసరియైనచవిటిబుట్టల
పాములమనితమరుపడగలెత్తరె । కేఘనితోసరియైనచెడుగుపురుగులెల్ల
పక్షులమనితమరువృక్షమెక్కినను । గరుత్మంతునితోసరియగునకలపక్షులను
కోతులమనితమరుకొమ్మలెక్కినను । హనుమంతునితోసరియగునఅకోతులెల్ల
కరణాలమనితమరు కవిలిబట్టినను । కిర్రాములతోసరియగునసృష్టికరణాలు
రాజాలామనితమరురక్తకెక్కినను । ధర్మరాజుతోసరియగున కలరాజులెల్ల
భూచక్రపాలకులు సవ్యపాండుగిలును । మారాజుకుంతికిమాళ్ళతోసరిరా
తొయ్యరాఅపర్ణకాలవాకిటికి । పదుగురుజాడగాభంగంబుజెయరా
కృష్ణకృష్ణకృష్ణకృష్ణకరణు । కృష్ణుడానీవునాకుసహాయముగమ్మి
క్షీరాబ్ధిరాపలాసరిపాన్పుపైని । క్రిలక్ష్యతోడను జాడమ్ములాడి

అడేటిపాచికలు అటునిక్కయింది । అక్షయమనివేనె అపుడుపాచికలు
 అడవరేపిడవలెగాలువలెగానీ । అక్షయమనియేటివికలవెపాచికలు
 మనకులగోర్తిజ మనభక్తురాలు । మనవామమేగాని మనపదెన్నటికి
 పగవారుతనుబట్టి బాధింపగాను । అక్షయమనిచేస్తే అతిరోనేడు
 తూర్పుగాబడ్డపీతోంబడికలకొట్లు । పడమరబడ్డపీ పదికలకొట్లు
 ఉత్తరమునబడ్డపీపూర్వంకపాడవు । దక్షిణమునబడ్డపీతాత్మంకపాడవు
 తేళ్ళన్నివిరగను గోళ్ళన్నిముగ । ఓపలేకవారుకూర్చుండబడిరి.
 ఏమిసోమునో స్థితేపాచికలినీవు । ఈసభకాడిగా ఇందరిలోను
 పొందుగటంతెచ్చుచలిమెక్కుకెయ్యి । భీముడుపిడికడు పొకలందియ్యి
 అజగానుడుఅరచేతుల అటుందియ్యి । కవలెద్దగుగూడి ఉల్లభముబట్ట
 విష్ణుకాంతనో స్త్రీనివినుడిమిరిపుడు । బ్రాహ్మ్య పీఠుల పలుకులందరును
 భావించిగట్టరే పట్టచీరలు । వెలమవారీయిండ్లకెలదులందరు
 అంచుదీర్చిగట్టరే అంచుచీరలును । పట్టచీరలురేండు పట్టుకొనివచ్చి
 పదిలముగదాపుమని పలికవారాజా । పెట్టరనివారికి పెద్దలకు నెల్లా
 కట్టదగువారికి కకపుదీరగను । పట్టులెచీరలేకుండచెయ్యకట్టగను.
 మాస్త్రీనాపురమున అంగళ్ళలోను । యోగినీనది పట్టచీరలును
 అన్యునీతలకుయ్య ముగుచుకొన్యునెను । తనుతోక్కుమన్నరారాజాతోడలు
 తోడలుచీరించకా తలముడువననెను । నాకినుఖుబట్టినదుక్కాసనునిచేతులను
 తోరణాలుగుచ్చకతలముడువననెను । ధర్మజానినోకాదమ్మ అతిరిగాని
 తనతోటికాదమ్మ ఆడువ నిబలిక । పాంచాలితోటి ఆడెదననుచు
 ఉల్లాసముననుండెరాజులరాజా । మాస్త్రీనాపురములో అంగళ్ళలోను
 పలకయునుపారెయును తెప్పించిరపుడు । ఈవలవేయించెసింహాసనమ్ము
 అవలవేయించెకూర్మాసనమ్ము । సింహాసనముమీదరాజాగూర్చుండి
 కూర్మాసనముమీదపాంచాలియుండె । పాపకర్మనిముఖముతోకాడననుచు
 నడుచునువేయించెగండభారమ్ము । రారాజాతనచేతనేనెపాచికలు
 పాంచాలితనకాళ్ళతోనెపాచికలు । ఒక్కొక్కపలకకవస్త్రములుగలచె ।
 తనపలకగలుచుకొనితలఒడ్డుకొనెను । రారాజాతనచేతనేనెపాచికలు
 పాంచాలితనకాళ్ళతోనెపాచికలు । రెండోపలకకవారాలుగలచె
 తనపలకగలుచుకొనితలపెద్దుకొనెను । రారాజాతనచేతనేనెపాచికలు
 పాంచాలితనకాళ్ళతోనెపాచికలు । మూడోపలకకయ్యధములుగలచె
 తనపలకగలుచుకొనితలఒడ్డుకొనెను । రారాజాతనచేతనేనెపాచికలు
 పాంచాలితనకాళ్ళతోనెపాచికలు । నాలుగోపలకకగోడుగులనుగలచె

తనపలకగలుచుకొనితలబద్ధుకొనెను । రారాజుతనచేతవేసెపాచికలు
 పాంచాలితనకాళ్ళతోనెపాచికలు । రారాజుతనచేతవేసెపాచికలు
 అయిదవపలకక అందరినిగలచె । తనపలకగలుచుకొని తలబద్ధుకొనెను
 రారాజుతనచేతవేసెపాచికలు । పాంచాలితనకాళ్ళ దన్నెపాచికలు
 ఆరవపలకకే రాజ్యలుగలచె । తనపలకగలుచుకొని తలబద్ధుకొనెను
 రారాజుతనచేతవేసెపాచికలు । పాంచాలితనకాళ్ళద్రోసెపాచికలు
 ఏడవపలకకయేపురినిగలచె । తనపలకగలుచుకొని తలబద్ధుకొనెను
 రారాజుతనచేతవేసెపాచికలు । పాంచాలితనకాళ్ళద్రోసెపాచికలు
 అంతలోనేవచ్చి ఆమామకనుని । అడవారితోజూదమ్ము ఆడితివనివు
 అటుగాకపాంచాలితోను యాడితివ । అడవారేకారఅతివలేకార
 అడవారికియన్ని సహాయమేకాద । ఉడికేటిఅన్నములుతోనికజేసేరు
 మండేటినుంటకు మారుమసలేరు । కాలేటికొరువులు కాళ్ళదన్నెరు
 అటుగాకపాంచాలితోనుయాడితివ । అడవారేకారఅనుగులెకార
 అటుగాకపాంచాలి పతివ్రతేగాద । అనియట్లుఅకకునిఆమామటలకు
 ఆటచాలించెనే రాజులరాజు । ఆమాటనినియపుడు ధృతరాష్ట్రద్రోచ్చి
 సభలోనుఅచ్చిర్యమునతానుజూచి । ధృతరాష్ట్రదప్పడు కోపించిపలిక
 ఇదియేమిజూదములు యిట్లుఅడుగురా । రావమ్ముపాంచాలివరములిచ్చెదను
 నీసేనరాజ్యములు నీవుగైకొనుము । పరులదీసుకని వుపదిలొనవెళ్ళు
 అనియిట్లుఆరాజుఅడుమాటలకు । ఆమాటధర్మరాజు వినియూదరించె
 అడవారివాజ్యంబు ఏలంగతగునా । సతిగూడివనములకు పోయెదననుచు
 పాంచాలికోకనే వరులవేసుకొని । తప్పకను ధృతరాష్ట్రకుకాధారవోసె
 పరులనుకూడుకొని పాంచాలితాను । అరణ్యవాసముకుఅతివేగజనెను
 పండ్రెండుయేండ్లు పదిలముననుండి । అజ్ఞాతవాసమునకలిజేగవచ్చి
 విరటుపట్నముకొచ్చి వీరకేళురులు । ధర్మరాజుజూదమ్ముపాడినవిన్న
 అప్తఅయిశ్వర్యములు ఆరాజుయిచ్చు । సంపూర్ణవిజయంబు సంతోషముబు

14 క్రీచకవధ.

శ్రీమంతులయియుండు | శూరులయియుండు |
 పామతులయియుండు | సరసులయియుండు |
 సజ్జనులయియుండు | సుమనులయియుండు |
 ధర్మంబుతప్పడె తానుధర్మజాలు | తనపాలినర్మంబు తగిలిపడగొట్టి
 వలచిధరణిపుతోటి జూదమ్ములాడి | దుర్యోధనుడనువాచుపాపకర్మండు
 కల్పించివాడొకటి కపటజూదమ్ము | మాయతల్లడికాడు ఆడెజూదమ్ము
 ధర్మతల్లడగాను ఓడెజూదమ్ము | కొలువెల్లడును గుర్రానినోడే
 అయింపారినినోడె అందనాలోడె | సమరధులకోడె విష్ణుధర్మలనోడె
 ఏనుగులనోడేను సానువులకోడె | ద్రౌపదిసహితముగతమ్ములనునోడె
 తనవానినీడగా తనధూముగోడె | ఆడవిపండ్లొడేండ్లు ఆహారములను
 పన్నిండుమేండ్లు పన్నివముడీ | యేడాదిఅజ్ఞాతవాసమ్ముజేను
 విరటునిగొలచితే వీరశేఖరులు | కులధర్మమువప్పి కొలచెధర్మజాలు
 నాట్యగురువైమురిడెనగరఅర్జునుగు | వంటకొరకైయుండె నొనరభీముండు
 గుర్రములుకాతుననికొలచెనకులుండు | గోవులనుగాతుననికొలచెనహదేవుడు
 ఈపనులుతమరు శృంగారమునజేను | కోరివిరటులదేవి గొలచెపాంచాలి
 ఈరూపుఈరేఖ ఈచక్కవనము | ఎమండియూయూ కేతెస్త్రీవమ్ము
 వెలగవారుజూపితే చుననునిలుపుదురా | చూడదాప్రస్తుడుచూడదానిన్ను
 చూచినకృష్ణుడుచూడగంటెను | కాకయినుముకుయ్యాగమునురునాచెవుమా
 నిప్పుజెలంబునా నీవుయెరుగవా | సమద్రముకడముట్టనీదునాయెడు
 గంధర్వలేపురు కలగునాకులు | వారేవులైనాను లేరుయిచ్చిటను
 యెరుగక అంటినే యెలనాగనేను | తప్పలేదేమిటికి చంద్రముఖినునుచు
 అనుచువిరటులదేవి ఆదరింపుచును | నీవుచేయుపనులు నెలతరోయేవి
 ఆనతివ్యనుచును అతివబల్కగను | చెడెపాంచాలితా జెప్పంగదొడగ
 ఎంగిళ్ళముట్టను సంగతికిరాను | పాదంబులాట్టుటకు పడతినేనోప
 బాలలంగుళునైన నొత్తినేరాను | అంగనలువనులైన నాచేతగావు
 ఇంతర్ముడియగ నేల యామాటలేల | అతివసననాను అరచురలుయేల
 అప్పచెల్లెళ్ళవలె భావించుననెను | అనుచువిరటులదేవి ఆదరింపగను
 కోరివిరటునిదేవి గొలచెపాంచాలి | కొన్నాళ్ళయిరీతి గొలచియుండగను
 తిరుముక్కగజముల తీరుగలవాడు | మదమత్సరముతోటి మత్స్యపతిమరది
 వచ్చివాకిటనిలచె వలకీచకుండు | కుంతికొడలజూచి గునినెనుర్దనుడు

కుంతికోడలనుజూచి మోహించెబలుడు । చింతలచిక్కుచునీంజాబలుడు ॥
 అక్కనీదగ్గర నిలుచున్నచేడె । దానివూరేవూరు దానికేరవర
 దానిమగడెవ్వరో చెప్పవునాతో । అమ్మకోయేరాజా కూతురేనాని
 తెయ్యవలసినపనులు చేయునానీకు । వెలిదికస్తురీనాను మలదగాజూచి
 మేలుముత్యముసరులు మెడవె న్యజూచి అక్కజెప్ప యికయెవరామెనాతో
 ఈచీరఈవోళ్ళు ఇట్లున్నవిధము । వీయన్ననీకల దానిమాటలు
 వసిడిబొమ్మవుగదే పరికించిచూడ । మగువరోనీవోళ్ళుచుయిలెక్కడివె
 పుట్టరాఅడిపుట్టకలనీతోడ । ఇట్టిదోషపుపలుకు రెట్లుపలికిలివి
 రాముసతిగోరియు రావణుడుచెడెను । చెడ్డమాటలన్ని చెప్పంగదొడగ
 పరస్త్రీపరధనము సంబరముగాదు । తేరరెల్లడిగాను యెలచెడియెవవు
 అక్కనీనద్దన నిలుచున్నచేడె । హంసనడకలదాని అడుగులనుబోలు
 పద్మదళములుదాని పాదములబోలు । పోకబో దెలుదాని పిక్కలనుబోలు
 అరటిబో దెలుదాని పెందొడలబోలు । కలబందబోలునే కాంతపిరుదులు
 వడ్డాణముమరినట్లున్నదానదుము । చెరుకుకోలలుదాని చేతులంబోలు
 తేమలపాకులుబోలు దానిహస్తములు । శంఖచక్రముల భుజములంబోలు
 చక్రాకారములు కుచములంబోలు । పొద్దునకూర్చుడు తొడయించినట్లు
 పడలికానిముఖము బద్ధమునుబోలు । కలువకేకులుదాని కన్నులంబోలు
 చేమరేకులుదాని చెక్కిళ్ళబోలు । సంపెంగపువ్వుబోలు సాంపుసానికము
 దంతములుదానిమ్మి గింజలనుబోలు । మల్లెమొగ్గలుదాని పలువరుసబోలు
 పగడలిగలబోలు దానిపెదవులను । కొదమతుమ్మెదబోలుదానిగుగలకునును
 కొదమమ్మెదాని కొప్పుకునుబోలు । శశిముఖియాడుచు నాట్యమాడగను
 అతివయాకారాన జగధిగోమునిగి । అంకుశంబైనట్టి ఆముసలిచేత
 పట్టుబడియున్నను బ్రతుకుతెరవేమి । సర్వేశ్వరదేవి తాబోందకున్న
 గారపండగుదాన్ని గడియించుకున్న । పాలలిబోందకనాకు పోవుపాదాలు
 బ్రతుకనుమిఅక్కనును పాదములబడెను । పాదములపైబడ్డతమ్మనియెత్తి
 అక్కునజేర్చుకొని అతివయిట్లనెను । రారనీంహాబలుడ రాజరత్నాంక
 వీలనీంహాబలుడయిటుకంటిపనులు । నాతికైతిగగుటనాని నాబుద్ధినినును
 అడదానిదితము అరటాకు మొవ్వు । యెవ్వరేకున్నాను యమునాబాధించు
 సర్వేశ్వరులువిన దండించునిన్ను । ఇల్లాలిగోరితే యిదిఒక్కనింద
 పత్రివరసుగోరితే పోవుప్రాణములు । గంధగర్భేవురు కలరుదానిపతులు
 వారేవురైనాను లేరుయిచ్చటను । వారువిడిచిమ్మ కలలుగొట్టుదురు
 శ్రుష్టాతిగవలె పాలతులున్నారు । కుందనపుబొమ్మవలె కాంతలున్నాకు

పొగడబొమ్మలవలె పగలున్నారు । పజంపుబొమ్మలవలె పనితలున్నావ
 అనగానుచుకు అప్పకట్టగియె । నీరవాక్షినిబోలు నెలలేదిచెపును
 నాకొలుపువారంత నాకొందుక నెను । రరభాదులయినను రమ్యసిరిరాక
 యెంతరయినాయ్యితి గోరుబోలుదురే । చూడగూడదుకండ్రిచెదవునుమ్మి
 ముట్టగూడదుకండ్రి ముట్టెదవుమ్మ । ముందుఒకనాడునే ముచ్చటాడీత
 పనితకొనించిలే పనికిరినినేను । అనియిట్లుతననాక్క అడుమాటలను
 తల్లడించుచుదాని పాదములబడెను । నిలువపుస్సానిములు నిజముగానమ్మ
 అనికీచకుదుబలుక అతివభీతిల్లి । కాకన్ననీబుద్ధ కడముట్టదన్న
 గురపేరుజెప్పి ఆనుదరినంపేను । అటామిదనీవొలసినట్లుండుచున్న
 ఆక్కపలుకులువిని ఆసించాబలుడు । ఆధికసంభ్రమతోను నగరికేతెంచె
 మహారాజునచ్చెననియంగళాహారతులు । ముత్యాలహారతులుముదముప్పదెచ్చిరి
 మగువలుదెచ్చిన మంగళహారతులు । ఉల్లమలరక జేసి ఊర్కళాశభయ
 సుంపెంగలైలాన శిసాస్సనంటి । మంచిత్రైలముతోనుమరినలుగుపెట్టి
 సుగంధింపనమునకట్టకల్లుగాచి । వెండికాగులతోను వేసీళ్లుగాచి
 భమిధికాగులతోను చన్నీళ్లుతోడి । చన్నీళ్లుకేడిళ్లుపనుమాగాతోలిపి
 ముత్యాలమంతల ముగుదలందియ్య । పసిడిముంతలతోను పగలులందియ్య
 మహిమతోమహారాజు మజ్జనమాడె । పగడాలముంతల పగలులందియ్య
 మహిమతోమహారాజు మజ్జనమాడె । మెత్తినస్త్రములమేనుతల్లోత్తి
 పట్టువస్త్రంబులే కట్టదెస్తురు । రత్నాలసొమ్ములే రాజుమదికివి
 హచ్చెనచెవుల ముత్యాలపొగులును । అణిముత్యపుసరులు హారములువేసే
 మకరమాణిక్యాలు ఆసించాబలుడు । గంధకస్తురి పరిమళదవ్యములు
 బాగుగాధరియించె ఆసించాబలుడు । ఏడునిలువులభమిడి మేవలోపలను
 బంగారుతరికొళ్ళ పట్టెనుంచంబు । పట్టినుంచుమాల్చి పొన్నుమరించి
 యరుగడలతలగడలు యిమ్ముగనుంచి । నేత్రావపట్టుపచ్చడమెప్పుబరచి
 తోడిమెలబూసినవి పారిజాతములు । ఆనుంచిపానుపున అవిచాలబరచె
 జామాయిబూసినవి జాబిపువ్వలును । ఆనుంచిపానుపున అవిచాలబరచి
 మాపోయిబూసినవి మల్లెపువ్వలును । ఆనుంచిపానుపున అవిచాలబరచి
 పొన్నలుబొగడలేబొద్దునుల్లెలును । ఆనుంచిపానుపున అవిచాలబరచి
 నాలుదిక్కులకడదివ్వెవెలుగా । నడుమపసిడిచుమాలు చిలుకలగద్దె
 కనుమియొకకుడకగంధ మొకకుడక । చాలవన్నెలనిండపొకలాకులును
 చిన్నారిగిలుసులదినన్నపుకాను । గరఃతోనుదకంబుచిలుక లడక
 సకలాభరణములు చాలపశ్యములు । యిన్నియుంపించెనే తమ్మివ కెతాను

త మరకుంచలేఅణివ్రజములు । వ్రతిస్థక్రీష్టివ్రతిచింత మయె
మగువవిరటునిదేవివరిపువులునుడచే । మగువనుజానియానుధేష్టబలిక
మగువనాకయినింటమంచిగురగలదు । తోరలోబోయించిగొబ్బునను తెమ్మి
నుదలిసేనురయిల్లు చూచియెరుగదువ । అంగనబంపకే అణిగున్నదాన్ని
ఒరులుగొలచినవారు ఒకలచెడిరి । పరుగొలచినవారుపాథక నకచెడిరి
వతుల దగ్గరదేనివతులుకెల్లాను । అడరానీమ ఒలాడుదరుజనులు
నతులమనిగెరుగక తప్పలాడెదరు । లేవమ్యసుధేష్టగురచెప్పదాను
ఉవిదకోరిటులెమ్మివద్దరికేత్రీ । అకోరకట్టకొని అతిక్రీమునను
వెరచుచునచెనేపాచాలియ వుడు । ఓయ కాకమా ఒంతరిత్తుమా
ఓభూమిచెప్పమోడుగావమ్మా । కృష్ణజేష్టవృష్ణజేష్టవృష్ణజేష్ట
కష్టదానీవునాకుపాయమ్మమ్మి । అడలుతుగావెళ్ళేనేవానినగరికిని
వంచుతునొకకాలువైటనేవనే । అన్నమనఅక్కి నురనడుగుబంపింది
తోరలోబోయించికొంచుబోయెదను । అన్నయ నిమిలచేపు అతికరోనీవు
బావయిపిలవవేపద్యయ తక్కి । మారడుగోరినయిల్లుమధ్యయిల్లు
పానుకయినీవువలించుమానెను । వెరచుచుపాచాలివెనుకబోయె
దయ లేకనుగ్రదెతలెట్టియైచ్చి । పాకగర్బదువ్వాడ పోంపులెగరినీ
విడువకన్నాచెయ్యి విడిపించుకొనుచు । ను ర్యదుబంపినరాత్తుగుడుదన్నె
వానిమక్కననోఒవకడలొలిక । అపాల వాల్లెలండరకాడి
శృంగారుకన్యయిక్కడికేలవచ్చె । అకొలవువారెకనాశ్చర్యరదాచు
అంత్యకాలముపీనికానన్నమయె । తెరువుగానకచేదేవచ్చెనానభకు
ఒకప్రమానచెయి బట్టఉగ్రభీమండు । కట్టెకుఈమృనుఖండింతుననెను
వచ్చియీమానిసు పాటిగాదనుచు । వడ్డనుచుధర్మజాలవాదించిలిక
అడదానవునీవునభినదుమలవ । తగదునీకనిబలికతాధర్మజాలను
ఏగుమునుధేష్ట నగరిలోపలికి । ఒక్కడుమగడగునువనితలకునెల్ల
ఏవురుమగలండి తనకు ఈపొట్టువచ్చె । ననిపలికపాంచాలితానువటవటను
ఏగుమునుధేష్టనగరికనిపలిక । పాంచాలియప్పదుపరుగునబోవ
పాంచాలినిజానియానుధేష్టబలిక । నొప్పిపీనీమనసునొచ్చెనేయనుచు
నామాటరచ్చలకుపాలాయెనేడు । అంత్యకాలమువాని కానన్నమయె
నురమట్టుదునేనునుదలిరోఅనెను । నామాటరచ్చలకుపాలాయెనేడు
అవంలకాలానాభీముడవుడు । పవలించియుండగాపాంచాలివెళ్ళి
తెద్దులక్రిందుంచినవలికికాచి । వవలించినపతినిజాచిననతిడుభంచె
కుంతికొమర్చియేడుములనుబడగా । గాంధారితనయలుపట్టుబుగట్టా

అడవిలో నలుడు దమయంతి రాసీ । దమయంతియిడుములనుబడినట్లు యుంటే
 అలాగుకన్నీరు అరచేతబట్టి । యీ చేతబొబ్బలకు ఇక తెరవులేదు,
 ఒక లుడిసిన గంధము ల్లడటచేడె । తానదీస్తేగాని యొప్పుట తరుణి
 ఈతీవుడుండగా నెచారమేరే । ధర్మజులు యుండగా తలపోతలేరే
 నేనీకనుండగా నేరమేమిటికి । పనితీసేదగ్గకు వచ్చితేవాడు
 వచ్చేదననిచెప్పు పనితరోసీవు । అరాత్రిగిదిగించి అటుతెల్లవారే
 అబలయొక్కడికిబోక అక్కడికబొమ్మి । భానదిక్కు జూచిపద్యము లుజూచి
 పట్నములో పలికిపాచాలివచ్చె । గట్టిగా పట్టుదలపట్టె కీపకుడు
 కాంతయన్నచోటికే తెచ్చియపుడు । పనితనినుచే బట్టి వచ్చితేనేను
 పనితరోనా యొడలు పనికేనేయేమే । కలకంఠిసీతోడ కలయవచ్చితే
 కాంతరోనాకంత కంపలుబుట్టె । యవిదరోసీతోడనుండవచ్చితే
 పనితీతోనాకంతభయమయినేమే । పసిడిబొమ్మవునీవు పరికింపలేను
 పనితీతోడయిన స్త్రీలువున్నారే । ఇంతిసీతోడయిన యెంతలున్నారే
 రవణిరోసీకల రమ్మించుకోవే । పీవురకతులనీ యెరిగిరికీవు
 పదివందకతులైన పనితీనాకెదర । నీకుగలవారితో నీవుచెప్పుకోవే
 యిట్టకలకులుబికి యెట్టికేబుడ్డి । రాజులకల్లను రాజాననను
 నాడుకల్లనుమ్మి నేడనునిము । నమ్మగూడగఁతు ఈరత్రినేను
 నన్నుకేలాపించి నీవంతజేసి । నేడుకన్నానంటే నేనమ్మలేనే
 నమ్మకుండగనేల నామాటనీవు । గరియ పడేశంబు కొంగునీములే
 నిన్నుజపుకుతెందు నేడుఈరాత్రి । నాటకపుకాలా నాట్యకాలా
 నాటకపుకాలా రంగవధ్యమున । నినుజంపినేత్రు బొట్టెట్టుకుందు
 అనియట్లుపాచాలి యాడునుటలకు । అధికగభ్రమతోను నగరికేతెంచె
 వహారాజావచ్చెనని మంగళహారతులు । ముత్యాలహారతులు మదిలెలుదెచ్చి
 మగువలు దెచ్చినా మంగళహారతులు । ఉలంకఁడిరాజా అవిపరదన్న
 రత్నంకహారము రత్నంపుగడ్డే । రాజుకునేసిరి పనసలనీడ
 గంపెంగలైలాన కిసాపునంటి । సుగంధిగఁదమున అటకల్లుదెచ్చి
 కండితాగుతోనువేటిల్లుగాచి । భమిడితాగుతోనుచిన్నీళ్లుతోడి
 చిన్నీళ్లుకేసీళ్లు పనముగాకేసె । ముత్యాలములెలామగువలదియ్య
 పగడాలకుంటలాపనితలంకియ్య । మహిమతోమహారాజావజ్జనమాడె
 మెత్తనివస్త్రములమేనుకల్లోత్తి । పట్టవస్త్రంబులెకట్టనిసురు
 రత్నాలసాములేరాజమరికిదిని । హెచ్చయినచెవులముత్యాలపోగులును
 అణిమర్యపురగులవానికేయిమరె । మఱియణిత్యాలఅసేహజులు

గంధకస్తుపరిమేకదగివ్యములు । బాగుగాధరియించెఅనింహబలుడు
 ఏడునిలువులభమిడిమేడలోపలను । సన్నలియ్యమునుంచిచాటుపప్పులును
 కండపెండలముకాయగురలును । నానబాలుపాయసముఆవులనెయ్యి
 భక్తితోనారగించెనానింహబలుడు । గంగజలములుదెచ్చివాస్తములుగడిగి
 పచ్చివిపోకలేవండుటాకులను । పచ్చకర్పూరానతాంబూమిచ్చె
 తాంబూలమునువేసెనాసతితిమ్మడు । ప్రాద్దుపుచ్చారేపాలతితిమ్మడు
 కీచకుడుపోయెనేకేలివనములకు । దానిమృతనములేదబ్బవనములును
 నారింజవనములేనిన్యవనములును । చామంతిననములేజలధికాలువలు
 భానువంకనుజూచిపద్యములజూచి । గ్రుంగటిభాసుడూ గ్రుంకకున్నాడు
 విల్లంబుబుచ్చుకొని మండపమ్మనను । మండలాపతికెడుగుమహితోనిలచి
 గ్రుంకకున్నానిన్నుకొట్టేవననెను । అనియిట్లుకీచకుడు ఆడుమాటలకు
 నూన్యకుచూచిట్లుకాపంబుబెట్టె । పావనుడి నీజివ్వపడునుయారాత్రి
 గడగడవణకుచు గ్రుంకనూన్యండు । పడమరభానుడుగ్రుంకనంతట్టా
 ఆక్కడభీమండు వంటకాలలలోను । పావకువనీవునాకుబంధువువనైతే
 కాకనాకమ్మలక్షణములోజేరు । అనియిట్లుభీమండు వంటచేయగను
 వీరశేఖరులొచ్చి విస్తర్భువేసె । ఆవిరటుకొలుపుల వారినందరినీవేసి
 పక్షివారికినెల్ల పరగవడ్డించి । తానారగించెనేభక్త్యభోజ్యములు
 సంతృప్తిగాగుడిచి సరయూనదిసీక్కు । వాంఛతీరగత్రాగవనసభీమండు
 పనుపుబూసిభమిడి చెంగులచీరగట్టి । అగుష్ఠములవీరమద్దులనుబెట్టి
 గట్టిమట్టెలుబెట్టి కడియములుబెట్టి । పరగనాభీమహుళకములువేసి
 తీరమున అవిరాండుభరణెలంబెట్టి । కుచములనుచ్చానే వాయనందనుడు
 ద్రాపదినితోడుకొని వెళ్ళిభీమండు । ఇదియేమిచోవ్యమేచిత్రపుత్రిక
 విరహాననినగోరి వీడెలచెడనే । వీడిలక్ష్మీరాజ్యమునేలపాలాయె
 భక్తితోతనసతి అకుచుట్టియ్య । వీడెమ్మచేయూచు వేడుకలతోను
 కలసిమచ్చటగ్రాలు కాంతతోనుండ । అల్లంతటనచ్చేటి యానింహబలుని
 రాకలుజూచిరి రాజ్యాధిపతులు । సింహబలుడొచ్చెనని దీపంబులార్చ
 వెలుగల ఆర్పితవె వెలదిరోక్షివు । అనియిట్లు కీచకుడుఆడుమాటలకు
 మాయద్రోపదిపల్కి మాయనోడుతను । దీపంబులుంతురా లోకంబులోను
 యేవురు మొగులాలినయియుండనేను । దీపంబులుంతునాలోకంబులోను
 వివేలముపిలిపె దేవనేరాగ । లింబంబుబోలునే దేవినీముఖము
 వెలుగునమాణిక్యముదీప్తిలుచుండి । యేపారిమాణిక్యముయొందుండుచెపుమా
 అనుచుదాసీగోమ్ము ఆదురంబువేసి । బలువుకుచాలకాపట్టెనుంచంబు

విరిగినయంతలో విమలాక్షిబలిక । మంచమువిరిగిలేమరణమందుకు
 పురుషులకువీలుగాదు బుద్ధమిచ్చెపును । మెల్ల నేగముబట్టి మెల్ల నేదీసి
 చందమామనుబోలు సఖయనీమము । కళిదస్వియున్నదేకాంతిలోనేడు
 పగలుజూచితేచిగురుటాకులనుబోలు । మాపుజూచిన మద్దిమాకలుబోలు
 అడకట్టుగాదనుచుఅనినిశ్చయించి । మనసులోపలచింత మరిదిగులుపడెను
 అడకట్టుగాదనుచుఅవరిపడిలేవా । చెంపపెట్టుబెట్టెతానుభీముండు
 కదలకన్న నేకన్నూడిపడెను । ఆచితన్నిలెయూడె అదంతములును
 భీముండుసేంహబలుడు యుద్ధంబునీయ । మూడులోకంబులు ముందరవణక
 గడగడఘోషేవిఅప్పుడేవణక । కాళ్లునుకేళ్లునుఅన్నియునువిరచె
 పొట్టచించీబుర్రపొట్టలోపెట్టి । యువిదపీడినకుబ్రాహ్మణులొక
 అనిచెప్పిభీముడు అక్కడగదలి । ఒప్పేటిగుండములాపూనములుచేసి
 కాంతయొక్కడికిబోక నింటికిబొమ్ము । అనిచెప్పిభీముడు అక్కడవెడలి
 తనకొలుపుచోటికితానేగుడంచె । అప్పుడుపాంచాలియొక్కడవెడలి
 కీచకులనీటిలోతాళకవేసె । మీకీచకునిశంపగంధర్వులాచి
 యేరాజుజంపెనోచూతామురాక । రాకేచూతామురాచవారల్లా
 తమఅన్ననుజంపిందియాపాపకర్మ । తమఅన్నచిరిప్రక్కను దీన్నేసిగట్టరే
 అంతలోనేవచ్చిరి వానితమ్ములును । నూరుగుర కీచకులనిముసానవచ్చిరి
 అంతటయామాట వినివిరటరాజు । కంకయ్యతోకెప్పికీచకునిచావు
 ఈమాటరారాజువిన్నానుయపుడు మనపట్నముగలుచుకొనిపోయెదరునున్న
 యెవరికితెలియకుండకవాన్నిపంపించు । అనియిట్లుధనుకాణాలుఅనతియ్యగను
 అట్లేనేయునునెను అవిరాట్రాజు । ఆతిప్రక్కనుదేవి ద్రావిడనిగట్టి
 ప్రేతధూమలలోకి కొంచబోయిరిగ । ప్రేతధూమలలోను పతివ్రతాతాను
 అన్నహారములేక అడలుతుబలిక । ధర్మమ్ముదలిసేటి ధర్మకాలతమరు
 పతివ్రతపాంచాలినిజూచి పొండయ్య । గోవులనుగానేటిగోపాలమారు
 పతివ్రతాపాంచాలినిజూచి పొండయ్య । ఆనంటకాలలోఅభీముడుండ
 అదేవిపలుకులుకర్ణములబడెను । కొంపగించీలేచి తానుభీముండు
 ఉగ్రుడైతావెళ్ళె తానుభీముండు । నూరుగురుకీచకులనిముసానజంపి
 నూరుగురకీచకుల నొక్కనిముసాన । అగ్నిహోత్రునికితానామాతులుజేసె
 లక్కటిక్కొమ్మిక్కొత్తరనోయనుచు । సంతోషముననుండెనవళాయతాక్షి
 పూనంబుజేసుకునితరుణితావచ్చె । మొలలనుదాచుకొంద్రునుగుళంపరును
 పోదరులను దాచుకొందరుపఖియలందరును । యింటింటకార్యక్షేమమేతల్లి
 ఈయేటివిడ్డలు నీవేరనున్ము । పాంచాలిరాకజూచి సుధేష్టుడుపుడు

నుభవకాపెద్దగాళోకింపదొనక । విరటునింటికినేడు రావంగనేల
వచ్చినదానిజూచిమోహించనేల । వీనిరాజ్యముకవముపాలాయె
యింక నెవ్వరిజంప నేతెంచినావె । యికనునీపురముకు జనుదెంచుమనెను
అనియిట్లునుభవ యాడుమాటలకు । నేనేమిజేసి నేనెలతలరోనేడు
నీవల్ల నేరమే నిజముగానమ్ము । దక్షిణగోవులేతరిమిపట్టగను
తాబోయివిడిపించె తానుధర్మజాలు । ఉత్తరాగోవులు పురిమిగట్టగను
తాబోయివిడిపించె తానుఆర్జునులు । యేవురుకేనిమిట్లు మధ్యపాంచాలి
విరటుసాక్షాత్తునకొలుపునూర్పుండ । చూచివిరటులరాజాసాష్టాంగమొరి
జూచివిరటులదేవి సాష్టాంగమొరి । చూచుపురజనుంత సాష్టాంగమొరి
సంతోషముననుండె ధర్మరాజపుడు । యిహాయెన్ననపాడినావిన్నా
ధర్మంబుగలదని ధర్మజాలు అనిరి । నిత్యకల్యాణముల సత్యముగ గూడ॥

15 శాంతాకళ్యాణము .

శ్రీరామమహిమంబు స్పష్టిలోపల కలయ భేరిలు మోగెనుండె ।
సంతానములేదనితండ్రి చేసినతడన్న ధరణిమోగుచుండె ।
భరతసామిత్రియ నండముగా గైలక్షీరగావలికరచిన ।
కాంతనుతెచ్చియు ఋషులుకెచ్చినరీతి జగతిలోమోగుచుండె ।
కాంతనుకెండు యు దశరథపుత్రికయని ।
కాశ్యపకూతురు గారాలట్టియనిరి ।
పసిడిబొమ్మల్లు కుండనపు తిలుపులనిరి ।
పదికోట్లమాణికళ్యాణ ఆపణకిసామ్ములనిరి ।
భమిడినీళ్ళమాంచిన జలతారు చీరనిరి ।
పదికోట్లచెలికలెలు ఆపణతినిగొలుచుచుండె ।
చెలికలెలతో కాంతలనుచుండె
కూతురునిపరీక్షించి కుండనపు ప్రతిమలనెను ।
బాలనుపరీక్షించి బంగారుబొమ్మ అనెను ।
మాతల్లిరమ్మని ఆరాజు తొడలనుంచె ।
అడిపివీరమ్మ మేనెల్ల చెనుటబట్టె ।
ముద్దుగనిలనెనుబాల ముడిసవరించుకొనెను ।
తండ్రిచాటునబాల కిలకిలనవ్వెను ।

పెళ్ళిప్రాయముకాంతకు పేరుతో చేతమనెను ।
 తనయపెళ్ళిచేయ తండ్రిమనస్సున దలచెను ।
 పట్టిదీర్చిఆరాజు పణతులతో ఆడుమనెను ।
 ప్రాణపతినిదలచి ప్రాణేశుడు వచ్చెవేగ ।
 సతియొదురుగవచ్చి పతిపూజజేసెదేవి ।
 హంసతూలికాశయ్య నారాజుకూర్పుండెను ।
 కనకపద్మములొన కర్పూరపువడియమిచ్చె ।
 కాసల్యచేవిడియంబు ఘనమున అందుకునెరాజు ।
 పరిమేశవస్తువులు సతిపతులు స్వీకరించిరి ।
 సతివికాగిటజేర్చుకొని సంతోషమున బలికెను ।
 కాసల్యతోరాజు సుతిపెళ్ళి చేతమనెను ।
 పతివాక్యములవిని పణతిఆనందపడెను ।
 మనవిగలదనిసతి మొక్కినిలచి పలికే ।
 లక్షణంగలకాంత లక్ష్మినిమించి రూన్నది ।
 శుభలక్షణమ్ములు గలవిభువరుజేర్చు చలెను ।
 కూర్మచంద్రులకన్న సుప్రకాశత మించియుండె ।
 వనములన్నిటిరిగి దేవముషిని తెస్తున నెను ।
 కళ్యాణకట్నాలు కాంతకుయొరిగింపుమా ।
 సుతాభరణాలు సుదతివర్ణింపదొడగె ।
 ఏబదికోట్లబంగారము ఆవెలదిసొమ్ములనెను ।
 నలభయికోట్లబంగారము నానతోనూత్రమనెను ।
 కోటిమాణికాళ్లు కొలికితో నూత్రమనెను
 వెలలేనివేసెలు గజకంఠమాలలనెను ।
 యింపైననీలాల సొంపైన సొమ్ములనెను ।
 గోమేధికమ్ములు పలకసరుకేటలనెను ।
 ఏబదికోట్లసరములు ముత్యాలహారమనెను ।
 నలభయికోట్ల నెలబాలవంక చంద్రాహారమనెను ।
 దొడ్డదొడ్డముత్యాల సారంపుతోడుగులనెను ।
 యింద్రనీలంపుగురులు జవననాది గొలుగులనెను ।
 శుద్ధమవర్ణపుగురులు సుదతికృంగార మనెను ।
 యెచ్చైనపచ్చలు మెడబన్న సరములనెను ।
 అచ్చమాణికాళ్లు పచ్చలాపరికమనెను ।

పాపానిమూత్యాలు నూడిగమ్ములనెను ।
 ముద్దులుగొలుసులు పోచిలుఅందమనెను ।
 కనకగాతాలనడుమ ఘనకంకణములనెను ।
 మొగలిపువ్వుకడియాలు మొందర మురుగులనెను ।
 సన్నంపుకెంపులు పందిటీదండలనెను ।
 సన్నంపుకెంపులు జవనాదిపట్టెడనెను ।
 సన్నంపుకెంపులు ముత్యాలహారమనెను ।
 బాజబందులుగట్టి వైనభుజిర్రులనెను ।
 అందమైనబావిలిలు అరివేణిరేఖలనెను ।
 భుమిడికొప్పుగొలుసులు జడచాలందుమనెను ।
 నలభయికోట్లబంగారము రాగిడిబిళ్ళలనెను ।
 మూర్యచంద్రకాంతి చూపుగలవజ్రమనెను ।
 చేరుచుక్కచోట్లు శతకోటివజ్రమనెను ।
 పదికోట్లబంగారు పణితివడ్డాణమనెను ।
 వన్నెగలనడుములు నజ్రాలింకట్టుమనెను ।
 కనకకంఠమాల కడుమంచి పోద్యమనెను ।
 పంచనవరత్నాల పాదాలఅందలనెను ।
 పానుపట్టుబున పాద ల గొలుసులనెను ।
 పాదఅంగుళ్యాల రంగైననుట్టెలనెను ।
 శోటానకోట్లు బ్రహ్మతొడుగులనెను ।
 ఇంద్రగోపలపట్టు యిందైన రవికెలనెను ।
 చంద్రకాంతినిపట్టు జడతాబందులనెను ।
 పదికోట్లవీనుగులు పణితికిఆరణమనెను ।
 అరవైకోట్లఅశ్వాల అనివకు ఆరణమనెను ।
 పచ్చలపల్లకిలు పణితికి ఆరణమనెను ।
 అరవైకోట్ల అందలాలురాణుని శాంతకుఆరణమనెను ।
 పదికోట్లపెట్టెలు తణితికి ఆరణమనెను ।
 వెయ్యికోట్లచెంబులు కేయింతామనెను ।
 రాజ్యంబులోనగము రాజ్యముశాంతకనెను ।
 నీమమేటికిఅయోధ్యయే ఆరణమనెను ।
 చినుటమాత్రమేగాని సవతులుగలిగుండగా ।
 శవతులమీదను సుదతికి రాజ్యమేమియ్యగలము ।

ఒకటిరంటామూడు ముగుదలనికూడుకుంటి ।
 యీమూడుజగములు ఏతెంచిపోషించెను ।
 వలసికె స్త్రీవికనుక పణతినిపోషిస్తవి ।
 అర్జునూడుకపతికి అతిపయిట్లని పలికెను ।
 లీలవినోదపుకాంతులు దేవినిమించుచుండె ।
 నీదిరాజ్యముదేవునికృపను పాలించుచుండు ।
 నుతులుగలిగినరీతి కాకంటపతికైనను
 నుతులుగలిగిమీదటనుతకుఁగ రాజ్యమిస్తు
 పతిపతులుభాషించు నెడతెల్లవారె ।
 అప్పుడుపరవాయిద్యంబులు చేయుచుండురు గోకులుకేగ ।
 చిలచిరాజ్యమందిరినినారాజు కాంతకాల్యాణమనెను
 కడుసంభ్రమనారాజు గణపతినిపూజించెను
 దేవకన్యలందరినిబిలచి దేవఋషి లేలంపెను
 దేవఋషి తల్లివచ్చినతరువాత దళరథేశ్వరులు ఎక్కొనిరి
 మంగళస్నానాలు కాంతకు జలకమాడించిరి
 చలువపువ్వులచీర సఖయకు తల్పొత్తించిరి
 దివ్యాంబరపుచీర దీప్తిలగటై
 దివ్యాంబరపురవిక కాంతిల్లదొడగదేవి
 దళరథులుఏతెంచి కాంతచేఫలముగించిరి
 కాంతకొరికలువున చెదరిజూచెరాజు
 జోటిధనమును ఆరాజువిప్రులకు విడియంబొసంగ
 దళరథులదేవిదెమ్మని దేవదుండుబులుమోయి
 దేవతిలుచే మొక్కిరి పలికెనపుడు
 దేవఋషిపాదాంధరదళరథకులుగడగిరి
 కాశల్యదళరథులు కన్యధారోపిరప్పుడు
 మరలెల్లదీవించి కుభమాత్రముగట్టిరి
 ముత్యాలు తలంబ్రాలు వనతపస్సు శిరసుననుంచిరి ।
 వజ్రాలతలంబ్రాలువనతపస్సు సిరస్సుననుంచిరి ।
 మాణిక్యాల తలంబ్రాలు కాంతమహాలక్ష్మీ తలబోసిరి,
 సుతిపతులతలంబ్రాలు చెండుబంతాడిరప్పుడు ।
 సఖియతలంబ్రాలుపాయ్య సప్తమహాఋషులునవ్విరి ।
 తన మతలంబ్రాలుపాయ్య తల్లులూనందపడిరి ।

దేవఋషిచైతన్యసుంచి మాపట్టిరాల నునెను ।
 మహారాజాపలుకులకు మహామునిశిరస్సొంచెను ।
 అంతలోవాల్మీకి కడవలపొంగిపలికెనుదిలో ।
 మహారాజాతనయ మహాఋషులాదేవియ నెను ।
 కాసల్యసుతజాణ తగుమీకు కాంతయ నెను ।
 అయిదుదివములపెండ్లి ఆతి ముత్సాహమునజేసిరి ।
 పొరిగందు గారిపోలన్నవారాదేవి ।
 నల్లపూసలు కుత్తిగంటునాతి మెడనుగట్టిరి ।
 పందిళ్ళుమెరయగా పణలివడండాశించిరి ।
 సకలదేవతులకెల్ల దశరథులు కట్నూలిచ్చిరి ।
 దశరథులకట్నూలు అందుకొని దేవతులిట్లనిరి ।
 కూర్మిగలఋషి మేడలకీకూతుగునంపించునునిరి ।
 మర్మిపంపుదాము మాకేమిపలకవలదు ।
 అంతలోవాల్మీకుడువలపొంగి పలికెనుదిలో ।
 ఋశ్యశృంగుడు కాంతను ఋషిలెల్లకుపంపనునెను ।
 మర్మిపంపుదాము మహారాజానకగవలెను ।
 వాల్మీకి పలుకులకు వలపొంగుగా నుదిలో ।
 యితమునకివ్వగా మగువయెగువామెమాకు ।
 సంతానములేదన్న చింతేలవ నమ్మలోన ।
 మహిమీదగలిగితే మాతల్లిభాగ్యునెను ।
 వినవయ్యావాల్మీకుడ వివలు ముచేయనేల ।
 అధాకాంగసుతపంప అధికారమెవరిదనెను ।
 తాపంపదలచితె తనదేవియొప్పుదనెను ।
 సుతకొరకై సతిమమ్మునెదురాచునేమాను ।
 అధాకాంగినేఅడగ మాటదెలియరాదు ।
 సుతమందిరములోపల మసలాడికెరగవలెను ।
 ఋశ్యశృంగుడు మానగరసతిపలిసిరనునెను ।
 పుత్రికయింతాయె పుత్రికబుడబుంచెను ।
 దేవలోకంజొచ్చి దేవతులసాధించరాదు ।
 తండ్రిచాటునరాల తనయశిరస్సుంచుకొనెను ।
 చీనచీనాంబరాల సుతనేత్రములొత్తెను ।
 వగవనేటికిఅమ్మ మర్మిపంపన నెను ।

మూలధనమునీవు ముద్దుపాపవమ్మ ।
 ధర్మకథకావునీవు మముగన్నితల్లివనెను ।
 తనప్రాణవల్లభుని దండెత్తిభాషింపగా ।
 కప్పవేయకఅముని తప్పకపఠినిజాచె ।
 మునిఅభిమతము ఆరాజువిన్నవించె ।
 కనకమేడఋషిని కడుకిఘ్రిముననుంచవలెను ।
 అంతలోవార్మికి వలపొందిపలికెనుదిగ్గ ।
 సుతుపయిభోగములు వేడకలుజాడవలెను ।
 ప్రాణసత్నితలతువని ప్రాణసఖుడువచ్చెవేగ ।
 సతియొదురుగావచ్చి పతిపూజచేసేదేవి ।
 హంసతూలికశయ్య ఆరాజుకూర్పుండెను ।
 కనకపశ్యేరాల కర్పూరపువడియమిచ్చె ।
 కాసల్యచేవిడియము గగనముగ అందుకొనెరాజు ।
 పరిమేళవస్తువులు పఠిసతులు స్వీకరించిరి ।
 పఠినికొగిటజేర్చుకొని సంతోషమునబలికెను ।
 నుతువేడుకలు చూడవలెనినిపటైబాలను ।
 రాజుపఠితిన్బట్టుగాతాను ఎనతపస్వికిప్రణతెట్టగానేసకను ।
 అతివగూడి అతిరంతురేజేనెను ।
 పంజరమ్ములుజూపి జుములేఆరగించు ।
 వతిసేవచెయ్యి పఠితియొంతికలదురాజు ।
 పతివచనమునకు కాసల్య మతిసమ్మతించదాయె ।
 స్త్రీగుర్మముచేత చిత్తమునస్పర్శించెఋషి ।
 స్త్రీలవిలాసమున చిత్తమునస్పర్శించెఋషి ।
 కాసల్యకరిముపట్టుకొని రాజు కాదునామాటవినుము ।
 వగవనామాటకు యొన్నడుమారుగొని పలుకవైతి ।
 చనువుచేసినన్న చవకచేసిపలికితివి ।
 ఋషిస్త్రీయవనములకుచను దెచ్చిననతపస్వినికావలెను ।
 నాఋషిసేవకు ఋషికాంతనుబంపితె వ్రవయించుననిరిభ్రమలు ।
 శుభస్యశీఘ్రము సుదతిఆనతి క్యవేగ ।
 రాజేంద్రుని గూజ్జవిని యిశనికియింటినిస్తి ।
 లిపంచితెవారెనిపలుకవలదు ।
 వికలదేదీవి వారిముక్కు మాటవినుము ।

లలాటవిరుదముని ఉగ్రతపస్విసుమ్ము ।
 ఋషిసంహారాల మానాపనినిసాధింతుడేవి ।
 రంభశృంగారించిన నవరత్న మేడనుంచి ।
 సతినిఆనుమతిపలికి నదరులోకేగరాజా ।
 దేవతలపిలిపిలిపించిదేవఋషులేవేల్చిరి ।
 సకలఫలములుదేవఋషి మేడనుందిరి ।
 సంపూర్ణకాళములు సతిపతులుదానమిచ్చిరి ।
 కోటానకోట్లుబ్రహ్మసభను వేగచేయించె ।
 యత్నమామనీండ్రిల నె పనుహాఋషులుఆరగించిరి ।
 పంచబ్రహ్మన్నములుపట్టి ఆరగించెబైట్టి ।
 వింతివింతలుపేడల నీటుగాశృంగారించిరి ।
 భమిడితరగోళ్ళ అండజములువేసిరి ।
 మేలిమిరలగుడ్డలు మెరపుటెక్కిలుఆమర్చిరి ।
 పూజాఋలాబాన్సున పుష్పకాతులుఆమర్చిరి ।
 అండంసానుపున నెవరత్నాలునులు ఆమర్చిరి ।
 కనకకస్తూరీదీపాలు కడువేడ్కతోనుంచిరి ।
 కర్పూరపుతాంబూలంతో కాసల్యసుతనునగరికిపంపించెదేవి ।
 దళరథులువీలెంచి నవరత్నశయ్యకూచి ।
 సుతనుందిరిమ్మునుజూడ వైకుంఠవానిరి ।
 మనికాంతలేలెంచి ముదిరిట్లనిబలికిరి ।
 యెదుగుచూచువిభుడువేగచనిరమ్మనిరి ।
 కాంతలందరుగూడి కాసల్యకిట్టులనిరి ।
 కూర్మంగలరుషిమేడకు కూతురినంపించుమనిరి ।
 తల్లిచాటుబాల తనకిరిప్పించుకోసెను ।
 చీసచీనాంబరాల సుతివేరిములాత్రెను ।
 కాటుకలుఆంపెననికొన్నరువత్రెకల్లి ।
 కోదనంచేసిలే ముఖపెల్ల చెదురునమ్మ ।
 పుగువనిమక్కులు పుహరాజా మితండ్రిచూడగలిగె ।
 అనిపల్కికాసల్య శృంగారంచేయగల్గె ।
 వెద్యోగాబులు కన్నీటజులమార్చెతల్లి ।
 దివ్యాంబరపునీర దీప్తిలగట్టెనుతమ ।
 కాంబలపూలరవక కాంతిల్లదొడగదేవి ।

పసిడిజీలుగులబాగయిన పట్టురవికి దొడగిరి ।
 పంచనవరత్నము బాగుగావలసినది ।
 నెరవిప్పునార్చి నెలబాలజడల్లిరి ।
 కురులుజక్కగాదువ్వి పారుజాతములుముడిచిరి ।
 ముఖముకైవడిదీర్చి మొగమోహనాంగివనిరి ।
 నదుటలిలక మొప్పుగాదీర్చి కొలుకులపన్నంపుకాటుకిడిరి ।
 దొడదొడ్డతొడుగులు దేవికాంతకుదొడిగిరి ।
 ఘనమైనతొడుగులు దేవికాంతకుదొడిగిరి ।
 అకులుచుట్టితల్లి మడుపులేఅందిచ్చెను ।
 సుతకుతాంబూలంబిచ్చిచూచి కాసల్య పలికె ।
 సుతతాంబూలంచాయ సూర్యనిమించియుండె ।
 యీమురియెంతపుణ్యాత్ముడో యీముగుదనుపాండగలిగె ।
 కనుసోద్యవారు పు కనుదిప్తికిరిలిసన్న ।
 నీలాంజనముఃని నిత్యతాంబూలండుంచిరి ।
 మేన మయిజారుకొంగున బంగారుముడిచికాంతకిచ్చె ।
 పచ్చిలపావాన పట్టిపదాలకిచ్చె ।
 రంతుచేయకన్య రతికేర్పిహమకరుగు ।
 మహాముషిచిత్రాన మనస్సెరిగిమసలవమ్మ ।
 వసంతముకువునతపసికి మననెరిగిమసలవమ్మ ।
 ఋషినీకుపతి బుగుట నీజన్మసఫలమమ్మ ।
 మాకిల్లనిన్ను పందినందుకు మాకోర్కాలిడేరె ।
 పరసుపతివ్రతివమ్మ పతిపూజచేయవమ్మ ।
 కవుగలిగ్గునీభుకు గగనపడిఅడుగునమ్మ ।
 వెల్లపాన్పమీద విభుడెల్లు వినయమునకవుగలిగ్గు ।
 నురటిమడుగునుభుకు చిరునగవులునవ్వవమ్మ ।
 పతినిమెప్పించుకొని రతికేర్పిమేలమాడు ।
 హంసతూ కాశ జన్మ అతిసరసాలాడవమ్మ ।
 పాదములొత్తివమ్మ పాదములొత్తినీవు పతినిబిప్పించవమ్మ ।
 యేకాంతమందివిరుదు ఎవరికిఎరిగింపరాదు ।
 మాతకుఎరిగింపవచ్చు మముగన్నతల్లివనెను ।
 అడుగడుగుకుఅతల్లి సుతకునవరత్నాలాసి ।
 సుతనుమేడలకంపి నిట్టూర్పుబుద్ధితల్లి ।

పట్టచాలకబక్కు పణతియెట్లుతాకునో ।
 తలచినేధరడిపతి తగునీకుచెల్లననుచు ।
 మహారాజుపలుకులను మారాడవెరచితపుడు ।
 కాంత ఆత్మంటికేగి కాంతముతోనుండి ఆచట ।
 పనిడిగొలుసులతలుపు కుందనపుగడియవేసె ।
 మహారాజసుతవెల్చి మహామునియెదుట నిలచె ।
 అస్కండుదయించెనిది ఆమునిభ్రాంతిగొనెను ।
 తేటచూపులయింతి ధరణిపైనిలచె నపుడు ।
 సముద్రుడగుకాంతాపతి తనకయ్యతోడల గొనెను ।
 వచ్చునోరాదోయని మంత్రులడించె విభుడు ।
 చిరునవ్వునవ్వుచు శృంగారవతిని బిలచె ।
 పతియాజ్ఞాపూజించి బన్నస్వరములు కదలగా ।
 అడుగుఅడుగునసతికి అందెలుమ్రోసుగాను ।
 మాంసనడకలకాంతను అందుకొని తోడలనంచె
 కర్పూరతాంబూలం కడుభక్తితోడనిచ్చె
 సఖముకొఱకుచుపతికి న్నేహమున అందించెను ।
 బన్నస్వరములపైట పతిచారదీయుచుండె ।
 అధరణములన్నియు అటుతొలగదీయుచుండె ।
 పరిమిశమ్ములుపెక్కు భానుపైతేయుచుండె ।
 పరిమెశమ్మువరగా పణితికిరస్సించుకొనెను ।
 తపస్సులన్నిమాని ధవళానునేర్చినినుమా ।
 మమతతోనామనసునను మరియాదగానుగొనుమా ।
 చిత్తముననీకొరకు రాణివాసమునజొస్తే ।
 కాంతావిలాసమునకు మహారాజనగరుజొస్తే ।
 దేవతలుబోగడదేవి నినుపెళ్ళాడితి ।
 పంచభక్త్యుపరమాన్నములు కాపల్యవడ్డింప ఆరగిస్తే ।
 ఋషిపల్లెఅనగాను యీసడించేల యింతిసీకు ।
 కలికిదిలుకలకొలికి ప్రేమించిపలుకునాతో ।
 విభునిప్రార్థననిది యింతికిఘనలేచె ।
 కాపల్యంలికినరీతి కాంతతాపతియెదుటనిలచె ।
 తాలపచ్చిపువ్వుల సురటిచాలగవిసర మనిపతి ।
 అతివసురటిబట్టగా ఆత్మలోనవ్వుకొనెను ।

నువ్వేలబట్టేవు నువతినీచెయ్యి కంపదటవె ।
 నాకరముకందగా నీకరముకందదటవె ।
 నీకరముకందితే కొసల్యనినుకాచిట్టదనెను ।
 అనుచునొచ్చుకుంటు విభుకుతోడపైజేర్చుకొనెను ।
 బంతులాడువానుని పతిబంతులందుకొనెను ।
 బంతులేఅందుకొని పంజరమ్మలే అడ్డుకొనెను ।
 దేవఱుషిచెలి దగ్గిరచేసిగెలిపించె శాంతవిభుకు ।
 తనకర్పూరతాంబూలం యోకాంతపుక్కిళ్ళనుంచె ।
 తెల్లవారగవచ్చె నేదియకళయనింతనుచెప్పెను ।
 అనుచోదమామాయె తపస్సుమోలమొచ్చె ।
 దశరథులకడకేగి తల్లడగ నేవతులిట్లనిరి ।
 తెలివిచాలయఱుషికి వేగుదొమ్మయమావరా ।
 శృంగారపుమోహన చిక్కివున్నాడు శీఘ్రానలేపుచునిరి ।
 దేవకులపలుకులు దశరథులు నవ్వుకొనిరి ।
 వాట్యకన్యలబెట్టి భగరు మోగించెవపుడు ।
 తుంబురునారదులు పాడనుంగుభులు మోయగారు ।
 అంతలోదేవఱుషి అంతలోమేలుగాంచె ।
 యెదుకొమ్మపైబూనిన శాంతచెయి మెల్లంగడించె ।
 ఱుషినరా వికలనను మారకప్పుగాయనునెను ।
 మదినిమీగు దళబూని నుమ్మకగుణించునెను ।
 ఱుష్యశృంగు గాకలకు ఱుషులుచేతులొగ్గిరింత ।
 నవరత్నపీఠములు మహారాజె పరిపించిరి ।
 అంతపుష్పపువకములు తగువులు దించిరి కొలనుకు ।
 యేతెంతునని గొల్బుననడిచెఱుషిచుచోఱుషి ।
 వెంటనే మహాముసులు వారిలోచనుదెంచిరి ।
 అంతటనుహరాళా మనములుతెలుసుకొనిరి ।
 మూడుదినములుమువ మొప్ప చుజ్జనముగావించుచు ।
 యెంచివారు ఱుషినియమువతీరమ్మమీద ।
 ఏతెంచకాళాఅసంగతులేగాని గతిమాకుగావరాదు ।
 అనుచువల్కుచువారు అంతతీరమునకు జనిరి ।
 కొనుకొప్పగాఱుషి కొలువులోరూర్పుడెను ।
 కాలాగడియలు జపముశీఘ్రానతానుజేసి ।

ఋషిసతీతలపుతో మదిని సంతోచిత్తుడాయె ।
 తల్లులేకెంచి బాలను పరీక్షించివారు ।
 శలవచేరులుచూచి వారిలోవారునవ్వుకొనిరి ।
 మహాఋషిమక్కువలు మగువచెల్లింకెన నెడు ।
 వారిపలుకులువిని శాంతతనశిరస్సొంచుకొనెను
 మాతల్లి సిగ్గల నుమ్ముకరుణించినమ్ము ।
 అల్లునికి గూతురికి ఆదేవిత్తోట్టమన్నెను ।
 పసిడితోట్టెలోను పణిపవరింపపెట్టె ।
 తల్లినిద్రించుడని తల్లిచేయూచి పొడెనపుడు ।
 పరిమళమ్ములు పైజల్లుచుండెతల్లి ।
 నురటిచేతబట్టి నుపుత్రివిడుచుండె ।
 నగరికియొప్పుడునరుగును పరమ ఋషి ।
 నేత్రములుభావించి నెప్పుడుకాదు ।
 వేకువజాముకాని వెన్నడుధర్మసంతానములకు ।
 దాళలేనని మోహములజక్కి మిగిలిమేడలోనుకల ।
 హంసశయ్యపైని వేదఋషిగూర్చుండ వెలిరిమ్మునిపిలచెను ।
 హారములుకడలగ హర్షముననేపించుటకును ।
 బన్న సరముపైట పరిచారదీయించుండెను ।
 యాభరణములన్నియును ఆటుతోలగతోయించుండెను ।
 పరిమెళమ్ములుపెక్కు పాలిళ్ళపైనలుగుచుండెను ।
 పరిమెళమ్ములు అందుగావించిపిరిస్సొంచుచు ।
 తాళిరస్సొంచుకాతపః శాంతవేడి కొనును ।
 తాంహారాలని గ్రహిక్కునశాంతనెను ।
 యంతివిరహగ్ని పొడవిభుడుదలపోయించుండె ।
 భానుడుగృంకెను మహారాజా కొలువచాలించినచ్చి ।
 స్నానసంధ్యాలువార్చి సరగునఆరగించెశాంతాపతి ।
 పంచభక్తాన్నములు పల్లెముననుంచుగాను ।
 అరగించుననితల్లి అతివకు యిట్లనిపలికెను ।
 విట్టతనముపహించుకొని దీక్షయొనిలుపవమ్ము ।
 విట్టతనములు పహించుకొనిమాడును శాంతాభుజించెను ।
 వేదకుపులికాపుచేయించి నుతకశృంగారముచేయగలిగె ।
 వేద్యురగాలు పన్నీటబలక మార్చెతల్లి ।

పంచనవరత్నాలు బాగుగజడచేసి ।
 శురులునొప్పునవార్చి నెలబాలజడల్లరి ।
 శురులుచక్కగదువ్వి పారుజాతములుముడిచిరి ।
 ముఖముకై వడిదీర్చి మొగతొహనాంగియనిరి ।
 నుదుటలిలక మొప్పగదీర్చి కొలికలసన్నంపు కాటుకిదిరి ।
 దొడ్డదొడ్డతోడుగులు తనయకాంతకిడిరి ।
 లేజమయినతోడుగులు దేవికాంతకిడిరి ।
 శునమయినతోడుగులు కాసల్యనుసుతికాంతదేవితోడిగ ।
 అడులుమట్టియిచ్చి తల్లి నడుపులందించెను ।
 సుదతితాంబూలముయిచ్చి చూచికొసల్యపలికె ।
 చదరకుండాగవిడియము నేర్పుతో చేయవచ్చు ।
 అడుగుముందరి వేసి అతివగొల్పుననడిచెను ।
 సుత మేడలోనడవగాజూచి తల్లులునవ్విరి ।
 కొంతకాలముదాకే చెలులారముషియింట వెరచుచుందురు ।
 దాక్షిణ్యంపుతీవమ్ముపెట్ట యూరముననుంచిరి ।
 నేడుయే మొనుదతి పతిమరిని మెచ్చుకొంటు ।
 మనకాంతకివియేమివింతనిపలికిరి యెదురుచూచుచువిభుడు ।
 వేగమెవ్వేమని కాంతలందరుగట్టడి కాసల్యకిటనిరి ।
 కాసల్యవేగమెబుసి మేడకు కూతురునంపించువనిరి ।
 సమ్మరిని పతిపున్నతములుజేయ ।
 పువ్వులు మేడలువదలి పూబోజిఅతివనాకొరకు ।
 ఆరగించువెరస్త్రీవా నెలతనావరచాగ్ని ।
 బాధకొడితి నీపన్నిధివేనిబ్వలెను ।
 చలువపువ్వులవలువపై సతిమహామునివెళ్ళెను ।
 అంతలోదశరథులు ఆర్థాంగి మేడకొచ్చె ।
 సతియెదురుగావచ్చి పతిపూజజేసెదేవి ।
 హంసకూలికాకయ్య ఆరాజుగూర్చుండెను ।
 కనకపల్లెరాల కర్పూరవిడియమిచ్చి ।
 కాసల్యవిడియముగనముగ అందుకొనిరాజు ।
 పరిమేళనస్తువులు సతిపతులుస్వీకరించిరి ।
 సతినికాగిటజేర్చుకొని సంతోషమునబలికెను ।
 సుతవేళలోగములు వేడుకలుచెల్పవలెను ।

ఒకటొకటి నీభోగములమించుచుండెను ।
 మహాముషినుక్కవలు మగువనెల్లించెనేడు ।
 రాత్రిగలుముషిని కనకవేడియనంచుడెను ।
 కనకవేడియను నిలికేటిమాత్రమునీవలెగెదు ।
 మాత్రధారవల్లగడి మూర్తిమించుచుండె ।
 కాంతికళ్యాణము ఒగితిమై మోయించుండె
 విదియెవర వాసినా చదివినా యెపుడొల్యాణమగును ॥

16 కామేశ్వరిపాట.

“వనవాడు పాలకొలను”

కవికవాదేశర శివనందినెట్ల । కదిలెనేకైలాసగిరిపర్వతమునకు
 పుణ్యశ్రీమలని పాలపొండగను । పుణ్యమలకనను పొండగామ్రెక్కి
 పురుషోత్తమనియందు బుద్ధిగేనుంచి । పుణ్యవైయింపొందు పుడిమిలోపలను
 కామేశ్వరికల్పమృత సనముగాకెపుడు । వనవాడు పాలకొలను
 శుకపికకారికా బకపంక్తితోను । సరవరపైనట్టి సుందరయతోను
 శలవుష్పములనొప్పు పొడమయతోను । కలిగెతులువైచు కేశ్యగమితోను
 మల్లచేమంతులు మెల్లయతోను । వెల్లవెరిక్కిమున్ను కరచాళయతోను
 నల్లిబిల్గినున్న ద్రాక్షయతోను । యల్లసమైనట్టి యయ్యలతోను
 ఆరటితోటయతోను కెనచకన్నట్టి । గంధపుత్రుల పొడనిశ్యతోను
 కలహంతులన్నట్టి కొలనుయతోను । పాలపొందు పల్లకాలపంక్తితోను
 పలనొప్పుకపాయపత్తమయతోను । చెలగచుండెడివేద మంత్రమయతోను
 నీలకృష్ణాంజననిచయయతోను । అజ్యధారులుగల్గు యజ్ఞయతోను
 పూజ్యులై కెంపొందుపురషయతోను । కలగచుండెడి నైవికారణ్యమంద
 ఈకరణిదగునైవికారణ్యమందు । కపిభృగవఃకావ్యోత్పల
 కాకాచివార్తకే వసిపైవైత్రేయ । కరకర్యభాగకభద్రకర్ణాట
 కామేశ్వరిబాహ్నికాబాసురరాట । కాండిల్యభృగుగాత్ర మండవ్యమంబా
 కాండిన్యకాపాలకా గాణాపత్య । వనవాడు పాలకొలను
 అడికారిమతో సహితమడియె । ముతనిలాకాదిఖ్యాతునిగాంచి
 అడిగిరిమునులెల్ల ఆనందముగను । పరిమయలోను ముచ్చరిమగుచుచాల
 ధనకనకకన్యకా హన శుభములను । ధన్యాది హనగు సంతానములను
 గలుగజేసేపుణ్య కథయెట్లయిన । కడిగల్పపంజెల్ల గిలిపోవగను

జెప్పమన్ననునూతుడపుడుపలికె । మనవాడుపాలకొలను॥
 విసుడిపిముసులార వీనులలరగను । వినుతికక్కేటట్టు విస్తారముగను
 సర్వజనులకు నెల్ల సౌఖ్యంబుగాను । బూర్వయుగంబందు పూజితమైన
 పార్వతీగర్భలెల్ల బ్రణుతిక్కెగను । బ్రహ్మనారదుల సంవాదమేగల్లు
 బ్రాహ్మణులకు హితవైన నాఖ్యానమొకటి । మనవాడుపాలకొలను
 నిత్యమై వెలుగొందు సత్యలోకమున । ముత్యాలగర్భమును ముదముతోనుండి
 వానితోపలుమారు వాక్కుచ్చుచుండి । మునుదనుమిగులవినయమునబొగడ
 సనకాదులెల్లను సన్నుతింపగను । వారికధానాకు మరివర్ణింపుమనిన మన॥
 నారదువిద్యావికారదుగాంచి । పరమరహస్యమై బరగునీకధయు
 విరివిగజెప్పెద వినుమనిపలికె । మనవాడుపాలకొలను॥

దెలియుండీదేవరాశివనందినెక్కి । దేవమాగ్ముబట్టిదివ్యమైనట్టి
 దివ్యమైపెంపొందు రత్నములతోను । దివ్యమైనక్రీడాభవనములతోను
 యక్షకిన్నరుల విమానములతోను । నక్షత్రపర్యంత శిఖరములతోను
 పక్షులరొదగల్గి పృథ్విములతోను । నాగకన్యలయొక్కనాట్యములతోను
 బాగయినసురపొన్న పంకులతోను । బెదరిబాగులేళ్ళకడుపులతోను
 సుదతులతోభవగణములతోను । మలయుచుదిగురు దివ్యమునులతోను
 నెమిళ్లతోగూడు మామిళ్లతోను । రాసనామముబల్కు రాచిక్కితోను
 చంపకాశోకపుష్పాగములతోను । నుండునవరత్న రాసులతోను
 విలసిల్లు విరజాజి మొగ్గలతోను । లలిమీరు తామరకొలనులతోను
 నిర్మాతిన్యమంగనట్టిహర్యములతోను । భర్మనిర్మితమునబాణములతోను
 వేదాంతములుబల్కువిద్వాంసులతోను । వాదులాడెడిసూరివగ్ములతోను
 కూడియున్నకులాచములకుపాగ । కదలిరికైలాస పర్వతమ్ములకును॥
 ఇహనుందుపోయిపోయియిక పోయిపోయిభోగవతికెల్లలాపాగడగంటిదేవ
 మాంకాళియొక్కరైమాధవియొక్కరై । అపసరమోహమునయెదురున్నవారు
 దివ్యరేపాన్నలా దివ్యకన్యకలు । బరచిచెప్పకరాక విశ్వేశ్వరారు॥ మ॥
 అంతటాకైలాసగిరిపెకినేగి । హర్యమధ్యమునందు యానవొప్పగాను
 తామరలవాసనలతోడనుగూడి । ప్రేమదప్పెడియనటి పొదలతోగూడి
 వాక్రచ్చుకలహంసవితతితోగూడి । వీరత్నాలతో విలసిల్లుచున్న
 రాశేందుముఖులతో రంజిల్లుచుండ । నుల్లెలతోగూడుచుంటపమ్ములకు
 మహాదేవిశ్రుతితో మరివేగవచ్చి । ప్రమదులనుముట్టితాప్రార్థింపుచుండ
 కవనిత్యమైనట్టి గర్భియవైని । సురలుపూలవాసలుగురియనుండ
 వందుందుభుజును వాసుంపుచునుండ । రంభపూర్వసినాట్యమాడుచునుండ

జంభారిస్తోత్రములు సలుపుచునుండ | జయజయధ్వనులతో జలగుచునుండ
రయమున వింజామరలు వీచుచునుండ || మ ||

అంతట దేవికి దానంబుయ్యె | పనచేతకూలన తవ్విరిచెకొలను మ ||
ముక్త్యంపుకొలనాయె శ్రీపర్వతాన | పజంపుచామలదెకొలనుడుదకమ్ము
వజం కొలనాయె శ్రీపర్వతాన | కనూరిచాయుదె కొలనిడుదకమ్ము
నీలంపుకొలనాయె శ్రీపర్వతాన | నీలంపుచాయుదె కొలనిడుదకమ్ము
పగడంపుకొలనాయె శ్రీపర్వతాన | పగడంపుచాయుదె కొలనిడుదకమ్ము
రత్నంపుకొలనాయె శ్రీపర్వతాన | రత్నంపుచాయుదె కొలనిడుదకమ్ము
గంధంపుకొలనాయె శ్రీపర్వతాన | గంధంపుచాయుదె కొలనిడుదకమ్ము || మ ||
ముంచిఆరగించె మూడుదోసిగ్గు | ముంచకారగించె మూడుదోసిగ్గు
యెంచిఆరగించె యేడుదోసిగ్గు | యెంచకారగించె యేడుదోసిగ్గు
ఏడుదోసిగ్గుకు ఏకగర్భమ్ము | యొక్కొక్కగర్భము తొమ్మిదిసూరిమలు || మ ||
చిరితోడలబుట్టింద చిరవేణితాను | చిరవేణితాగోర చిక్కుపుట్టమ్ము
పెందోడనుబుట్టింద పేర్వేణితాను | పేర్వేణితాగోర పెద్దరంగమ్ము
వీపునబుట్టెను వీరభద్రుండు | వీరభద్రుడుతాగోర వింజామరము || మ ||
అరికాళ్ళుబుట్టింద అసకమ్మతాను | అసకమ్మతాగోర అసకల్లుపుట్ట
నుడమలపుట్టింద మాంకాళితాను | మాంకాళితాగోర మంచిపల్లెలు
మునుకున్నబుట్టింద ముద్దరాలుతాను | ముద్దరాలుతాగోర ముత్యాలపేరు
కటియందబుట్టింద కనకమ్మతాను | కనకమ్మతాగోర కమలపత్రిములు
బొడ్డునబుట్టింద పోతన్నతాను | పోతన్నతాగోర బొండుపల్లెలు
పేరురమునబుట్టింద పేరిందేవితాను | పేరిందేవితాగోర పెక్కుజననమ్ము
జంఘానబుట్టింద జక్కులమ్మతాను | జక్కులమ్మతాగోర సన్నవలిపెమ్ము
కొనలందుబుట్టింద కొండవేణితాను | కొండవేణితాగోర కొలకల్లుపుట్ట
వెన్నునబుట్టింద యెన్నెమ్మతాను | యెన్నెమ్మతాగోర యెరబాణమ్ము
రొమ్మునబుట్టింద రత్నమ్మతాను | రత్నమ్మతాగోర రమ్యంపుపట్టు
చెక్కులబుట్టింద చేమంతితాను | చేమంతితాగోర చిత్రంపురవిక
కన్నులబుట్టింద కలికిరారున్న | కామన్నతాగోర కనకాంబరాలు మన ||
ఏడుగురుఆక్కలుఆరుగురుచెలులు | యెంతో మోహముతోనుతమ్ముల్నిరును
ప్రేమతోనానాటపెరుగుచునుండ | కామన్న అందరిలాఃరికితామరపీ
పెరుగుచుకామన్న పువుపొదలనెక్కి | పొదలనుపువ్వులావడినిండిగోపె
యాపువ్వులు ఈశ్వరుని సేత్రములజల్లె || మ ||
కసుదృష్టినుధ్యమాయెకానరాదాయె | కానగాకాళిపును కాపాడుచుండె

దోనెదురత్నాలు తాదోకితెచ్చి । చెరుకనుశికిత కానున్నతాను
నుతులనుఅడిగితెనుదతికానున్న । నుతులునుగృహమునపెంపొందించుండ్రు
వారంతమనసులో యేమికావేరు । పప్పుపంచదారలెల్లతోరేరు
శిష్టగానడపచ్చ పళ్ళుతోరేరు॥ మ॥

వనముతోవెలకూనె వానంత మొకవె । నలరాచఆక్కలకు రంగమ్ముపాసగ
మునుగుచుతోలింటిమునుమాత్రుదొడ్డు । శ్రీశక్తియక్కలు శృంగారవతులు
శ్రీలక్ష్మీబాలులు శివునిపంపునను । శ్రీపురహిన్నినికనచ్చిరందరును
కొలవలెకామేశ్వరినికొలనేర్పరించి । పెట్టనలెదెత్తిపుసిరిపట్టచీక
మనముగొల్పురానునుహినివెలకూనుముందుగొంచుదానుముర మొప్పుగాను
అనిపట్టుపట్టులతోకైలాసనగరికి । మునుతూర్పుభాగముననిర్మించెబ్రహ్మ
అరుదయినవారికిఆస్థులంపుకొలను । ఆకొననుభ్యమున ఆచరినాకొలను
వెండిత్రయ్యాలలతోవెలసినాకొలను । భమిడిత్రయ్యాలలతోబ్రబలినకొలను
రత్నాలయములతోరంజిల్లుకొలను । పచ్చలుగూలలతోబ్రబలున్నకొలను
వజ్రాలయములతోవనలైనకొలను॥ మనవాడుకొలకొలను॥

అంటినీడలదాకాఅకురించెకొలను । దబ్బనీడలదాకాదాపించెకొలను
యిప్పనీడలదాకాయమిడించెకొలను । పట్టంత్రములదాకావచ్చించెకొలను ॥
చిలుకలుచెలకేగిఅడేటికొలను । హంసప్రతివకలునడిపించెకొలను
తుమ్మెదయుంకాగాను హెసినకొలను । రత్నాలతానేర్పురాజుల్లుకొలను
నంచుముత్యము లోనుహిన్నొకొలను । దక్కవాకములతోచన్నొందుకొలను
నాచుగుల్లలతోనాదెమయినకొలను । నీటివాగుసములునించున్నకొలను
తామరపువ్వులతోరతుచైనకొలను॥ మనవాడుకొలకొలను॥

చిటిచిట్టిముత్యాకుంచచేబట్టి । చీరవేడికొలనాడవేంచేయరమ్మ
పెదపెద్దముత్యాకుంచచేబట్టి । చీరవేడికొలనాడవేంచేయరమ్మ
అనేకముత్యాకుంచచేబట్టి । అసకమ్మకొలనాడవేంచేయరమ్మ
నారకతముత్యాలకుంచచేబట్టి । నాంకారికొలనాడవేంచేయరమ్మ
ముదమొప్పలత్నాలకుంచచేబట్టి । ముదుగానకొలనాడవేంచేయరమ్మ
కనకంపుకుంచయొకనుండుబట్టి । కనకంపుకొలనాడవేంచేయరమ్మ
జాజిమొగ్గలకుంచచేరనేబట్టి । కందువేడికొలనాడవేంచేయరమ్మ మన
కొరిపకవిపుకుంచచేరనేబట్టి । కందువేడికొలనాడవేంచేయరమ్మగీ
యెరుపుభాతుకుంచచేరనేబట్టి । నున్నెమ్మకొలనాడవేంచేయరమ్మ
రత్నాలదాసినకుండిచేబట్టి । రత్నంపుకొలనాడవేంచేయరమ్మ
చారదుముత్యాలకుంచచేబట్టి । చామంతికొలనాడవేంచేయరమ్మ

ముద్దపసుపులాప్పచేతనేబట్టి । ముత్తయిదులకొలనాడవేంచేయరమ్మ
 కొట్టుపసుపులాప్పచేతనేబట్టి । గొంతులుకొలనాడవేంచేయరమ్మ
 అనుపుపసుపులాప్పచేతనేబట్టి । అక్కలూకొలనాడవేంచేయరమ్మ
 చాకలినుడతలుచెంకబెట్టుకొని । చాకలినుడకమ్మకొలనాడరమ్మ
 ముక్కొటిదేవతలుకొలనాడారమ్మ । మునియగులందరుకొలనాడరండి
 సందెన్ననారయడకొలనాడరండి । నాతులందరుగూడికొలనాడరండి
 వీరింటపేరంటార్లుకొలనాడరండి । వీరింటకామన్నకొలనాడరమ్మ మన॥
 కొట్టుపసుపాకచేతకుంకుమొకచేత । కెల్మిరెక్కెల్లుకొలనవిడనాడి
 కట్టుకొన్నచీరెల్లుగట్టుకొన్నబెట్టె । వొకవంకకన్నెల్లువాలలాడేరు మ॥
 అందరుఅక్కలలోమెలిగటితమ్మడు । పోతన్నతావచ్చిఘడియలువేసె
 ఘంటలఅఘడియఘల్లునావేసె । కంపులఅఘడియఘదురుగావేసె
 పచ్చలఅఘడియఘదురుగావేసె॥ మనవాడుపాలకొలన॥
 తూరుఫూమాడికాకలితుమ్మిపువ్వుల్లా । మాచేతపువ్వుల్లమీరుగొల్లరయ్యా
 గిలిగిలిముత్యంకొండికాచాలా । ఈరాత్రివాకిళ్ళవుంచకమణియా
 దక్షిణామాదివాకిలితామరపువ్వుల్లా । మాచేతపువ్వులగొల్లరయ్యా
 గిలిగిలిముత్యంకొండికాచాలా । యీరాత్రివాకిళ్ళవుంచకఘడియా॥మన॥
 చాకలినుడతలుచెక్కగాపరచి । ఏడుగురుఅక్కలకొలనాడబెట్టె
 పాదాలచక్కగాపసుపురాసి । వరిమెళకుంకమ్ముపారాణిబెట్టె మ॥
 వారింటఅక్కలయేమికోరేరు । చలిమిడిపడపప్పుచాలకోరేరు
 బంగారుకలకకుపరిమెళమద్ది । బంగారుకలిశకుముత్యాలుఅద్ది
 బంగారుకలకలాపానకింబోసి । పట్టచీరబచ్చికెనొప్పగిప్పి
 తమలపాకలమీదకామన్ననుంచి । మక్లపువ్వులునుకెల్లుపువ్వులును
 తింగిడిపువ్వులతోనుయికామనిపూజంత్రు॥మహిపాక్షిగుగ్గిలధూపమ్మవేసి
 బంగారుపల్మెములాపాలునెయిబోసి । బంగారుకడియముపాలలోవేసి
 వారింటఅక్కలకొలనాడరండి । వారింటపేరంటార్లుకొలనాడరండి
 వారింటదేవతలుకొలనాడరండి । వారింటకామన్నకొలనాడరమ్మ॥ మన॥

స్తానకాలు,

గంగస్తానాననెలకొన్నయట్టి । పాగరసంగంపుకామకొలనాడారమ్మ
 కూర్మపునాననానెలకొన్నయట్టి । కూర్మగుండికామకొలనాడరమ్మ
 అరపాకెల్లస్తానానానెలకొన్నయట్టి । అంచగొరుకామకొలనాడరమ్మ॥
 మొఖలింగస్తానానానెలకొన్నయట్టి । జక్కులకామనీపుకొలనాడరమ్మ

జగన్మాధస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । వేసాగుందిగలకాముకొలనాడరమ్మ
గయాక్షేత్రపుస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । గగడవానాన కాముకొలనాడరమ్మ
కాశీపురస్తానాన నెలకొన్నయట్టి గంగాభాగీధికాముకొలనాడరమ్మ
ప్రయాగస్తాన నెలకొన్నయట్టి । పుణ్యతీర్థపుకాముకొలనాడరమ్మ
చిత్రకూటపుస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । చిత్రపుకామేశ్వరికొలనాడరమ్మ
ద్వారకాస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । దూర్వగాకామేశ్వరికొలనాడరమ్మ
మధురాపురస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । మహాలక్ష్మికాముకొలనాడరమ్మ
మారిద్వారపుస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । ఆంధలకామేశ్వరికొలనాడరమ్మ
ఉజ్జయినిస్తాన నెలకొనినయట్టి । పుత్రకామేశ్వరికొలనాడరమ్మ
గంగోత్రిస్తాన నెలకొనినయట్టి గంగయనున । కొలనాడరమ్మ
కేదారిస్తానాన నెలకొనినయట్టి । కనకఘంటలకాముకొలనాడరమ్మ
గౌరిమయూరపుస్తానాన నెలకొనినయట్టి గురుతయినకామేశ్వరికొలనాడ
బదరినారాయణస్తానాన నెలకొనినయట్టి బంగారపుకామేశ్వరికొల

నాడరమ్మ.

కుండలేశ్వరపుస్తానాన నెలకొనినయట్టి । కనకవరపుకాముకొలనాడరమ్మ
సోమనాథపుస్తానాన నెలకొనినయట్టి । సోభాగ్యపుకామేశ్వరికొలనాడరమ్మ
నీలకంఠపుస్తానాన నెలకొనినయట్టి । నవరత్నాలకాముకొలనాడరమ్మ
భరద్వాజపుస్తానాన నెలకొనినయట్టి । భోగవతికాముకొలనాడరమ్మ
కురుక్షేత్రపుస్తానాన నెలకొనినయట్టి । కోమలికామేశ్వరికొలనాడరమ్మ
నర్మదాస్తానాన నెలకొనినయట్టి । నిర్మలకామేశ్వరికొలనాడరమ్మ
మహేశ్వరస్తానాన నెలకొనినయట్టి । మంగళకామేశ్వరికొలనాడరమ్మ
క్షాలాసస్తానాన నెలకొనినయట్టి । కమలాంజకాముకొలనాడరమ్మ॥ మ॥
సింహానలస్తానాన నెలకొనినయట్టి సింహాకాంక్షలకాముకొలనాడరమ్మ
పితాపురపుస్తానాన నెలకొనినయట్టి । పరమాహ్లాదపుకాముకొలనాడరమ్మ
కోటిపల్లిస్తానాన నెలకొనినయట్టి । సప్తగోదావరి కాముకొలనాడరమ్మ
రాజమహేంద్రపుస్తానాన నెలకొనినయట్టి । ఆఖండగోదావరికాముకొలనాడ
చెల్లూరిస్తానాన నెలకొనినయట్టి । ముత్యాలకామేశ్వరి కొలనాడరమ్మ
మేఘాగుస్తానాన నెలకొనినయట్టి । పెంపొందుచున్న కాముకొలనాడరమ్మ
బెడవాడస్తానాన నెలకొనినయట్టి । భీమాకామేశ్వరికొలనాడరమ్మ॥ మన॥
కంచెల్లిస్తానాన నెలకొనినయట్టి । కంచుమేడలకాము కొలనాడరమ్మ
కాళహస్తిస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । కంచుఘంటలకాముకొలనాడరమ్మ
కాంచీపురస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । తిమలపాకులకాము కొలనాడరమ్మ

శ్రీరంగస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । దివ్యకామేశ్వరి కొలనాడరమ్మ
 కావేరిస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । కళ్యాణకామేశ్వరి కొలనాడరమ్మ
 కుంభకోణస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । కనకాశుటకామ కొలనాడరమ్మ
 చంద్రపుష్కరస్థానాన నెలకొన్నయట్టి । రామగల్లికామకొలనాడరమ్మ
 కుబ్రహ్మణ్యస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । సాభాగ్యపుకామేశ్వరికొలనాడరమ్మ
 ఆనంతకృష్ణస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । ఆరామములకామ కొలనాడరమ్మ
 దర్భకృష్ణస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । ధమ్మిశ్యాకామేశ్వరి కొలనాడరమ్మ
 మనవాసాకాంతేశ్వరిస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । శృంగారపుకామేశ్వరి
 శ్రీశైలస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । చిత్రామాకామేశ్వరి కొలనాడరమ్మ
 భద్రాచలస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । భద్రవంపుకామేశ్వరి కొలనాడరమ్మ
 ఈశ్వరస్తానాన నెలకొన్నయట్టి । వాడైనకామేశ్వరి కొలనాడరమ్మ॥మ॥
 ముట్టరమ్మకొలను మూడువేల । చేమూట్టరమ్మ కొలనుబదివేల
 యొత్తరమ్మకొలనుయేడువేల । దివిచరమ్మకొలనుదీర్ఘాయావేల
 ఈకడజీతేవీరి కామేశ్వరిపూజా నాగమ్ముదేవతకు లేకమైదనరా
 చేసినపూజలు శృంగారమొప్పి । పూచినకల్పముపానుష్ఠానగారగను
 లోకముగోజనులకు ప్రాకటంబుగను । లోకములోవిలసిల్లురూఢికక్రమన
 ఆమురాకోగ్యములధనధాన్యములును । ఆంధ్రారక నందుసంతానములను
 యిచ్చిననుచునుజెప్పి బ్రహ్మసారదుతో । నునవాడుపాలకొలను॥
 ఈకొలనుకొలిచినకాపుపేరేమి । కామన్నకల్పనృక్షమ్ము
 ఈకొలనుకొలిచిన ఆరివపేరేమి । ఆరివపేరశతమ్ము ఆదానేర్చుదువా॥మ॥

17 సత్యభామసరసము .

పసువేపదేవత వరపుశ్రీకవనగ । పరికాంచుగోపికా పల్లభుచరిత్ర
 ఆరవిందనాభుడికి ఆర్ధాంగిలక్ష్మి । సత్యభామాదేవి సరసముగనాడె
 పిలిపించిచిరినవ్వు తిరుగు ముగమునకు । పసులాపతిచ్చెనేపరమాత్మదేవి
 అలకేశ్వర్యురే అరుగులమీద । కులకేశ్వరీ శ్రీఘంటుగాను
 మన్నగాపసుపూడ్చి పన్నీరుచల్లి । కనకంపుగడపలా కన్దూరిజల్లి
 ముత్యాలముగ్గులు పెట్టేటివారు । రత్నానరంగవల్లి రాశేటివారు
 మాణిక్యము దివ్య పెట్టేటివారు । మకరతోరణాలు కట్టేటివారు
 మాత్రాన్నసున్నంబు ధవళించువారు । పచ్చాకుతందిళ్ళు వేసేటివారు

పనుపుటాకులుదక్కు కట్టేటివారు | కట్టాణిపాచేరులు కట్టేటివారు
 పాలుపైనపూతలా పూనేటివారు | యెన్నికతెలవాకులిచ్చేటివారు
 పచ్చనిపాదాలు వొలేటివారు | రత్నాల సంతాలుయే లేటివారు
 కన్నూరివాసనలు పలికేటివారు | చిప్పల్ల శ్రీ గంధంతీనేటివారు
 వారిజగోచనుడు వారిశృంగదకు | వలసగినములవారు వచ్చుటయు వెరిగి
 పచ్చంగ వేసివా పండిక్కుమెరయ | నిలువుటద్దముదెచ్చి మెరుగుతుడిపించి
 మేలయినకన్నూరి పెద్దివేటివారు | యేడునిలువులభమిడి మేడలోపలను
 భమిడితొటికొళ్ళదేపటైమండుమ్మ | హంసతూరికాపాన్ముపట్టజాలరులు
 అచ్చుకులుగూర్చుండి నమరినపాన్ము | శృంగారరాయుడిచంగల్వపాన్ము
 బంగారుజనపాక పాన్మునపరచి పాన్ములుబొగడులు బొండుముల్లెలను
 అమండిపాన్మున అవిచాలపరచి పొద్దున్నపూచిపాపాన్నపువ్వులను
 అమండిపాన్మున అవిచాలపరచి ఝూమా యెపూసినా జాజిపువ్వులను
 అమండిపాన్మున అవిచాలపరచి అప్పడేపూసేయిలచ్చుమల్లెలను
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచె ఘడియలోపూసినవి కనకాంబరాలు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి సీతోయిపూకాయవీలంబరాలు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచె | నాగలోకాననున్ననల్లకలపలును
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | పొద్దోయిపూసేవిబొండుముల్లెలు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | మధ్యాన్నయిపూసేది మంకెనపువ్వులు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | ఝూమా యెపూసేవిసన్నజాజులును
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | తొడిమెలపూసేవి కేరకీపువ్వులు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | పందిళ్ళపూసేవి బంతిపువ్వులును
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | నిశ్యూయాపూసేవినిశ్యూముల్లెలు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | జాజివిరజాజినపాన్ములైలను
 పారుజాతమ్మలుబాగుగాపూచె | ఘనముగా పూచినవిగన్నేరుపువ్వులు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | బాగుగాపూసినవిచేమబంతిపువ్వులు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | పందిటపూసినవిసీతపురుజాతములు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | వాసనగలమంచిఅపువ్వులు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | ఘమ్మఘమ్మనియేటిగులాబిపువ్వులు
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | పరమేశ్వరులమంచిపచ్చిచామంతి
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | యెన్నికయెన్నటియెరిచామంతి
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | తేలైనరేకులతెల్లచామంతి
 అమండిపాన్మున అవిచాలబరచి | విరుసతోపూసినవిపకుళపుష్పములు

యానుంచిపాన్పున యవిచాలబరచి । వట్టితేల్పానురటి ముత్యాలనురటి
 యానుంచిపాన్పున యవిచాలబరచి । పగ్గురుగులయట్టి భమిడికపైలను
 యానుంచిపాన్పున యవిచాలబరచి । పచ్చిపోకలునుందిపండుటానులును
 యానుంచిపాన్పున యవిచాలబరచి । ఆతరువుపన్నీరుతరుంగపరచి
 చేదులకల్లాపనులు చెప్పిచేయించి । చీరకృంగారంబు చేయంగదలచె
 సంపెంగనూనెతో శిరసాప్పనంటె । జన్వాజకన్పూరినలుగొప్పపెట్టి
 గంధపుటకలులిడెనులూక్షికవుడు । వెండిగాబులతోటివేణ్ణిగ్గుతోడి
 భమిడగాబులతోటిచలిసీగ్గుతోడి । చలిసీగ్గువేణ్ణిగ్గుపనుముగాతోడి
 ముత్యాలచెంబులతో ముదితలందియ్య । జలకంబులాడెనే సర్వేశ్వలకేరి
 పట్టువస్త్రముచేత దేవితలయెత్తె । హంసదూదిపాన్పున అవితలగదాలు
 అచ్చుకులుకుల్పొనుటకమనపాన్పు । కృంగారరాములకుచంగల్వపాన్పు
 కడువేగవేయించి యలగాచదేవి । గంధకన్పూరికర్పూరజన్వాది
 పన్నీరుచందనం బాగుగాజేసి । చేడియకుయీపనులు జెప్పిచేయించి
 పచ్చిపనువుపన్నీరు జలకంబులాడి । పచ్చపట్టుచీరబాగుగాగట్టి
 నల్లపట్టారవిక నాతితాతోడిగి । అన్నిఅలంకారాలు అతిపకుబెట్టి
 గజవంతచిక్కట్ల తలచిక్కుదీసి । ముత్యపుకురులెల్ల ముడివిగదువ్వి
 పొకపెచ్చుకురులన్ని బాగుగాదువ్వి । నీలంపుకురులన్ని పాపిటలుకీసి
 చెంపకొన్ననదుర్కిమైదానుంలిపువులుముగుడపాపిటనడునుముత్యలుగుర్పి
 మొగలికేసులుదురిమినులైలనుదురిమె । మక్కబొట్టునునుదురుకొంగదీర్చి
 చిటికనబొద్దులు చెలియతాబెట్టె । బొబ్బరికాయుసొందుతోబెట్టె
 మూడువేలు వెలగలముక్కెరయబెట్టె । ముదితముత్యాలనతరురబెట్టె
 నాల్గువేల్వలు వగలునానుమెడవేసె । పదివేలేయభస్మస్వరములువేసె
 పణతితనపద్మాల భమికవేట్టింది । వెయివేలువిలువగలఅహారంబు
 తోటివేల్వలువగల గొలుసుమెడవేసె । కొక్కంపుతారమ్మ కొప్పెసవరమ్మ
 నానునలిరదుగుపెట్టె కనుకానుతాక్షి । తనకమ్మలనుపెట్టెనుతాగోకపుడు
 విడినుత్యాల విడవేవలాయి । వుత్తండాలవేరే వొప్పతోబెట్టె
 పదివేలుచేనేటిపాంజీలుపెట్టి । పణతితనపద్మాలపట్టెడెట్టింది
 నీలాలుస్థాపించు కీలుకడియములు । నవినక్కిడిదేవి కంకంబుపెట్టె
 ఆరగించివెళ్ళ అచ్చుకుడుదేవి । పచ్చన్నబాగాలు పుక్కటనుబోసి
 పండులెల్లనితలు పిడికేటనట్టి । పొద్దుసోయెనుయే మొహండువోవొది
 క్కూముసోయెను కండుకాములయిసోయె । వేరేకురాదాయెనీలనర్దుకు
 గోపస్త్రీలతోటి కూడినవుకును । మరచెనేనామిద ముక్కువలుఅన్ని

రాజీసిలోపనుడు రాజు తాజాచి । గడియగ్రమ్మనబెట్టి కంకణాలుకడల
అంతలోపచ్చేను కాంతకృష్ణుండు । గరుడవాహనమయిన గరుడాద్రినెక్కి
కొమరయినముత్యాల గొడుగులుబట్టి । బడిచెంబుదకముల పాదముల గడిగి
పనిచేయవచ్చిన పరిచారకులకు । బాగాలుంప్పించిపెసినారాత్రి
చామరలువిసరలేటి సఖయలిద్దఁకు । తాంబూలమిచ్చితా తావేనుకొనెను
తలపుమేడలమీదయెవ్వరోగాని । పేరుచెప్పకమీరు రారాదయనెను
పేరులమీదనీకు పేర్మాయెనేమో పనిలోగోపకావల్లభుడనేను
గోపికుడవైతేను వ్రేల్లనుండు । ముద్దురాళ్ళకడపర్రాద్దున్నపొమ్మి
జలధరుడందురేచెలియనాపేరు । జలధరుడుఅయితేనుజలమనిగేవా
నరహరియైనట్టినరసింహుడందొ । నాతనికేమిగానెల నయముతోచెప్పు
నరసింహమైతే మామానగరికీకుండు । వెంకటేశ్వరయితే వెలిదినాపేరు
వెంకటేశ్వరయితేను తిరుపతియందు । గోవిందుడందొ గోపినాపేరు
గొండవో గొండవో నిన్నునేనెరుగ । అచ్చుతుడుఅందొ అతిపనాపేరు
అచ్చుతుకవొచ్చుచున్నవొన్నునేనెరుగ । బుద్ధద్రువందొ పణలినాపేరు
భావవొమరిదీవొ నిన్నునేనెరుగ । శ్రీకృష్ణుడందొ చెలియనాపేరు
చీరవోరెవికవో నిన్నునేనెరుగ । చేదసములు పలుకచేతగాదేమొ
పద్యక్షిణీకాళ్ళుపట్టదాననెను । అమాటపిసిత్యభామతావేగ
పాన్పునదిగ్గనాదిగితిసనాఘడియ । కయ్యపైకూర్చుండె శ్రీకృష్ణుడవుదు
మత్యాలచెంగుతాముసుకుతే దీసి । అలుకలేటికినీకు అంభోజగంధి
కోపమేటికినీకు కుసుమసుందరి । నామీదకోపమా నలినాక్షిణీకు
మొగమెత్తినూడవే కుకవాటితన్ను । వేటకుపోయిరాకగ తడువుంటిగాని
కాంతనిన్నువిడిచిఘడియాయండగలనా । నామనసుయెరుగవానలినాయతాక్షి
నీకుననుబ్రహ్మద్రుదాదులెరుగుదురు । మనసులోకలకల్లమనసులేనాక్షి
మామదారివియగుటయెరుగుదుమేము । నిన్నుకమలాక్షిమావల్ల తిప్పుకలదింకా
తిప్పులన్నిటికినిదయదయచూడవలెను । తిప్పులన్నియుమాకవొప్పులేకావా
కమలాక్షితనవిధుని తలయెతిమాచె । చెక్కిళ్ళకాటుకలు చల్లధరునకును
కమ్మరినలుపులేకమలాయతాక్షి । మెడలుపరిమిళమేమి వోకృష్ణుచెపుమా
వలసనుపు పరిమెళము వోసీరకాక్షి । చీచీచీనాంబాలు బరిపనుపులాయె
శ్రీకృష్ణనీవున్న చెలువేమిచెపుమా । వలతోటిపనుపులో వాలాడగాను
వొళ్ళంతెనుకాయె వోసిత్యభామా । మాటమాటకుబొంతు లాడకనీవు
నూరుమాటకల్ల వోకమాటబొంతునాడులెప్పిన । మాటనేటికాడిరిని
పరమాత్మనీవెదవి పగిలున్నదేమో । దోరమామిడిలేనె లారగించగ నెవెదవి

పగిలింది పక్షులారగిం చేవి పక్షులారగింతురా । పరమాత్మనీవుని బట్టబయలులాయె
 చిటిచిట్టిగడ్డంబువాడినవి పరమాత్మ । మీహారపతకములేమాడగను
 తేటకల్పిరాగ విసేకిలలసిలిని । నొక్కబుచ్చెనుటలయ్యె ఓమోనానాంగి
 చేబట్టింగమ్ము మకరకుండలములు । యేయంతిపేట్టినే యెవ్వరికిలేలును
 అదియన్నియేయంతికి పెట్టించితివో । చిటికినక్కలిదభమిడిముద్ర
 అమద్రికిలకుపేరయినము 9 । మిగిలినకాళమై వెలిగేటిముద్ర
 రుక్మిణీవేళ్ళసంజనముద్ర । రుక్మిణీసతిసేకు పట్నంతుడేవి
 యెంతబలుకాయెనోనాతంపికిపడు । చిన్ననాడేవిషముపోసింపదాయె
 అంతకన్నా మారపడెనెవ్వరాయె । యిందరుసపుకులమీదతన్నవెదకితెచ్చిన
 అంబుపడిముద్రలనడిగివారి । యన్నిపడినముద్రనివ్వరయితీ
 యాయంతియూ పూసుదేలచెప్పితివే । యాముద్రకికీయంతికోతగదు
 మనసుమనస్సుకలిపినిచి బువుడవుడు । తగువులొప్పుటఅడితిరికాని
 యంతవలక్షమయిందేనరక్షి । నలక్షములు మానద్దనేలేవు
 పక్షవాదతనలు భూనేనెగుగి । మీరుయిద్దరు రెండుకన్నులేనాకు
 మీరంద్రివిదనే మాణిగ్రముందు । మణిక్కములుపోగె మమీదకొచ్చె
 జాంబవంతుడుతోడ యాధంబుచేసి నిన్ను పెళ్ళాడిని కెంతరొవినుమా
 అదియెరుసుగాయంచు నిన్నావోనేను । ఏదెముననిన్ను తెచ్చుకుండేమి
 యంతచేసినమెచ్చి యంతికోతమ్మ । యంతియింతలమాట నమ్మునేనీవు
 దేవేంద్రదాదియో దేవతలుగొట్ట । పాదజాతమ్మ తెచ్చినపేంటికిస్త్రీ
 పారుజాతమునాకు పంకివచ్చిందా । అయినపువ్వులు మీసతికడనువుంచి
 వాదములన్నిమీవద్దననుడు । మాయవాదములేమి లేవుమావద్ద
 నాకులైనతేను లేదునేనమ్ము । చక్కనిదానపని నభయరొనీవు
 నల్లనివాడవని నల్లవేనన్న । కమలం చుడయేల కరుకుమాటలును
 అదియేమినామీద యంతివచ్చినము । మెగులవల్లనినారి కిదిచక్కదనమా
 మొగడుచేపట్టిందిదిచక్కదనమే । మేమే నలపులకుక్కణుండగాను
 కెడినీవోటికి కరచిగిగాని । రుక్మిణీమాట నీకొటికినాపుమా
 చినఓచి అదిదిచన వుపుచ్చకున్నట్టు । నీచనువువుచ్చుకొని యవ్వనితేకిస్త్రు
 ననజన భుడు నీక్షమునవున్న । పరమాత్మనీ పెద్ద దేవికి సివిగ
 నవకులందరిగూడి నలంట్టెనన్ను । పొనినల్లభక్తివృష్ట పాదదోరిరిగ
 యిక్కనైనయిక్క దేలుకోరాదా । నీజాక్షినికట్ట నేయింతిలేదు
 యేలినాకచేత అయెట్టబ్రతుకు । యేమియెరుగనివిభుని యేలనేర్పరమ్మ
 అట్లరిచేయగా అదిమంబోదా । తోడిగూడియొండగామాడచాలరమ్మ

గొల్లవారికల గొలిపెలిగరమ్మ । వారాడినపంతాలు ఈడేరనమ్మ
 నేడుమా దైవమ్మ వాగూడెనమ్మ । ఏమిచేయగవచ్చు యిపుడునాగతికి
 మత్తరనాలుకగుణం మానేయరమ్మ । అచ్చగామానేడుకలువచ్చుటయులేదు
 రుక్మిణిపతియేమొ పోబోకుమనెను । తాలిమిసలియంట వుండకపోతె
 యిచ్చోటకుమిమ్మ యెవగరమ్మనిరి । పచ్చినుమింతవుడికించనేం
 పద్మనాభునే పిలిపించవలెనా । నామీదభక్తిచాలనమ్మితినిననినాక్షి
 నామీదప్రేమ నీకింతనితోచలేదు । నేనెగదతోకదొక్కినపాము
 మిట్టిపడ్డట్టు అంతకోపముతోను । ఆయింతియండేగ అరసురలేని
 కూటమ్మలోపలను ఆరచుపడితన్న । నేటివున్నవిభుడితోనేడుమీబుద్ధత
 యేయింతియెరుగుఅనుచునుగనులనీళ్లు । వో నేడ్చుచునుండెనునాసత్యయపుడు
 తలవంచుపట్టుకొని నభయతానుండె । చెడెరోనీంద్ర చెలికతైలెల్ల
 సఖియరోనాతప్పు ఒడగవేవారిని । చెలియలునీవును యొక్కటేగాదా
 చెలియనీవద్ద తింగురులంచమ్ము । ముగుదరోనిచుమాడకుంటెనునాకు
 ఒక్కనినుపము ఒక్క యేడయితోచు । కమలాక్షిఅరసుడియకానరాకున్న
 కాంతనాకన్నుల కిట్టినట్టుండు । ఘవులబోటిరోనీవుచెప్పినబుద్ధి
 చిగురుబోటిరో నేనుయెవరికోసమ్మే । యింతపదార్థంబుచెప్పినీయంటపెడుదు
 మునుపుమజ్జనభోజనంబులు నీయింట । యింకనీవ్దలకనేవలనీయింట
 నీమాటమందరా నామాటవెనుకా । రుక్మిణిచెప్పినా నీవుచెప్పినను
 విందునేరాధికా విననునేచెలియా । భావరోనికునేపాలివాడానా
 పద్మగంధిగోనన్న యేజుకొమ్మనెను । పల్లెచిన్నెలు యీపట్టపగులు
 పన్నెలుమాటలు యెన్నడాడితితో । ఒకనాడురాధికాగృహములోపలను
 శీతజలమలవాలాడున్నవాడు । చెప్పిపంపించినపనులు చేయరయితిరి
 ఆవేళభామనేను వచ్చిందియెరుగ । యిరిగిలేమతండ్రి వసుదేవుడాన
 ఓట్టుమీకున్నదా పురుషోత్తముడా । సత్యంబుమీకున్న చామర్లగంధీ
 అగ్నిసలిఅయితేను అంటనివ్వనుగా । మిత్రిసలిఅయితేను పొందనివ్వనుగా
 తరుణాలతనకడకు రాకుండజేసి । తనకైనకాపురంలేకుండజేసి
 యికనెక్కడిబ్రాకుతుమన్నారతనను । యెన్నడుఇరుగిళ్ళవెళ్ళనివాడవు
 ఏప్రాద్దుయరుగిళ్ళ వేతంచినేర్పిరి । యెన్నడుకాపురం ఎరుగనాటింది
 కాపురంలేనినాడుకాగలదేది । యీచీరలీరపికలీనామ్మలన్ని
 మేడలుచుడుగులు నాల్లెసాలల్లు । పట్టుమంచముపరుపులివెక్కడికె
 బరిచారికలుకెల్ల నెవరుతెచ్చరు । యన్నాళ్లుయెవరితోభోగించినావు
 యన్నాళ్లుయెవరితోపరికాంచినావె । యన్నాళ్లుయెవరితోకూడివున్నావె

వారిరూపూపేరుచెప్పవేనాతో । శ్రీకృష్ణచెప్పేను శిష్యులొకమము
 మాయదారివాడు ముతంత్రగొట్టు । సురితంత్రగొట్టయినటవటవవాడు
 అబద్ధాఁడోగు అట్టకోటుండు । అట్టికియినఅటమటలవాడు
 నల్లనివాడైన సుందరుడెందు । కళింగగిరినవాడు కాంతిగలవాడు
 భార్యలుగలవాడు పరమపావనుడు । శురువునశ్రీదేవినుంచుకున్నాడు
 తిలకమునబోలు అతనిపలువరస । అతనిచెక్కిరిమించుటద్దములుబోలు
 మకరకుండలములు పెట్టినవాడు । పిల్లనగోలిచేత బట్టుకున్నాడు
 అతనిపద్మంబులు శంఖపద్మములు । ఆతనితోపాఁడ ఓపడుగమికు
 పంతపుచివరులు అపుటనేనెందుకొరకేనోరు మునుకొనియుంటి
 నానీకేమైన యెరుదాడినానా । చెలఁతైతో చనువుచేసెక్యమ్మండు
 అంతలోచెలికి తెలిట్లనిరపుడు । పోయిపాలగులువిభుని కొనితేరమ్మా
 కొనివుకప్పినమాటనేటిక డిలివి । ఇన్నాళ్ళుబాగునయివినీతులమ్మా
 సవతులమిదబ్బితుకు సఖి మరొకనిరి । నడివికినిన్నెవరు పిలిపించినారు
 భూతావలెమీరు బుద్ధచెప్పేరు । రాక్షసులవలెమీరు తగవుతీర్చేరు
 మందలావులవలెమీరుమనవిచప్పేరు । అతనిపాడుగునాపాడుగుయెంచూస్తావో
 సత్రాజిత్తనగను లోకప్రఖ్యాతి । లోకప్రఖ్యాతైన ర జాతూర్ని
 గుణమయెరుగనివానిని తెచ్చుకంటిని । పకులకాపరివేవొకై కారివేము
 గొల్లబోయిడివగుచు యున్నవాడవు । ఆదియేలపామ్మని అదిగొల్లబుద్ధి
 యొరనివాడినిపాడుగుగలవాడిని । చక్కనివోలిభుని తెప్పించుకోవవ
 గూర్చుండతీరదే కుసుమసిరిగంధి । గొల్లభామలయెదుట చూచుచున్నాను
 సిగ్గునత లేచి శ్రీకృష్ణుడవుడు । మురలిధరుడు ముగపాలముందరనిలచె
 ప్రార్థించియాసత్యభామ తాలేచి । పితాంబరచెంగుపిగులగాగొట్టె
 పట్టంగతవిలిగిరుసుతావొంచుకొనియె । మంతచేసినవతిమిద లేదుగోపమ్మ
 గుండుపెట్టెగానిగోపికతోచూడు । కొండగొడుగట్టిగా గుండెంతబరువు
 నీరుపట్టెగాని నెలతతోచూడు । నీరుమోసేవారికినీ రెంతచివు
 పాముపట్టెగాని పణితోచూడు । పాముమిదమదిద్ర పవ్యలించేరూ
 చిల్లరకాదునును శ్రీకృష్ణగుణము । చెల్లంగనొకభాష చేసేపంపించె
 అప్పుడుసత్రాజిత్తు పంటేటివాడు । ఆడబడుమలబుద్ధి యేమనికెప్పె
 యేమనిచెప్పకుంటే వినసఖ్యమాయె । మిమ్ముకిషీంపును నీవిన్నపముగాయె
 అట్టెకిషీంచునని అచ్చుతుడుబలికి । కొట్టుమనిబంగారపు కోలచేరికిచ్చె
 బంగారపుకోల తానుపారవీసుకుని । అక్కడఅయింత అట్టపైనిలచె
 యొక్కవలుతక్కవలు ఏమిఅడిగినో । పట్టుకొనివిభునికి పాదాలవొత్తె

జొడుకులకనుకొరవె కునుమసిరిగంధి | మనువుత్తియెత్తవేమనమసరిగంధి
సత్యభామసరసమ్మపాడినావిన్న | సతిపతిదంపతులు యెడబాయకుంగురు
యీపాటయెవ్వరు పాడినాగాని | జొందితోక్షలాసం పొందుదురువారు

18 రుక్మిణి చిలుక రాసుబారము.

పొగ్గిణాపదంబైనపంచపన్నెలచిలుకరావే | నావిభునీతోడిలేవే
నన్నాడినట్టిమాటలన్నీ వింటివా |

మేనమామకొడుకు కీర్తిగాతనుపంతమాడెను |

తన్నేగాని పెండ్లికడననుచు పట్టుబట్టేనే |

విప్రునిబంపితి కబురుతెలిగదాయె చిలుకరో |

ఏవిధమ్మునైన తనవిభునీతోడిలేవే |

భీష్ముకొమారుడు పంతముతోట్టుబట్టె |

శిశుపాలునకిచ్చి పెండ్లిచేతుననుచు బలికెనే |

తాపెద్దకొడుకాని యెరుగుగనిలిచిలి కను |

తాబట్టినాకుందేటికి మూడేకాళ్ళనును |

కమలనాభునిపొందు యెన్నడు కన్నులగండును |

కరుణాకటాక్షులు యెన్నడురెన్నుమోహించునో |

పరమదయాకూడువచ్చి తనయెదుటనిలచుని |

కరుణతో నన్ను పెండ్లాడునా | గారవించునా

గారిదేవినితానుపూజించి నగరికిరాగాను |

కనకంత్నమువలెతాళిపట్టెడగట్టేనా |

మునురెల్లదీవించి ముత్యాలతలంబ్రానిబోనెనా |

నురెల్లదీవించి మంగళమాత్రముగట్టేరా |

ఘనురెల్లదీవించి కంకణమ్ము చేతిగట్టేరా |

విదర్భదేశమవారు విదిత్రముపడితిన్నజాతురా |

సిగ్గుపాడికళిపాలుడు తనతలవంచునా |

వెరవకుమనిజెప్పి వెన్నడుననుచెట్టబట్టానా |

రుక్మాంగునిపంతము నిర్నివడివాసికెక్కునా |

కరుణతో కారిపెండ్లాడునా |

నగపకేవోయక్క వైకుంఠధారులువచ్చును |

పచ్చినక్షణములో మెచ్చైనవరములు యిచ్చేవాఁ
 మెచ్చినాకండలుగట్టేవాఁ ।
 అలాగేఅదిశేషులు మమ్మాదరించితి ।
 ఘనమైననావజాలాయందెలు కాళ్ళకుగట్టెను ।
 ఎర్రనిముక్కుకి వెండిపమిడిపొదిగేను ।
 పచ్చనిరక్కలకు హెచ్చైనముత్యాలగుచ్చేను ।
 పుట్టించిపట్టాభద్రులకిల్లాడనేయావే ।
 ఇంకొక్కజన్మాన రాజాధీరాజులపట్టివి ।
 కొడుకులు కోవలెట్లు అల్లుళ్ళు అడవిగిలు ।
 మనములు సకలసంపదలుకలుగాకొరవే ।
 అదియేమెట్టియక్క అందుకువే నాసిస్తినా ।
 గట్టిగావైకుంఠపురమందు తనకెల్లగట్టవే ।
 ఎన్నడు తన్నెడబాయకు । మనిచెప్పెను
 అక్కలోజూడుమనిజెప్పి గోపురామెక్కినూ ।
 దిక్కులాదీములు నాలుగురాజ్యాలు జూచెను ।
 డక్షిణభూమంత తప్పాకరియెత్తిజూనేను ।
 ద్వారకాపురమందు కనకగోపురాలుజూచెను ।
 అభిషేకభూజలు చేనేటివారినిజూచేనెను ।
 నల్వాయవచ్చేటి నల్లవారినిజూచెను ।
 బాగుగవచ్చేటి పచ్చబిళ్ళనువారినిజూచెను ।
 బలరాముడుమొదలగు ఘనమయినదొరలాలజూచెను ।
 ఆసినుకచ్చేటిద్వారపాలకులనుజూచెను ।
 ఈవెనుకవచ్చేటి విప్రపాలకులనుజూచెను ।
 ఎక్కువగురాలు యేసుగులకడుభలుజూచెను ।
 శృంగారవనములు త్రికృష్ణులపొగడజూచెను ।
 తేగమెగోపురము దిగిచిలుక తావచ్చెను ।
 ప్రదక్షిణములుతేసి పాదపద్మములకొరిగేను ।
 వసుదేవనందనుడు వట్టరముజేసిచేకొనును ।
 చేరువలగ్నమురమ్మనికృష్ణునితోజెప్పెను ।
 తేగమెగోపురము దిగిచిలుక తావచ్చెను ।
 అక్కరొనాకంత పుక్కెరబెట్టవాజెప్పెను ।
 వీనాటక ధారుడూయేవంకవచ్చినో జూచితి ।

చక్కెరబెట్టెను పుక్కెరబెట్టెను చిలుకరో ।
 చల్లన్ని నాప్రాణనాథుణ్ని పొడగంటివా ।
 అందేలుగట్టెను చిలుకారో । అరటిపండు పెట్టెద
 అరదకృష్ణమృ ముచ్చటలన్నీ వింటివ ।
 గంధముఱుసేను పువ్వులుముడచేనుచిలుకారో ।
 పుండరీకాక్షులు యేవంకవాచ్చేరొజెప్పవె ।
 అక్కారొజెప్పమని నేజెప్పి గోపూరమెక్కితి ।
 దిక్కులుదీపులు నాలుగురాజ్యాలుజూచితి ।
 దక్షిణభూమిశప్పక తలయొత్తిజూచితి ।
 ద్వారకాపురములూ కనకగోపుర మొక్కితి ।
 అభిషేకపూజలు చేసేటివారిజూచితి ।
 నవ్వుచువచ్చె నల్ల విశ్వవారినిజూచితి ।
 బాగుగావచ్చేటి పచ్చవిశ్వవారినిచూచితి ।
 బలరాముడు మొదలయిన సమమయినదొరలచూచితి ।
 ఆవెరుకవచ్చేటి ద్వారకపాలకులను చూచితి ।
 ఈవెనుకవచ్చేటి విప్రపాలకులను చూచితి ।
 శృంగారవనములు శ్రీకృష్ణునిపొడగాడగాచూచితి ।
 తేగమె గోపురముదిగి అక్కారొవచ్చితి ।
 వనుదేవనందనుడ వచ్చీరనుడిచేకొనును ।
 చేరువల గ్నమురమృత్తికృష్ణునితోజెప్పితి ।
 రూపించినవిధుని రూపమంతా నేనుచెప్పెను ।
 అలిమకసాలియక భక్తితో గూర్చుండివిన జేమె ।
 అందమయినానుంచినలవర్ణనిశిఖపైని ।
 పొందూగజాట్టెను పారిజాతపూలబంతులు ।
 మందికిరీటము మకరకుండలములుబెట్టెను ।
 వెలలేనివజ్రాల పోగులుబెట్టెను ।
 వెన్నుడుబావీలి ముత్యాలనీలాల పోగులునీటుగాను ।
 కట్టెనుసీతాంబరము వల్లెవాటుగాకృష్ణులు ।
 అద్దంపుచెక్కిళ్ళు ముద్దులుగారును అక్కారో ।
 కలువరేకులువంటి కన్నులతీర అక్కారో ।
 మనమధునిచేతిసింగిణీవిశ్వ కనుబొమ్మలు ।
 మందరత్నములవంటి బంతులతీర పలువరుస ।

అరటిబోదలవంటి చక్కనితోడలే అక్కరో ।
 చెరుకుబోలలవంటి చక్కనితోడలే అక్కరో ।
 ఎగుభుజమ్ములతీరు ఎంతవంతలగా డెక్కరో
 ఘుమఘుమమని యేటికుంకుమపరిమళముదీరీ ।
 సందిటిదండలు జతలతావేజలుమెరయుగా ।
 పచ్చలకడియాలు ముందరముత్యాలమురుగులు ।
 చిత్తిజడండ్రికి ముత్యాలకంఠను లందమాను ।
 ఘంటలమెలత్రాడు జమిలిగంటలుమ్రోయుగా ।
 చందమామతోను సరసమలాడుచుకదలెను
 ఆడుచుపాడుచునిరువంక చామరలివ్వగా ।
 అకులుపోకలు అతిసలుమణచియియ్యగా ।
 మణులందికొలుపులో చిన్నారినవ్వులనవ్వుచు ।
 వాసవాదులకయిన వర్ణించిపొగడవకమటే ।
 హరివాసుదేవుడో యెవ్వరోగానితెలియదు ।
 వాకన్నులకుకాడి వెన్నేలవలెనున్నాడు ।
 రూపించినీవిభుని రూపమెంచమాతరమటే ।
 చిలుకపలుకగ రుక్మిణిచూచి చిలుకాకిలకిలనవ్వెను ।
 అక్కరొయిటువంటి మాటలకెవరయినభ్రమనేర ।
 చెలికైలందరు గుంపులుగూడుకునవ్వరా ।
 కన్నవిన్నవారందరు కేకలువెయ్యరా ।
 ననుగన్నతల్లి యిదివీకుబుద్ధిగాదమ్మరో ।
 చిలుకరొయేమానిచెప్పదు యికనేతాళలేను ।
 శ్రీకృష్ణరాయలుకొటవాకిలి దాటివచ్చెరా ।
 రుక్మాంగునినగరిలో విడుదులువిడుతుర ।
 పప్పుపాలుబిప్పుగ కూరలునేతులు ।
 అప్పాలుగానావిభునికి పుల్పాలుదెత్తురా ।
 అంతటగోపాలకృష్ణమువాకిటనిలచెను ।
 కళ్యాణివగడక నీప్రాణనాధుడువచ్చెను ।
 సరిములుతపములు పనిరినీకుచేకూడెను ।
 వారిజనాథులుఁనితరొ నీసోమ్ములాయెను ।
 కలకంఠుడునీగుణములు మెల్లగావచ్చును ।
 పీఠంగన నాడుఅశోకవృక్షముక్రిందను

చింతింపుచుండగ హనుమంతరాయలువచ్చిరి ।
 అనవాలు దెచ్చి అతివశోకముతామా న్నెను ।
 అలాగేతనవిభునితెచ్చి తనప్రాణమిప్పిని ।
 చిలుకరమ్మని అక్కజముక్కనచేర్చెను ।
 చిలుకారమ్మని భమిడిపంజరములానుంచెను ।
 చెరుకులఫలములు దెచ్చి చిలుకకిచ్చెను ।
 భీష్మకవహరాజాతిపురములోకొచ్చెను ।
 పేరంటాళ్ళల్లార కన్యనుశృంగారింపండి ।
 సంపెంగతైలాన సాంపుతోశిరస్సుఅంటిరి ।
 గంధాముఅటకతిబెట్టి జలకములార్చిరి ।
 పోగకన్తులమంచి తీరుగాకాటుకదీర్చిరి ।
 తీరుగాకన్తూ తిలకమునుదుటదీర్చిరి ।
 ఘనుఘనుమని యెటికుంకుమపరిహళములలదిరి ।
 పసిడిపువ్వులచీరమొలబోసి వేగగట్టిరి ।
 చిత్తతల్లికి ముత్యాలరవికదొడగిరి ।
 ముత్యాలముడిమీదరత్నాలరవ్వదాపిరి ।
 ఎక్కువయినమంచియేడువారపుసామ్యులుంచిరి ।
 శృంగారింమకు రుక్మిణిసోడుకుకదలిరి ।
 గౌరిదేవిపూజఘనముగచేయ రుక్మిణీ ।
 శ్రీకృష్ణమూర్తినిదలచుచు పార్వతికిమొక్కుచు ।
 దేశాధిరాజులు చూడగఱవెలకు వెలదిపల్కె ।
 గౌరిదేవిని దెచ్చికనకంబుగదైవెనుంచిరి ।
 ప్రతిభతోదేవి పూజింపదొణగను ।
 ఉన్నమ్మితి నామంబున సవాతనులైన యామామహేశులక
 మిమ్ముబురాణదంపతుల మేలుభజింతుగదమ్మమేటివే
 ద్రవ్యదయాంబురాశివిగదమ్మ హరిన్నతిసేయమమ్మ నికా
 నమ్మినవారికన్నటికి నాశమలేదుగదమ్మ యాశ్వరి.
 అమాలుపోకలు రుక్మిణిసోటబోసిరి ।
 మల్లెమెల్లలా రుక్మిణిదేవి పూజించెను ।
 భక్తితోసాష్టాంగదండము గౌరికిబెట్టెను ।
 తిరిగిమృతకలరాజా నందరినిజూచుచు ।
 శ్రీకృష్ణరాయలు కానరాకపోయె చిలుకతో ।

ఈక్షణములిప్పితే శిశుపాలుని పాలుఅగుదునే ।
 అనిరుక్మిణితాను చింతించుచురాగాను ।
 దేశాధిగాజాలు చూచిమూర్ఖులుజెందిరి ।
 పొంగుచును శిశుపాలుడు నవ్వుచునిలచేను ।
 దేశాధిరాజులకునించ తరముగాదు ।
 భీష్మవచారాజు రుక్మాంగుడుజూచుచుండగా ।
 శ్రీకృష్ణరాయలుయేతెంచి జేపినీశుకూ ।
 బంగారురథముపయిరుక్మిణిశాసించు కుకదలెను ।
 రథముజూచిశిశుపాలాడు తనతలవంచేను ।
 శంఖముపూరించి శ్రీకృష్ణరాయలకదలిరి ।
 వెనుకముందరపదివేల రాజులుర గాను ।
 అందలచాలఅడుగులు బెట్టుచునడుచుచు ।
 రాజులవానుములు గుచ్చిరుక్మిణితోజెప్పుచు ।
 కుచురథముయొక్క కాంతరొమియన్నవచ్చెనే ।
 వాడిమీసమునేను గొరిగింపవతునజాడుమీ ।
 వెండిరథముయొక్క శిశుపాలుడువచ్చెజాడుమీ ।
 దేశాధిరాజుమాడగ వీడితలలువంతును ।
 దశదిశలుగెలునలేక వారనిలచిరి ।
 అధికముగొరుగ గుక్మాంగులు తాననడచెను ।
 బలరాముడువచ్చి నేనలందరపారదోలెను ।
 సభరాజులజూచి శిశుపాలుడుతానుబలికెను ।

కీర్తనలు.

ఏమయ్యఁఖులారమిమునమ్మిజవరాలిగోలుపోతి॥
 నాభామనుదెచ్చి నాకియ్యకున్నాను పొగిణములునిలుపలేమా॥
 సలినియొడిపొగిణధారణముకంటెను భూమివైవ్రాజుటమీమా॥
 నాసలినియొక్కనిపోవుచున్నాడు వీడెంతసామంతుడోదైనమా॥
 చుట్టుకునిమియండ గొల్లవాడెచటండి యెత్తుకొనిపోయెనో॥
 మితిలేనిగోపకాంతలుయొండగతాను క్రొవ్వినేగోపాలుడు॥
 కలకాలంబూని యొకపండుపండితే చిలుకవిధంబాయెను॥
 ఏమయ్యఁఖులార మిమునమ్మి జవరాలిగోలుపోతి॥
 అనిశిశుపాలాడ దుశ్శించుతుతానుమల్లెను ।

ఆ పురసూడగ పువ్వులవానసురి నేను ।
 ద్వారకాపురమందునగరివాకిటానిలచీ ।
 ఎగుగునేలుజల్లిరిహారకులు మచ్చిరి ।
 రుక్మిణిదేవినిఅంతఃపురములొనంచు ।
 చిక్కులవారినిదేవుల పెండ్లికిఁ మునీ ।
 ఎల్లుండిలగ్నముగఁకుభగేఖవాసి ।
 కరకంఠవప్పదుగొంతో గూడివచ్చెను ।
 పద్మసంభవుడుసరస్వతీతో గూడివచ్చెను ।
 చెలికలైలందరుపేజెల పుష్పకంబులు ।
 కొల్లాలగా నెల్లధనములుబట్టుక వచ్చిరి ।
 చక్కగ ద్వారకాపురమంత రాజునిండీరి ।
 భీష్మకనుమరాజు తనసతితో గూడవచ్చెను ।
 అంతఃపురములొకాంకిలందరుగూడక ।
 సంపెంగలైలాన సొంపుతోకలస్సుఅంటిరి ।
 గంధము అటకలిపేన్నీటజలకములార్చిరి ।
 కనులుచిక్కుబడిసి పువ్వులునులైలుముడచిరి ।
 సోగకన్నులమంచి తీరయినకాటకదీర్చిరి ।
 తీరయిన కన్కారితిలకము నుడుటగీర్చిరి ।
 పట్టపితాంబ్రము మొలకబోసీవేగ గట్టిరి ।
 వైభోగపుచెలియకు వైడూర్యపు రవిదోషగిరి ।
 మాత్యాలముడిమీద రత్నాల రవ్వలుదాపిరి ।
 ఎక్కువైనవీడువారము సొమ్మునుంచిరి ।
 ఘన ఘూమమనియేటి కుంఠమపరి మెళములఁదిరి ।
 గారిదేవినిదెచ్చి కనకంపుగ దైవైనుంచిరి ।
 అకులు పోకలు రుక్మిణిదోసిటబోసిరి ।
 మల్లెలుమొల్లలు రుక్మిణి పూజంపుమండెను ।
 నాడు అచ్యుతుని విభునిగా నేనుగొరితి ।
 కొడుకులకూతుళ్ళనిమ్మని గొంకి మ్రోక్కెను ।
 నవ్వుదుసరస్వతి రుక్మిణితోడబలికను ।
 విభునిబంపి మామకృష్ణుని చేరగొంటివి ।
 అనివారుబలుకగ నవ్వుచు తిలవంచెను ।
 భీష్మకనుమరాజు అంతఃపురములొక వచ్చెను ।

కన్యనుదోడుకరగ్గుని వారితోజెప్పెను ।
 సజ్జాబాల్లుబోసి కన్యను గంపలోనుంచెరి ।
 భీష్మకనుమరాజు తనసతిగూడినిలచెను ।
 శ్రీకృష్ణమూర్తికి కాళ్ళుకడిగి ధారబోసెను ।
 రుక్మిణీదేవిని పీరితిగా సమర్పించెను ।
 అస్సరసలాడగ దుందుభులు మోయిగగ్గుష్టుడు ।
 రుక్మిణీదేవిని కళ్యాణమాడె ఘనముగా ।
 వచ్చినవారికి వరుసతోకట్టలిచ్చిరి ।
 సతులనుగూడుక సంతోషమునవారు వెళ్ళిరి ।
 కిగ్గుపడికికుపాలుడు తన తలవంచెను ।
 వెరపకునునిచెప్పి గట్టిగ తనచెట్టపట్టెను ।
 రుక్మాంగుడిపంతుములన్ని వడిగాసాక్కెను ।
 గుంపులుగూడుకు పేరంటాండుని సాంపుతో ।
 పొడుతువచ్చి రోకళ్ళుచేతబట్టుకు ।
 పంకజనాథులమీద నుంతులుచెరిగిరి ।
 అచ్చటవాగవల్లి యనురారజేసిరి ।
 వాగవల్లిబుత్తిగంటు మెడనుగట్టిరి ।
 తల్లికి దండ్రకి రుక్మిణీదేవి మోక్కెను ।
 కన్నీరుదెచ్చుకొని కాగలించి వారుబలికిరి ।
 కన్నతల్లివినీవు వగవాగజేటి కమ్మారో ।
 మేముధన్యులమయితిమి కృష్ణుడల్లుడుకాగాను ।
 కన్నతల్లికి మోక్కి కన్నీరుదెచ్చుకు వగచెను ।
 కన్నతల్లి వినీవు వగవకె ధన్యులమయితిమి ।
 అన్నిచెప్పికన్యకు తమరు తనుపట్నముకువెళ్ళిరి ।
 రుక్మిణీగూడుకు సంతోషమునయిందీరి ।
 ఈపాటయెవరయిన పాడినావానినను కృష్ణులూ
 అప్తవిశ్వరథములు అప్తసంపదలు యిచ్చుచు ।
 కన్యకలుయూపాట పాడిన విన్నవారికి ।
 కళ్యాణమానని రుక్మిణీతానుబలికెను॥

19 రుక్మిణీదేవి ముచ్చట.

అటకూటంబులోను । రుక్మిణీసాటక పుకాలలోను
 పారుజాతపుకయ్యపై । రుక్మిణీనలిచియున్నాడు
 కలికిక్రిగోపాలుడు । రుక్మిణీకాగితాచేర్చుకొనెను
 ముగునకుచములనడుచును । ముత్యాలపరులుగుంపిసలాడగ
 సిరులుసాట్యముచేయగా । పైటచెరగుజీరాడగాను
 మొలమిలోదురిరుక్మిణీ । తనవిభునివద్దనేకూడుండగా
 సరసముననాయింటికి । చొచ్చితారానేమిపనియున్నది
 యిదియేడసనితనకు । కోమలియిదియెవ్వతెతనకును
 యాంతదుండెగతనములు । కోమలియేయింతకేచెల్లును
 వీయింతకేచెల్లునేకోమలి । యీయింతకేచెల్లును
 పిలిచినాపలుకదమ్ము । దానిబడాయయేమొకాని
 నిలిచినవిలువదమ్ము । దానిఅహంకారమేమొకాని
 పంచిసావంగదమ్ము । దానివయ్యారమేమొకాని
 చూచినాచూడదమ్ము దానికండ్లు । మింటనేఆంటున్నది
 మొలమిలోక్రికృష్ణుడు । దానికియింతిదనువిచ్చినాడె
 యేమిజూచితలచెనే కోమలి । ఆదియెంతసుందరమ్ము
 పాలిళ్ళుజూచివలచె । దానిమంచిపలువరుసజూచివలచె
 వలదిలేవలచెగాని । విభునితనవశము జేనుకపోయెను
 సత్యభామయుండుగాని । ఎన్నమాతనమేల్కొడకురాదు
 చూడనైలేచిన్నది । ఆభావంతమేఆటుపంటిది
 చెలువంపుకుందనములు । దానిమంచి చెక్కుటద్దములబోలు
 చక్కరికంటెమిగుల । విధినమరిసఖయచిగురాకుబోణి
 మొలకనపులకృష్ణుడు । ఆరకణిని మోహించకతీరడమ్ము
 కలికిక్రిగోపాలుడు । దానికాగితాచేర్చుకొనెను
 కురులునున్నగతురిమియు । కిరసుపైగొప్పగా బెట్టెతునుము
 పొగనైనదానినొడట । కిన్నూరిపోగచక్కగదిదెను
 అనుగునవనుగవలపై । పేమిలో అగడనేక్రిగంధము
 కోడివచ్చినవారికి । యింతేనీకూమములుగలిగెనమ్ము
 జారస్త్రీలకుసీతపుడై । అది మొదలుజేరజేతనయింటికి

శుట్టుమొదలూడిమ్మరై । పకులతోబోయడైతిరిగినాడె
 కోమరుప్రాయపుస్త్రీలను । పట్టుకొనికోడిగంబులుజేయుచు
 పలుగాకులెల్లనూడి । ఆగొల్లపణకులను నురగినాడు
 పదహారువేలస్త్రీలు । ఎనమండ్రుపట్టపుడేవులమ్మ
 వారుయందరుచాలరే । యిప్పటివారకాంతలుజాలరే
 ఎందరైననుచాలరే । పణతిగోవిందునికొగిటకు
 నలినాక్షివిసగదమ్మ । అదియైననాకైన తెలియరాదు
 బాలప్రాయముననైన । అదిమొదలుభావించితెలియరాదు
 అతిఁగోవిసగదమ్మ । తనవిభునిరాధాంగిగొప్పగిప్పి
 కాగిటనున్నవిభుని । రాధాంగివచ్చితీసుకుపోయెను
 పరుపుపైనున్నవిభుని । అదియెంతపాపీతీసుకుపోయెను
 అట్టెచెట్టులుబట్టుకపోగాను । చూచుచుంటినిగోమరి
 ఆవేళతనదేహము । ఎరవళములైయుండెనేగోమరి
 ఆయింతితనమిదను । అదియేమొలెచ్చిచల్లనెనుందులు
 ఆచ్యుతుడుదానింటికి । పోయినప్పటివేళనుంచి
 యింతికోతనకన్నులనీళ్ళు । కుప్పలై కురిసినవ్వి
 కుప్పలై కురిసినీళ్ళు । గోమరికురిసిపోట్లించినవ్వి
 తరుణికోతగవకమ్మ । నీసోగకన్నులెయ్యెనాయె
 మొన్నరాతిరివేళను । అతనిపాతున ఆరగించినఅన్నము
 పెట్టినాయిష్టాన్నమ్ములు । ఆయింతిముట్టలేదేగోమరి
 ముడువబోయినపువ్వులు । తనకంతయిచ్చలేదేగోమరి
 తూయబోయినసంధము । తనకళ్ళనున్నంబులైతోచును
 పరుపుమీదపరుండబోగా । తనకింతబుద్ధిపుట్టదేఁగోమరి
 అతివతోతలబూలము । తనకెంతో అసహ్యమైతోచును
 చూస్తేవాఁగోమరీ । యిందొక్కమాటకలదుచెప్పక
 లక్షవేలాజేసెడి తనమెదను । పచ్చలాపతకముండె
 అచ్యుతునికంతమాలతగులుకొని । అదిరిప్పుబడియుండెను
 అదిబుక్కదీసికాను । పరుపుపైబెట్టుంటిని
 ఎంతటినువేగోమరి । దానిముఖముచూచుచు నెలొలుదాయె
 చూచుచు నెలొలుదాయె । దానిమెదనువేసె నేలపతకము
 నాదిగాదేపతకము । అసత్యభామదేఅపతకము
 అచ్యుతుని పెండ్లినాడు । అల్లునికీహారణమిచ్చినవశకము

అంతలోకోమరీ । అభాగ అడగబంపెనుకోమరీ
 పతకంబుతీరుగాను । పతకంబుచేయింపవేసినాను
 ఎల్లుండియాపాటికి నీవొచ్చి । కొంచుబోవేపతకము
 అనియిట్లుఅయింతికి । అయింతిఒప్పుగా తెప్పింప
 నారదుడుఒక్కనాడు । కేరుతోపువ్వుదెచ్చెనుకోమరీ
 తెచ్చినీలావర్ణుడు । ఆపువ్వుతనకుయిచ్చెనకోమరీ
 యిచ్చినీలావర్ణుడు । తనలోనుతాను తాపంబొందెను
 ఆవలఅస్తగించి । ఆపారుజాతమేకొంచుపోయె
 దానికాళ్లుబట్టుకు । దానిపెరటనేనెనేఅచ్చెట్టును
 ఇంద్రుడుమెచ్చదాయె । నాతండ్రిచంద్రుడుమెచ్చదాయె
 జారుడికితెచ్చిచ్చెనే । తమతండ్రిచోగుడికితెచ్చిచ్చెనే
 తండ్రిమీచేసెనమ్మా । తన్నిచ్చితానెతెచ్చాకుంటిమి
 రుక్మాంగుడన్నమాట । అదియెల్లతారుకాదాలాయెను
 యెంతసాధూపోయినా । తననువిడచియుండడేక్కోమ్ముకు
 అటువంటిశ్రీకృష్ణుడు । దానెవలతగిలిపోయెనకోమరీ
 ప్రేమవచ్చెనకోమరీ । తనమీదప్రేమచాలించెగదవే
 యశోదశ్రీకృష్ణుడు । తనతోనుయెంతకూడియుండునే
 ఎంతకూడియుండునేకోమరీ । ఏలాగుకూడుండునే
 చెప్పవమ్మరుక్మిణి । చెవులకుసంతోషమైయుండును
 సరసంబులాగచుండు । తనతోనుసయ్యాలలాడుచుండు
 కేళింపుచునుండునే । తనతోనుక్రీడల్పుచునుండును
 అద్దంబుజాపుచుండు । తనకతడుఆకుమణిచిముచ్చును
 అభరణములుసామ్యులు । తనకతడలంకించుచునుండును
 మాణిక్యాలకొలుకులు । తనమెడనుచక్కగావత్తుమిండు
 లేనేతోఅంటిపండ్లు । తెప్పించితనకారగింపుచుండు
 కలియవదివెలభ కితో । బంగారుమిజామరలువిసరును
 నీమితెప్పుకుండునే । కోమరీవిభుడుచేసినచున్నన
 మొన్నరాతిరివళను । అరినిపాత్తున ఆరగించినయన్నము
 పెట్టినాయిష్టాన్నము । తానింతముట్టలేదేకోమరీ
 చిలుకకూపద్యంబులు । తానింతచ్చలేదేకోమరీ
 చిలుకలపంజరవాయె । కోమరీఅవిచిన్నబోయెన్ననీ
 తాచిన్న బోయెండగా । కోమరీఅవిచిన్నబోయెన్ననీ

హంసలు అడవాయె । కోమలీ అవిచిన్న బోయొన్నవి
తాచిన్న బోయొండగా । కోమలీ అవిచిన్న బోయొన్నవి
రతిహంస సడువదాయె । కోమలీ అవిచిన్న బోయొన్నవి
తాచిన్న బోయొండగా । కోమలీ అవిచిన్న బోయొన్నవి
అటకూటంబులన్నీ కోమలీ అవిచిన్న బోయొన్నవి
తాచిన్న బోయొండగా । కోమలీ అవిచిన్న బోయొన్నవి
నాటకపుకాలలన్నీ । కోమలీ అవిచిన్న బోయొన్నవి
తాచిన్న బోయొండగా । కోమలీ అవిచిన్న బోయొన్నవి
అచ్యుతుడు కూర్చుండెడి । రత్నాలమేడచిన్న బోయొన్నవి
తాచిన్న బోయొండగా । కోమలీ అవిచిన్న బోయొన్నవి
నారదుడు కూర్చుండెడి । భోజనపుసాల చిన్న బోయొన్నవి
తాచిన్న బోయొండగా । కోమలీ అవిచిన్న బోయొన్నవి
చిత్రపు వికలాన । రత్నాలటూగులు మృలపుండు
యెవేళితిమిర్దరు । యెప్పుడు పూగు మందుకెకోమలీ
నడునలే విరుక్తి జితన్నతిరు । చంక బెట్టుకుతిరు నె
చంక బెట్టుకుతిరు నే । శృంగార చరమలను వివరించు నే
మల్లపూవులుకోయు నే । నెలతరో మరులుకోల్పు మిపల్కు నే
వానిపరికేగి నీవు నెలతరో । వర్ణించినాకష్టము
విభవమునము ద్రవ్యము । వేషకో నాధుడొద్దొనితగమ
వచ్చినాకేరులంది । గైకొమ్మివనితరో సాఖ్యములను

20 శాంతగోవింద నామములు.

ప్రథమచరణముచివర గోవిందారామయనియు, రెండవ చరణము
చివర గోవింద అనియు పాడవలెను.

పాలసముద్రముమీద గోవిందారామ భద్రాద్రిశ్రమములు గోవిందా ।
శేషశాసనపుమీద గోవిందారామ లక్ష్మీతోపవరించె గోవిందా । అనిలక్ష్మీ
దేవి । శిరసుచక్కగబెట్టె । హస్తములుబట్టెను । రావణునిచరలన్ని । చర
లొచ్చివున్నవని । అష్టదిక్పాలకులు । అదిదేవకునెల్ల । విష్ణుతో చెప్పితి ।
చరలనుభవించియు । వారిచరలు విడిపింతునని । నోటిపట్టపు చేడె । నీకు

యూబిద్ధికో చెనా । మనభక్తులువారు । మర్రిశపడుతారు । మననామ
 మేగాని । మారునామమెత్తెన । గర్భవరకంమీకు । యేదైనా వాని
 భూమిమీగపుడుదు । భూమివ పెరుగుదును । నకునింటనుబుట్టి పాతకం
 వ్రాయుంటు । మరీప న్నెండేండ్లకు । మిమ్మునకలయును । మరీచేతీ నెలవొంది ।
 అదిలక్ష్మీదేవి । అంతఃపురమువెడలి । తామరకొలనుగా । తానుమజ్జనమాడి ।
 కన్నతల్లి ఎలెను । కమలముగా ప్రివేశించె । గూడ రెండుఃళ్ళు । సుదతు
 లకుచాలపు । అంతటరావనుడు । నవకోటిలింగములు । కొమరొప్పుపూజిం
 చి । అప్పుడుగావణుడు । నేనకులదిలిపించి । పుష్పములు దెబ్బనెను । రా
 క్షసులుయోగిరి । కొలనులోఎలజొచ్చి । పువ్వులకోసేరి । మొక్కడీ నరుల
 య్యి । నాసరసుముట్టెరు । మిలకొగొజొచ్చి । మిమ్ము సాధించునన ।
 రక్కసులుభీతులు । రావణ నితోజెప్పె । రావణుండునుదేనియు । నవుక
 లకానదలిచె । పసిపిసజ్జాపట్టి । సరసువలతానచ్చె । మునుములు కోసెను ।
 యొక్కడీనరుడవుర । నాశిరసుముట్టితివి । నిన్నువీబలకముతో । తెగట్రాన్తు
 ననిబలికె । రావణుడుభీతిల్లి । భూమివంకా నాచె । ఆకాశమూ నాచె ।
 యిదియేమి మక్షిణో । నాకుప్రత్యక్షమును । నాతోను బలికేంది । బలువా
 యెచేతుండు । బాహువుల రేవుపూ । శోధించి చూచును
 సతికేఅందిచ్చె । శోధించిచూచితే । ఒకబాలకనుపించె । కననిపెంచనిబాల ।
 కన్నులకుఆగపడెను । చేడెనుపెంచిరి । కాతకంవ్రాయించె । మంకోదరి
 పొంగి । రావణునితోజెప్పె । కళకంధగురువచ్చి । కన్యకనుజూచెరు । ఆ
 బాలనునాకు । రంపవభార్యగా । పెళ్ళిచేయుమనెను । మంకోదరికేవి ।
 అదరిపడితామండె । నురరాజానభకేగి । విప్రులనుదిలిపించు । వసిష్ఠిరివిప్రు
 లు । తివాసులువరచిరి । బ్రాహ్మణులుగూర్చుండె । ఎంచాంగములుమాచె
 లగ్నములుగట్టిరి । కళ్ళుమడిచివారు । ఒకప్రశ్నకాచిరి । అష్టమిశనివా
 రం । అయిదుభుజియలపొద్దెక్కి । చిత్తినక్షత్రమున । నీతిపుట్టినదివము ।
 విచ్చక్రతయిపోను । చిన్నమెత్తునియెదు । రాక్షసురాజొచ్చి । కనకరా
 సులుపంచె । తరుణిని నేనిపుడు । కల్యాణమందుదును । అతివయిప్పట
 వుంటె । మిలంకపాడగును । ఆశివనుముట్టిన । అగడియ శిరసుంగులు ।
 జనకనియంటును । చేడిపెరుగవలెను । నియంశకుడు । జనకమహారాజా ।
 అతివపుట్టినవెనుక । మరీమగ్గురుడుగురు । ఆదివిష్ణునికలి । అవుతారమెత్తిం
 ది । అపుడుమంకోదరి । విభీషణునిబలిచి । మరదితోజెప్పెను । ఆదివిష్ణుని
 సతి । అవుతారమెత్తింది । లంకపాడుఅగును । రాముఁతిపుట్టింది । మన
 లంకతోగొట్టు । నహలక్ష్మిపుట్టింది । నుంచినంతెప్పించి । అట్టచీరలుదెచ్చి

ప్రక్కనుపరచిరి । శత్రుపంచదార । పనిబాలకిచ్చిరి । భూపములుదీపముల
 నయివేద్యములుయిచ్చె । తల్లికిపవర్పించి । బాలనుయొత్తుకొని । పనశించ
 బెట్టిరి । మండోదరీదేవి । చేతులె తియ్యిక్కి । కెరిరావణాడునుమి । ను
 తునివలెరాడుమనె । చల్లగారక్షించు । లంకరక్షించుమి । అంతటవిప్రు
 లు । వికవికనునవ్విరి । లంకరక్షించుటకు । పన్నెండుయేండ్లకును । మగడి
 వచ్చునలక్ష్మి । తాళములువేసిరి । సముద్రమునవిడచి । సముద్రుడు మూ
 డేళ్లు । చక్కంగపెంచెను । తనకు బగువైనట్లు । పాలసముద్రునకిచ్చె ।
 యేడునెలలుఅతను । భామినిపెంచెను । పాలసముద్రుండంత । అదికే
 ఘనకిచ్చె । అదికేఘనఅంత । అందఱుగ పెంచెను । తనకు బలువైనట్లు ।
 భూదేవినిచ్చెను । భూదేవిన్నెడేండు । యిసుకతిన్నెనువుంచె । గురువు
 తుగ్గిడనువోడు । గుణములులవాడు । తల్లినివంద్యిని । కావేశ్యవుంచుకుని
 వనములను తిగివ్వచు । ఫలములుపెట్టుచు । అరణ్యముమధ్యకుచేరి । అంత
 టవృద్ధులకు । దాహంబులాయెను । అనపకామబుద్ధితో । వృధకంబుముం
 చగా । బుడబుడమనగాను । యేమిటాజాతువని । దళరథుడుబాణంవేళె
 యొప్పడోనరుడిపుడు । ప్రాణములుతీసెను । నాతిగ్గిదండ్రులకు । నేనొక్క
 తనయుడిని । కేశ్యయినలేనట్టి కబోదులువాడు । కండిదాహముగొనె । తిర్ప
 గలేనైతి । మాతల్లిదాహము । మిరుతీర్చుండయ్య । కాపంబులిత్తురు । అను
 భవించావని । సుమంతుడుకోకించె । సహరాజుకోకిం । యంతపాపపు
 వేట । యెన్నదూసేనెయగ । బాణంబు తీయుమన । దళరథుడు తీసెను ।
 సుమంతుడుత్రెళ్ళి । బుర్రతోటిసిక్కు । రాజుచేతబట్టి । మాట్లాడకుండాను
 దాహమునుయిచ్చాడు । చేతనూతిడిముకొని । పుత్రుడూకాడిని । హాసములు
 పరకములు । అధికముగవున్నవి । నీకెవ్వరోజెప్పు । నుతుడుయేమయెననె ।
 కేటఘోమనివేసి । నుతుడీల్లె ననిచెప్పె । నీవెవ్వరనియడిగె । దళరథరా
 జునెను । ముద్రలులుకోకింప । యనకాడువేడెను । రాజ్యమంతయుయిత్తు
 రవాణలనుయస్త్రులు । మిమ్మునయద్దరిని । కావేశ్యవుంచుకుని । వనములత్రి
 వ్వచు । ఫలములుగొనిస్త్రు । ఆయోధ్య పట్నని । వెంటబెట్టుకుపోడు
 యెందరుఅయినను । నానుతుడగుదురా । అదినారాయణుడు । నీగర్భమున
 బుట్ట । ఆపుత్రపుత్రాయని । ప్రాణంబువిడుతుకుని భూసుగుడు కాపంచిచ్చి
 ప్రాణాలువదిరి । దళరథుడంతట । సంపూర్ణములువేసి । ఆయోధ్య
 కూడెళ్ళె । ధంతానవుబతులు । భేరిగృధ్రములు । రథచతుర్దశములు ।
 యక్షగంధర్వులు । యెందరుగారాగాను । అవలిలిటుంపించి । చిన్నపుచ్చు
 కురాచ । అంతిపుంజేరెంచి । దేవకాశ్వుతో । కడువేగమేకెప్పె । ముకు

వెల్లుల శేవు | బాలుడులేనివెల్లి | చంక బాలలమాచి | చిన్నపోయెనురాజా |
 చిన్నబోయినరాజా | చాపపైపకలించె | కాసల్యముహాదేవి | పతికి పాదము
 లాతె | సుమిత్రనుహాదేవి | సురిటిలవేసెను | అంతటనుహారాజా కాసల్య
 తోబల్కె | యెన్నిరాజ్యములయిన | యేలితిని నేనయిన యెన్నిదేశంబు
 లయిన | చూచితినినేనయిన | పుత్రులులేనట్టి | పుట్టుదరిదుగ్గిన్నయతిపు
 త్రులుఃఖించె | పుట్టగతిచూపించు | అప్పుడికాసల్య | మహారాజోయి
 ట్లనియె | ఈ త్తరపుథూమినీ ఋషివర్మకున్నాడు | అచటకీ చని దెంచుపు
 త్రులుగల్గుదురు | పుణ్యలముఅవుతాము | అంతట నుహారాజా | ఈ త్తరథూ
 మికేగ | ఋషివరనిచూచి | ద్రిదక్షిణనమస్కాముజేసె | రాజను ఋషి
 చూచి యెన్నడురానివారు | రానుకారణమేమి | మహార్యులదేరె |
 వారెనుసంపదెను | అంతట నుహారాజా | ఋషితోనుబల్కెను | యెన్నిరా
 జ్యములయిన | యేలితినేనయిన | యెన్నిదేశములయిన | చూచితినినేనయి
 న | పుత్రులులేనట్టి | పుట్టుదరిదుగ్గిన్నయతి | పుత్రులుగలుగుటను | పుట్ట
 గతిచూపరానె | దక్షిణ భాగమందు | రాజఋషివున్నాడు | అచ్చటికియే
 గితె | పుత్రులుగలుగుదురు | పుణ్యలముఅవుతారు | అరువైఅరువేల | సంవ
 త్సరములచ్చట | లేకలేకవారికి | ఒకకన్యజన్మించు | అబాలను పెం
 చితె మీకనుతులుగలుగు | యత్తురోయ్యరో | సంకయము గాబల్కె |
 మీపండిత రికి తప్పకాయత్తురనె | అడవాంతోను | అతివేగ వెళ్ళండి | అం
 తటదళధడు || ఆయోగ్యులచేరెను | కాసల్యనుమితి | పతికియేదరుగవచ్చి
 పాదంబులుకడిగిరి | పింహాననంపేసి | షేమవార్తలుఅడుగు | సతులతోప
 తిబల్కె | సగిలాంమికిపుడు | సమ్మతించెయెనా | మాకు సమ్మతమనిరి |
 అంతటనుహారాజా | కై నగరకుజేరి | కైతోతాకెప్పె | అతివరోపింటివా
 యాదినమందనా | వసిష్ఠ వాల్మీకులు | గౌరమ జవాదగ్ని | అతి కళ్య
 పులు | నుహార ఘటచెప్పేరు | దక్షిణా దిశమందు | రాజఋషివున్నాడు |
 అచ్చటికిచనుదెంచని మనవపుత్రులుగలుగుదురు | పుణ్యలముఅవుదుమనె |
 పతిమాటవినికై | అదరిపడితామందె | అంత కాసల్యనగ | అతివరాళి
 మకాలి | కోరికొడుకులగంటె | గొడ్డాలనయిపుందు | అదలించిరాజను |
 అంతటికేతాంపె | చిన్నబుచ్చుకరాజా | నగరిలోకేలెంచె | రాజతో కా
 సల్య | ఆరళ్ళబెట్టకడి | అతిననమిరిపుడు | బుజ్జగించిచేరి | మద్దుగాఅడ
 గండి | వశిష్ఠగౌరములు | కై నగరకువచ్చి | అడిగినధనమితు | అతివరోనికి
 పుడు | కోరిన ధనమిత్తు | కోరిన నగరెత్తు | కోరికెలన్నియు దీర్తు |
 కోమలిసికిపుడు | ఒక్కరికిఅయినాను | పుత్రులుపుడిలేను | రాజ్యమునకిధి

పశులు । రాజులు అవుతారు । నన్ను ముట్టగ రాకు । నాకుడా నీవిపుడు ।
 నన్ను అంటగ రాకు । పాపిణ నాథాయ నే । విశిష్ట గౌరములు । వెక వెక నవ్విరి
 చిన్న బుచ్చుకు రాజా । తనన గరుకే తెంచె । నాకువశమూ కాదు । నల్ల రా
 యియిది । పాపాణుని పల్లె । రాజా చేసిన పుణ్యం । వాగ్విఫలమిట్లుండె ।
 సుగుణ చేసిన పుణ్యం । సురియూరుంచిది ఆనెను । అప్పడుకొసల్య । కైకనగ
 రుకువచ్చె । చెల్లెలారమ్మ నే । సుద్దుగు యారావె । మూడవభౌర్య సురమ్మ నే ।
 అక్కమాటలు విని । కైకతామండిపడి । అక్కలోకొసల్య । అతిరాకృతి
 కాలి । కోరికొడుకులగంటె । గొడ్డారిలయిపుండు । పట్నంపురిచేలు ।
 బానిసను అయిపుండు । అవలించి కొసల్యను । అవతిలికిపంపించె । చిన్న
 బుచ్చుకు చేడె । రాజా చేసిన పుణ్యం । వాగ్విఫలమిట్లుండె । తనన గరుకే
 తెంచె । పతితో సుమిత్ర । కైకదగ్గిరకొచ్చి । రమణీవిరమ్మని । రహస్య
 ముగజెప్పె । చెప్పినస్తినరపు । చెంపలుకొట్టిస్తు । సుమిత్ర చెప్పగా । సుర
 తిసమ్మ తించె । మందరతో కూడ । కరలివత్తును నేను । రాజా బావాడమ్మ ।
 లక్ష్మీమీరేనుమి । రాజాతో కూడాను । రథముమీరెక్కండి । కాలినడకప
 మేము । కదలివస్తామమ్మ । కాంతలారమీరు । కాలినడకవస్తే గడియలో
 వత్తునని । కైకప్రియాణమాయె । సురతివాపైనని । సుమిత్రజెప్పెను ।
 కొసల్యతో జెప్పె । కైకనుహానేవికి । యేబుద్ధిపుట్టునని । అప్పడుకొసల్య
 ఫణిహర్ల బిల్వించి । రథముతెప్పించును నే । ముత్యాలచేతులు । పగడాలకు
 చులు । నీలాలతోరణం । వజ్రములదాపించె । రథమును తెచ్చి । కొస
 ల్య కరిగించె । కైకనుబిలిపించె । రాజాకప్పాగించె । అప్పడుకొసల్య । ఫ
 ణిహర్ల నుబిలిపించి । చాదించునునిజెప్పె । పట్టచారలకుండ పడికొట్టరమ్మ
 విని । ముట్టజాలకుండ । మూడుకొట్టరమ్మని । తలగడిగిరమ్మని । పసుపు
 నూనెలుపోసి । ముట్టజాలకుండ । మూడువేలొచ్చి । భమిడికవచంపరచె ।
 గుర్రములు తెప్పించి । భమిడిపల్లంజేసె । రాజానుకైకమ్మ । దంపతులు
 రథమెక్కి । జయభేరివేసిరి । జగమెల్ల మ్రోసెను । ధనరాసులు తెచ్చి ।
 కొసల్యతాబట్టె । పసుపుకుంకుమపళ్ళు । సుమిత్రతాబట్టె । అననూరుండు
 ధతి । అనల్యభాయయోను । ముత్యుదువులువచ్చె । రానుదిలుకలు రెండు
 శ్రీమత్ యేమరయ్యె । వేళ్ళస్త్రీలువచ్చె । సురభాంశములువచ్చె । గరు
 త్కుంకుమవచ్చె । శకునంబునీర్చును । ముదివీశకునాలు । మర్కటద్దుపైనం
 అందలములుయొక్కి । అంచంచనుజిలీలు । పన్నెండుగడియలకు । పట్నం
 బుబయలుదేరె । అప్పడుకొసల్య । సుమిత్రతోబలికె । రాజపత్నులంతా
 ను । కైకదానీనుమనె । అప్పడుసుమిత్ర । అక్కనుట్టినను । మందర

పోకూడ | ముగ్గురబానిసలం | అప్పుడుకైకమ్మ | రాజులల్లెను | సనకు
 యుద్ధరు | అందలములెక్కిరి | జోడుపల్లకీలు | జావలునీయించె | అ
 ప్పుడువశరధుడు | భార్యతోయిట్లనెను | యింతరాణువలోను | యింతులు
 నడిచితే | నీకుసమృతమేన | సమృతిగానుంటె | ఆయోధ్యయేలించు | ఆ
 ప్పుడుమహారాజు | సతితోడబల్లెను | వశిష్టవార్షికి | గౌరమాకళ్యపులు
 యెవ్వరుచ్చెరు | రథమునుమల్లించి | తేగవక్రంగివిగ | అంతటమహా
 రాజు | కాపల్యనుజేరి | మనవహోరులాయు | మల్లినవియునాలు | కైక
 పోలుచేత | కార్యముకావనిరీ | యింతసోదూతోను | యింతిరీతేలేను |
 ఆయోధ్యకునునను | తిరిగివిల్పితేను | అష్టవరివ్రంగచ్చు అప్పుడునుమిత్ర
 పెనిమిటితోయిట్లనెను | చెల్లెలుకైకమ్మ | అతిపరాకగిమకాలి | మంధరవి
 నకుండ | నునవిచేసి అడగండి | అప్పుడుమహారాజు | కైకదగిరకేగి |
 మందరలేవనిరాజు | ముద్దియనుఅడిగెను | కోసనధనమయిన | కోమలియు
 త్తుననె | పతిమాటనినిసతి భమిడికమలముదెచ్చె | బంగారు పట్టుబాదశ్రీ
 కారముపెట్టి | రామునననాసము | భరతు పట్నంగట్ట | సదుగాలుగేండ్ల
 వివ్రానె | కాగితంబుచ్చును | అకైకమహాదేవి | చిటికనవేల్లితో | లేరు
 యెత్తినవయ్య | రథముతానడిపించి | కాంతి పట్నంచేరి | దమయంతి
 ర్పుండె | మునులుఋషులునచ్చె | భూపతులువచ్చిరి | రాజువందనంజేసె
 దకానతాగులు | మిగర్భమునిబుట్టు | రాజ్యమునకధిపతులు | రాజులయిపు
 ట్టెవరు | వారిదీవన లంది | కాంతపట్నంవారు | రాజు రాణునజూచి |
 కాంతనుయెత్తుకుని | కోకిలాదేవొచ్చె | యేరాజ్య మేభూమి | యేమి నంక
 ముమిడి | అర్కనంకంబనె | ఆయోధ్య రాజునె | ముగ్గురు భార్యలతో |
 రాజ్యములుయేలితీ | నాకుసంతతిలేక | కాంతకొరకు వస్తీమి | కాంతమ్మని
 స్తేను | కోడుకులు పుట్టునుగు మేముపుణ్యుల మవుతాము | అమాటలువిని |
 గుండెసంబులగుని | సూర్యతోమనిగెను | మరిమార్చతాదెలసి | నిన్నుక
 న్నాతల్లి | నిన్నెట్లుయిత్తును | నిన్నుయిచ్చినేను నిమిషమొర్వకలేను | ఆ
 దుగుచుబెదురుచు తడబడబడుచు | తననగరుకేతించె | అప్పుడుమహామని |
 తనజపముచాలించె | కోకిలాదేవిల్పి | ఋషితోనుజెప్పెను | అర్కనంకంబును |
 ఆయోధ్యరాజును | ముగ్గురువతులతో | పుత్తులైకను | కాంతనాయుమ్మ
 నిరీ | కాంతనుయిస్తేను సంతతికలుగునట | సరిమాటవినిరుషి | హంకారులై
 నుండి | ఆడవాళ్ళుమీరు | వొదిగివుండకలేరు | ఆశ్రమంబూలోను | దా
 గివుండూమను | అంతలకుపోనేల | అరళ్ళుపడనేల | కాంతమా దాచండి |
 దిగ్విషదీయించండి | గవికనలుజేతుండి | గమిడితియ్యనదురు | ముగ్గురి భార్య

లతో . మనియాళ్ళ మంజేర . మందు వేసవిలోను . యెండబడిన పిమ్మి .
 పొంగులుపోయెను . తరువాన్నిదాహంబు . త్వరలోనయివ్వండి . తలుపు
 లుతీసిరమ్మి . కమండలంలాడి . గంగబట్టుకునచ్చి . దాహంబు యిచ్చెను
 పిమ్మటదళరథుడు . ఋషిపాదములాబడె . యెంతదవిఅయిన . దైవంబు
 యిచ్చాడు . సంతతిరేదిపుడు . పుత్రసంతతియిచ్చి . వంశంబు నిల్పుమి .
 మీకాంతినైనను . మాకసుతులొకల్లు . గుండెగుబులునుని . రాజతోరుపి
 బల్కె . ఆరుదదివేరేడ్లకు . ఒకబాలబిడ్డంచె . ఆబాలనిచ్చియు రెంట్లు
 తాళగలను . ఆదవారివనసు . అలవిగాదనిపల్కె . కాశ్యప సుమిత్ర
 రుషిపాదాలపైబడిరి . వామ్మనాత్మలి . మావానవిసవన్య . మహాక్షి
 వెళ్ళండి . కదలనివ్వరవారు . నిలచనివ్వరవారు కోకిలాదేవిని . రాజభౌ
 ర్యుల వెడతె . రాజారణవలంతి . పదపదననుచును . కైకదోడుకునచ్చి .
 ఆళ్ళమంబునవుండె . కట్టచాటునవున్న ॥ తల్లిబిడ్డలకాచి . తరుణి లిద్దరు
 మృగై . కాంతినయ్యాని . రుషికాంతినడిగిరి . ఆరవై వేరేడ్లకు . మా
 కుఒకబాలపుట్టింది . ఆరాలను యిచ్చి . యెట్లుచేముందుము . కని గొచ్చా
 లమవుదుమా . కాంతిసూమికెచ్చి . అప్పుడు సుమిత్ర . కోకిలాదేవితో .
 నలుగురమవోతల్లి . ఒక్కగర్భమునపుడితిమి . మీనద్ద వుంటేమి . మానద్ద
 నుంటేమి . నలుగురంకూడుకుని . ఆయోగ్యధ్వవేడుదామూ . ఆంతిరపిపత్ని .
 పతిదగ్గరకువచ్చి . అదవారితోను . అందరువచ్చారు . అతిసయిస్వకుంటె .
 భూజనులవొప్పరె . అమాటవినిముని . అతిశోపమతోబల్కె . అతిపని
 త్రునిని . అందరుతోచెప్పితివా . పతిమాటలువినిసతి . మరలి ఆళ్ళముజేర .
 కాశ్యపకాచి . మగవారియట్టును . యిద్దరుమరివెళ్ళి . రుషిపాదములబ
 డిరి . మానికీదయవచ్చి . కాంతినుతాదిరిచి . రాజచేతిలోవుంచె . చెయ్య
 ప్పగించెను . తల్లినీవ్రావెళ్ళి . తమ్ములానెత్తుకా . ఆయోగ్యధ్వపట్నములూ .
 అడెడుచువుమ్మ రాజభౌర్యులదిరిచి . చెయ్యిప్పగించెను . కాయకూరల
 తోను . పిండివంటలతోను . పాయసాన్నమును . పణతులువడ్డించిరి . రా
 జాపరివారములు . మహాపురుషులుఅంతాను . ఆరగించీరేచి . హస్తములక
 డిగిరి . కర్పూరవిడెంజేసి . కోకిలాన హాముని . విగవసాగిరివారు . పరివార
 మునకంత కాంతినప్పగించె . కాంతిరేఖలుచూడ . వసిష్ఠమూసచ్చె . అ
 మ్మరమ్మనిపిలువ . అతివనవిసనవత్వ . చంద్రకిరణంబాయె . అతివనూదిరి
 పించి . వెసిష్ఠకూకాపించె . శంఖుచక్రిముగలదు . కోశల్యకూతురికి . వెల
 దివెన్నలోను . వెన్నుచక్రిముగలదు . కళ్ళనీరియుగలదు . కాశ్యపతనయు
 నుడు . అతివవచ్చిన వెనుక . మరినలుగురుడతారు . ఆసురసంధ్యావేళ . కుక్ర

వారముపాద్యుఁడు . అతివపుట్టినదినం . అత్తవారింటిని . సీతగడియపుండదన .
 అయిదవవత్సరంకంటె . అతివమీనగరినుండదన . అయిదవవత్సరం . వచ్చి
 తొమ్మిదిరోజుయే . బాలకుమేమిపుడు . తొడుగులుంచాలేదు . పన్నెండు
 లక్షలవి . తొడుగుచేయించాము . బాలతొడుగులుయిచ్చె . పచ్చలపతకమి
 చ్చె . కాంతకల్యాణమువకు . బంగారువగలిచ్చె . బాలతొడుగులుయిచ్చె .
 యింద్రదీపపునుడిచి . చంద్రకాలువయిచ్చె . కంపులుఅక్షతలు . భవిషి
 షేశ్వరంప . బంగారుభాషికం . నవరత్నపల్లెంబు నుధుపర్కముయిచ్చె .
 ముగ్ధానూత్రము . యేడువారపుసామ్యు . పుత్తరజంభ్యంబు . అల్లునిఆర
 తాలు . ఆగులక్షలుయిచ్చె పట్నపుయేసుగను . మీరుమాబాలకుయిచ్చును .
 యంతసామ్యుస్తిసి . యింతసీమికిస్తి . కన్యదానంచాను . మాకుప్రాప్తంబు
 లేదాయె . మాకోనానుముతో . కన్యదానంబుచేయకీ . అప్పుడు
 కాసల్య . దళరథుతోబల్కె . యింతసామ్యుచ్చారు . యింతసీయిచ్చారు .
 వారికినునమేమి . యివ్వనలెననివల్కె . అప్పుడునుమారాజ . కాసల్య
 కిట్లనెను . కోకిలాదేవక్క . కాలినుట్టెలువిలువ . నునరాజ్యమున్నదా .
 పశ్యేంతోధనకల్పి . శుట్టుచీరలువుంచి . కాసల్యచేనంది . దేవికన్యరాగ .
 సరమాంసముమ్ము . నాతిరోసీకిపుడు . కోకిలిక్షండెట్టు . కొంబుట్టెను
 కాంత . పుత్రివిక్షండెట్టునుని . పుత్రికను ఆడిగితిరి . పుత్రికనుయి సిమి .
 వచ్చిచాలింతిపు . నడివియ్యముడుదు . మహాముని నగరిలో . కనకపీఠలు
 వేసి . పట్నంపుదేవులను . యిద్దరినిపిలిపించి . అకట్టుకట్టించి . కాంతను
 విలిపించి కాసల్యకప్పగించి . నడివియ్యమువుంచి వచ్చిచాలింతలు . పచ్చన
 క్షీంతలు . పందిళ్ళవల్లండి . నవ్వుచుకాసల్య . పందిళ్ళవల్లిరి . అప్పుడు
 దళరథుడు . కాసల్యతోబల్కె . యింతచక్కినిచేడె . యాజగములోలే
 దనెను . యెవ్వరికియిత్తునని . అలోచించెనురాజ . శుభముహూర్తము
 వారు . ఋషియుమాడంగానె . పట్నమేనుగుదచ్చి . పశాదానువేయించి
 భవిషివచంపరిచి . కాంతతోడుకువచ్చి . అంబారిలోవుంచె . జయభేరి
 వేసిరి . జగమెల్లమోగెను . కోకిలాదేవపుడు . మాకురికిదిగులాండ .
 అటప్రానుమునాడు . అటమాడగలేదు . పాటప్రానుమునాడు . పాడ
 మాడగలేదు . వేకుబామునలేచి తద్దిపుండాలేదు . విత్తనములేకుండ వకరికి
 విత్తనందెడితిని . మొక్కలేకుండాను . మొక్కటకరికియిస్తి . వీధిలో
 విస్తరి . ప్రాప్తమాయెనుమాకు . అప్పుడునుమాముని . తనసతినివోదార్చి .
 పందిళ్ళలోవున్న కైకమ్మునుకాచె . అమ్మతంబునరుషి . ఆకైకనూజూచి .
 అమ్మయిమ్మునమరిచి . అందరూయేగిరా . కొమ్మకమ్మనిదిలిచి . కాంతమ్ము

చేరికను । మాతుర్నియచ్చియూ । మృగియప్పొంగవు । పెడబొబ్బలు
 పెడకు । రాజవాపిచెను । కైముచ్చుటనందె వరచినిశ్చావదు । పరి
 జనమనుటపి । నమిల్గినుబంకె । కాసల్యనుబంపే । యద్దరూకెళ్ళపుడు ।
 కైదోడుకడచ్చె । రాజాపిప్పించె । దండతులయద్దరు । మగడిరథము
 యెక్కి । సతులయద్దరు । అందలములెక్కిరి । పన్నెడుగడియలకు
 పట్టులువెడలిరి.

శాలెనఁజీసుకుని దిశలధుడు వురివెడలుట.

అడగడగునజేరిల । మేజవాణ్ణిలో । విశేషమారలు । చాటి
 వచ్చిరవారు । ఆయోధ్యకట్టమకు । అందరవచ్చిరి । జగమెల్లమౌ
 యగా । జయభేరియెచె । అక్ష్మివచ్చెనాని । అక్షభేరిమౌగె । కైక
 రాజామాడిరథములదిగిరి । కైకనగరికజేర । సతులయద్దరు । అంద
 లంబలుదిగిరి । గోడీముండట । యేనుగనుటపిరి । ముత్యాలవారకుల ।
 మగడలుయచ్చిరి । శాస్త్రివారకుల । వారాంగనలయచ్చె । కాళిను
 యెత్తుకొని । వవరాజతావచ్చె । ఆయోధ్యఅందరికి । గడచీరలు
 యచ్చె । దశదానములజేసె । వవరాజనగరిలో । కనకపీటలపరిచె ।
 యిద్దరిభార్యలు । కాళినుజీనుకొచ్చి । వవరాజకచ్చిరి । బంగారుశ్శే
 మలో । పల్కొప్పబోసిరి । అదిఅక్ష్మిఅంతరించని । నామకరణవ్రాసె ।
 అరధరిఅనమాయ । మరజీయచ్చిరి । కట్టచీరలును । పదిమాడల
 యచ్చె । చీరలుకట్టకని । వసలికెళ్ళకయేగి । దినదినలునకాంతి । దీప్తి
 కెర్పించుండె । కన్యకెరగగవారికి । కంటకంయతోచె । యెవ్వరియి
 త్తనని । వవరాజతోబల్కె । యింద్రుడియిత్తనా । అప్పడకాసల్య ।
 పెవిటికియట్లకను । రుకితోనకెప్పువనె । దశరథవవరాజ । మాని
 తోకెన్నెను । గొప్పవరియిస్తె కొడుకలపుడతర । మిరపుకములు
 అవుతరు । అపొకమూకెంద । రెనుల వున్నాడు । నొప్పనుకొమ్ముండు ।
 ఆకనిదిలచుకవచ్చి । కాళినుయివ్వండి । కన్యకభయమగును । కాంత
 నివ్వనని । అప్పడకాసల్య । వవరాజతోబల్కె । కథుడనీవు వినువని
 ఋషియొకెప్పినట్లు । వవమునికియివ్వండి । సరిమాటనిపతి । అన్న
 రగలవిలపించె । అప్పరిసశ్రీలు । అయదుగురువచ్చిరి । అడిగిధనమిత్తు ।
 విదియకుక్రివారం । ఆగఘడియలొచ్చిడుకు । నాటిరోజుకమారు । అల్లు
 ణ్నిలేలెను । కటపుకముక్రింద । పొదరిళ్ళవున్నాడు । దుప్పివలెవుం
 టుడు । నొప్పనుకొమ్ముండు । ముడిగంధపుకెక్కి । వవరాజతావచ్చె ।
 సనపుకకెమంశ్య । దశరథడుతావచ్చె । అప్పరిసశ్రీలేగి । సనవంతె

దడకిరి । ఆడుచుపాడుచు । ఆరణ్యమంతావెదక । కొలనుదగ్గరజేరి । కొ-
మలులు ఆడిరి । ఆనందజీవి । కన్నులు దెరచియ్య । కన్యలనుచూచి । రెం-
డుకొమ్ములువుండె । వీరెట్టితపసులూ । వీవుజచ్చేసిరో । ఆశ్చర్యమునుజూం-
దె । రాజాల్లునిజూచి । రమణులునవ్వెరి । మగవసువులెను మాట్లాడ-
నేరదు । సోరటాకులు దెచ్చి । కట్టువనియచ్చిరి । తియ్యనిభక్ష్యముగ ।
తినపించిరివాని । రాజయిచ్చిననగులు । రాజుముప్పికెచ్చిరి । కంఠమాలము
లపుడు । ఋషిఆరగించెను । వల్లెపూవులపాన్పు । మనుకలుపరచిరి । మం-
చిగంధముతీసి । ఋషిచేతులకప్పుసి । ఆత్మరవులన్నరు । మేనునలలెరి ।
సంసారమర్థములు । సఖులు బెప్పిరి । రెడుకొమ్ములుమీకు । యేరాజా-
యిప్పించె । యశ్వరథయిచ్చెనా । బ్రహ్మయ్యయిచ్చాడ । గొప్పఋషు-
లముతానె । దండకారణ్యమునె । వయనాలు ఆయవారు । పారిపోవుచు
నుండె । ఋషియైవెంటాడిరి । కూడవత్తుననెను । ఆయోగ్యుడవదిలితాము
నీవురావద్దనిరి । వొంటిగాననులూ । ఒకగడియలువననె । అన్నరలా-
వెంట । పచ్చఋషికరలెను । మగ్గురికన్యలు । మునితోనువుండిరి । యద్ద-
రుకన్యలు । రాజాదగ్గరకేగి । అతికష్టపడ్డాము । అల్లణ్ణి తెచ్చాము । అప్పు-
డుదశరథుడు । అతినలభ్యమనుపొంగి । చక్కనిఋషియని । ఆచెలులు
తాబెప్పె । చక్కనివాడని । చెలులుసంతోషించి । ఆతిపకాంతమృకు । త-
గ్గవరజేకాడ । కాసల్య సుమిత్ర । కన్నరుబెట్టిరి । కూతురుచేసినపుణ్యం
ప్రాతఃఫలమిట్లుండె । అల్లుడుచేసినపుణ్యం । మరయునుంచిదిఅనెను । దశ-
రథుడుబెట్టి । ఋష్యశృంగునిజూచి । నమదుర్నినలెపొంగి । యంతచక్క-
నియరుడు । యభూషిలోలేడు । వందనముచేసిరి । దీవెనలుతాయిచ్చె ।
వివాహకార్యంబు । మీకుకావలెనయ్య । రాజకన్యయితేను । రమణినీవద్ద
ననెను । నాతనయకాంతను । నీకుయిచ్చెదననెను । పుత్రకామేష్టిచేయ ।
పుత్రులుపుడుదురురెను । రాజాల్లుడుమీరు । రాచకట్టుకట్టండి । బంగా-
రదుస్తులు । నిలుపుటంగీలును । రాజుముప్పికెచ్చిరి । మస్తాబుచేసిరి । నిలుపు
సొమ్ములువుంచి । అలంకరించిరి । దశరథునకుచూపించె । పానకపుకావిల్లు
పదితేలు తెచ్చిరి । ఋషియైరాజావచ్చె । సతులుయిద్దరవచ్చె । జయభేరితే-
యించె గంధంబుఋషిరి । గంధవడిజల్లిరి కట్నాలుయిప్పించె । రాజాల్లు-
నితోను । బంధువర్గంబెవరు । తల్లెవరతండ్రెవరు । పూరది పేరది । వివ-
రించుచు నిపల్కె । తల్లితండ్రినియెరుగ । పూరరుగ పేరరుగ । అంతటాదశ-
రథుడు । పశిష్టునిబిలిచి యెవరినుతులనియడుగ । ఋషిపల్లెలోపలా ।
మాండవ్యమహామునికి । సుతులువీరనిపల్కె । వారికిమనమిపుడు । లేఖలు

వ్రాసునలెను । బ్రాహ్మలనివ్రాకుమా । రాజాలవినిశ్చింతే । మనవిడిది
 ఎస్తాలో । రాలోయనిపంశముం । సహానుభిలోకూడి । మంచితేకలజావి
 లేఖలువ్రాసిరి । యేమనివ్రాసిరి । క్రితవమూర్తులు । కుజనయాజరపరులు
 పట్కర్మనితులు । మాండవ్య మహాముని । రాసాగితిమము । ఆయోగ్య
 ధ్యయేలేటి । దశరథమహారాజా । ఆనేకపంశములు । మిరినయూడ మనట్టి
 ఋష్యశృంగునికి । తనయకాంతమయిచ్చి । విశిష్యశుక్రవారం । ఆరుసుడి
 యలపొద్దెక్కి । అశ్వనీవక్షత్రమున । మిగునలగ్నమంగు । పక్షమంచే
 తునని నాటిరోజుమారు । సరివారముతోను । తిక్కమ్మనుమరు । లచ్చి
 నీక్షింతలు మాలందిశ్యలేవద్దు । మాడయెత్తుసామ్యు । మగువసూలేవద్దు ।
 అనుచులేఖలువ్రాసి । శేఖరునిచియ్యు । మహామయగురుయిచ్చె । మహా
 మయలంతటా । ఋషిపల్లెకు వెళ్లి । లేఖఋషికివ్వగా విప్పిచూచుకునతడు ।
 మహామయతోజెప్పి । తనయకుఋష్యశృంగునికి । రాజాహారూనితు
 నని । విశిష్యశుక్రవారం । శుభముహూర్తమనందు । శుభములాడుకూడగా ।
 ఆరుగడియలపొద్దు । పరిణమంచేతునని । నాటిరోజుమనల । అందరిని
 రమ్మనె । రాచపిల్లలుతేలు । రాణిఆక్కరలేదు । నెట్లనీయనమవుదు । ఆ
 ప్పుడునుపినాడు । మహామనితో జెప్పె । రాజఋషిహూడాలెక । మహారా
 జానీకుయిచ్చి । పుత్రికావేష్టిచేగిస్తె । పుత్రులుపుడతాగు । వారుభు
 బ్దులు తగుగురు । ఆప్తుడుమహాముని । మనతనయిడు । ఋష్యశృంగునికి ।
 మహారాజాహూతురు । విదియశుక్రవారం । ఆరుసుడియలపొద్దెక్కి । పరిణ
 యంచేతుకట । నాటిరోజుమనల । అందరిరనిమ్మనిరి । యేనాటిపిల్ల
 శృంగుడు । యేనాటితనయిడు । అయిదు నెలలబాడు । అడవి తపనకు
 కువెళ్లి । నాటివాడినిమీది । నేటికితెచ్చితిరి । ఆప్తుడుమహాముని । మహా
 వేదికల్లనెను । అంతవారిబిడ్డక । మనమేమిపెడతాము । మెన్న పొద్దుటి
 వేళ । మూసికాయనంబోవి । మట్టెనునూత్రంబు । నాడిగ్గెచ్చున్నవి । నా
 లికిపెడుతెను । గుండుముత్యపునర్దు । కూతురువస్తనండె । ఆదిపట్టుకునచ్చి
 కాంతకయిస్తాను । నాచెవులమద్దికాయలు । కోడలికియసాన । మెన్నప్రపా
 దుటివేళ । మూసికాయనంబోన । మేలికిమ్మియించె । ఆచీరయిస్తానంటి ।
 ఆప్తుడుమహాముని । తనలికిట్లనెన । అంతనారిబిడ్డక । మంతతేలికసామ్యు ।
 రాజఋషిఅనగాను । లక్షలకుఆధికారి । దశరథునిగగండు । దశవతారు
 లు । ఋషిపల్లెవారు । వెళ్లికివేడుదురు । నల్ల పూసలచేళ్లు । వెలతలగుచ్చి
 రీ । మనువుగంతుమకల్లు । పలుతులు పెట్టిరి । పెండుటాకులు । కాంగలు పెట్టి
 వేదగోష్ఠులతోను । విపులతరలిరి । వెళ్లివారువచ్చినది । రాజాతో చెప్పిరి

సరిరాజులూకాదు. మర్యాదలుజేసు. నేనుకళ్ళగరాదు. రాజముపి నేను
మని. దళదళుడుజేప్పెను. అప్పుడునుహముని. అతిశ్రోగమునబల్కె.
నాగురునికాసే నేనుపెట్టుదునయ్య. పానకపుకావెళ్ళు. పదివేలుబట్టుకొ
కాసల్యనుమిత్ర. రాజముపియుపచ్చె. జయభేవేసిరి. జగమెల్లమో
యగా. కంచుభేవేసె. కవలిజేసిరి. మహారాజునుహముని. విజయంకు
దునుజేకె. నుహమునికందనంజేసి. అప్పుడురాజముపి. విజయంకునితో
బల్కె. ధారపాత్రబట్టుకుని. మాకుపాత్రుమాదొంకను. అన్నిటికంటె
అధికంబు. కాంతనూయిచ్చితిరి. గంధంబుబూసిరి. గంధవడిచిల్లిరి. క
ట్నంబులిచ్చిరి. వియ్యాలవారికి. విడిగెల్లజూపించె. తనముడ్డికొగిలించి
రమణిగునుపాక. కప్పులుగకన్నీరు. కప్పులుగపారెను. మహామనులు
ముఖులు. రమణికోచార్చిరి. ఆచరించేసె. ఆల్లునితోకొచ్చి. కాసల్యఅ
ల్లుడు. కాశిపైనానునె. దేవిదీక్షకుడ. మహారాజునిచూడె. కాశి
కికెళ్ళెను. మాన్యనిస్తాను. అప్పుడురాజముపి. మహారాజుతోజేప్పె.
చెయ్యటట్టిచెప్పెను. తగువునక్కముకాదు. గడ్డంబుపట్టుకుని. బెల్లపుగడ్డ
పెట్టి. బ్రతిమాలిస్తానను. కాశికెళ్ళెను. మాన్యనిస్తాను. కాసల్యఅ
ల్లుడు. విడదీయళ్ళుపెట్టి. జామునాత్రీవేళ. రాజునంకల్పించె. కాసల్య
నుమిత్ర జలకమాడివచ్చిరి. క్యంతి క్యంతిమునకు. యింద్రగిరిపుచాయ.
చింద్రకాంతపుకాల. కాపు. అక్షతి. తట్టలతోవుంపించె. భుమిడిచేళ్ళ
గంప. ఎండటనువు పిందె. నవరత్నపల్కెంబు. కాళ్ళుకడుగునబెట్టె. బం
గారుభాషికం. నూటవక్కాగులం. నానుతోనూత్రింబు. ఉత్తరజంధ్యం
లు. పుంగరంబుంచిరి. ఆల్లునికొరణంబు ఆలక్షియించె. పదివేలమా
హిరిల. నుధుపక్కమాలిచ్చె. సశిష్టుమావచ్చి. పెళ్ళరుగువేసిరి. టగుగు
వెట్టించిరి. కున్నుకన్యకా. భుమిడిమాకుడుదెచ్చి. కునుగుచక్కగజేసి.
కులదేవతనువుంచె. విశిష్టునితోవచ్చి. నూత్రిధారణంజేసె. కంటెలుపతక
ములు. కానుగోనువుచ్చె. ఆముఖులువచ్చి. కాంతనుపెళ్ళిమాతునిజే
సిరి. పసుపుకుంకుమయు. కాటుకలుదిల్లిరి. అంతటనుహారాజు. కాసల్య
తోబల్కె. కన్యకుడిపైతగులు. పెద్దబొట్టుంచండి. పెద్దబొట్టుపెట్టిరి.
చెక్కిటచుక్క. పుంచె. కాటుకలువుంచిరి. గంపలోనుంచిరి. అప్పుడు
రాజునుపి. ఆతంతుజరిపించె. మహారాజురాజున. పన్నెండులక్షలు. రా
జరుపినైన్యంబు. యిరువదిలక్షలు. పట్నవేసుగుదెచ్చి. అంబారివేయించె.
భుమిడినచంబరచె. రుష్యశృంగురిదెచ్చి గజముపైగెక్కించె. అంగనలువ
చ్చియు. హారతులుయిచ్చిరి. మహారాజునగరులో. కనకపీటలువేసె. ప

భూవరుఁడనుటనీమలనజేసె | దీవిచికాసంధ్య | వంశతులపైజల్లె | వచ్చనక్షింఠలు,
 దంశతులు శరసంఠె | అడవికియేగినా | యోగ్యధ్యలోచిన్న | ఋషిపల్లె
 లోవున్న | కాంఠభోగమమి | అంతటఅల్లుడు | అత్తగారిలోఁకెల్లె |
 అడవా తోస | మట్టాడనేనరుగ | అప్పడకాసంధ్య | నశరధుసోజెప్పె;
 సఖియ తోన్ననముకు | సమృతించడుఆతిడ | అంతటనమరాజా | రాజ
 రుషిలోజెప్పె | అంతటరాజరిషి | కేయంకునితోజెప్పె | ఋష్యశృంగుని
 తండ్రి | గొడ్డపీచారు | కోమఱిగెచ్చి | వారసమృతినెనుమి | ముంద్ర
 యవిబల్కె | బంగరపీటపై | రాజుని నవుంచె | దీవికాసంధ్య | సంప
 తులక సలె | జలమూడిచిరి | శిలఁగల్గిరి | పితఁడెరయచ్చె | నల్ల
 పట్టచీర | కాంఠకుట్టి | వన్నెడవేలె | బాలతోడుగులువుంచె,
 వెలిలేకఁడెం | వెలకొలంకరించరి | కంఠెట్టతల్లి | కన్నీరునించెను |
 కన్నకల్గినాడు | సోపుఁబుగదాయె | చలకెట్టరజా | కన్యనామమరి
 కిచ్చె | కన్యచంకననం | రుషిరజతోబల్కె | మగోరనామమతో |
 కన్యధారయ్యెడి | గోరీతపన్నునరు | కాంఠనదోడకవచ్చిరి | కన్న
 లిల్లినె | గంఠలాకుర్చొనిమ | కొన్నెల్లెలు | కోమళతలెవుంచె |
 కొట్టి ముక్తవాడు | నీకునరదాయనె | స్త్రీర సమిది | కింకంక
 ట్టవ నుతలవాడిచ్చె | భూవిపచీరెదగు | కలవైకపట్టరేర | నాబా
 లయినాను | శృమలనమతో | కలకరిధాపోన గోదానకజేసె |
 భూదానకజేసె - సువర్ణదానలు - సోగగ్రివదానలు - విహారకజే
 నెను - పీటలపైకుర్చొని - కాంఠనతోడకుచ్చె - కలకర్ణికెరిం -
 రజతోడపైని - కాంఠమవుచిరి - కోమళిచ్చెలు - కాన్యకుతురి
 కిచ్చె - కాంఠకెనునకరు - కాడినరపోసిరి - కీలకర్ణిల్లెలు - ముని
 చేతికొయ్యె - కన్యకెనునబెట్టచి - కన్యచేతనరు - కీలకర్ణిల్లెలు -
 మునికెనునగోడిరి - భరద్వాజలువారు - కన్యదానంజెప్పె - అప్పడు
 రాజుని - అల్లనతోజెప్పె - కోమళిక్కలు - కాంఠసామ్యునిబల్కె -
 కోమళిక్కలు - కోడిలియవురి - పెడనన్నవరములు - కాంఠకురు
 నుం - కట్టనపుట్టలు - అడవడుచుకయమ్మ - పడివేలసొమ్మతో - ప
 ట్టిభావోనె - నవరత్నమతోచేసిన - శృంబుయిచ్చిరి - వధువర్కము
 లయిచ్చె - నవ్వుచుగమమని - అల్లనికికట్టించె - వుంగరముజంగ్యంబు -
 మహారాజయిచ్చెను అల్లనికి అరణంబు అలతలయిచ్చె - అప్పుడునహా
 ముని - రాజునిపీటనను - నహామునివిసండి - మనతంతునడపండి - వారి
 తండ్రివిహా | వరుసనడపండియ్యి | మామిదాకుచెచ్చి | మగువమెల్లొకట్టిరి

కుభూత్యములు | ఋషీశ్వరుడు కట్టించె | పశ్యముతో తలంబాగిలు | రు
షిచేతికట్టించి | మూడుదోసిశ్యయిన | ముగుద శిరసునవుంచె | కన్యచేతా
వారు | కాంతునిశిరసుననుచిరి | సతిఒంకఋషిజూచి | యితఃపూరించెడె |
యి జగములా లేదు | ఆడవికెళ్ళినా | ఆయ్యధ్యలావున్న | రుషిపల్లెలో
వున్న | కొమరినివహసనె | లాడలోయుటకు | రాజును బిల్పిరి | అంతట
అవహారాజా | లాజలాత బోనె | కట్టుబుకొరెను | ఆపవడఋష్యశృం
గుడు | మనతోనుబల్కె | నుతులు పుట్టినవెనుక | లాజకట్టుములిస్తు |
కట్టుములు దెప్పించి | రాజరుషికిప్పించె | సప్తపాదందొక్క | దంతుల
బిల్పిరి | సన్నికల్లవర్చు | పాదమలతోక్రించె | ఆపవడఋష్యశృంగుడు
రాజరుషికిట్లనెను | ఆడవానిపాదంబెట్ట | యేకాస్త్రములానుండె | ఋ
షులుచెప్పిరి | ఆపవడరాజరుషి | అల్లనకిట్లనెను | మీరుతప్పిస్తేను | మరి
ఒకరుడడుతార | కాంతిపాదమీద | పోకచెక్కావుంచి | సప్తపాదం
దొక్క | ఆరుంధగినిజూపించె | పాత్రునాగుర్చుండి | అరిగించెవారు | ప
రగరంధకనాడు | పనువులనలిచిరి | రవణలందరుకలిసి | గాచక్రిడగల్పి
రి | మూడవదినమున | పాకెన్నజేసిరి | యచ్చుటనన్నవారిని | యెన్నిక
తోబిల్చి | రుషిపల్లెవారి | రాజరుషిబిలిపించె | కాస్త్రజ్ఞులాచ్చిరి | పాక
న్నపశ్యములు | పండితులచదివరి | పన్నెండు వరహాలు | సంతాపనలు
యచ్చి | ఆరుంధగిఅననూయ | హారతులుదెచ్చిరి | ఆరుదుమాకావరహా
లు | కట్టచీరలుయచ్చి | ఆపవడస్త్రీలు | ఆరుదుగురువచ్చిరి | కతికపైప
డ్డాము | హామానమివ్యునెను | నిలువుయెత్తుధనము | దశరథుడుబోయించె
చాలనామికనెను | చాలుననచూవారు | ధనముచేకొనిబోయె | అంతట
నుమితి | కాసల్యకిట్లనెను | కాంతకారతియివ్వ | నాకవనసులయె | అ
క్కవాచెల్లెవ | నీకువననూపుట్ట | ఆపుడురాజరుషి | నుమితికిట్లనెను |
బుద్ధికిపెద్దపు మాటలకుమరదలవు | హారలవేదెమ్మ - అంటనుమితి - హార
తితాదెచ్చె - ఆపుడు రాజరుషి - అపరిమితధనమిచ్చె - మనులరుఖలా
అంత - రాజభార్యలకలెసి - అరిగించెవారు - హస్తములు కడిగియె -
కర్పూరవీడెములు - దశరథుడుయప్పించె - ఆపుడురాజరుషి - కాసల్యకి
ట్లనెను - విరపురాలుఅచారిం - వీసమెతుజరుగలేదు - లక్ష వరహాలది -
పరపురేయగవలెను - వాలుగువలూకలవి - చీరలిప్పగవలెను - వెండిబొట్టు
పెట్టె - కెదులకయవ్వలి - దువ్వెన్నభరిజెలు కాటుకాకాయగూర్చి -
కాంతికునయవ్వలి - యెడువారపుసామ్య - యంతికినివుంచారి - వారా
దిబడుచులు - వరుసనడుపగవలెను - కాసల్యనుమితి - రాజానుమచో

ఋషి । అందరునువచ్చిరి । జనుభేరివేసిరి । తలుపులువేయించి । కాసల్య
 సుమిత్ర । విష్యపురాల్నిపిల్చిరి । అప్పుడుమహామని । తలుపుతీయించె ।
 పగులుసాతచేడె । పాన్పుపైబసించె । కాసల్యసుమిత్ర । పాన్పుపైమాన్పు
 ని । పరితికిసాదానువొత్తిరి । సరిగానానామము । పాదసేవలుజేసు । మీ
 యంతవారంగాము । మిగులతొడుగులజేసు । కల్యాణంనాడయిన । కాంత
 మాపిస్తీరా । నిన్నమొన్నామేము । నగరుసరాళేశు । పాకన్ననాడొచ్చి
 పంకశృంగుంటిమి । నిండుజల్లురచీకె । కోరికియిసేతు । మాపెట్టెనిండునా
 గొడ్డుయూగిమేము । కూతుర్నితేలేదు । పుత్రభిక్షంగోరి । పుత్రులకోరలేదు
 నానుకడు । నానుతుడు । ఋష్యశృంగునికి । బ్రహ్మచర్యవదిలించిరి ।
 కాసల్యసుమిత్ర । కడుచిన్నబోయిరి । కన్నవారంగాము । కార్యములు
 యెరుగము । కశ్యపాడగలేదు । కానుకలుసర్పండి । కొద్దిగుమ్మడికాయ ।
 మీచేతిలోపెట్టితిమి । గోపాలాపములన్న । స్వర్గకోరినెమ్మ । అడపడు
 చిలుమిరు । ఆనకేరచేస్తీకి । అలుకలుచెయ్యగా । అతిసరంమానాయేమి
 అప్పుడుసుమిత్ర । మహాదేవికిట్లనెను । యల్లుడుట్టినమొగ్గు । పలుకరాచే
 యలేదు । పంకరచేయించి । కాసల్యసుమిత్ర । మహాదేవిదిలిపించి । తల
 దువ్వికొప్పుపెట్టె । లక్షవరహాలాది । లక్ష్మీకిపరుజేసె । నాలుగుచీరలు ।
 నాతీకియిచ్చిరి । యేడువారపుసాములు । వెలిదికలంకరించె । వెండిజొట్టు
 పెట్టె । బంగారుబరిణెలు । వెండికిచ్చిరి । వారాడపడుచులకు । లాంఛన
 ముద్రాచ్చిరి । ఋష్యశృంగునివిల్చి । దేవిసరసునువుంచి । మద్దికాయలుదె
 చ్చి । మహాఋషిసతికెట్టి । యప్పుడుసుమిత్ర । యద్దంబుచూపించె । మది
 కాసులనదిసె । బహుమద్దగావున్నది । యప్పుడుమహాదేవి । సుమిత్రతో
 బల్కె । కాసల్యబోసికట్ట । గడచేసిఆడము । చెంపకొప్పులబెట్టె । బోగం
 వారముకాము । పశ్యకప్పులుజేసు । తురకసానులముకాము । విన్నాబోగంది
 కోకిలాదేవిసెను । మిత్రబాషబోగముది । కాసల్యదేవిసుమి । రిచ్చిలోకైక
 వ్వు । రాక్షసీబోగమిది । నూటిసోటిమాట । సుమిత్రబోగంది । యప్పుడు
 మహారాజు । యాచరిరలాశించి । యిదియేమిమనినవ్వి । తననతులజాయ
 మహాదేవికిట్లనెను । యక్కవీమరదళ్ళు । జేనువినియేటట్లు । చాలగాయను
 మనెను । చాలదుకకన్యలు । వారురాచస్త్రీలు । మేళాలలోకల్ల । గరిడి
 మేళందిది । మల్లండుమలిగను । యలకపాన్పుజేసె । రాజునువిలిచిరి ।
 యడిగివధనమిత్తు । యల్లుడారమ్మనె । కోరినధనమిచ్చె । పట్టచేసుగు
 దెచ్చి । హాదానుజేయించె । దంపతులనిద్దరి । అంబారియొక్కించె । రా
 చనగరూనందు । యందరుచెరిరి । కనకపీటలులేసి । కాసల్యసుమిత్ర । పీట

లాకుర్చొరి । ఋష్యశృంగుడుకాంత । పైడికేశ్యగంప । పందిళ్ళనిందిరి ।
 పదిపుట్లధాన్యంబు । గంపలనవుంచిరి । యరుంధతియననూను । భమిశిరో
 కల్పిచ్చి । నెలమూడుకుభములు । మృష్యుడుజరుగవలె । వసంతముదెచ్చి ।
 కాంతపైపులవారు । కన్యపైబోసిరి । యింతవేడుకయొప్పుడు । యింతమాడ
 గలేదు । సురలెల్లరాగడగ । జలకమాడించిరి । చలువతల్లిస్తీరి । రాజఋ
 షులతి । ఆరిగించియంత । ఆరిగించీలేచి । హస్తములుకడిగిరి । కర్పూరవీ
 డెములు । రాజతాయిప్పించె । నాగిల్లప్రొల్లు । వహమునికేయించె ।
 రాజనగరీలోన । కనికపిటలులేనె । కాంతనఋషినిదిల్పి । నీటలపైనుంచిరి ।
 లక్ష్మగుండూరెచ్చి । రమణిమెడలొనగట్టె । నాగబలిసేసిరి । మేలికమ్మ
 చీర । వగువకుట్టించె । మూడుతలములచీర । యచ్చినచ్చినచీర । యపు
 డపుడుకట్టండి । ఆచీరవిప్పండి । నవ్వుతూనుమిత్ర ఆచీరవిప్పెను । చీని
 చీనాబరము । కాంతకాట్టించె । మిధునవడియపుపాన్వ । గుహరాజ
 వేయించి । దండులునిరి । పాన్వపైసీవంచి । సతికరులపిల్వించి । ఫల
 ప్రదానమిచ్చించె । బొమ్మవప్పాదెప్పి । వసంతములుబోసె । వసంతము
 లాదిరి । కిట్నములుదెప్పించి । కాంతలపియచ్చిరి । బంగారుపళ్ళెములో
 పాలుకయ్యిపోసిరి । కాంతచెయ్యాదెచ్చి । పాలలోపలముంచి । పతిచేతు
 లోవుంచి । చెయ్యిప్పుగించిరి । ఆపివికయేగినా । ఆయోధ్యలోవున్న ।
 ఋషిజ్ఞెలోవున్న । కాంతభాగముమీది । కాంతచెయ్యాదెచ్చి । పాలలో
 నాముంచి । ఆతగారికినాను । కాంతనప్పాదెప్పె । బంగారుపళ్ళెములో ।
 నవరసాన్నములుంచి । అతివకుదెట్టిరి । ఆరిగించీలేచి । హస్తములుతాకడిగి
 కర్పూరవిడెములు । సమిత్రయిచ్చెను । వడిచీరగట్టిరి । వడివిశ్యమంచిరి ।
 కందవిడిదెట్టిరి । బొమ్మకడికెట్టిరి । తెల్లనివడిబాల్లు కాంతకడినింపిరి । వెం
 డగిన్నియుదెచ్చి । వెలదవడినుంచిరి । కాసల్యనుమిత్ర । కన్నీరుకెట్టిరి ।
 చేడెనిచ్చీమేము । చేరినియనుంటిమి । అక్కచెలెలులేదు । అన్నతిమ్ములు
 లేను । కొట్టుతాళించిదుగ । కొత్తలునంపెము । ఆయిదువలచెలికతెలు
 ఆరణంబులుయిస్తు । ఆప్పుడుమహాదేవి । కాస్యోకట్లనెను । వెలదలాంమి
 యంట । పసిడిబొమ్మలులేవ । దంతపుబొమ్మలులేను । చాలగాచూస్తీని
 మాటవినిసుమిత్ర । మణులబొమ్మలుయిచ్చె । ఆప్పుడుమహారాజ । మాండ
 వ్యతోబల్కె । మాకలవులలేక । మాయంతిసీమిరు । యెచ్చటికిసంపాద్దు
 మిశలవులారేక । యంతిసీపంకేము । ఆతమానీవానం । కోడలందగ
 వలెను । ఆవ్వమరాజరుషి । నమరాజతోబల్కె । యతివనూయిస్తీమి ।
 యల్లనీయిష్టమనె । రాజరుషియూముని । నుంచిరోజుజూచి । పట్టకేనుగు

దెచ్చి | యంబారివేయించె | దంపతులనుంచిరి | జనుభేరివేసి | యప్పుర్న
 లాడగా | యడుగుడుగుమడిలిలవడిగవడిగగదలుచు | పెండ్లిపడకలునడచుచు |
 పన్నెండుగడియలను | పట్టుంబులుబడిరి | రుషిపల్లెలోపల | యందరుచే
 రిరి | లక్ష్మీనిచ్చినదనుచు | లక్షభేరివేసె | జమ్మిచెట్టాక్రింద | శాంతపాఠ
 లుపులచె | పూణాకలకలుదిచ్చె | గృహప్రవేశంబాయె | నడికట్టువిప్పిరి |
 సంతోషముననుండె | రుషిదళరథుతోబర్గె | యజ్ఞంబుచేయుటకు | వ్య
 వధిలేదుగనుక | సువ్యక్తులగుదెచ్చి | కామేష్టజేయించు | రాజమహారుషి
 కలసి | నుంచివేళలుజూచి | లేఖవ్రాసిరివారు | రుషిపల్లెలోపల | మాండ
 వ్యనుహముచి | బాపగార్తనుచు | యాగంబుచేయించె | మల్లనంపూదని |
 ఒక్కలేఖయివ్రాసి | నకిప్పుచేతికిచ్చె | వసిష్ఠుమాదెచ్చి | మాండవ్యుకిచ్చె
 ను | సుతునిచేరగదిచ్చి | యయ్యోధ్యకేగనునె | ప్రమాణమయిరుషియై |
 యయ్యోధ్యరాగాను | మల్లనికిమెదురుగా | దళరథుడుయేగను | తగినను
 ర్యాచలతో | యల్లునిదెచ్చి | బంధుబంధులంత | యేలరాలేదనెను | కృ
 తువునాటికేవారు | క్రిమముగా చేగదురు | మజ్జించేయిగద | యేమేమి
 గావలెకో | ఆనతివ్వండివగ | వుత్తరపుదిక్కునా | వకకాలవేయింది |
 యూపస్తంభముదెచ్చి | మెప్పుతోపాతండి | పచ్చపూరిమాకు | పదికోట్లు
 కావలెను | మెదుగాకుతెండి | రావిఆకులుతెండి | మామిడాకులుతెండి |
 కతులూకటాల్ల | కావలసివున్నవి | నల్లపకువులుమాకు | వాణ్యముగకావ
 లెను | పోషికంబందుటకు | భుజిపాత్రలుతెండి | మంత్రములతోపిండి |
 బంపించగావలెను | మంత్రసంత్రమునకు | మాడవస్తుండయ్య | నిలుచుండి
 కూర్చుండ | పరుండీమంత్రమ్ము | మేముచెప్పవలెను | పట్టుపుట్టంబియ్యి |
 ప్రోళయాన్నలుంచిలే | పన్నెండువరహాలు | సోమిదేవమృలకు | మొహి
 రీయియ్యవలె | యవృతస్నానంజేసె | యవిమాకునసెచి | రాజనాముషి
 గలసి | నుంచివేళలుజూచె | వుత్తరదిశపాల | వొప్పుగాకట్టించె | పట్న
 వేనుగుదెచ్చి | యంబారివేయించె | కాసల్యసుమిత్ర | యేనుగనుయొక్కిరి |
 దళరథనువారాజు | యగ్నిహోత్రింబట్టి | యల్లునితోవేళ్ళగా | హారములు
 దెంచుకొని | హారునాయెదును | కైకమ్మతావచ్చె | యల్లడత్రనుజూచి |
 రాజగుడిట్లనెను | కళ్యాణకోటలలో | కాలమాడగలేదు |
 యిరుంబియ్యెవరన | రాజమాడంభోధ్య | కైకయనిచెప్పిరి | మహారాజు
 కైకమ్మ | ఘనుడిరథమెక్కిరి | నుంచివేళలుజూచి | కాలప్రవేశించె | ఆ
 గ్నిహోత్రములంచె | దర్భశీనుకునచ్చి | మంత్రానితోనవుడు | రాజన
 ముముకుకట్టె | సతులనడుముకుకట్టె | యప్పుకుకైకమ్మ | యదరిపడకుండగా

నుదలించి గువాడు | వర్షవడు గువగట్టె | సోమదేవమ్మను | జన్మట్టుజర
చిరి | ఆవేశముజ్జంబు | గువ్యశృంగుడు చేయించె | పాణియోగంబట్టి |
మానుమేమెడతాము | మంత్రాంతోధనం | యెంచివుచ్చుకొండి | గువ్య
శృంగుడువచ్చి | పాణియోగంబట్టె | యప్పుడుమహారాజా | నిల్లని జా
చెను | తడిమిచాచెనుగాని | కర్మనలెవున్నాడు | యప్పుడు మహాముని |
మహారాజతోబల్కె | వంటగొనింలేదు | యింద్రాగోకంబేగె | చింద్ర
మండలమేగె | సూర్యమండలమేగె | నక్షత్రమండలమేగె | పుత్రులు గల్గు
టకు | పుట్టుగతిజూపించు | పచ్చపూసీమీస | గావకుడుపనలించె | ఆనం
దమునుపొంది | గువ్యశృంగుడువచ్చె | సందేశ్యరాపల | పట్టినీవుంచిరి |
ఆవేశముజ్జంబు | గువ్యశృంగుడుచేయించె | యాపస్తంభంబెచ్చి | మెప్పు
తోసాతిరి | వెదుగుస్తంభంసాతి | పసుపుల్లురాసిరి | నల్లపకుపులు దాన్ని
కట్టిబంధించి | మంత్రములతోపిండి | ముకులచే చంపించె | కూర్చుండి
యండి | మంత్రములుజెప్పెను | వాటిసారలుదీసి | చూచుంబుద్రేప్పిరి |
యేనుగుధారగనేయ్యి | చూచుమునబోసిరి | పాక్షికంబండుకుని | పాత్ర
తాబట్టుకు | గుషిపాణియోగంబట్టె | దశంధునకూమారు | జన్మించుకాలేద
ప్రత్యక్షమయియువుడు | పావకుడుతాపల్కె | దశరథరాజంట | నలుగు
రుజన్మించురు | గువ్యశృంగుడుమల్లి | దశరథునిజేరి | మంత్రాంతోరుషీ |
పాయసాన్నంబట్టి | మానుదశరథునికిర | కాపల్యకిచ్చెను | కాపల్యతానంది |
కైకమయిప్పించె | సుమిత్రకిప్పించె | కళ్యవధుకుచెలులు | గడియలో ఆర
గించె | యప్పుడు సుమిత్ర | కైకవగ్గరకొచ్చి | సవతిపాలిక్కడికి | తప్ప
కపస్తీనా | యద్రాపడిమండగా | సామంబెట్టంగ | ప్రితితోగైకొని
మగువఆరగించె | యప్పుడు గువ్యశృంగుడు | మహారాజతోజెప్పి | సోమ
గుండంతోక్కుటకు | ఆలస్యమునులేదు | మీమాడబడుచులను | తోడు
కురమ్మనెను | యప్పుడుమహారాజా | గుషితోడజెప్పెను | సోమగుండందొ
క్క | కాంతవోడువరండి | తిరుగుపాఠయిచ్చి | దంతిగమననుదెండి | గుషి
పల్లెకూబంబ | కాంతకూపాఠవుంచె | కాశిమనింపించె | కాశిమండేగను |
గుషిపల్లెకూదోగి | కాంతనుజూచియు | పిద్దాపబడుచువట | సోమగుండం
దొక్క | మీతండ్రిరమ్మనెను | యందరివిరమ్మరి | అడవిష్టల తోను |
యందరువచ్చిరి | పట్నపేరువచ్చి | యందరిజేయించె | కాంత పట్నపే
రుగుదెచ్చి | అందరిజేయించె | కాంతనుయొక్కించిరి | అందలములు యొ
క్క | జనుభేరిజేసిరి | అందరుతల్లిరి | అయ్యోధ్యకుచేర | దేవులెరుగుగ
తల్లి | దేవిదెచ్చి | కాళ్లుడిగివారికి | అందనులేదనె - ముక్కలహా

కతులు - ముగుడవయిచ్చిరి । శాంతనుసేతుకుని - రాజగోడలనువుంచె -
 కల్యాణముఁ న్ను - కడుసొంపుగానుండె - నవరసాన్నములుంచ - ఆరగిం
 చిరివారు - పతికములుహారములు - పణతికివుంచిరి - బాలతోడుగులు వా
 రు - శాంతికోడిగిరి - సాచుగుండెందొక్క - శాంతతోనేగిరి - ఆరం
 భతిఅననూను - అహఃసురభివేది - బంగారుశోలేసి - భమిడితోలిద
 చ్చి సువ్వనువ్వనించె । సుందరెబుగనుండె । చోద్యములుచూడవలె
 నుదతిరుక్మజాచి । మోహంబుబలువెయ్యె । మంత్రం జరువాలేక । రుప్య
 శృంగుడనవ్వ । గుండెబుదొక్కరీ । మాఅడవడుచులకు । దానంబు వస్తుం
 ది - కాసల్యచేతులవి - కంకణమలిన్యండి - కాసల్యచేతులవి - కంకణము
 లిచ్చిరి - సొనితీకలెంపి - ఆపసరుదెచ్చిరి - హామంబువేల్చిరి - అంతట
 తెల్లవారె - శాంతనుతాదిత్రి - నాతల్లిశాంతమ్మ - నీకొరికలు దెబ్బమన
 నవ్వుచూ ఆకాంత - తిండితోత బల్కె - కమ్మలొట్టనవిసుక - సగమురా
 జ్యముయమ్మ - హంతఅసంఘటె - దశరథులునెవ్వరి - అన్నదానంబులు
 అపరిమితముగజేసె - ఆకాలంబించి ఆందరువెల్చిరి - అట్లుని కట్టాలు -
 అత్తెలుయిచ్చిరి - అన్నిఅందుకురసి - ఆయ్యోగ్యకవచ్చె - అంతిపురములో
 భార్యతోచేసెను । మగ్గురునతులతో । వహారాజభోగించె । అతివలకు
 అంతట । గర్భంబులాదెను । రాజనువిహాయుషులు । వరివారనంతాను ।
 నవరసాన్నమువారు । ఆరగించిరివారి । కిర్పూరవిడెంజేసె । మహాముషు
 లందరికి సలభావనలుయిచ్చె । రుషికిమహారాజా । గొప్పకట్నములిచ్చె ।
 యెవరిభోగావారు । యేగిరిఆవ్వాడు । శాంతిమగ్గుర్భంబు । క్రిమముగాపెరి
 గెను । యెనలేనిమాటలు । నెలతలగోరిరి । కచ్చిర్పుపప్పులు । పణతులూ
 కోరిరి । పర్మిఫలహారములు పణతులుకోరిరి । శుభదనంబులయందు । చె
 త్రికుష్ఠనవమి । సుదతునాడుముగ్గురు । నల్లగుపుత్రులుగనిరి । పురుడుపుణ్య
 ముగడపె । పదివొకింపవనాడు । బారపాలనారు । మహాయుధులవిలపించె
 రుషిపల్లెలోవాడని । రాజరుషిబిలికించె । రుషులంకివచ్చిరి । కనకపీటలుజే
 సె । మగ్గురుభార్యలు । మదతోముసూర్పుండి సుతులనెవ్వరదెచ్చి । సతుల
 తొడవైచె । బంగారుశ్శేములో । పాలాప్పగాబోసి । రామలక్ష్మణు
 లనుచు । వామకిరణంబాసె । భరతశ్రీఘ్నులని । వేరొప్పుగావెట్టె ।
 ఆరంగతిలననూను । వారితులయివ్వంగ । అతివలకుబహుమాన । మహా
 రాజయిచ్చెను । రుషులురాజనుగూడి ఆరగించిలేచి । విడెముసూతేసి ।
 చక్కసనతులకచవుల తప్పవంబి । నేడుకలుమిరగ వెదులుకువస్త్రమిచ్చిరి ।
 పవ్వదెల్లంబులు । పందిపెట్టిరివారు । కడులుంబుమగమీను । రుషిపల్లె

రమ్మని । మాండవ్యమహామని । దశరథునిబిల్వగా । రాజరుషితోబల్కె- ।
 పతిసుతులనందరి । బంధుబలగమునంత । ఆయోధ్యధ్యపృజలను । ఆదరిని
 బంపెదను । నేనుకాంతాదేవి । మానగరమండేము । రాజమాటలకపుడు ।
 రుషియూతాదంతించి । దశరథుడంతట । తిరుణులనుతాచిలచి । యేడువారపు
 సామ్మ । యెలనాగకునుబెట్టి । ఆరిననిప్పుడుమీరు । యలంకారమునుజేసి ।
 తేగదెమ్మనగాను । యువతులంతటనేగి । కాంతినుతాచిలచి । హారములుపఠ
 కములు - నవరత్నసామ్మలు - నాతకప్పుడువుంచె - పట్టుపేనుగుదెచ్చి -
 యంతారివేయించి - యంచయాననుదెచ్చి - యంతారియొక్కించి - నలు
 గురుసుతులను - నానాతినెంగిటనుంచి - జయభేరివేయించె - 12 గడియలకు
 బైలుదేరివారు యడుగడుగునాజీలు । యటుయేగుచుండిరి । యప్పుడుకైక
 మృ । నందరకెట్లనెను - యెవరెవరువెళ్ళారు - యెంచిచూడువానగ । మం
 దరతాజాచి - కొందరువెళ్ళారు । చెప్పరానీసామ్మ । కాంతకునుయిచ్చిరి
 అమాటవికైక - యతితోనూగుడి - ప్రియణమైకలె - రుషివల్లచే
 రంగ । మాండవ్యమహామని - గతితోడబల్కెను । రాజలొస్తున్నాడు ।
 పీటలువేయించు । శ్రమ్మలునలుగుర - చంకబెట్టుకచెలి - కాంతియింటికి
 రాగ । హారములుయిచ్చిరి - శుభముహూతకాంటున - సంతోషముననుండ
 కొంతికాలంబునకు - బాలులనల్లరిని - యన్నప్రాకనచేతిమని - రాజరు
 షియూకిలసి మంచిచేకలుజూచి । రుషులనుకలపంచె । రువ్యశ్యంగునితో -
 గూడ - రుషులెల్లవచ్చిరి - కనకపీటలువేసె - బాలులనలుగురిని - లకమా
 డించిరి - చలువతిల్లితీరి - కస్తూరితిలకంబు - కన్నులకాటా - రానుతు
 లకునువుంచె - బాతొడుగులువారు - బాలులనువుంచిరి - సుతులనల్లరి
 రాజ - నరసముగవడినుంచి - బంగారుతలుకుతో । క్షీరాన్నమునుదెచ్చి -
 పసిడిగిన్నెతోవుంచె - ఆయుధంబులుపళ్ళు ఆభరణంబులు - ఛత్రిచామర
 ములుచక్కయెదుటనువుంచ - కట్టాభిషేకపుంగ్రిం - భంతుడుతీసెను -
 వజ్రాయుధంబును - శత్రుఘ్నుడుపట్టె । చామరంబొక్కటి - లక్ష్మణుడు
 తాదీనరత్నకవచంబొక్కటి - రామదండ్రుడుదీసె - రాజసంతోషించి - తనవేలి
 ముద్రితో - యన్నప్రాకనచేసె - ఆరగించిరివారు - హారతులుయిచ్చిరి -
 యలదరుమాకలసి - ఆరగించితేది - కర్పూరవీడెములు - క్రిమముగాతేసిరి-
 కాంతపాటలుమాడ - మహామునికినుససాయె - కాంతికార్యంచేయ - రాజ
 రుషియూతలచి - దశరథమహారాజ - తనయకుకుభమిపుగు - తిరుణి
 చేయగతగు - యతివేమియెరుగుదు - యబలయనితొబల్కె - మామమాట
 యాచిని - రువ్యశ్యంగులుబల్కె - గొప్పవారిబిడ్డకు - కల్యాణముతగదు -

జమ్మిచెట్టుకుదుచ్చి - పరిణయంజేసిలే - పరిణిబాగుంకును - మామమీరని
 పల్కె - గువ్వకృంగుకువెల్చె - కాపల్యమహాదేవి - కాంతువగ్గిరజీరి -
 యల్లుకుకోపించి - యవవిక్యేయగీతే - వెలికిలేవగలేను - స్త్రీలమర్కంవల్ల -
 సిద్ధమపిలేచ్చిలియి - యల్లునికార్యంజేయ - యయ్యోధనామం - రాజా
 రుషియులని - సుంచిజేయకాచి - మాంసవ్యయిని - మగువకుకార్య
 మని - బంధుపరివారముతో - సతికుతులతో - సరసనమరంజని -
 శుభలేఖవ్రాసి - భూమియచేతిమ్య - రుషిపల్లవారేగి - మహారషికిచ్చిరి -
 మహారషియిదిమాచి - మరువతోమాజెప్పి - యావమా పయవమై - య
 య్యోధ్యచేరి - రాజపతుయాలని - రుషికియెదురుగవచ్చి - నందవం
 బులుజేసి - నరహింసలుజేసి - మామనీయల్లుని - కాపల్యకలలంబె - యవ
 విక్యేయనా - మయ్యోధ్యతోవున్న - కాంతభారముమీది - తరతరంబులు
 మాకు - దాహితులు కలుగవలె - జలకమాసిందిరి - చలువతల్పొత్తిరి -
 కీతాంతబరములేచ్చి - అల్లునికియిచ్చిరి - కరకంఠలాచీర - కాంతకును
 యిచ్చిరి - హారములుపతకములు - అల్లునికిజేసిరి - బాలలొడుగులుఅన్ని -
 పరితికినివ్రుందిరి - అగ్నిహోత్రమునచేల్చి - సుత్రాంగులజదిరి - దంప
 తులనువుంది - హామంబువేల్చిరి - ఆకీర్తించిందిరి - ఆరుంధతిఅననూయ -
 హారతులుతాయిచ్చె - మామసామ్యులు - మహారాజావాకిచ్చె - తపను
 తులచేతమ - రాజకట్టుమిప్పించె - అప్సరకుకాపల్య - నంటకాలుకాచె -
 వియ్యాలవారిచ్చి - యింటదిగివున్నార - యత్నంబులేవన - గోలాదే
 వొచ్చి - స్నానంబుతాజేసి పట్టుచీరముగట్టి - కమంజలముగోను - గంగ
 తాచేకొని - రమణిసోక్షించంగ - పాకమంతాఅయె - పన్నెండుమూలం -
 పంరథక్షయములు - పాకంబుఅయిపోయె - కనకపీటలుజేసి - కాంత
 లొడ్డిందిరి - బంధుబుగములతో - మాకుఅల్లునితోడ - సతికుతులతో
 డను - రాజారుషియులని - ఆరగించిలేచి - హస్తములుతాకడిగి - వీడె
 ములుతాజేసి - వియ్యాలవారికి - కట్టువర్గంబులు - భూకాంతుమాతా
 యిచ్చె - గోలాదేవికి - కాపల్యమిచ్చి - కట్టువర్గములిచ్చె - సాయం
 కాలపుజేకపు - సతిపతుగారింది - హస్తములుకడిగిరి - వీడెములుజేసిరి -
 మహామనిరగరుగా - కనకపీటలుజేసి - దంపతులద్దర - పీటలపైనుంచె -
 మధుపర్కములుదెచ్చి - అల్లునికియిచ్చిరి - మాజీకాలాచీర - మగువకు
 యిచ్చిరి - రువ్వకృంగుకుచేత - ఫలప్రధానమిప్పించె - మప్పుయిమూగుజేరి
 తొట్లదేవతలు - మాకుతొట్లదనులు - దీవిందిరివార్ని - పామపునవుందిరి -
 రువ్వకృంగుకు - రమణిసోక్షించింది - సరిరాజాలంగాము - సునిజాక్షిలిచ్చె -

వుంగరంబెగరేను - ఆసుర్ములేరుగము - చుడ్డుగుమ్మనచ్చి - విడెము
 చుట్టిమ్మనగ - విడెముచుట్టియిచ్చి - ఆత్మరపన్నీరు - పలహారములు -
 సతిపతులుఆరగించె - నుఖనిద్రజేసిరి - మరికొంతసేపటికి - మహారుషియు
 తాలేచి - సతివిద్యలేసి - నిజరూపుమాపింతు - నిర్భయంబుగనూడు -
 పుష్పమితకాకమును - భూసురుడువక్త్రపై విశ్వంబువెరవంగ - విశ్వరూ-
 పముచూప - గడగడవణకుచు - కాంతతానిలుచుండ - అతివరోజడిసితి
 వని - అంగననుచేరబిలచి - నుఖనిద్రనుజెంది - వేషవజామునలేచి - రుషి
 యుత్పసుకువెళ్ళె - పతికిభయపడికాంత - మరిలేవదాయెను - పదిగడియ
 లాపొద్దు - పరగంగయొక్కను - కాంతనుజూడంగ - తల్లులూవచ్చిరి
 తండ్రియవచ్చిరి - కోవిలాదేవొచ్చె - పిలచినపలకదు - కన్నెత్తిమాడదు -
 కాంతిర్దుడిసినదని - వశిష్ఠునిలచి - వీధూదిపెట్టుమన - విభుమనస్త్రీగాని -
 కార్యమొనగూడదన - తపసుచేసుమనసి - తరుణివగ్గిరకొచ్చి - కనుండ
 లోదకంబు - కాంతమఖమునజల్లి - సంచిరీధూది - సరసిజాక్షికివుంచ -
 కలకలనవ్వుచు - కమలాక్షిలేవగ - కలికిచిలుకలొల్కి - కళ్ళపడలేదని -
 కాపల్యసుమిత్ర - కాంతలంతామాడలే - తల్లులజూచుటకు - తరుణివేగు
 మనె - తల్లులనగరికి - తరుణియువెల్పింది - తల్లులుయొత్తుకుని - తలలంటి
 వీరోసి - దిప్తియుతాదీసి - అలంకారములువేసి - వధూరులకు - విం
 దులునుజేసె - ఆరగించిలేచి - వాస్తవములకడిగిరి - వీడెములుజేసిరి -
 మూడునిద్రలువారు - ముగుదలోచేసిరి - రాచకన్యగనుక - రాచనడవడి
 నుప్పె - వారియాచారంబు - విడనాడియిప్పుడు - మననడవడినేర్పి -
 ముగుననువుంచవలె - ఆనుచుచెప్పరాజ - దర్బాసనంబును - చిత్రాసనం
 బును - వజ్రకమండలం - నుహామనితాయెచ్చె - అల్లునికిదళరథుడు -
 జోడుకాలువలిచ్చె - అడవికియేగినా - అయ్యోన్యలోపున్న - రుషిపల్లె
 లోపున్న - కాంతభారంమీదని - చేతిలోచెయివేసి - రుషిచేతులొబ్బెట్టి -
 కాంతనువీడనని - శపథంబురుషిజేసె - రాజభార్యలబిలచి - వడినిదిమ్యం
 బుంచి - నడికట్టుకట్టండి - అప్పుడుఆత్మవచ్చి - వడిచీరకట్టెను - నీరిగుల్కు
 చుట్కొంచె - మణులుపతకములిచ్చి - క్షీరాన్నముంచెను - భక్ష్యంబులుంచెను
 అతివఆరగించె | కర్పూరవీడెమనె | కాంతతోఆడేటి | చలికాళ్ళువగచిరి
 రాజరుషియుకలసి | నుంచివీరలుజూచె - పట్నవేసుగుడచ్చి - అంబా
 రిజేయించి - రుషినికాంతనుజూడ - అంబారియొక్కించి | జయభేరివేయించి
 రుషిపల్లెలోవారు - అందురునుచేరిరి - కాంతసారలు - సరసముగపంజరీ -
 కాంతనుదిగివిడచి - రాజసతులనుగూడి - బంధుపరివారముతో - అయ్యోన్య

ధ్యచేరి - మరికొంతకాలమును - మగువనుచూచుటకు - తల్లులకునును
 సాయ - వశిష్టలనుయిచ్చి - వినితనుజూచుటకు - దశరథుడుతనసతుల -
 మతులనుతోడిచ్చి - రుషిపల్లెబంపంగ - కాసల్యగుమిత్రి । కాంతనుజూ
 చిరి - భరద్వాజనియంట - విందారగిందిరి - మాండవ్యమహాముని - మగు
 డివిందుకుబిలువ - మనువడుకలగనిదె - మీయింటభోజనం - మేముచెయ్య
 మనగ - రుషికోపంపిచ్చి - సుతనందననిపల్క - మనుసునిల్పగలేరి - మ
 గువలుభోంచేసి - సుమతినోడ్కొని - అల్లనినోడ్కొని - సపరివారము
 తో - అయ్యోధ్యచేరంగ - కోసలేంద్రుండంత - కొలువులోకూర్చుండి -
 వియ్యాలవారికి - వినయములతాజేసి - నదురుచేసిరాజు - చిక్కగాకూ
 ర్చునె - కూతునెత్తుకుకొసల్య - నగరకుచేరగా - కన్నెత్తిచూడడు - పిల
 చినపలుకడు - భీష్మించుకున్నాడు - యినపంకరాజుని - కూతునెత్తుకుకలి
 రాజుడగిరరాగా - తినుమకాంతాదిగి - దండముబెట్టియు - మాల్లెతప్పే
 మి - మాహరాజుచెప్పచుని - మీతల్లికొసల్య - మిగులగడుసుదిగనుక -
 మగనిమాటయదాటి - మరమగువనడచుననె । అంతటకొసల్య సతిపాదము
 బడగ - కాంకిశ్వనుజూచి - కరుణించెఆరాజు - కాంతనెత్తుకురాజు -
 నాతల్లికాంతమ్మ - నగలుకావలెనమ్మ - యేనుగులుగ్రరాలు - రథవాహ
 నంబులు - వాణులరత్నములైన - మగువతోకావలెన - యేమేకాళలె
 నొ - యెలనాగకోరుమన - నలుగురితమ్ములకు - సరిపోవునట్టుగా - పసి
 డిబొమ్మలునాకు - చేయించియివ్వవన - విశ్వకర్మనుబిలచి - పసిమిపుత్ర
 డియిచ్చి - బొమ్మలనుచేయించి - కొమ్మకునుయిచ్చిరి - బొమ్మలతోగుమ్మ
 లు - అడచుపాడుచుచుండె - సంతోషచిత్తులయి - దశరథులువుండగా -
 జనకమహారాజనకు - సంతానములేక - యజ్ఞంబుచేయుటకు - భూమిదు
 న్నించగా - నాగటిచాలున - మందసంతరిలంగ - పరిచారకులువెళ్ళి -
 జనకునకుచెప్పంగ । సంతోషమునపొంది - విధియదొరకెనని - సభకును
 నెలవిచ్చి - పాదచారతామ - పరుగుపరుగునపిచ్చి - తేత్రంబుల్లివింప
 బంగారపుపెట్టె - రంగుగాదొరకంగ - వెలుపలకుతీయించి - ద్వారంబుతెర
 వంగ - డగ్గగానాడుమి - కలకలనవ్వచు - కేకలునువేయుచు - కిరిగు
 ల్కచున్నట్టి - క్కిలక్కిదొరకంగ - బాలనుతాయెత్తి - మారిపెమతో
 ముద్దాడి - నగరుకుయేలేంచి । నాతులకుయివ్వంగ - సంతోషమునపొంది
 రహటికాలింతలయి । పురమునుతొగడపి - భారసాలయైజేసి - సీతయను
 నామంబు - స్థిరముగాచేయించి - దశదానములతామ - ధరణీసురులకు
 జేసి - పరిచారకులబెట్టి - పణినిత బెంచి - శివనిల్లువిరిచితే - సేతగత్తు

నని - స్వయంవరము చాటించ - కాశికునిజనము - ఖరదూపణాదులు -
 కృతువువగ్ధముచేయ - అందుకొప్పగలేక - ఆయోగ్యమనివెల్చి - దశరథు
 నిదీవించి - యిద్దరురక్కసులు - అక్కడనాకృతువు - పదటకలిపియువారు
 పారిపోతున్నారు - పట్టుబడకెవ్వరికి - రామలక్ష్మణులను - రంగుగానాకి
 మ్ము - వారితోదుకుపోయి - అరుగులపడియించి - జన్మంబుచేసికొని -
 చిన్నలాతోడొని - చమ్యననుజేనత్తు - అంకిటానుహారాజా - అలోచ
 చనుచేసి - కాపంబుయిచ్చునో - కొట్టునోతిట్టునో - కొప్పగించునో - తన
 లోవతాదలచి - రామలక్ష్మణులచిలచి - రాజగుషివెంటను - వెళ్లుచునిసెల
 విష్వ - గుషీతోడవారేగి - రాక్షసులబరిమార్చి - కృతువునునెరవేర్చి -
 మునియుంతసమంది - బలాతిబలములను - రెండుబాణములిచ్చి - జనకుడు
 న్నవోలు - యీచక్కినున్నది - చూచిపోవమని - మిథిలకుయేగంగ -
 జనకుడెగురుగవచ్చి - ఆతిథ్యములుయిచ్చి - అల్లునిపూజించ అఖిలరాజులు
 బాడ - శివచావమునువిరువ - సీతనిత్తునని - స్వయంవరముచాటించ - దశ
 రథునిఃస్వడు - శేఖలువ్రాయంగ - బుధుపరివారముతో కాలుబలంబు
 తో - కళ్యాణముకురాగ - సీతయుమాళవి - పూర్విశకతక్తిక్తి - నల్లురుక
 న్యలను - అజనకమహారాజా - యనవంకలానియొక్క - నలుగురుకుసులకు
 నాకాతలనుతాయించి - పరిణమంజేసియు - పరువుకంకుమపట్టుపాలకీలేనుగు
 లు - పానుపులుపతకములు - మగులుమరువెలకిచ్చి - మగుడిపంపంగాను -
 కడుసంతసంబుతో - కడలివచ్చుచునుండ - పరకురాముడువచ్చి - పరమా
 త్మునితోడ - ప్రిబలయుద్ధముచేసి - ప్రిణతుడైయేగంగ - పట్నముకువారు
 చెరి - తరులుసతులూకలసి - విభవనుతోనూరేగి - ఆయోగ్యలోపల -
 అంతిపురమంచునా - అనందముననుండె - యిత్తుకురీకథలు యిలలోను
 స్మరియింప - యందులఅందరికి - యెవతెనినంపదలు - నిష్ఠదేవుండిచ్చు -
 మరినాసంపదలు - మహాదేవుడిచ్చును -

21 శ్రీకృష్ణునిజననము, కంససంహారము.

కన్యారంగరంగా నాకున్నకావేటిరంగరంగా
 శ్రీరంగరంగరంగా ననుబాసియెట్టు నేమరచుందురా॥
 కంసుకునిసంహరింపా సద్గురుడుఅపుతారమెత్తెనపుడు
 దేవకీగర్భమునను కృష్ణుడతారమయి జన్మించెను॥

- తలతోను జన్మవయతె తనకుబహు మోసంబువచ్చుననుచు
యెదురుకాళ్ళను బుట్టెను యెదుగురుదాదులను జంపెనపుడు॥ ౩
- నెత్తురిలాయండియపుడు అబాలకాపుతాపునయెడ్చుచు
నన్నెయెత్తుకొనివే నాతల్లిదేవకీనందనమ్ము॥ ౪
- ఒక్కెల్లపీసంబతో యీ రీతినున్నానుకన్నతండ్రి
విన్నెటుయెత్తుకొందు నీవొక్కనిముఁబుతాకురన్న॥ ౫
- గంగనుపార్థించెను జలనిధులుగంగతానుప్పొంగెను
గంగనదిలోనప్పుడు దేవకీజలకంబులాడెతాను॥ ౬
- ఇకనైనయెత్తుకొనివే ఓర్క దేవకీవందనమ్ము
తానిబాలకనివలెను నన్నిట్లుయెడబాసియొండదగ నా॥ ౭
- నీపుణ్యమయెకొడుకా ఒంకొక్కనిముఁబుతె కుమనుచు
తామధేనువునప్పుడు దేవకీవదియందుదలచగాను॥ ౮
- పాలవర్షముకురినెను అప్పుడాబాలపైజల్లగానె
తడిపెత్త్రములువిడిచెను దేవకీపాడిఁ త్రములుగట్టెను॥ ౯
- పొత్తలామీదనపుడు బాలుఁడుచిక్కిగాఁడలించెను
తనతండ్రిహస్తముతో దేవకీబాల ఇన్నియెత్తుకొనెను॥ ౧౦
- అడ్డాలపైకేసుట అబాలచక్కిదనమునుజూచెను
వకు దేవపుత్రిగిడిమ్ము యీ విడ్డపైకరివాసుడమ్ము॥ ౧౧
- నవనీతచోరుడమ్ము యీ విడ్డనందగోపాలడమ్ము
వీతాకళకుగిడిమ్ము యీ విడ్డకీరముచంద్రుడమ్ము॥ ౧౨
- శిరమునచింతామణి నాతండ్రినాలుకనునక్షత్రము
పండ్లనుపరచవేది భుజవందకంఠుకీర్తిములుగలవు॥ ౧౩
- పీపునవింజావార నాతండ్రిబొడ్డునాచోరజాతం
అరికాళ్ళతామరములు అన్నియనున్నవీకన్నతండి॥ ౧౪
- నీరు పుచ్చకనా అబ్రహ్మయెన్నాకుకొనెతండ్రి
అన్యకారగర్భమా నాఅయ్యయేలజన్మక్రియ్య॥ ౧౫
- మాయన్నకంఠందూ యప్పుదూవమ్మరేకాయెరన్నా
నిమ్మవేనెత్తుకొని యెతోవహారుకన్నతండ్రి॥ ౧౬
- అచిక్కిదనముచూచి దేవకీకోకింపసాగనపుడూ
తల్లికోకముమాన్మగా మాధవుడతనిట్లుచేసెనపుడు॥ ౧౭
- పెద్దబొబ్బలుపెట్టచూ మాధవుడుగట్టగాయెడ్వహాగ
కోకంబుచాలించిత బాబుట్టియెత్తుకొనెను॥ ౧౮

- నాయన్న పూరుకొర నాతండ్రిగోపాలపవళించరా
అల్లడుగొట్టాచివాడు నాతండ్రికస్తాడుపవళించరా ||
- బూచేనువర్ధించను నలివాక్షిబాధివంతుడనమ్మరొ
బూచేమిచేనునమ్మ నాత్లొబూచినన్నెరిగనమ్మా || ౧౯
- నీపుణ్యమాయెకొడుకా నీవొక్కనిముపంబుత భురన్నా
అల్లడుగొట్టొగివాడు నాతండ్రికస్తాడుపవళించరా || ౨౦
- జోగివంచలుంచుట యేవేళనాచంకనండగాను
జోగేమిచేనునమ్మ నాత్లొజోగినన్నెరుగునమ్మ || ౨౧
- నీపుణ్యమాయెకొడుకా నీవొక్కనిముపంబుత భురన్నా
అల్లడుగోపామొచ్చెను నాతండ్రిగోపాలపవళించరా || ౨౨
- పాములకురాకాయినా ప్రభుడునాపొన్నపయినండగాను
పావేమిచేనునమ్మ నలివాక్షిభయమునీకేనమ్మ || ౨౩
- నీలమేళుపుచాయలు నీమేనునీలాలలహారమును
సద్గురుదువ్యాసినాను నాతండ్రినీరూపుచక్కదనమ్మ || ౨౪
- నిన్నునేనెత్తుకొనియేతొవబోదురాకన్నతండ్రి
మాయన్నకంకండూ వచ్చువేళయెనాచిన్నిబాలా || ౨౫
- నాకేమిభయములేదె వోల్లినాకేమికొడువలేదె
మామామకంపకుండూ తెమ్మనీనిన్నడుగవచ్చినపుడు || ౨౬
- కాళ్ళతోఅందియనే దూరముగనిలంచుడిచాడవమ్మ
కాళ్ళచక్రిములుగిలెనూ నాకేరుఘనడుకీరాఘవుండం || ౨౭
- మామావనన్నట్టుగా యీవేళనన్నుకెరపించినస్త్రీ
మామామనాకేతిను వరణపైపోయేదినిజమ్మమమ్మ || ౨౮
- వచ్చెవేళయెననుచూ నాతల్లివనుకేపులివనంతూ
గోపెమ్మబిడ్డనపుడూ శిశుముగతెచ్చినీవుంచనమ్మ || ౨౯
- అంతలోవనుదేవుడూ బాలుణ్ణికమిడయెత్తుకొనెను
లేపల్లెనాడలోనూ గోపెమ్మయింటనూవుంచెనపుడూ || ౩౦
- గోపెమ్మపుత్రినపుడూ ననుదేవుభుజముపైకెక్కించుమా
అతిత్వరితముగవచ్చెను దేవకీహస్తముననుంపట్ట || ౩౧
- దేవకీనయనాడవుడు పుట్టెననికనునకు కబురాయెను
యుల్లువనిగుండెలదెర కనుండకుపిఠంబుధుమికనపుడూ || ౩౨
- జాతకంబులుచూచెను గండంబుతగిలెననికనుకుండూ
చాచియొధముబూనెను శిశుముగదేవకీవద్దొచ్చె || ౩౩

- తెమ్మనిసుతునడిగెనూ దేవకీఅన్నదీఅన్నతోనూ
మగవాడుకాదురన్న యీబిడ్డఅశపిల్లనమ్మరా॥ 3౪
- ఉపవాసములునోములు నోదియపుత్రునుగంటిరన్నా
పుత్రిదానముచేయగానాయన్న పుణ్యవంశుడవుకమ్మా॥ 3౫
- దేవాదిశేవులైన బ్రహ్మరుద్రాదులకుపూజచేసి
పూజఫలముచేతిను వారికృపపుత్రుకనుగంటిరన్నా॥ 3౬
- నీపుణ్యమాయెరన్నా పుత్రుకనునీవుదయచేయరన్నా
నిరయాత్మకుడనగుచు నీవిట్లుచేయటతగదురన్నా॥ 3౭
- ప్రేమతోచెల్లెలపుడూ అన్ననూచెయిబట్టిబ్రతిమాలుచు
గంగాదివదులయందు పుత్రిదానమునేయవనిశేడెనూ॥ 3౮
- కాదుకాదనికంసుడూ దేవకీపుత్రుకనుఅడిగనపుడూ
అడ్డాలపైబాలను పుచ్చుకొనియోరేసి నరఃఖోయే॥ 3౯
- అంబరముకెగరవేయ నప్పుడూఅబాలకంసునిజూచి
నన్నేలబంపేవురానీయబ్బరేఁదలెవాడలోను॥ ౪౦
- పెరుగుతున్నాడువినరానీయాయున్నతరుగుచున్నాడుకనరా
కృష్ణవతారమేజన్మించి నిజముగాదోచెనిపుడూ
కంసునకుగుండెరుల్ ఝల్లుమనియెను భయముతోచీ॥ ౪౧
- వీయపాయముదోచి కంసుడుయేతెచ్చిపవనించెనూ
తేపలెవాడలోనుపెగుగుచున్నాడనీదిగలొంతుమా॥ ౪౨
- నీయబ్బనీతెతరా కంసుడా కృష్ణుడుపుట్టెననుచు
చల్లమొగొల్లసతులు యీకబుకచుక్కాచెప్పగాను॥ ౪౩
- బూతికికబురాయను అప్పుడాబూతికిచనుదెంచెనూ
శృంగారముగబూతికి సునములకువిషధారలంచుకొనియే॥ ౪౪
- చక్కగావాడలందూ కృష్ణుడూతిరుగుచున్నచోటకు
చనుదెంచిపసాలనుయియ్యగాసహకట్రయండదాను॥ ౪౫
- బాలులతోబంతులాడ కృష్ణుడూబాలురందరుకొట్టగా
కావుకావునదోడ్చుమాగుగతి వీధినడుమునునించెను॥ ౪౬
- ప్రేమకృష్ణునిజూచియబూతికిప్రియముతో బుజ్జగించి
నాయన్నపూరుతోరా నాతండిరపాలుచ్చేసురారా॥ ౪౭
- మాడుగ్రుక్కలపీల్చగా బూతికిఁ బుష్పకొరిగిపడగా
గోపెమ్మచూచియపుడూ బంగారుగిన్నెలోబుప్పెట్టె॥ ౪౮
- (ప్రాద్దునావుగుఱోనీ కృష్ణుణ్ణియొడిలోనుపంపవేనె

- అంతలోకంసకుండ్లూ బండిరూపై చెడురుగావచ్చెను॥ ౪౯
- పాదములదన్నివేయ పిడుగునలెడదడవరిగియపుడు
వృషభమైనచ్చినిలవ ఒక్కలఘవుననజంపివేసె॥ ౫౦
- చల్లమ్మువారలాతో చక్కగాతిరుగుచూవారిలోను
చల్లనీపనులుచేయూ గోపికలుగోపెన్ముతోజెప్పిరి॥ ౫౧
- మాయిశ్వకొచ్చునమ్మ కృష్ణుడూ పుమరస్వచేసునమ్మ
తాళలేనుమ్మమేము నీనుతుడుతాళిమితోవుండెడమ్మా॥ ౫౨
- మగనివలెపనులనేయూ నీనుతుడుమాయిండ్లకూనచ్చెను
యికనైనబుద్ధిచెప్పి యింటనేపదిలమునేయునుమ్మా॥ ౫౩
- అప్పుడూగట్టిగాను మనమంతపట్టుకొనిగోపెన్ముకూ
చెప్పరామనుచువారు చెచ్చెరచెలగుచునుండునంత॥ ౫౪
- సంకడినేచుకుండవెన్నంత చక్కగామింగుచుండి
వొప్పుగావారందరూ కృష్ణునివరుసగాబట్టుకొనిరి॥ ౫౫
- గట్టిగాఃట్టివేసి గోపెన్ముకడకుబోయిచెప్పిరి
గోపాలకృష్ణుడపుడు అచటనేపాలంద్రావుచునండెను॥ ౫౬
- అంతటవారందరూగుమిరుడియిశ్వకునచ్చవపుడూ
నడిమిసంభ్రమవండు కృష్ణునిచూచుచూశ్చర్యపడిరి॥ ౫౭
- సిగ్గుపడిలేచితాము తనుతమయిశ్వకునేగవచ్చి
యిదియేమిచూశ్చర్యమే చెల్లారయిదియేముసోద్యమమ్మా॥ ౫౮
- కనుపాపలనుతీసునే కృష్ణుడుదొంగతనములచేసునే
యికనేమిచేసునోచెలి మనములులసాటమున వస్త్రమమ్మ॥ ౫౯
- గోపెన్ముపిలచినపుడు కృష్ణుండొకడెపుపనులునేడు
చేసినాడనుచుతాము గోపికలుగోపెన్ముతోజెప్పగా॥ ౬౦
- అమ్మనేనెరుగనమ్మా నాతోనివేనుబోవుచుండగాను
ననురస్యజేసినమ్మా నేనంతభయపడిన సినమ్మ॥ ౬౧
- కొబ్బరికుడకలనుచూ గొబ్బునగోపికలుపిలువబోవ
కొబ్బరికుడకలివిగోయనుచునునుబ్బలుచూపినారు॥ ౬౨
- పార్లమిరోజానందూ జలజాక్షులందరూకూడుకొని
చీరలటుతీసివేసి గోపికలుజలకిమాడుచునుండగా॥ ౬౩
- తీసివుంచినచీరలూ కృష్ణుండుతీసితాపాన్నమిద
వేసియావేలునాదం పూరించుచుండెనామాధవుండు॥ ౬౪
- జలజాక్షులందరవుడూ జలకంబుచాలించినపుమాచి

మనచీరేమాయనో వోచెలియమనరవికలేమయోనే॥	౬౪
నవ్వరాదవ్యమనము యోమిదనీచిన్నిగొల్లవానీ	
యెంతపనిచేసెనమ్మా ఓచెలియయేమియొక్కర్యమమ్మా॥	౬౬
కెతుకుచుకొందరుండె నీళ్ళలోమునిగియుండిరికొందరు	
అప్పుడుగోపికలలో నోకయింతితాచి శ్రీకృష్ణునీ	౬౭
రాకెవోయమ్మలారా చెలులార రాకెయోకొమ్మలారా	
యీపొన్నమీదనున్న చిన్నికృష్ణమ్మనూ ఆడుగుదామా॥	౬౮
ఇవ్వరామాచీరెలూ ఓక్కిష్టయివ్వరా మారవికలు	
దండంబుపెట్టెదమురా కృష్ణయ్య దయ యొందయిచ్చెయ్యరా॥	౬౯
అందరూఒకచేతితో దండంబుపెట్టెగాజాచితానూ	
పొందుగామీరందరూ దండంబు కెండుచేతులబెట్టరే॥	౭౦
ఎంతపనివచ్చెననుమా గోపికలుమానభంగంమునొందీ	
వనుదెవరినయినకునూ దండంబుకెండుచేతులబెట్టరీ॥	౭౧
పొందుగావలవలన్నీ కృష్ణుండుపేరుపేరునయిచ్చెనూ	
నాయత్రిట్టునేమొయనుచునొకరొకరితోవగచిరపుడూ॥	౭౨
మాయాడబిడ్డయిపుడూ కొట్టునే మాబానదండించునో	
నామగడునన్న బ్రతుకవివ్వడికేనేమిసేతునమ్మా॥	
కమ్మారంగరంగా మయన్నకావేటిరంగరంగా	
శ్రీరంగరంగరంగా నినుబాసియెట్లునేమరచుందురా॥	౭౩

22. శశిరేఖ పెండ్లి పాట.

బలరామనిగత బంగరుబొమ్మ । దుర్యోధన నీకుమారునకు
 లక్ష్మణులకుడు లక్ష్మణులకు । ఇచ్చి వివాహముచేయు
 నదుగమియని తన యంగనబలక । భార్యమటలకు పరమస్త్రితోను
 భీష్మద్రోణుల చిలిపిండ్లయను । గురువర్యులు ఇరువురుచేంచేసి
 బలరామునితో ప్రాణములిచ్చి । శశిరేఖను లక్ష్మణునకునిమ్ము
 అని యడుగుండన నంతిసేపొయి । ఓబలరామా యొప్పుగనీవు
 దుర్యోధనమకు దోర్బలయతుని । లక్ష్మణు నెరుగవ లాలికమాలికా
 ఆతనికినిగుత కుతుకముతోడ । నిచ్చి వివాహము చేయుగదేయ
 మియోనుమియన బలరామాడు । మంచిదిలగ్నంబుంచుదుమీరు

అనగా నెట్లుట న నువైయండె । మాఘమాస సప్తమితిధియందు
 ఆనూరాధ కన్యాలగ్నమున । నుముచూతకముతగు శుభమైయండె
 ననినమంచిదనినట్లనెచేతు । తలికొండె తగతప్పకమీరు
 అనిన మంచిదని యరుగగవారు । రేవతియంత భావమునందు
 వగచివగచి వల్లభుతోడను । నిట్లనిపలికెన ఇంపెనగగను
 ఆర్యోయంటను నభివన్యందు । మేనల్లుడు నామేటికిగాక
 లక్ష్మణకీయాట లలితమేమిట । ఆనగా మిక్కిలి యాగ్రహుడగుచు
 అర్జునుడదిపుల నంటుకపోయె । జానెడుపొట్టుకుజేరెనుభద్ర
 కుడువగనన్నము తోడుగగగడ్డ । లేనివారికి లేమనొసంగి
 పొట్లుచూడవలె పొందుగాదా । కన్నలిడ్డలను ఘనులకునీయ
 నుఖముగనుండిన జూడగలేవే । ట్టెటాతలను నెన్నటికియిన
 ప్రేమకునాకడ ప్రియమలుగావు । అననట్టిహుటలను నాలకించుచును
 శశిరేఖయదాస్వాంతమునందు । గుండుదుచెలలతో పొందుకేరి
 వనములకేగెనెనిరెతోడ । పూవులుగోయదు పుప్పొడులయిన
 ఎత్తిదుఫలముల నేమియొగొనదు । ఆభివన్యనిపై ఆతిప్రేమమున
 చిన్నపనండియొకేసినమైతి । తలపునచచ్చిన తడబడుచుండు
 ఇట్టులనుండగ నింతిటిలోన । ఆభివన్యదులె నచటికిచ్చి
 సంగతియంతయు వెలగునవినుచు । తల్లినివీపున దనరగబెట్టి
 తండికిదికు పోదముపదమనుచు । మేనమామపై బూనినయాషక్య
 వెడకెడమిక్కిలి వృద్ధినిబొంది । పోవగపోవగ త్రోవలొనొక్క
 యాశ్రితమునుగని యచ్చటికేగ । నచట ఘటోత్కచుడనురాక్షసుడొ
 ఎవ్వడవారా ఎవ్వనమునకు । రాబనియేమిర రభసముతోడ
 యొద్దమొనయుచునుండగనంత । నాడెదెదురుగ నయముగవచ్చి
 మీరలిద్దరును పోరులతగున । ఆన్నదమ్మలయి నభిఘోరముగను
 కొట్టుకొనుట మికెట్టులజెల్లు । అనిననాతనికి సంతయుడెల్ప
 ఆర్యోత్తరమ్మడ ఆర్యోయనుజ । నిష్కరణమున నీతోబోరి
 యెరుగక జేసితి నెగ్గన్నకుమి । తల్లినుభద్రా తప్పెన్నకుమీ
 అని పలుకెదముల ననుజానికేడ్క । కాగలించుకొని కడువడితాను
 అన్యుకనొక సాష్టాంగముచేసి । కారణమంతయు కనుగొనిలేగ
 కొవముమిక్కిలి కురియుచునుండ । శశిరేఖనునే చుచ్చుననేడె
 తెచ్చెదరమ్మడ తెచ్చుటయేల । పెండ్లిచేసెదను పెండ్లియొకాదు
 దుర్యోధను నొగితోరెడతగ । ననుచుతగ మే యచటికిబోయి

మంచముపై శయనించియునున్న । శశిరేఖను మంచముతోగూడ
 అభిమన్యునిఁడకనువుగదెచ్చి । పురలతాను నొకమంచముమీద
 శశిరేఖతోసరిచక్కనిరూపు । దాల్చిపరుండగ తగనచటికిని
 చెలికతెలేతెంచి చెలియశశిరేఖ । పెండ్లివారందరును పేరుతోదుతను
 వచ్చిక్కుచ్చండిరి ఎనితరోలేకె । మంగళిన్నానములు పొంగుచునునేను
 వేచియున్నారమ్మ లేచియునురావె । అనుంతనామాటలతివచెవిబడగ
 ఎక్కడిలక్ష్మణుడు ఎక్కడిపెళ్ళి । ముక్కుమొగమెరుగనియూధునిచేత
 పరిణయంబగుకన్న మరణమేమేను । అనిపల్కెచెలికతెల్లకుటతగున
 రావమ్మతండిలిలరామునికన్న । తెలిసినవారెవరు తెలివిగలవాని
 నీకుపెండ్లిచేయ నిశ్చయముగాను । అనుచుబలవంతాన అతివతోడెచ్చి
 పికముపై కూర్చుండి బెట్టియాడ్లికి । లక్ష్మణాశశిరేఖలాలించిమాడు
 అనగానెకన్నె తియితివనీక్షించి । అన్యయ్యోపెద్దలలి అన్యయ్యోపాము
 అన్యయ్యోసింహమ్మ అన్యయ్యోలేలు । అన్యయ్యోవెలుగుబంటమ్మయ్యెజెల్లి
 అన్యయ్యోఁడుబిల్లి వ్యయ్యోరెచు । అన్యయ్యోతోడే అన్యయ్యోచిరుత
 అన్యయ్యోచిట్టిడ అన్యయ్యోదెయ్యి । మన్యయ్యోవాక్షసి అన్యయ్యోధూతం
 అనుచుగజగజనాకి యనితికబోవ । పెద్దలందగుజేర భీతిలేదనుచు
 చక్కనిశశిరేఖ చాననుజూచి । యిట్టుభ్రమజెందంగనేల నాతండిలి
 యనుచుతీసుకవచ్చి యాపీటమీర । కూర్చుండబెట్టంగ గొబ్బుననుమరల
 తేరిపారజూడ దెచ్చునున్యయ్యో । కళ్లుపెద్దవిజేసి కరవవచ్చెడిని
 నాకుపెండిలింద్రు నన్నుచంపకును । ఎక్కడికిశశిరేఖయిదివాకోవద్దు
 పోదముచండయచు పోవుచుండగను । ఎక్కడికిపోయెదవు ఇదుగో నాదెబ్బ
 చూడుచునివీపునను బుచ్చుమనిచరని । బాబోనాబోయనుచు పరుగులెత్తంగ
 అందరుభీతిల్లి బుట్టెపోవంగ । పోదురేమిమ్మింక పొడిచేయువాడ
 నేఘటోత్కండిని నెరిదెల్పినసి । నాతమ్మవకునీక నాలిపరులకును
 పరిణయముచేతువా బలరానునీవు । నాతమ్మవభిమన్యుడాకడిపుడున్న
 చంపి గులుబెట్ట చాలదానాడు । మిమ్మునందరిగూడ నొక్కపరిచంపు
 బంధువర్గంబునుచూరదోలితివి । శశిరేఖమభిమన్యవతి గాగనుండ
 లక్ష్మణునిపెండ్లాములలి నెట్టులగును । చూడవేడుకయున్నచోమీరలంత
 నాయాశ్రమమునకుననుము గారండు । శశిరేఖపెండిలిపెరగవీక్షింప
 ననుచుకొందరు వెంటనంటరాగాను । తనయాశ్రమంబువకుతగగొంచుబోయి
 అత్పటనునభిమన్యహెచ్చయినపెండ్లి । యుత్సవము గావించియిందునంతటను
 న్నిగుపడివాలధరుడువెల్లెలానేను । తప్పుజేసితినిపుడుతిగ గావుమింక

అభిమన్యుడా నేన అన్యాయమునకు । పాలయితి నవియున్ని పాటింపబోకు
అనిపెక్కురీతులను అందరకు దెలిపి । కూతుడగరచిలచికోమ్మకో నీవు
కోరుకోన్న విధుండు గూడెనీకిపుడు । నిన్ను బెట్టనకలతయెన్న బోకపుడు
అనుచుండి దేవతయన తిసంతసమున । వదనరోసుభద్రవనితనీకిప్పి
బాబిడ్డ గాదిక నీబిడ్డనుమ్మి పనిపాటులెరుగినిపడతినుమివదన
కిసిరికొట్టనిక బ్రికాంతనుమివదన । ననువిడచియుండని నాతినుమివదన
చెప్పిచేయించుకొనుటొప్పునుమివదన । ఆకలనిఅడుగనిఆతివనుమివదన
వీరించి నతెల్ల పొవునుమివదన । ననువిడచియుండని నాతినుమివదన
బొంకియెరుగ నిన్నుట్టిపాలతినుమివదన । అనిపెక్కుభంగులనుఆతివతాజెప్పు
నాకింతగాజెప్పనాకన్యరాల । ఆన్నకూతురుగాదతినిగుణములను
నేనెరుగకుంటినానాకింతయేల । పనితనమునుమినాప్రకృతేదా
చాలకాలంబునచిక్కినేలేవా । ఆనిచుసంతోషమునుగానలేక
తండ్రికి మొక్కిరించితిట్ల మొక్కిరించి । బాంకుమొక్కిరించిభక్తిమీరగను
పెద్దలకు మొక్కిరించి పేర్కొనవుడు । సుఖముగాతిమతమచొప్పులకుబోయి
దంపతులుమిక్కిలిగదల తోడనుండి । కాపురముచేయుటనుగనులవీక్షించి
తలిదండ్రులతిమోడకలితులైయుండి । బంధువుల సంతోషధిరితులైయుండి

23 శ్రీశయిల భగీనురాంబాష్టకము.

మొదటిపల్లవి ప్రతిచరిణం అఖరున పాడేది.

రవికుఠాకరపహ్నిలోచన రత్నకుండలధామిణి ।
భవవినాశనిమమ్మనేలిన భక్తజనచింతామణి ।
అవనిమలకు కొంగులంగలైన దైవశిఖామణి ।
శివునిట్టపురాణిగుణమణి శ్రీగిరిభగీనురాంబికా॥ రవి॥
సోమశేఖరపల్లవాధరి నుండరీమణిధీమణి ।
శోమలాంకిత్యసాపయోనిధి కుటిలకుంతలిధీమణి ।
నామనంబునబాహుకుండెడు నగకులేశ్వరనందనీ ।
సీమలోలవినుతికెక్కిన శ్రీగిరిభగీనురాంబికా॥
అక్షయంబుగకాశిలోల అన్నపూర్ణభవానివై ।
సాక్షిగుణతిగన్నతల్లివి కర్ణుకానతికాంభరీ ।
మోక్ష మొసంగడికనకదుర్గపు మూలకారకక్రిపి ।

౧

౨

౩

శిక్షజేతువుకూర్చజనులను శిగిరిభ్రమరాంచికా॥ ౪
 కలియుగంబునమానవులకు గల్పతిరువైయుండవా ।
 వరలుశిగిరికిభరమందున వైభవంబుననుండియున్ ।
 అననిలోపలభక్తజనులకు వభిలదానమలివ్వవా ।
 జిల్గుకుంకుమకాంతిలేఖలు శిగిరిభ్రమరాంచికా॥ ౫
 భూతనాథునివాసుభాగముపొందు గాచేకొంటివే ।
 భ్రాంతిగాక్రితైముందున ప్రాకటముగనినసిందితీ॥ ౬
 పాతకంబులపారదోలుచు భక్తులనుచేకొంటివే ।
 భోగమనరజితాద్రివెలసినశిగిరిభ్రమరాంచికా॥ ౭
 వేడ్కవెలసినమీప్రభావము । విష్ణులోకమునందునా
 పల్లవించినయంద్రలోకము । బ్రహ్మలోకమునందునా
 మెల్లముగకైలాసమందున మూడులోకములందునా ।
 చెల్లనిస్మృతిగోళపావని శిగిరిభ్రమరాంచికా॥ ౮
 అంగవంగళింగ రాశ్మిరాంధ్రదేశములందునా ।
 పొందుగాకాంభోజకొంకణ పూర్వభూములయందునా ।
 రేగుగాకర్ణాటలాట మరాట దేశములందున్ ।
 శృంగభారాజ్యమునవెలసిన శిగిరిభ్రమరాంచికా॥ ౯
 తరుణిక్రిన్దుల్లిఖార్జున దైవరాయునిభామినీ ।
 కరుణతోమమ్మేలుకొమ్మ కల్పస్పృక్షముభంగినిన్ ।
 భక్తినిత్యమునప్రకంబులు వ్రాసినచదివినవారికీ ।
 శిరులునిచ్చుచు నుండగోరద శిగిరిభ్రమరాంచికా॥ ౧౦
 ధరణిలోనీఅష్టకంబాదరమున్ వినువారికిన్ ।
 ఘోరభూతపీకాచబాధలు చేరకుండగజాదుమీ ।
 తస్మల్లిందునగల్గియున్నను యుష్మలనిభావించుచు ।
 శ్రేయతోననుభవితజడ శిగిరిభ్రమరాంచికా॥

24 గజేంద్రమోక్షము.

కథాగీతము

అనంద శైరవి. ఆటతాళము.

రాజేంద్రునిమమనీరాజీతమగుగజరాజమోక్షణకథనామహానుభవ
 సహితమనోహరము । రాజల్లుభువి సుధరాశ్రికూటాద్రి । యోజనయుత

మగు నున్నతత్వంబు । విభ్రాజితంబుగ కాంచనంబును రాజితంబునయో
మయంబును నాడెలంగను శృంగములు మూడతులను శిథిలులు వెలుగునల
రాజేంద్రా ।

2. మా కులుంగలవంగలుగ మాతకే తాకియందా రాధల్లాతకా । మ్లా
తసింధువారా । ప్రియూకు ఖర్జూరకోవిదారా । పియమందకంజాతబీజపూరా॥
ప్రముఖావాసజాతనిరంత వసంత సా యంత సా మేత సా భాగ్యసంధూత సా
మందితా । నూతనప్రీతి కోరకెత సల్లవితకుమితఫలితలీనో ద్భూతకుక
రందాను మోవమిలీందమై యునందమైతన రాజేంద్రా॥

3. శరభకార్డుల చామరశృంగ భల్లూక నరగంజభేరుండ । వృకాహి
మూకరచండవేదండా । ఖడ్గాని భాసుర యృగపతితండా కలహంస ముఖరవి
హంగమఖండా । మహూర్ధండా । గరుడగంధర్వకిన్నర విద్యాధరకింపురుష
సిద్ధపాద్యసరససల్లాప । సంభరితమై సద్యోవిష్కృతమరితమై కమలానునో
హర చరితమై మోక్షార్థిజన బంధుశిష్యమై దనరామచుండెను రాజేంద్రా

4. తనకుంభములు పూర్ణతనునోడి సమలుపైటలు కుచములుదూర్ప్వ
గా । యానము కోడియంఘ్రిలంబెంజేర్చగా । కరములకోడితోడలు
మేఖలకూర్చగా । రధరగుచికోడినగవు ముఖకశిదీర్చగా । వగదీర్చగా । తన
దూలసద్యాము తగనియంజనానిననితలు తన వెంటజనుదేరగజరాజా । దనక
రేణుల మొత్తమునుదానునుపిపాసాయ తదిత్రమున నటదీర్చగఓక సతోవరమొ
నసితనసినటింపుచుండెను.

5. భుగభుగా ముత ధూరిబుద్ధువత్సటలు తారకలై దివికినేగాయా ।
హృత్కారముగనిగ్రహములునేగాయా । నాలముక్తిప్ప తగనివాయువువే
గాయా । సంఘట్టణజగతీజములునేగాయా । నాగంబకియా । మిగులసం
భ్రమించిమించి కుప్పించిలెట్టుగహుంకరించి । తలుగపొంచిలంఘించి । వగ
దలిర్చగ భావుకబలంపపగ ములంగను ఘోరరాహువుపగిదివోక మకరిందు
డత్తరిబట్టెక్రిక్కున నక్రమిండుని రాజేంద్రా)।

6. కరిక కుహరిహరి గిరిగిరిపరిజేరి కలసిపోరినలింబగా । కారాకా
రిబోరసిధారుణిచ్చాలగా । మూఖాముఖినిలనితనువులుదూలగా । సారాకారి
బొంపిరక్తముగోలగా । పగలారగా కరిమాచినరమాచు వెరమాచు విర
మాచు జరమాచు దెరమాచు మొరమాచు మొరలిదా । తరమతిరమచు
మకరియుచకరినరిమరింబొరిపారలివేలు వత్సరములిటువోరగను శిథిలతన
అని కరిచింలించు చుండెను॥ రాజేంద్రా)।

7. సలలితమగు తరులురాపాడె వనమునోపలను దిరులచునుండకా

చందానాదితరల నీడలనుండకా ప్రియవాతగతుల పాలనచేనుండకా
మక్కునచేలొసముగనుండకా । యేనుంగులా । కలసిమెలసి యెచ్చుచు గాలు
తగలుచెట్టలను ద్రోక్కుచును భవసులను గావింపుచునూ । యెలకొనినకి
వస్త్రీవచ్చియూ యేలయినీటిలో తొచ్చితచాలచాలనపించె మకరియిదేలని
చ్చితినీశ్వరాయనే॥ రాజేంద్రా॥

8. ఇవ్వారిచరమనా క్వరద్యమునచ్చునెవ్వాడు నాకాధ్యక్షుడు ।
పరమేశ్వరుడెవ్వాడుకారణదూ । సర్వత్పాకుండెవ్వాడు పరిపూర్ణుడూ
మహాత్ముడు । డెవ్వనిచేగొనుయెవ్వనిలోడిందు యెవ్వనిలోనుండు యీజ
గమంతాయూ । యెవ్వడిలోకంబులను లోకేశులను లోకస్థులణగిన సర్వ
లిని పెంజీకిటిని యేకాకృతినివెలగొందు ననెకరి॥ రాజేంద్రా॥

9. భవముదోషంబురు-పంబు కర్మంబునావ్వాయ గుణములలేకనూ ।
నిజమాయచే నెవ్వడిన్నియైకొనూ వాచ్చనిముల వివరింపగారాకనూ ।
యేభుతత్వగువిర శబ్దదాగనూ సరిగాకనూ । వివిధకారంబులువిస్తరిల్లును
చికి కవిక్రియ్యముకు సాక్షికినిద్ధరూపికి । బ్రవివలాకారనకు పరుసకుపర
మకాంతికి ననితిశక్తికివివేందనము లానర్యదదాంసునకు క్రికాంతున
కుననె॥ రాజేంద్రా॥

10. ఎరధర్మకామ భవజీకాకాములై సరసులెవ్వనిగాంతురూ । ము
క్తాస్మిదేమరనధ్యుదింతింతురూ । యేకాత్ములే పరమాత్మునుతియింతి ।
మజ్జానులేపగని శంకింతురూ । నేవింతురూ । నెరినసత్యమనెడి నీడతో
వెలిగిటి పరపాపా మనిగృహాస్థానతీంద్రియూ దురితదూరునియూగగమ్య
నభోక్షుని పరిపూర్ణునీకుని హరినినిత్యుని స్థూలమాత్మునిరాయమయునిభ
జియింతుననెకరి॥ రాజేంద్రా॥

11. ఆ-వైకుంఠశులో నగరిలోనామూల సౌధంబులో । దాపలమం
రాచీతవస్యంబులో । నామృతసారసాగ్రేంద్రు కాంతోపలో । త్వలప
ర్యంతజిగ్గెనన్యకేళిలో మెలగుచునా । సలలిత సన్న ప్రిసాన్నుడుకొరి
విహ్వలవాగేంద్రియపాహియనగ కుర్యాల్లింది । కలిమి నెలతకు తెప్పకను
శంఖంబుచక్రిము చాల్చును నేబలచూ గుప్పకవైనలేయుని పరాకిరీపకడు
వికు క్రివారి॥ రాజేంద్రా॥

12. తనకంటెపిరిలచ్చి వెంటనవరోధవ్యాధిము వారలవెంటనూ ।
పక్షిందుద్రిదాతా ద్వాధిపునివెంటను । చక్రాదిసాధనములు నావెంటనూ ।
నారిదుడధ్వజినకాతుని మింటనూ । దేవచ్చిరో । చయ్యానవైకుంఠపురము
నగలిగిన । ననములబాలగోపాలమహమ్మడు జూచి । తనమనంబున నిందిరా

వతి తా నెరింగడు పదములెప్పడు జనులకేయపదలు గలుగునో యనుచుత
లచుచు త్యక్తజనియెను॥ రాజే॥

13 తాటంజలనంబుతో భూజనాటకవిల్లుల । బంబులుతో ।
కాటిముక్తాతానురలకుదంబుతో । కీర్తలలాటద్విరెఫంబుతో సరోజసంకోచ
ద్విలగ్నంబుతో । మహాన్నతకోటి యంద్రీభ్రతో నిందిరరాగానూటిగ ।
నిందాద్రిసుండు గుంపులుగూడి నాటకధరసమాన్నా రాయణయని ।
అటలలుపాటలను సర్వరికోటి నూర్యలమించురత్నకీరీటములను భుజకీర్తులు
నుగల మేటికిని యాబోటికినినుది॥

14 కరుణాసింధుడు హరిహరిచరమును ఖండించినిరిక్రమా । స
త్పురితప్రకాశిని భూచక్రము । జ్వాలాభీలలి తాంబూలచక్రము ।
పాలితదవోకదేవమునిచక్రము । చక్రముబంపా । ధరణీసతాస్త్రముకరణి
గుభిల్లునపరసులొనదుమి । యరసిమకరించి । సరసిజాత్యంబు
మొలెనుగురుతుగా దుందుభులుమొరనెను విరులుమనురులు । గురినె వర్ష
మువిష్టు రూపుమండయ్యె గజపతి॥ రాజేంద్రా॥

15 జననాధదేవత కాపవిముక్తుడైకణిగ్రహగతి విడచిహూహూ
నామగంధస్వదైనిచి । తనతొంటిశృంగార తనపుటదనీ । స్వామినీతడు
కొని । కటాక్షమువడసీ తనపురికేగ । మునుజేంద్రకరిరాజామును ద్రవిడా
శీకుడు । ఘనజేంద్రద్యుమ్నదుకదని మానమదాల్చి మనములొనయ్యెతుని
దలచుచుమాని కలకలాదపటికొచ్చెను గనుగొనుకయన్నట్టితేళల కరివిగ
మ్యని కాపమొనగనూ॥ రాజేంద్రా॥

16 చెడుకరులు హరులు చెడునుధనంబులు చెడుదురునిజసుతులు ।
యొకేళాను చెడుదురు నిజసుతులు । యొకేలను చెడునులోకతులు ।
మరియునుభువికెడును కర్మగులు । భవసంపదలు । చెడుచెనటులకీవి
చెడనినుగుణులకు చెడునంబులు విష్ణుసేవనిరటులా అడిగినప్పుడెనాజగజ్జనకు
నకుతెప్పెననివ్యసంబునయడగులే భావింపుచుంటిని యధిపనాని యడి
యెనాసేరమా॥ రాజేంద్రా॥

17 గజరాజమాక్షణ కథవిసవారికి కలువములోహరియించునూ ।
దుస్వప్నములో తొలుగును లంకప మృనూ । చుకలుముబాయు కలువములు
చాప్తింబివో । సౌఖ్యములట్లు కైసల్యములాభించునూ । నిజమిదిగాగ
నుజనులెక్కలేని సారదివేళవలేచి అజరుద్రకమలగుధాబ్ధి పంచాయాధ ।
వ్రజము స్వోద్భవసారిద వాసుధృవపవనగుహవిద్వజాలవిప్రముఖులదలంచగ
తనపథచిత్తునని హరియనె॥ రాజేంద్రా॥

18. ఆరూఢిపాంచజన్యము పూరించియు నతిమోహము చేతనూ
గరుడారూఢుడై హరివేంచేసెనూ । వైకుంఠముననమరగణులెల్లనూ । సంతో
షించిరతిమోహముచేతనూ । అనిశ్చితుకుడీరితిజెప్పె పరిక్షన్న శేంద్రునకుయీ
రన్యూ సను నీకరిగించెనూతుడాలుపులు శౌనకపృథ్వులు సనకసారము
గురియజెప్పిరి కూరిమితోశ్రీవాసుకృష్ణునికోరికలు సారెకునుపలింపగా॥రా॥

25 గోవు పాట .

గొల్లకృష్ణుడు వేణునాదము - చేతబట్టుకుమాడుకొనుచు - గోవు
కుందలవెంటనడచి - పాన్నపుక్షముచెంతజేర - గోవులన్ని పాదలదూరి -
కలసిమేయుచునుండగాను - పెద్దకాలపుఆవులారా - పేగుపడ్డానుందలారా -
కపిలియావుమాడలారా - క్రియావుమాడరావె - తెల్ల గూవుపిల్లరావె -
బొల్లి గూవుసీపురావె - కాచుధేనుకల్పతరువా - శ్రీలక్ష్మీవేంచేచి - అన్న
పూర్ణవికాలాక్షి - తెల్లగుచ్చాగోవురావె - నల్లగుచ్చాపురావె - చిన్న
ఆవుమాడరావె - శనీవారమువిష్ణుప్రితి - పేగుపేగునపిలచితాను - బట్టు
దట్టిలిగియగట్టి - లేగదూడలచేతబట్టి - బంగారపుచెయ్యగట్టి - వెండిత్రా
ళ్ళుతెచ్చితాను - బండములనుజేయుచు - గోవులగుంపిరికి -
గొల్లబాలుల మూపులందు - బెట్టివారియిండ్లగిరి - చెట్టుమీక్కి వేణు
నాదము - చేతబట్టుకుమాడుచుండగ - గోవులన్ని పాదలనాటి - సకలది
క్కులమేయుచుండగ - తూర్పుదిశకుకొన్నివెళ్ళి - గట్టపైనిమేయుచుం
డగ - గొప్పనాదం చెవులవడగా - ఆదురుకొంటూ మేతకూని - ఎదు
రుమాడగ గొండునుచు - చేగమిపెద్దపులియొకటొచ్చి - నిలిచినాడు
పాలముపాడు - నేయగ వేడువచ్చినయావులారా - పోకుపోకుదుమేత
కూని - చిక్కినాగుగచేతికి - వారమొక్కజీవమునుగా - గొంతువిరచిరక్త
మెల్లా - గొలిపిపట్టించిచేగమె - కొవ్వృతీని వారగిస్తును - దాటిపో
వాణాతురేమి - పారిపోవవాణాతురేమి - కరుచకొమ్ములు చిన్నయావుల -
నిమిపుకొమ్ముల పెద్దయావుల - పేరుపడ్డయావులను - కొట్లకొలదిగతిన్న
దానను - నన్నుదిడిచిపారిపోతె - వెంటదరిమిచంపివేతును - నాదుపాల
మాచేరిమీరు - నాకుపోరందొరికినారు - నాదుపేరువాగ్గెనురా - మాకు
మీకువైరమెందుకు - నేనుచెప్పినమాటదాటక - బుద్ధిగలిగివుండుచునుమా -
బక్కగా యెల్లావుమాడు - నిలచితానుబల్కమునికి - పేగుపేరుగ
నున్నయావులు - తెనుకచేరినిల్వగాను - వాగ్గెనురా నావియిట్లు

ఒక్కనునవి చిత్తగించు - మాడుదినములకింద నేను - కవలదూడలకన్న
దానను - నన్ను పెంచినదాతలెల్లా - పాలుపితుకక ముంద గాను - రెండు
దూడలెల్లా యెదురుచూచు - బెంగతోను శలవులుచ్చిన - పాలుయిచ్చివుల్కి
వచ్చి - నీదుమాకలితీర్చుననుచు - బల్కగాను నీదుమాటలు - నమ్మనేను
వదలితేయు - నమ్మనన్ను వ్యాఘ్రరాజును - నేనుగాననుచు బల్కించు
దెను - సకలదేవతలనవచ్చెద - నానుపుణ్యముధారబోసెద - నాదుకొడు
కులమీదుగాను - సత్యమైనతల్లిదండ్రీ - తోడునీడలమీదనేను - సకల
యానలుబెట్టెదాను - సత్యవాక్యముతప్పితేను - వ్యామిద్రోహముజేసినట్లు -
పుట్టినింటివారికెల్లా - కీర్తిసంపదబోయివట్టు - కల్లగాదుమాటనమ్ము -
బొంకుగాదుమాటనమ్ము - శలవులుచ్చివేగవచ్చు - కొరిమొక్కితిదా
పునా - ఇన్నివిధములకోరగాను - గొప్పయారలుబెట్టగాను - పెద్దపులికి
జాలిగలిగి - యడవిలోనా యానపెట్టి - తప్పితేను కొర్రామూలు - మెట్టి
తడముకొచ్చినిన్ను - బట్టిచంపితేస్తునుగాన - కేగమెవిధిసీపునీను - కొడు
కులుజూచిపాలుయిచ్చి - పంభిరమ్మటంచు - శలవులుచ్చిన - గతువేయుచు
ఛంగుఛంగునుదాటుకొనుచు - యింటిమొగమైవొడ్డిచేరియు - కవలదూడల
చేరలిచి - పాలుయిచ్చి తృప్తిపరచి - బిడ్డలొవేగవెల్పెద - అడవిలోను
మేయుచుండగ - పెద్దపులియొకటొచ్చి - బట్టబిడ్డలొకటెప్పి - కేగమె
వస్తుననుచు - బాసలిచ్చియుంటినగాన - మీరుబుద్ధిగలిగి - గుఱుచుం
డుడి - పచ్చిచేనులామేనుబోగా - కాపువేలిలాచిక్కిబోకా - పావచా
టునమేనుబోకా - పులలనోటికందబోకా - ఇండ్లలోనాతిరుగబోకా -
కర్రదెబ్బలుతినకమీరు - కాపువాడు - మేపబోవుబీళ్ళకుండు - నిచ్చికను
పుకడుపునిండాతినునుమీరు - దొడ్డికొచ్చినిద్రజెందుడి - పేరింకీవిమ
నాడి - అదిలక్ష్మి - అన్నపూర్ణా - కానుభేను - కల్పతరువా - వేరుబ
డ్డాగొవులారా - నాదుకొడుకులమీరుజూచి - ముందుకొచ్చిన - పాడవ
బోకా - వెనుకొచ్చినతన్నబోకా - మందజేర్చుకబుద్ధిగరత్తడి - నేవ్యా
ఘ్రనాకుఆకలిని - దీర్చబోయెదా ఒగొవులారా - నాదుకొడుకులదనుతో
జూడుడి - కుంగభద్రానదుబోను - ప్నానమాడిభక్తిగాను - దేవునీతూ
జించితాను - అడవికేగనుఒజనులారా - చూడచోర్యముగానుయండేను -
అన్నరారా చిన్నిరారా - ఆకలిగనుంబెవోవము - వ్యాఘ్రరాజా వేగవ
చ్చితి - కొరిగించక నన్నుబంపుము - కొటిగొవులనిన్నదానవు - లక్షరుచు
లనుయొరిగియుండి - సత్యానుము తెలిసియుండి - గడుపుమీరకచ్చి
నేను - బొబ్బరికినారాకయుండుటపులిరాజాతెలియజాలను - ఒవ్యాఘ్ర

శరణుదేవామిన్నందిన జేగమునమేలుగానొప్పె ।
 అమగువంతుల కొప్పునముడుచుక ఆశ్చర్యముతోను ।
 తనదేహబోకవంతచాలులు మెరయును ।
 చెల్వయెల్లరు యెంతచల్వమో కాంతలోనెను ।
 తలకురులుల ఒకవంతామేలుగ నలుపులుయొక్కె ।
 అరుదుగకోమలి ఒడలికిఒకవన్నెధికమయినోచె ।
 శుకనాణియూపువ్వచోద్యం అనింకగావినుమీ ।
 వికసించుచుండునువాడదు యెన్నడువిడివాసనజెడదు ।
 ఒకయేడుయూపూవు వనరుగనీపద్ధవుంటే ।
 సకలమైలవస్తువులను సమకూర్చుకువుండూ ।
 అనినారదముని ఆడినవాక్యములన్నీ ।
 వినయముతోడుత సత్యభానుకు వినిపించిరిచెలులు ।
 యేమనిచెప్పుదుమమ్మా యింతిరోనీమగనికి ।
 నారదుడొచ్చి పొరుకాతమ్ము వనరుగయిచ్చెగదే ।
 సామజవరదుకు రుక్మిణికాపువు సరగునయిచ్చెగదే ।
 అమగువా ఆవువ్వందుకుజేగమునా ।
 నవ్వుమతనకొప్పు ముడుచుకుసాంపుననుండెగదే ।
 తరుణులుచెప్పినమాట నెంతనుగంధివిని ।
 సరగునఅప్పుడు కోపముతోటి తరుణులకిట్లెను ।
 సరసిజాతులారాసర్వజ్ఞుండనియొరిగి ।
 యెలమితానేగతితో యిందరిసవతులలోపలను ।
 నాకంటెక్కువఅనితలచెనురుక్మిణినిపుడు ।
 అనితలకాయనుబిగియించి తరుణి మానముచేత ।
 పొలయుచునవరత్నములకలసిన ।
 సామ్యులసర్పించె చెదరిన కొత్పటువిడిచి ।
 శిధిలముగాముడుచుకొని ।
 సొలయుచునవరత్నమ్ములు కలసినమందెరములుదాటి ।
 పూరింటిలోకొక్కా కీలకుగు మంచముపై ।
 చీరొక్కటిపరుచుకు పవళించెను శ్రీహరులనుదలచి ।
 వారిజలోచనుడంతాకోపముదీర్చుభావమునను ।
 చనుదెంచెమతనభామగృహమునకు ।
 భక్తులవాకిటనుంచి సరగునలోపలికేగి ।

కనకపుష్పేదలు రంగ సములుకలసి వెలికి దొడగే ।
 మేలినిపానుపువెదకే మేలివదుగులువెదకే ।
 ఎత్తిరువుచెవునలు వీక్షింపుచుతినచిత్తముకిట్లెను ।
 కలహంపలునదనవుగా కలియింతులరారు ।
 అవరమృదంగము తంతులుఁట్రరు ।
 అడగబాడగరారు యన్నశృంగలెలేదు నుదతి ।
 మందిరమేమొచిలుకకుఁద్యుఁజెప్పదు ।
 తోవలకడమియ్యదఫలము ।
 యెలమిలోవేళలా పనులఁజేయదు పంకజముభీకేమో
 సిరిమొఖమేమో చిన్నబోయన్నది ।
 చెలియలోపెవరయిన పన్నగమునిచెచ్చినయా ।
 పాదజాతపుమాట ।
 విన్నములుజేసిరికాబోలు మావెన్నెలమొక్కకను ।
 అనుచుమందఁధరుడు ఆనివెతుకగ ।
 కనకపుష్పేదలు రంగ సములు ।
 కలసివెలికిఅని వెలికిల మాటలుచెవులని ।
 పుగుండయిపోయి ।
 వనజవాళుడుకుమితో నఖయ వెనుకతానిలచె ।
 మళవిదేవివెలెటి మగువచేతనురటి ।
 మానముతోడుతమురవల రందుకు మత్స్యక్షికివిసరే ।
 అనలివాక్కుండపుడూ ఆత్మలోనగుచును ।
 పూబోజిమీదను పన్నరప్పడుచల్లంగదొడగే ।
 ఇందాకాలేవిట్లొయినిరివానలు ।
 యెందుండేలెంచెను లేకునుచునవితామొక్కెను ।
 పల్లవాధరలంత పయ్యెదలార్చుకొనుచు ।
 ఉల్లముబోవుట నయనముఁబ్రకట బుద్ధిగాదోచెలియ ।
 పున్నమచంద్రునిబోలు మురిపెంపునీమోము ।
 చిన్నబోయన్నకారణమేమె చిగురుబోజిచెపుమా ।
 బంగారుతీగకంటె బాగాయిననీయేను ।
 కసికందులుకందినకారణమేమె కాంతయేచెపుమా ।
 తమలపాకులవంటి తరుణిహ సములు ।
 చిరచెనలుఁట్రొనవిధమేమె చిగురుబోజినికు ।

చిగురుటాకిలవంటి చెలవంపుపాదములు ।
 పసిగాళ్ళాడేటి కారణమేమే వినితరొనీ నెను ।
 శింగిటివిల్లులలోలు మారిచెంపునీకనుబొమ్మలు ।
 పొంగున్నవికలనొప్పింతువుకదలే ।
 లలితాంగిఅప్పటి వేళాబట్టిగొప్పాకన్నులనీరు ।
 కుప్పలుగా పూష్టించెను రెప్పలనద్దుతోవే ।
 ఇంతా జేసిఁ భునీయేమి నేయగాగలలే ।
 ఇంతులకింతేసి పంకములేటికే ।
 ఇందువదనచెప్పవే కాంతగోపతితో
 కలహంచేటికి కంబుకంతిలేలే ।
 పనితరొలెక్కునుచుమారడించి ఒకవనజగండిలేవే ।
 శాకులారామీడు నగధరునివారుగాదా ।
 ఈవగలెక్కడ నేర్చిరనుచూ పనితలదిట్టాచునూ ।
 అకలంకినీదేహం బలయించుకునేవేమే ।
 కమలాక్షులమాటలువిని నాపయికరుణవప్పనేలే ।
 మదిరాక్షిజనులాడే మాటలకువెరచీ యీపువ్వు ।
 మొఖమాటమ్మున యిచ్చితిగానీమోహమ్మునకాదే ।
 నీవాణ్ణిగానట వేనీకు తప్పితినియినరానీనె ।
 పంపునవచ్చితినిపుడు నీబంటనునేగానా ।
 పద్మనాభుండపుడు సత్యభామపాదములపైఒరిగెను ।
 భామలు అప్పుడునీగ్ధతోడుతను ముఖచంద్రులేవురును ।
 మైనులోపలిదాగి అతివలుకాదగఅప్పటివేళల ।
 అతిసంతోషముతోను చిగురుటాకులవంటి ।
 చెలువగుపాదములు నగమెట్లుదన్నిరిరిమీరు ।
 మందరగిరిధరా నెట్టనమందరగిరిమోసి నట్టికట్టితలలు ।
 ఇంతమ్ముదునగుటకు కారణమేమో మారజనఁ చెపుమా ।
 అనుచుపాదములొత్తి అతివలునేవలునేయా ।
 కృష్ణమూర్తియతి సంతోషమున కలియనవ్వుచును ।
 వక్కాపువ్వుయింతికి నేవొసగితిగాకాయకనూ ।
 చక్కనిపారిజాతంబొనితెస్తును సరసవనములోదీ ।
 యెక్కువగానాటింతూ నీపూలవనములోను ।
 అనిహరిబల్కగయంతీగ్రహ్మనలేచి ।

మక్కువతోడుతకాకపాకమ్ములు మరినేయును నెను ।
 జలకమాడికాక్కాసన్నవలిపెంగట్టి ।
 అలికులవేడిరత్నభరణములన్ని సరియించె ।
 చెడినకొప్పనముడిచీ సంకటిపండలు ।
 భుజములమెరయగ సంపదినేయుచును ।
 పంపులుపెట్టుకుజనులు పాపయత్నమున నేను ।
 సంపెంగతైలము కృష్ణునికంటెను సత్యభామదేవి ।
 అలరుచుగంధముఅలది మలఁచుచు మెనునువలచే ।
 జలకములార్చి వలిపెములిచ్చెను నినపతికంతటను ।
 తెల్లనివస్త్రముతో తక్కువత్తుకొనుచు ।
 కీతాంబ్రములుధరియించెను ఆ శ్రీవిష్ణుండపుడు ।
 వల్లెవాటుచెంగుభామపై వొప్పుగానువేసె ।
 బంగరుకర్పూరమీద బాగుగఘర్చుండిరి ।
 సంద్యాపందన వేళాయెనని సఖియలతోబలుకా ।
 బంగారుకలశతో బాగైనపుకములు దెచ్చిచ్చిరి ।
 తిరుమణిశ్రీచూర్ణముల బాగాతీర్చిదిద్దుకొనిరి ।
 పరిమళములుస్వామి బాగానలదుకొని ।
 బంగారుపర్యేరములొ పంచభక్షాన్నములూ ।
 పూర్ణములమరగవేడుకతో పరమాన్నమువడ్డిందిరి ।
 పూర్ణేందులంతటను సంపూర్ణముగవడ్డిందిరి ।
 పరిపూర్ణముగా భుజించిలేచిరి పురుషోత్తములపుడు ।
 అనుమదిపులిచ్చె మంచితత్తరుజవ్వాదిచ్చె ।
 మల్లెలుమొల్లలువిరజాజాలు తానిచ్చెసత్యభామా ।
 తనవాహనమయినా గరుడునిముదముతోబిలువగను ।
 కనకపుష్కలవిసరుచు చిక్కనిగరుడువచ్చెనయా ।
 గోవిందాకృష్ణహరిగోపాలా గోవర్ధనగిరిధర ।
 నామనకేశవశ్రీధర శ్రీహరియనుచు ।
 తనవాహనంబయిన గరుడునిపైయెక్కి ।
 అమరులతనారు అలివేడుకతో అనురావతికేగిరి ।
 పలుకులుఃర్పారమును పొదొకటిగావించి పారుజాతం ।
 పెల్లెగించుకువచ్చెను పక్షింద్రునిమీద పట్టుకురాగాను ।
 గట్టిగయింద్రుడు నేలనతోను ।

కృష్ణునిమీదికి కయ్యానకువచ్చె ।
 మదిదప్పినచ్చితివా మహిమీదనుయ్యాచెట్టు ।
 కయిగొనినురల నీపురికేగగలవా ।
 చెడుగుమనుజులెల్లగర్వముతోనూ యెల్లమున్నవంటె ।
 మర్మముతోనూ ముటుముడుముగో చేరుకాతం పెల్లగించితవా ।
 అంతటయింద్రుమహానుభావుడు వరముడుఅనితెలిసి ।
 అడిగినవేనుయిత్తుననుచును పాదములనుచెను ।
 అంతటఅమరులుతమరు అతివేడుకతో అనినవతిరిగిరి ।
 అవేళగుఅట్టెవుండి మరునాడుప్రాప్తున్న ।
 అంతఃపురములోపలికొచ్చెను ఆనందముతోను ।
 కర్పూరపుపలుకులతో పాదాకటిగావించి ।
 నెలరలువేడుకతో సర్వరుఖోసిరవుడు ।
 చిగుళ్ళకటలతోను మొగ్గలుపువ్వులతోను ।
 కాలులుపండ్లుతోటి చెట్టువికసించియండే ।
 వట్టిమానుక్రిందాపట్టుమంచంవేసి చెలికలెలతో ।
 సత్యభామ తాపవ్యసించియండే ।
 అంతటకృష్ణుండపుడు ఆనందములతోను ।
 పట్టెమంచముపైకూర్చుండెను సత్యభామతోటి ।
 పూచినపువ్వులన్నియు రుక్మిణీకపుడువెళ్ళేతుమ్మెదలయి ।
 పువ్వులన్ని రుక్మిణీపయివ్రాలె వేశ్యకాంక్షివునుక ।
 నీపుపువ్వులన్నిముట్టాదు అంటరాదు అవికృష్ణుడుతాబలికే ।
 అంతలోనేనారదుడు ఆనందముతోపాటాడుచు ।
 సత్యభామతో దానవుచుబలికే పూచినపువ్వులన్నిరుక్మిణీకడకువెళ్ళే ।
 తుమ్మెదలయిపువ్వులు అన్నీరుక్మిణీపైనేవాలే ।
 వట్టిమానుయారవ్యాయేలనీ నారదుమాబలికే ।
 అంతటకృష్ణుడపుమానారదుచెయ్యిబట్టుకుని ।
 నారదుతోటికృష్ణుడుఅప్పుడునవ్వుచుతాబలికే ।
 ఒక్కపువ్వుదచ్చివనికలకునాకును ।
 జగదంబెడితివిఅనుమాకృష్ణుడునారదుతోబలికే ।
 నారదుడుకృష్ణుడుగలసిరుక్మిణీమేడలకేగ ।
 నారదుడప్పుడురుక్మిణీతోను నవ్వుచుతాబలికే ।
 పారుజాతపుచెట్టు సత్యభామవేరటా ।

వేయటగాని పూచినపూవుల ఆన్ని ।
 నీపై నేవారెగ అనుచు నారదుడు బలుకా ।
 హస్తముల ముకుళించి నారదుని కృష్ణునికీ ।
 మ్రొక్క నరుక్కిణితానవుడు ।
 గోపందాకృష్ణహరీ గోపాలాశ్రీపర ।
 గోవర్ధనగింధర వామనేశ్వర కీర్తిధరహరి సుచు ।
 పారుచాతాపూ పుష్పాయోధరూ పాశినఁ న్నాను ।
 సకులకుసాభాగ్యంగల్గును సంతోషమునఁ బెందు ।

27 మేనకాదేవి నైపులు.

లాలికిం నవరత్న లాలిసురకల్పభోజా ।
 లాలికిం నిలదురితసరోజా ఆలించులాలిషత కల్పభోజా ।
 నెలదప్పే వేనకా దేవికనుచూ మేలిమితొచ్చెలెల్ల కైవ్వికోనుచూ ।
 నెలతనీభాగ్యమనుచూ మెలిమెల్లెవలికిరిట్లని నవ్వుకోనుచు ।
 దుచులపైవేడ్కిలేదు కిగ్గుచేపనియింప నలవిగాదు ।
 పక్కిటముగదెలయనియ్యక రెడదోనెల ప్రియరతు యొనవేనకా ।
 భావమెంతయినలేదు భుజియించకేవలబుద్ధిలేదు ।
 జగిబట్టకట్టలేదు బలు వైనవేవిళ్ళ కోపలేదు ।
 వనజాక్షిపుసికిజూచి చూలాలవనిలికి మదినిగాంచి ।
 కిగ్గుపడిముఖమువంచ దినశుద్ధికిసీరా స్త్రీలుగలసి ।
 మూడోమాసమున బాలాకుచములను నీలిమాచిసరించెను ।
 మేలయినవదనముననూధవశ్రువాలీలగా గనుపించెను ।
 వాలుగవమాసమునను పాలుబడెననికొందరు ।
 మేలిమితోబాలికామణికిందురూ మేలువారలుఅందరు ।
 దినతినను స్త్రీలచేతనెవిందురు ఆయిదమాసమునను మంచిదినమందు ।
 అయినపులెల్లవనంపిమోదముతోధనముబంచినీమంతమాదిభుక్తమందునుంచి
 కలికిచేతులుగాజాలాతోడిగించి కలమితోదురకాంతలు ।
 ఫలములనుపచ్చిపెసలు పంచిరాచెలులకును చంద్రముఖులు ।
 ఆరొనెలబాలకనుచుచనెను తనజననిగర్భంబులోను ।
 పసకాదులెన్నగాను మేలిమితోబాలికామణికిందురు ।
 యోదోనెలబాలకనుచు కడులాడెయొడవి బాగమునబాలా ।

అడకికునలుచుఅబలా ఆవిఁనలుకోరియందురు గోక్కున ।
 యెనిమిదోమాసమునను తనపతిని సతికూడలేకా ।
 మోదముతోవిడవలేకా పవలిండు మాటూడలేకా ।
 తొమ్మిదవమాసమునను మాట్లాడిస్యస్థిలమొగమువాడ ।
 సమృతిగదెలులువేడ మోదముతోకొంగుదిగవీడవీడా ।
 వనజాక్షివునికిజూచి అలసటసాలనెనని వడినిగాంట ।
 తలఅంటిపోసికుడచీ జలకుద్ధితేసిరా స్త్రీలుగలనీ ।
 అమ్మరోరోగదమ్మ భుజియించవమ్మయిపుడు ।
 యేదిప్రమమ్మ సమృతిగదెల్పవమ్మ మాలున్నకొమ్మతో ।
 వేగరమ్మవద్దనగూడదమ్మ వినవమ్మ యెర్రావుపాలునుమ్మ ।
 యెర్రగాగాచిరమ్మ వేవేగజరవేముద్దుగమ్మ ।
 నుడతిభుజియించలేకా నిజప్రసవదనకు నిలువలేకా ।
 నొప్పులనిచెప్పలేకా చెప్పకను చెలులకునుచెప్పలేకా
 నగపతికితెప్పరమ్మ వేల్పులకునగమీదుగట్టరమ్మ ।
 మగువలకు గండవమ్మ వీలయినతగువారినడుగరమ్మ ।
 అనుచుచెలులుబల్కిగా అరణాలకునపాటకులు చదువగా ।
 కునమంత్రతీర్థకమియగా సన్నుతించెను నిజప్రసన్నములుదెలియమొదలు
 కరములతోవంత్రపానీపట్టి తనకరముతోసరిననని ।
 గట్టిగావుండుమాని కూర్చుండ కరుణించ వైవమాని ।
 తరుచుగామేనలదెను యున్నమని తరుణిపైచెయివేసెను ।
 వెరచియటుఅటుజూచెను తారదనతరుణి కనుటమునెను ।
 తరుణిపరకముజెందె నగరాజ మోదమునిశ్చాలిజెంద ।
 దివినుండిదికలనెల్ల తెలివిజొంచే వనజాక్షివునికిజూచి ।
 మొక్కివేదైవాలను వేడుకొమ్మ అయినప్రొద్దుగరమ్మ ।
 కలసువుదయంబాయెనో చూడరమ్మమృగశిరా వృషభమునను ।
 భీకరమ్మనప్రథమ చరణమందువా తిగసింపలగ్నమందు ।
 సప్తమీబుధవాసరమ్మనందు నగరాజపట్టణమున ।
 దివినుండివానలుగురినెను తరులుచిగిరించెవూచె ।
 బాలికామొరుగుతీగలు మొరనెను కలవాణులేతెంచిరి ।
 బాలకూజలకంబులాడించిరి సాలసిపాన్నననుంచిరి ।
 వేడ్కతో బాలరూపముగాంచిరి తమ్ములను బోలుకనులూ ।
 ముంగురులకుమొదల మారుమిగులా అమ్మయిబాచోయలూ ।

జగ మెల్ల నెమ్మదినిబోసజాలు
ముఖమువీక్షింపరమ్మ యీ బాలకామరిసామ్యునుమ్మ ।
అమ్మలోనినగదమ్మ శివునికీపట్నంపురాణిసుమ్మ ।
యిరువయివోడినమూసా యేతెంచి పరవధూమణులమేనా ।
బాలికాంత్యములును వరహంపతూలికాల్పమునను ।
శృంగారపుమేడలోను సంగారపుతోట్టాటికావించియు ।
మేనకారత్నమునను పూచిరాబాలికను ।
మణులందరుయీపాట పాడినావిన్న గాని ।
సకలసంపదలిచ్చిరక్షించుకొనిరుండెల్లపుడును॥

28 శ్రీ కంచీవరదరాజు పెండ్లిపాట.

వాణిదేవిమదినిదలతు వరదరాజాబ్రస్తుతింతు ।
చారుమతినిదలతు సప్తపాగరమ్మన ।
కంచీవరదరాజమీద మంచిపాటపకలకీరికా ।
యంచగమనయాపాట యెంచిపాడరే ।
శవులకల్లమేటియైన కాలిదాసు మదినిదలతు ।
గావ్యంపుకరకయైన స్వామిదలచెదా ।
పెక్కునూర్యమండలములు వొక్కచోటపాడిచినట్లు ।
చక్కనీవరదరాజ చాయలెట్టితో ।
భుజమనశంఖుచక్రములు ధగధగమెరుగుగాను ।
పరగకెందువేలస్త్రీలు పరీచారులు ।
అంతసమద్రావిరితనయ హంసగమనమేరుందేవి ।
బ్రాహ్మపెరుగుచుండె తనకుందిరంబునా ।
కుమ్మదగుంపులనంగ తోయజాక్షికురులనంగ ।
శింగిణివిడ్లబోలు చెలియబొమ్మలు ।
చెలియతామరకాట్టు శేఫరించినట్టెకర్మ ।
మర్రిఅరటిస్తంభాలు అతిపతోడలును ।
మక్కలేపాగరములు మూర్యచంద్రావిందు ।
అక్కజముగ వియ్యమందె అతివకసులతో ।
బాన్నపూవులుకోయబుకును పోదమలుచుచెలుంగూడి ।

రావపడుచునిపిలువనిరి రమణులందరు ।
 కుందరదనతల్లివద్ద కోమలాంగివుండగాను ।
 కన్నుసన్నజీసిపిల్చి కాంతయొక్కతె ।
 కేళించినవ్యతిరేకుకేడి నవ్విమంపెదట్టి ।
 పూలుగొయ్యబోదువా పువ్వుబోజిరో ।
 రాణినానమెల్లవిడిచి కరుణితోట వెంటనేగ ।
 భావ్యమాయ దీనికు పద్మలోచనా ।
 అనుమిల్లిగారవించ పనికి నా పేరుండెను ।
 కొంగునగట్టనవిహారన్ని చొరడలైనా ।
 ముల్లుముల్లున నుచుతనా గజ్జించెను రమణునేయ ।
 మెల్లగంధివారములు మోగుచుండెను ।
 తరుణిచేరు చుక్కబొట్టు నుదుటనాట్యములునెయ ।
 కొవ్వనముడిచినపూలదండ గనినెయ్యదెను ।
 కన్యకాదిగుణ తెది జాలి వ్యచందముయన ।
 తల్లిచేరదీనియపుడు కోరుమాన్పెను ।
 తల్లిగర్భవపుడుకీరిగి తనయనప్పడెత్తుకొని ।
 పూలుగొయ్యబోదువాని బుజ్జగించెను ।
 పన్నీటజలకమాడి చెంగాచీకెగట్టి ।
 పన్నెమీరిజడవేసె పనితయొక్కతె ।
 వారంపుసొమ్ముకెచ్చి భానురమ్మనిపిలిచి ।
 నీటుగానుక్కంగారిం చె బోటిఒక్కతె ।
 సారంపుచెట్టదెచ్చి సఖియరమ్మనిపిలిచి ।
 వెండివలెనుచుట్టిబెట్టె వెలికరమునా ।
 పసిడిపావా దొడగపసిడిగూడచేతబట్టితిమక ।
 చనుదెంచె నతినిందివదననూ ।
 ఆరాత్రిరుద్రవీణ అతివలంతమాటగాను ।
 తక్కుగావించిరా తరుణులందరూ ।
 సన్నపూ మణి సఖియలంతావిసురగాను ।
 నుంచు చనినెల్ల గునినియాడగా ।
 అడగానె అంతిలోను అపుడుకొందివరదరాజా ।
 బోటిఒచ్చెనిను పొంచియాసెనూ ।
 యింతచక్కదనము కలది యిందునదియెవ్వరనుచు

కనులతోటినున్నభూని కాంతజూచెను ।
 చూడగా నెంతలోను సుందరీచేలుచూడి ।
 మగువలంతకలసి తమమందిరమునకరిగిరి ।
 వారుతీర్థములుజేసి ప్రేమబుట్టించునుచు ।
 వరుసగాబారుటాకులు కోసుకొనలే వొల్లనీఅరిటాకులు ।
 ఒకరుపెట్టెరములందు మొల్లంధిమున్నజేసి వొప్పగించరే ।
 పోకపొత్తిళ్లుపరచిపాలితిపెట్టె జలములందు ।
 నైవేద్యముజేసి నెలతలందరూ ।
 కరములూడుకుతోని కర్పూరంపు ।
 తాంబూలములు అతివక్రొవ్విబోడి మడిచియిచ్చెను ।
 బొడ్డుకులైలాదెచ్చి ఆంధముగపాన్పురచి ।
 యిందుముఖులుచుచ్చోట వుంచెరంగులు ।
 రాచలేమప్రాసకుక రాచలదుమని గుడిగినాము ।
 తగినబహుసాతియ్యవమ్మ పేగుదోన్ము ।
 నవ్విపేరుంశచితు డు నశినాక్షులు నెల్ల ।
 బాగాలుచూడలు పంచిపెట్టెను ।
 కొలువుచూరించి లేచిపోయెనుచు పొన్నపూలు ।
 నీళ్ళలోకిచనిరా భామలందరూ వొక్కపొదువుందమనుచు ।
 వొక్కఅటఅడమనుచు అతివలంతపొన్నచూనునీడకేగిరి ।
 వరదరాజాకరుణచేత పొన్నపూవులునుకుండ ।
 గుడ్డలానునిండెనమ్మ కొమ్మలకప్పుడూ ।
 బుజబుజరేకులనుచు తోమలాంగులుడుకొనిరి ।
 నాలుగుస్తంభాలఅటలాడిరి ।
 ఆడగానెంతలోను కంచివరదరాజాచి ।
 అనుచుపొందిచూచెనూ పట్టుదట్టిమొలనుజాట్టి ।
 బంగారుదిక్కుటమున వంక మొలనుజాట్టై కంచివరదుదెప్పడు ।
 చంద్రకానిగుడ్డ పొన్నచెట్లట్లునుకునగానె ।
 మంచిముత్యాలచేర్ల నాముఖము యాగెను ।
 కర్ణమాలచవుకగండు నీలంపుచూరు ।
 సందిటాదండాలాన వంకలు మెరుకుగా ।
 మునిచేరులాకు మంచిముత్యాల కడిగుమూలు ।
 మొలఘంట లారమూలు మోరుచుండెను ।

వొప్పేటికాసుభా వీణకంకహారములా ।
 చిలుకతాళినికతాళి యెలవిదాన్మనూ ।
 పరగునాచనుదెంచి భావయెదుటనిలచుండి ।
 చంకచాచిబెదరించె సఖియలందరిని ।
 అనుచుబెదరించగానె అతివలంతవణకుకొనుచు ।
 నీకృణోకీచనిరా భావలందరూ ।
 పొదురేపణతులార పొన్నపూసుంకమీక ।
 యేపుమీర మావనములకేలవస్తరి ।
 గూడకొక్కమాటయిచ్చి భావచనుదెంచుచుంటే ।
 పసిడియొమ్మతోపమేలే పణతినీకూ ।
 గొప్పకండ్లనరదరాజు ధిక్కించిమాడగానె ।
 అతివలంతపొన్నమాను నీడకరిగిరి ।
 అప్పుడాపేగుండేవి కప్పుకొనుచుపైటిచెంగు ।
 వొప్పిదముగపల్కె కంచినదయతోడనా ।
 మునిగొప్పుమొల్లచాను తొలకాచాయముఖము ।
 బొందుసంపెంగిచాయవిరిచాలు ।
 పలుకుపలుకులేనెధార లొలకగానెచిలుకపలుకు ।
 కలికిమోవికంకసాన గానకచ్చెనూ ।
 మాటపుచ్చుకొనలేవు రూకపుచ్చుకొనలేవు ।
 మాచెరినొకారాగి కానుకొందువటర రమణసుంకరీ ।
 పోరసుంకరీ యింతపోతరంపుమాటలేల ।
 జాడజూచిదనములోకి జాడఅరుదురా ।
 జాణవేసివుగనుక సురురాడలేదుగనుక ।
 జాడగట్టినచ్చినాను జాణనందుచా ।
 వనితజేబులోనువున్న జాడమాకుసకమాయిస్తే ।
 జాడలేదుఅనుచు వనములోకిఅరిగెదా ।
 కలికిచిలుక నెత్తుకొని కంచిపురము కరుగవలె ।
 తెలదులారమీరుచనరే వేగిరిమ్మనూ ।
 శనివారమ్మఅని వనాలోజనమ్మకొస్తే ।
 ఘనమునేసివోరి యింతఘోరజేతువా ।
 కోసిగాపువ్వులన్ని కోమలిపైజల్లుకొని ।
 తుర్తడిబొమ్మ అక్కడచిక్కుండేనూ ।

అట్టేలోకరమెరుపు మాంసనడకలేడిమాపు ।
 కలికిచిలుకలకాంతి వనమలోలకరించెమా ।
 మచ్చెకంటిచిక్కుపడక మరివేగిరమునబోయి ।
 చెలులతోనుగల్గుకొనెనూ శుభ్రపదనా ।
 తమగూడలోనిపువ్వులు తరుణిగూడలోనెపోసి ।
 భయముయ్యడిపి గారవించిరి సన్నతాంగిని ।
 కుంజరమ్మకచ్చోట కొమరనెదురువచ్చెననుచు ।
 చెప్పవద్దనుచు పంతుమ్మలాడిరి ।
 అకాంతతెల్లగూడి యేకాంతమడుకొనిరి ।
 అందరూకలసివారు అరిగిరప్పదూ ।
 రవికమట్టుచుట్టుకొనుచు రవణశి. స్సనెత్తుకొనుచు ।
 మగువదోటకొని మందిరమునకరిగిరి ।
 యెదురుగానవచ్చితల్లి కాగిలించుకొనినపుడు ।
 భయముదెలిపి గారవించె సన్నతాంగికి ।
 ముద్దుముఖముగడిగితల్లి ముత్యాలహారలిచ్చి ।
 తీర్థమాడిబుజ్జగించెసన్నతాంగిని ।
 పున్నమాచంద్రబోలునీమోము అదిమేము ।
 వన్నెకలతప్పియండె పనితవెరస్తేవా ।
 తమ్మకుంజరమ్మమాకు అడ్డువచ్చెనొక్కచోట ।
 వెరచుకొలేదుఅనుచు వెలిదిపలికెను ।
 తననుముందువరదరాజుకు ఆన్మ పెల్లినేయమనగ ।
 అంతధనపుకొండమనాపాలికొచ్చినా ।
 ఆసదాశివునిబ్రహ్మఅక్షణముపిలువనంపి ।
 కూర్చెసముద్రానిసుతకు కోపలాంగిని ।
 వారుసాగరమునకుచనిరి వేగిరమునబోయవారు ।
 ప్రియముచేసి కనకంపుపీటబెట్టిరి ।
 వినబోయినముద్రిడా మనవిబెల్లవరదరాజులకును ।
 కన్యకాఅన్యనడకకగామవసిమి ।
 వయసుగూడలేదుగనుక పనితన్నెడుచుగనుక ।
 శకువుకీయెడు పెల్లించేయవచ్చునా ।
 విన్నట్లేకబట్టి వరదుడునీసుతనిజూచి ।
 భ్రమిసిఅస్సమింతలేయకొరితనండెను ।

వట్టిమాటలాడవద్దు పూరికేమముపంపవద్దు ।
 చిత్తమెరిగిపెండ్లికాయత్తపడుడీ ।
 మాసాలలా కెల్ల విశేషమయిన మామమైన
 వై కాళిమానపంచమ్మినాడు మగువపెండ్లి ।
 లగ్ననిశ్చయంబుచేసి రమణికపుడుబుజ్జగించి ।
 నిబ్బరముగ కంచిపురముస్థలముకరిగిరి ।
 మూడుకోట్లయేనుగులు నుముప్పుయికోట్ల అశ్వములు ।
 పదికోట్లయేనుగులు ను భద్రగజములూ ।
 నాళిమాణికామూ నాలుగుదిక్కులమెరయగాను ।
 పక్షివాహనంబురూపు డెక్కెముదమున ।
 గరుడపచ్చలకల్లకీల్ తామశ్శమ్మయొక్కెనపుడు ।
 గరుడవాహనంబుయొక్కెకంచివరదుడు ।
 నిబ్బరముగ అంతగలసి సాగరముకెరిగిరాగ ।
 సకలసురలు మోదమంది వచ్చిరపుడు ।
 ఆకాశమంతలేసి పండ్తిళ్ళవేయగాను ।
 భూమియంతఅరుగులేబాగవేసిరి ।
 గుచ్చిముత్యాల తోరణంబులేగట్టిరి ।
 గుచ్చినీముత్యాల పశ్చేముననుంచిరి ।
 మరునాడుదయమందు మరుజామప్రాద్దువేళ ।
 వారికివరదులాపతీర్థ మమరబోసిరి ।
 కన్యకపుడు శృంగారించి స్వామిపన్నిధినివుంచి ।
 పెండ్లికొడుకు నెదురుకొనిరిప్పియముతోడుత ।
 జీలకర్రబెల్లమ్మ చేడకెరన్నునవుంచ ।
 వరదరాజు కిరన్నునవనితవుంచెను ।
 అగ్నిహోత్రసాక్షిగాను అతివనుపరిణయంచేసి ।
 అన్నసాక్ష్యప్రామాణ్యమ్మువారుజేసిరి ।
 అపరంతకాశిబొట్టు అదిలక్ష్మిమెడనుగట్టె ।
 కళలుమీర కాంతిచందునికళలుదేరెను ।
 కనకంపుపశ్చేరములనునమైనముత్యాలు ।
 అనురంగతలంబ్రాలు అపుడుబోసిరి ।
 అలసిసాలసితలంబ్రాలు హషణమొప్పుగానెబోసి ।
 అభిలఖిహృదిమునులు అనియుధులుతో ।

లాజహోమలులు కేల్చి రమణినపుడుబుజ్జగించి ।
 పువ్వులుబుక్కవంతమాడె కంచీవరదుడు ।
 బంగరంపుల శృంగరములూ పాలునెయ్యి దెచ్చియుంచి ।
 అప్పగించెబంధువులకు మెప్పుతోడనూ ।
 నామనవిచేకొమ్మి నానుతనుయేలుకొమ్మ ।
 చేకొమ్మనుచు నుతనుచేతికిచ్చిరి ।
 ద్వారసందునిలుచున్న మామగారికిఁమొగ్గి ।
 భానునంపునుచు వారుపయనమ్ముజేసిరి ।
 పుట్టిగూనాళ్ళులేదు పొలతినత్తవారికంప ।
 చిత్తిమెరిగి నీపనులు చేతునేర్చునా ।
 వింటినాకామాక్షమ్మ అతనుఅన్నమాటలకు ।
 వినిపూటకుంటనీవు ఆదిపుచితమా ।
 తల్లిమరుగు చిన్నదాన్నితన నుతనిపంపరేమొ ।
 తల్లికంటెమాగుతల్లిని తనయూవంపుడీ ।
 శ్రీవేంకటాచలా శ్రీపతి స్వపతిగినారు ।
 అతివంకకుంటమనకు ఆదిపుచితమా ।
 కాగలిందితనా నుతనుగారవించి ముద్దుబెట్టి ।
 పూలుకోయబోయివిభుని పొలతిదెస్తవా ।
 కందరుల ఒడినివూచి చందనంపుబొమ్మవుంచి ।
 తెల్లవరిదిబ్బకం పెడినింపవుచిరి ।
 పనుపుకుంటమ్మ చాలా అతిఒడినేవుంచి ।
 పల్లెవైనగానులు బళ్ళతో నెవెంటదోలిరి ।
 మాడుకోట్లమేనుగులు ముప్పయికోట్ల అశ్వములు ।
 పదికోట్లయేనుగులు భవ్యజములు ।
 నాభివాణికృతును నాల్గుకులమెరయగాను ।
 పక్షివాహనంబురూపు దేవద్రుమయగా ।
 గరుడ చక్రలక్ష్మికెక్క కామాక్షమ్మతాను ।
 గరుడవాహనంబుయొక్క కంచీకరిగవరదుడు ।
 తలుపులు వేయించి వేగుల జెప్పించి ।
 అశీర్వాదముచేసి అక్షంతరిచ్చిరి ।
 వచ్చి బంధువులందరికిని పగుసకట్నాలిచ్చి ।
 విడువజివారినగరిపొందుకంటిరి ।

బంగరంబ్ర మేడలోను పసిడిపాన్పులామీద ।
 అందము గాపాన్పు పరచిరపుడునరదుకు ।
 పన్నీరు అత్తయి పాన్పుపయినిదిలికించి ।
 మల్లెవీరజాజాలూ సంపెంగలుజల్లిరీ ।
 బొంగరంపుముదితరావీ పణినిపువేగరావే ।
 కామునీకోభరావే కలికిరావే ।
 సుంకరులుతోటినిపు జూదమాడివోడిలేవే ।
 అంతధనముగల్గుకోవే యిందువదనా ।
 పచ్చివేసోకలూను పండులెల్ల నాకులూను ।
 తాంబూలమేసిరా దంపతులిద్దరు ।
 కోర్కెతోనులింగపల్లి గోపయారాముపేర ।
 కణరుకలిగి యుండెచాకంచవివరగుడూ ।

29 అశ్వద్ధ ప్రవక్షణం.

విష్ణుగ్రామానుందు కృష్ణస్థులుటై । రాజీనగోచనుకు రావిగావించె
 కూర్మమ్మతోడు మదు గాయెనావి । అశ్వద్ధకశ్యపంగ్లో గుబ్బటిల్లె
 వేదమ్మలనియేటి వేర్కుగలరావి । అమృతుడనియేటి ఆకులారావి
 కనులనాభుడనియేటి కామలారావి । పన్ననాభుడనియేటి పండుల్లరావి
 పండుసంపూనుర్ల నుయిచాలరింకు । పలుకులు కోవిలు బకములగుంపులు
 యెప్పుడు అశ్వద్ధంబు పైనాకుచుండు । పక్షికాతువులెపుడు వృక్షంబుమీద
 అట్టెఆకుచుండు ఆరావిమీద । మూడువేలవిద్వాంసులారావిక్రింద
 ముఖ్యపురాణాలు చదివేటివారు । నాలుగువేలపురాణాలు ఆరావిక్రింద
 చాలపురాణాలు చదివేటివారు । పదివేలవిద్వాంసులారావిక్రింద
 భక్తిపురాణాలు చదివేటివారు । ఋగ్వేద యజుర్వేద సామవేదలను
 అరుణాలుచదివేటి ఘనపాఠకులు । విద్వాంసులందరు విచారింపుచును
 యీరావిప్రవక్షణం యిదియొట్టివనిరీ । భక్తితో రావికఘ్నమిచ్చినను
 విద్వాంసులనుధ్యను పుట్టివదిరావి । కోటానుపాపములు బాపునురావి
 యిది మొట్టివనిమారు అడిగితిరయినా । పాడినావిన్నానుపాపములుబోను
 గొర్రెదాలునిన్నానుకోడుకులగునును । బ్రాహ్మణునింపేను జమ్మచేయ
 రాజులునింపేను రాజ్యకర్తగును । కోనుటినింపేను కోటికృతగును

116 శ్రీరంగనాయకమ్మ వేయూరుల శృంగారి సంభాషణము

కూమ్రాదులెఱేను కుభముచేతురూ । కన్యలువిలెను కళ్యాణవపుసు
బ్రహ్మచారినింటే గృహస్తుడుగనూ । పుణ్యస్త్రికయితే సంతానంకలుగు
నమ్మియన్నవయ్య నవసీలచోర । అన్నిటిక్కలనన్న అంశకమితండి
పాదాలలయినాను కట్టవన్నాను । కృష్ణశేక్ష్మశేక్ష్మవహ్మదలతు
రామశేరావశే క్షురామడలతు । యిహపరాదులమాకు యచ్చిరక్షించు
బంధవులదరితెనులు బసెరక్షించు । నాచింతయెడబాపు యేచింతలేక

॥ అశ్వత్థ నార యణితండి యేదాదిక ముడుమట్లు తాకికెల్లి
కస్తావుగనుక అందులోకికపారి ఫలంనాకయచ్చిరక్షించు॥

30 శ్రీరంగనాయకమ్మ వేయూరుల శృంగారి సంభాషణము

ఇందువడనాచిటివా । నమ్మాల చంద్రవదనరొగింటివా
మందగమనరొవింటివా । మరంగాడి మర్మనంత దలపెను
కోవరోనన్నెడబయకవనిచెప్పి । పాములబట్టేగదా
చెయ్యరానిబసలజేసేదే । దానింటికిపోననిబాంకేగదే
అడిచాలవలపించుకడగదే । తిరువెంగళరాయని । పరిమేశగంధము
దానికచమలవైసిందాను । ఘమ్మఘమ్మని కన్నదేగదే
నాచారమందూలవహివలు । యేదాదికోతూరి యేయూరువస్తేను
యేనువ్వునన్నింత రట్టజేసేరు । యేలనవ్వునన్నింతరవ్వజేసేరు
పుంగారిమమ్మని తావటిరంగని । రంగూగత నడ్డుకన్నదట
పట్నములోవున్న చ్చిలలెతకాడగ । విభునిచెయి జిక్కించుకున్నదట
రంగానిబంగారు రొమ్మెక్కికూర్చొను । తప్పానైనావల్ల తగనాటేనేను
యేమేవరయూరునాచారచెలులతో । యేమనినన్నాడిపల్కితివోచెపుమా
పుట్టితి పెరిగితి యంతదాననైతి । యిటువంటి బూటక మెన్నాడుయెరుగ
దేవతలంబారు జేజేయనగ । బృందావనమున పుట్టితినిగాని
వేరుప్రతిష్ఠలతో పెరియశ్వారింట । మురిపెముతో పెరుగుటయెరుగరామారు
పెరియ శ్వారింట యచ్చామలూడిన । హితవుల జెప్పిన రంగదేవాదా
శ్వామమదప్పదు నాటికేటికి । నన్నెడబయ నాపొలిసాధుడు
నాకేమిభయమే నీరడకేత్రి । నీకన్నమూరెడు నొచ్చియినదాన్ని
అక్కామూరెడుపెచ్చాని. క్రితివి । తిరువాకోండైయొక్కినిల్చుంటేని
జేను పెట్టగాననగదును । నాకడతాకుండగా నీవరుసకట్టనయినను
అరచబ్రహ్మదేవుతుర నీకుతి । అణకువలేబయెనె

అక్క-అరవవారిచ్చిని పాపము నేనయితే । అన్నింట నెగజాని లాసుము మేము
బ్రహ్మకుమట్టామరుగుము మేము । కొమ్మ నాకొనగోరు వందంగలవా
నీశ్వరబుద్ధివహారికవ్య । నీటరుత్సాపట్టు మీవారియట
నీటిమంగళాలు తెల్లాయిత్తాలు । నూర్కాయలవాటవే
మీవారు ఎలుకానాయి గారాటవే ।

ఒప్పునునముత్తాలు గొప్పరిగలవే । శోరకపుట్టిల్లు గొప్పభువనామే
యెట్టెట్ట బ్రహ్మకుయేలాటి మట్టాలు । నేనుయెరుగకుండాను
నానాభుడెరుగకుండాను

ఈ త్రమామృతజంకజాడకము । గంగాగౌతమి యునువరక్కకావే ।
అయిదుగురుపట్నంపు గామలతోను । యెల్ల గోళము నయేలు మన్నాను
బంగారుకోటలు బాకయకమేవలు । నేటియక నాటకపు గాలిలోకోడి
బ్రహ్మాండభాండములు నానొమ్మరిగ్గు । బ్రహ్మకులెరుగూరుతే
దేవు పెండ్లికొచ్చేటప్పుడు । విష్ణునీనేకకొచ్చేటప్పుడు
కుంచెగుమ్మరు కూరకుంకట్ట । దానమిచ్చుకుంటివా
నీవితవామకున్నావానవా । అయ్యక్క నగ్గితివా । పవతిహిరుకువస్తివా
అక్క వెయ్యికాళ్లు మండపంబులోక । రంగకువేమతోకొలుపుండగా
యిరువంకలాపతులుండగా । పరమభాగవతు సపాడ

పన్నిదా) శ్యామలముకును నేను । నారదుకునీజేయటా
ఆవేశకంఠసరులూయిచ్చెనే । యీకోపము నాజేలలేదాయె
సవతి నేడే రిశుగర్జినే । అక్కాకోవిలలో రుగ్గకుమా
పరిజనముతోకొలుపుండగా । యిరువంకలాపతులుండగా
పరమభాగవతుసపాడగా । పన్నెదా) శ్యామల సమ్మతిజేయగా
నారదుకునీజేయటగా । వేయిగోయిలజేయ వెలిసేనిపచ్చ
లక్షకోట్లజేయ రత్నమాశిక్యం । నానూకు వేయూనివానికివికొచ్చె
బంగారుగొలుసులపట్టెరుంచువ । నూలలు క్యువైచి శకునించెయిండ
కోమామేలరకు కోమలియని । మోనిముదాకియ మోహుంబురీచ్చి
తెచ్చినసొమ్ములు కాసుకాయుచ్చె । వేమతో నామెవకు ధరియిస్తోయ్య
మోహంపు ఉదతివి । ముగ్ధులాలవునీవు । వద్దానేయండగనూ
యిటువంటి ఉద్ఘాటరీకేటికే । అక్క పెద్దానారవని మిట్టికడేవేమె
చుట్టూపట్లవారు మాండగనూ । మువ్వధురీవంటికుగురుకున్నావనా
మండలాధిపతి ఆలివంటితిరీపు । నాపతినిరానివ్వకటే

జేనికిబంగారుకులూ సమూయించి । నానికివికరామండలేమూకటే

దేవునిరాశ్చక్కు బెడుదూవటే । అక్కరాకుండితేసితి నగుబాట్లగాదటే
రంగానినాయకటికీబంకదా ।

అలుకజాపపదావీరనినైనయినా । యిటువంటివీలికీలక్షణమా
పరియ్యపరియ్యగలసి । వక్కచోటుండాలి । పరినివదించిపరియ్య దూనగే
వీవంటిపంచలమూగిగాబో మా । అక్కాదేలస్త్రీలకు । వన్నెకాడియతిరిగినా
వరునినడతికవోర్యాకనీవాళమా । పావ్రితివంటిదానికయినమా
చనువునావీవంటివా । నాకన్నచక్కానిదానావటే । యెక్కాడనుండొస్తే
నావిధునియెంతిరాపిడిదెడితివే । పూరేదివేరేదినివున్నదలమేది
యిచటికిరాకారణమేమే । యిడుతోడుచ న । నాపూరేలదలచేవు
వేరేలదలచేవు । నావారినితంపానుకారణమేమే । వియ్యమండగవచ్చిరా
వీతోటికీయ్యమండగవచ్చిరా । తాటంకముత్యాలకమ్మలగడలాగ
తాటాకీరిచేపుచకే । వీవునాటిదానవుకేదువే । అమ్మముందునావల్లసు
యేమిముచ్చాటగన్నావు । కాకనావల్లసుకడలేదీపుడూ
వన్నెలాడినీవాడినమాటలు ।

భువిలోనచోద్యములే వన్నెలాడియని । నన్నంటివి యిపుడూ
వన్నెమృగమునుదెమ్మంటివనెనా । పరినియసుజాని బంటినినెనా
రక్కసునివరియించి రథముపైకెక్కి । లంకలోకివెళ్ళియంటినానెనా
విత్తరినీవగుదువే । దేశదమ్మరిఅటుపోగడ । దిమ్మరినిన్ను అంటివివోకొమ్మ
రొమ్మపగులగొట్టిచేదకలుతులచేతి । ముడిచివిడిచినపూలరంగనాధునిఁబి
వలపించుకున్నట్లీనెరజాణకావే । అటదానపోవే

వీతోటిమాటలయికనేటికే । అటదానిననివన్నంటివెయిపుడూ
పట్టాజూచుకువుండు పదిలముగానూ । తిట్టకానెమానననక్కా
మనీలూసీనేరేడుపళ్ళమ్మనేలా । అంగజజనకూమావారిని
అంగట్లోబెట్టెదురాపలుకూరు । కాంశరాలవని వచ్చియంటినిగాని
వీరిదప్పినదానివనియెరుగనె । వీవూరికొమ్మంటే వీవుండువాడలకునేవత్తునా
అక్కావీవేరుకలలోనయిననుదలతువా । సప్తసముద్రాలప్రళయముపోంగ
నక్కాసుజూచినేవణకూదునా । కునకంటెనేజూచి బెదురుదునా
కుటిలకుంతలిరావె । నాంచారురావె । పట్నంపురాణ్యోగొబ్బానరావె
పళ్ళురాలాగొట్టరే । దానిధాటిలుతగజాతమూ । యేమిచేయగగలవటే
నన్నిపుడువంచనలుకేతువటే । ముందుచెవులాకన్న వెనుకకొమ్మవాడి
అన్నపాద్యంబునిజమయెనే । యిందుముఖులంతామ ఒకచోటగుమిగూడి
చెవులలోనీనంబుపోసినట్లుండు । కణకములకు । పెద్ద ములుకులయివుండు

మాటలు నేరవిమ్మదుభాషి వెనీవుపద్యానాథునిముద్దు । గుమ్మరొరావే
 పారుబాతములుముడిచీ । పరిమళాద్యైశ్వర్యమతో శృంగారించి
 చేరబోయినాదాని కొప్పుబట్టితీసి కొప్పులూరులన్న । పెప్పిరీసుకురారె
 తానుకలిత్తుగదే । చెలలారకట్టుంబులిత్తుగదే । అక్కగజ్జలాగరమ్మ
 యొక్కిరంగేకుడు । ఘోలుఘల్లు మనుచును రవళిమోయంగ
 మకరకుండలములు మణికిరీటములు । శిరస నశ్రీరావ స్తాళిధరయించియు
 వచ్చుచున్నాడమ్మి మీప్రాణేశుడు । వోయిమ్మయికమిరువాదులుమానారె
 వనజనాథుడింత వాహనంబుదిగి । అదిరుద్రాదల అందరినిబిల్చుకని
 మాడటికొలుపునకు రమ్మనిచెప్పండి । రామ్యశ్రీరంగనాచారువేగ
 మేలిమగులడ్డూలు రియ్యసిబూరెలు । మరివరిమండియ్యలు
 లేకేతొనలుచక్కిలములు అరిగించెను । రంగేకుడప్పుడు
 రావమ్మశ్రీరంగనాచారువేగరామ్య । నిగనిగముత్యాలకమ్మలుమెరయగ
 నటనతో బంగారుబొమ్మపలెను । గజరాజవరదుడు మెచ్చివాకిచ్చినా
 కలకసరలూకాడవే । నాకలతానకలుగుతున్నవిషడ్మా
 పచ్చినలాపల్లకిపట్టకని । యింకేపుట్టింటికిజోవలెను
 పెరియాళ్వారులకూతుని అనినన్న । వేవేలవిధమలాభాజిస్తురూగడవే
 తెచ్చుకన్నట్టి అదొమ్మరిగతిచేత ।
 తిట్లుబడవలసాచ్చెబ్రహ్మవిధియట్లుంది గాబోలునూ
 యేలయ్యయినాడలాడించుకున్నావురంగధామా ।
 మాటాడబోలేనుకవలికొట్టగవచ్చెరంగధామా ।
 బోయినపుట్టింట పాండుగనుండెదరంగధామా ।
 భూతపిల్లలుజవాదిపిల్లలారంగధామా ।
 కస్తూరిపిల్లలూతానకంపినవయ్యరంగధామా ।
 ముప్పదిమాడుకొట్లధనరానులంపింది రంగధామా ।
 మాస్తకంకణాలుఅనితికేయించె రంగధామా ।
 సముద్రుడుమికిచ్చి వేడుకలచూచె రంగధామా ।
 మకరకుండలములు మీమామబంపేను రంగధామా ।
 కన్నీరుచెంబులు బంగారుకొకలు ।
 వన్నెలరవికలు మణికాళలతోకట్టిన మకరికపత్రకలు ।
 జవాదిభరితేలు అడేటిబొమ్మలు అపరంజినామ్మలు ।
 పట్టెనుంచంపదపు పాలిచ్చుమొదవులు పదివేలిచ్చియ్య నీలవర్ణాదా ।
 పెండివికడవలు కలలేనిరత్నాలు పగడంపురోకళ్ళు పమిదిపాన్నలవి

వజ్రములకోళ్ళు దంతపుదువెన్న ముక్త్యవు విక్రమంబు ।
 కాటుక్కాయక రాటము పంపినియెరుగవ నీలవర్ణుండ ।
 యేటేటకప్పక సాచెచీర బెట్టెరంగధామా ।
 మురిసేవుముద్దులాకోమలాంగినిజూచి నీలవర్ణుడ ।
 కడుపునిండగనీకు అన్నంబు బెట్టిర పచ్చావికమ్మాలమప్పటిబెట్టి
 నీపాదధూళిమాపెనిసాకలేచా యవిజయలక్ష్మి ।
 జన్మపావనమాయెను పతితులమగుదుము ఆగిలక్ష్మి ।
 సిగ్గాయెనీయెగ్గుమాటాలువినగాను నీలవర్ణుడ ।
 మురిసేవు ఆముద్దుకోమలాంగినిజూచి చక్రభ్రమదా ।
 పరిణమకాలమందు నాగవల్లికోజాన నేను మారురత్న పీఠంబు పైగూరు మండ ।
 హోమముచేల్చగ బ్రహ్మదేవుడువచ్చి కల్పముజెప్పగ ।
 సమాదుర్గుడుయే తెంచి కట్న కానుకలిచ్చె నీలవర్ణుడ ।
 కరమూనపచ్చాలకడియాల బెట్టుకుని వెలలేని పతికములుమీకంకమునజేసి ।
 పీఠాంబరంగప్పెమీఁకవిష్ణుడ కోటిసామ్యులలిచ్చె ।
 చామాలనిచ్చిరి వెల్లయెనుగులయిన ఒకలక్షులచ్చిరి ।
 పట్టుధేరాలను పల్లకిలయినాను పట్టిమంచంబులుపరుపులా ।
 తలగడలు పణికిచ్చిరయ్య పద్మనాభా ।
 యేటాకోటిభనము జంబూద్వీపమంత మొఖాసాయిచ్చిరి నీటగాడా ।
 భార్యలేచి పంచభక్త్యాన్నములునడ్డించ ।
 నంచెరుమాళ్ళయితె తానారగించెను ।
 మాస్తములుకడుగుకుని కర్పూరవిడంజేసి ।
 పతియుపతియుగలసి సౌఖ్యంబుగానుండె రంగధామా ।
 నవతులావ్యాంబు భువిలోనెలకలుబాడ ।
 దంపతిసౌఖ్యంబు బాగుగాపొందెదరు రంగధామా ।

31 వెంకటేశ్వర వారి వేట.

క్రికరముగక్రికెంకటనాథుడు । క్రితోకొలువయిమాడియుండగా
 అవతలవచ్చిరి చెంచుమగువలూ । నయలోకరముననూ
 కనుగొని మొక్కిరి సాగినిలచిరి । జాంటిలేనియిలు
 కానుకలిచ్చిరి వినయమ్మలతో । అరిజేడుమా వేటకురమ్మనిరి

అబ్బులువిని వేంకటనాథుడు । అలిమేల్కొనకాచినవ్వుడు
మానవతీనామాన్యము వేటకుగోవక । కోరె-మున్నది
సెలవులాసంగిలే పోయినచెప్పవను । భామాన్యగోనన్నుబంపుమీ
తడవునీరుకుండా ఆటలువిని । అలిమేల్కొనకము
నమ్మరాదుగా పురుషులనునను ॥ కోర్కెలువుంటే వేటకుబోవు
చెట్లలోపలావేటలాగుమీ । చెంచితలేన్నపల్కబోకుమీ
గట్టినమ్మికలుయియ్యబోకుమీ । నాచునునవకుతప్పబోకుమీ
వేటకుబోయివేరబ్బసెనూ । ఆమాటలువినివేంకటనాథుడు
అదిలక్ష్మిగోనీమాటకుతిరుగా । ఆకునాటి నేనెప్పుడునకువా
మాటలుజెప్పటవేయూనేలా । నునకుకునననీసాక్షిగాదా
కోటికియేళ్ళువనీవుండగమీ । యేటికిచెంచితలు నాకిప్పుడు
నిన్నేనమ్మినవిభుజ్జిగాదా । నన్నేకొలచిరదావపుగాదా
వనితానాయక । ఆమానించకునునవిభుమా
శంఖుచక్రములు తాళరియించుకు । గుండుఫిరంగి కాబ్బలమ్మతో
గుర్రములేరుగ లాట్టిపట్టులు । దండుసేనలతో
చెంచురుకాకుక కోనేరువేంచేసె । యేకడనున్నవియేరుండుకూ
లేళ్లునుప్పులుగండామ్మగములు । పెప్పమెండు ॥ చిరుతపులులూ
దంశిఅయిన ఆవెలుగుబండ్లు ॥ వ్రాసుకాడలూ చెప్పరచెంచితలూ
యీశీతిగకోనేటయూ । వేటకురాక సంతసముం
జల్లిమ్మగంబులు ఝాడీమెండుములు । చిన్నమ్మగములు
చిరుతపులులు కోట్లకొలది । రురుకూకుగోనీ
వచ్చినిలచెనూ వరుగునిసన్నిధిని । వాట్లనుకావక వేడుకలాయె
అడవునింటుతుతిరుగసాగెను । చక్కనిచెంచితపంపులుకాచెను
అక్కజగుగు యానూపులుకాచె । నుక్కువతోయా నగువలకాచె
వరదుకునారికియట్లనెనూ । పారుటాపయాకట్టున్నార
పర్మకాలలోవిగియూన్నారు । అడవిమ్మగముగోపలనున్నారు
యెవరోమీరువివరముచెప్పండి । అక్కడకల్గినచెంచితలందరు
స్వామియనుచు బహుధక్కినోడరు । కరములుమోపిసాగి మోక్కియూ
వెన్నునియందర నిలచి కేవలచికి । వనితలారమిచక్కవంబు ॥
వన్నెలవాసులుజనులుచెప్పగా । ముప్పటలమ్మెరునాంబుప్పుమా
మికానలకును నేనువచ్చెనను । దానికాపుడీ పోవమరుమ్మనెను
కట్టుకున్నవీసారుబావలూ । కమ్మలచీరలు యెరుగమెన్నమా

చెవులను బెట్టము సామ్మై నెన్న దుగురివిడదలె కానీ గోపను పెరిగి వారము మేమూ
 కూరగాయలతో ప్రార్థలు పుచ్చుదుము । శందమూ ములె భీతము
 మహాభూరిమగు ఆరణ్యములో । మహార ఘలము మేమూ
 పలుగరచెయ్యము ముఖముకిడ గమూ । పారుట గాశినజలక మాడమూ
 తలకిక్కులనూ విప్పవేరమూ । ఆందపుకొప్పలు పెట్టవేరమూ
 కలిగినపువ్వులు ముడువవేరమూ । గట్టులతిరిగెదమూ
 మానవకోతులవేర సులమూ । మమ్ములజాచితే నునిసురోయదా
 కోనేటయ్యానీకుతిగదమూ । గోడిగచెంచితలం
 అప్పుయకొండయ చెంచ మతారలా । ఆందరికీ అన్నెన్నిగంపులా
 తెప్పలుదేరిగి ఆరవయినాలగు । జవళమ్మలెగనిరి
 పుత్తడిమేడలు గోపురంబులూ । కంకమనెడ్జపుచ్చట్టమేడలూ
 గరుడైయొన్నెవగతిగదు । వనగుడెమకాడనిరి
 వేటకకల్గిన వెంకటనాథుడు । పాయకాలము నెడ్జకుడేరగ
 పండ్లఫలమలాజంటితేవియలు । ఫలహరంబులు ఆరగించెయ్య
 ముచ్చటలతో నిద్రించెంగా । వేగలేకయూచెంచుమగుడలూ
 చేకొనిస్వామి నగరికిరాగా । ఆందంబగు యొకచక్కనికన్యను
 వెంకటనాథుడుచెట్టంగా । పారిటాకలూచారవైచెనూ
 పన్నీటానే జలకమాడెనూ । కోరినచలవలు కట్టుకొనియెనూ
 కుంకమగంధముమేననలడెనూ । పాంకముతో శిశువుల జట్టెనూ
 పొందుగఁ మూడిబొట్టుకెట్టెనూ । యేడవారము సామ్మైబెట్టెనూ
 కోనేటయ్యాకుచెంచుమగువకునూ । యిష్టాన్నంబులపశ్యేరంబులూ
 వేడుకతో నూవడ్డిచీరీచూతఫలంబులు । పనసఫలంబులు
 ఖర్ఖరంబులుకడలేఫలములు । కండకర్కరలతో ఆరగించిరి
 దంఁతులిద్దరూ । శృంగారంబగు యావనపందన
 గాంధర్వముగా పరిణయవయ్యెను । చెంచుచేదెతో నఖ్యముజేసెను
 పర్లకాలాపావపువేసెను । యొక్కసాశ్యముములనుభవించెను
 వేటకబోయిన వెంకటనాథుడు । చెంచుమగుఁతో నగరికిరాగా
 అదిలక్ష్మికాజాడలడెని । రలుపులువేయించే
 జాలంబ యెను లక్ష్మీరమణా । పెదిపేటికినొక్కబోయెను
 నీకమ్మకాటలెక్కడిని । నీకైసామ్మలయేవెందులన్దీనా నిలముగతెప్పు
 అనుటలకనిజలివెల్పుతో । చక్కవ మిడించుదైనగా డిడిపోకపగిలె
 సకతులిద్దరూ సామిగూడిరి । భక్తభవదికుల నొప్పియూడిరి

లాలితముగ శ్రీచేదనాధుడు । లాలితనీఃధబుద్ధిజెప్పగా
పాలనముదుగ్గినైపవలించెడు జగతిపతియో నేటయ్యా
శరులుయిచ్చిమహారక్షించును । సంభ్రమియోడుతనూ

32 కోవెలరాయభారము.

చిరిచిరిః ప్పులావారేకోవిలాలో - శ్రీర మచందూగ్రలే కోవిలాలో
లక్ష్మీప్రాణవల్లభులేకోవిలాలో - ముక్కంటిఁబల్లువిరచే కోవిలాలో - ము
రయూచుఃశ్యామయో కోవిలాలో - పల్లకాలలోవిడిచి కోవిలాలో -
మాయామృగంబెంట కోవిలాలో - పాపకర్మనిచేజిక్కితి - కోవిలాలో -
భర్రాసువిడచితికోవిలాలో - వెన్నెలలుగాయంగ కోవిలాలో - చల్లనిర త్తు
లందుకోవిలాలో - శ్రీగంధమలదీరకోవిలా - ధూదేవిమాతుర్నికోవిలాలో -
జనమానిమాతుర్నికోవిలాలో - వళరభులకోడల్నికోవిలాలో - కాంతకు
మరదలునుకోవిలాలో - కాసల్యకోడలునుకోవిలాలో - ఊర్మిశకుఱకైన
కోవిలాలో - లక్ష్మన్నకదిసెనుకోవిలాలో - రాఘవులదేవినికోవిలాలో -
నల్లనయినవారేకోవిలాలో - నవ్వుచునుందురేకోవిలాలో - యర్రనయినా
వారేకోవిలాలో - యేడురాజ్యములేలేకోవిలాలో - సాగరంకట్టికోవి
లాలో - లంకదండెత్తిలేకోవిలాలో - రామచంద్రులకాపుకోవిలాలో -
అశోకముక్రిందకోవిలాలో - అహఃనిద్రలేకుంటి కోవిలాలో - రాము
రమ్మానిచెప్పలేకోవిలాలో - మెడిదిహారంబునుకోవిలాలో - పొగ్గేకుదో
దైమ్ముకోవిలాలో - పక్షిజేసినపనులుకోవిలాలో - పుపకారముయియుండు
కోవిలాలో - యిపాటబాడిలేకోవిలాలో - సతిపతుకలసుంద్రుకోవిలాలో॥

33 వామనచరిత్రపాట

సరస్వతిగారినివరలక్ష్మీదలతు । విఘ్నేశుపార్యతీ శంకరులదలతు
వామనమూర్తికథవర్ణించునేను । పాపరాకులనెల్లపారంగదోలి
శేషవాహనరూపమీపుణ్యచరిత । తెప్పలుగహరికథలుచెప్పకుందురు,
అలిచక్రవర్తశేషబలరాక్షసుడు । సకలదానంబులూపర్వజ్ఞాడయ్య
దానసామర్థ్యమునఅన్నిలోకములు । యెదురులేకాభూమిలేలుచుతాను
కూరులగుదేవేంద్రదేవతలనెల్ల । కూరుదైవ్యర్థంబుచొరగుండగొట్టె

అనురులు భూలోకమున సర్వరూపమున ధరియించి జగ మెల్ల చరియింపుచుండె
 అనురులు పాదగానదిభీతిల్లి । అతిశోక దావాగ్నిలో నమునుగుచును
 చిత్తమున నెగచుచు కళ్యోక బ్రహ్మ । వచ్చి అది తియ్యదుట నిలచి తాబలిక
 వున్నా రునీసుతులీ యుర్వి కుందు । చనినారు బలికొరకు స్వర్గంబు వివచి
 యొంతైన బలిదాన మేమరలబోదు । యొంతైన బలి గెల్వ నెవ్వరిరము
 బహ్మేంద్రరుధ్రి యదేవతలు మునులు । నిలుపలే రాబలి చేయు ధగ్ధములు
 అట్టే గాని మృసుచి అది తినీనుమున । పట్టిరి ఒక ప్రతంపరమాత్మ గూర్చి
 చెలగి ద్వాదశ ప్రతం చేయుచునుండె । అది తిలప మునకు అత్యున్న మెచ్చి
 శంకచక్రములతో శ్రీవిష్ణుమూర్తి । గదయును ఖడ్గము చేతులను మెరగు
 వచ్చి యొదుట నిలచె నారాయణుండు । దేవాదిదేవుని దేవితాజాచి
 ప్రణమిల్లి మొక్కిన పణతిని దీసి । కోరమువరనుని కోమలీనదుగ
 జలినణచి దేవేంద్రు పట్టుంబునీవు । నానుతుని గెట్టుమీనరనాధి యనిన
 యింటిని కోర్కెలు అవిచ్ఛిన్నమునుచు । కాలంబుననుకూరబనినణచి వైకు
 నీగర్భకుండునవిష్ణువైపుట్టి । బలినణచి వైకుచు ప్రబలంబు గాను
 అంతకన్యపునునను ఆనందమాయె । హాదేవసునుచు హరిదలచుచుండె
 అంతగుతుమాసంబు అది తికింపచ్చె । అది దిగర్భంబు నాశ్రిహరిజొచ్చె
 ప్రథమమాసంబు నాబడలి దేహంబు । రెండవమాసమున నెలతకళవప్ప
 మూడవమాసమున ముద్గయుయొండె । నాలుగవమాసమున నరరూపమాయె
 అయిదవమాసమున ఆవయవపూర్తి । ఆరవమాసమున ఆయుస్సు పోసె
 యేడవమాసమున కేశములు కలిగె । యొనిమిదో నెలనుకన్యత్వైకర్భంబు
 తొమ్మిదో మాసమున వికసిం చె నాచి । ప్రసూతకాలమున నిణతికినివోచె
 బ్రహ్మేంద్రుడు యిట్లు బ్రస్తుతిసేయ । తుంబురువారదు యగానంబుసేయ
 రంభయూర్వశి మేనకలు నాట్యమాడ । దశదిక్కులకాంతి దీక్షతో విలగ
 కోటి సూర్యులకాంతి తేజంబునొంద । ముక్కొటి దేవతలు మునియు మహాద
 భాద్రపదమాసమునకు క్ల పక్షమున । శ్రవణద్వాదశి నాడుదివ్యదినమందు
 అనురమధ్యాహ్ననపువమ కుంబునందు । కొనురొప్పకన్యపుని అది తిగర్భమున
 అనురులకుతమ్ముడయి అది తికుదయించె । దేవుడువయించ గాదివసుండు భేర్లు
 ధిమ్ముధిమ్మున హ్రీ నానాకాళనుండు । దేవతలు పుష్పకర్ణ మునుకురిపించె
 భానులేబానికన్న ప్రభగలిగి నెలగ । పరమాత్ముడప్పుడు బాలరూపముతో
 తనయోడుకలిగెననికళ్యోక బ్రహ్మ । పుత్రోత్పన్నుడచ్చయెల్లభూసురుల
 దశదినలంబులు వారు గడిపిన వినుక । నామకరణము జేసె నామసుండనుచు
 కుక్లపక్షము పెరుగుపొముని పగది । అభివృద్ధిపొందెను ఆపరాత్పరుడు

అందంపుటడుగులన్ని పాదములు । చేనొప్పుచుండేటిజానలుకురులు
 పొన్నకాయలబోలుచిన్నిపిరుదులును । అరటియాకులబోలునీయరీశాళ్ళు
 అదిలిజేసినతపసుఆధికిఫలమయె । పంచశర్వములుబాగుగారాగా
 పొందుమిరగిబృహస్పతినిబిల్పించి । అత్తరభ్యాసంబునుతునికజేసి
 ఉపనయమానుజేసించినవడుగునకు । వేదకాస్త్రంబులువేడ్కతోజెప్పె
 అరునయియారవిద్యలుఅన్ని నేర్వంగ । బహుదిరుదులబ్రహ్మతులసేయ
 బహ్మపశేశంబుబృహస్పతిజేసె । పసిడిమాంజీగోచిపతకంబుగట్టె
 పొసగంగడల్లరజంధ్యాలవేసె । తిరుమణిజంఠెంబునదుటతలకంబు
 తీర్చితోడుకుచ్చినదితిదగరకు । భవతిక్కితొండేహిఅనినుతుడుఉడుగ
 అంతినుతునకబెట్టెఅన్యతిభిక్షంబు । సావిత్రితాయెచ్చెనురలభిక్షంబు
 గాయత్రితాయెచ్చెమూడవసారి । క్రిష్ణాతాయెచ్చెసిరిసంపదలను
 సురవ్యతాయెచ్చెనకలవిద్యలను । శ్రీపుటావ్యతియెచ్చెతేడస్సుబలము
 బ్రహ్మాండగిరుదుల ఆసురలమునలు । భక్తితపతేజస్సుయెచ్చెరందరను
 అంతితిలకంబునవయినవయమున । కెన్నడోకిచ్చిబాహ్యణవేషమునను
 విశ్రాంతియొచ్చుటకగుచున్నారొ । వచ్చెదకిచ్చుటయెచ్చెయునుమిర
 ఆయిననాకునదానవొందాశకిలిగె । అందరమగూడిజలినదుగుదామనుచు
 శ్రీశల్లభుడలొకస్థితిక్షుకడు । భావజగురదగురద్యలొలనుడు
 యేతెంచెయవిద్యలంబుములగూడి । రాక్షసరాజగుజలిచక్రివర్తి
 ఆమరావతీపురంతా నేలుచుండు । సురలనుమనభూసురలపొగడగ
 చెలువొందయొగంబునేయంగదలచి । పట్టణప్రాంతనదీతీరంబునందు
 నాలుగుయోజనాలొపొడిచెయినయట్టి । రెండయోజనములకెడల్పుగల
 చతురముఖములతోనుకాలవేయించి । హోమగండెంబులేయూగస్తంభములు
 ఉపయోగపాత్రలహోవద్రావములు । అపరిమితంబుగాఅందుసమకూర్చి
 పణతియొతానునబ్రహ్మరథమెక్కి । భేరీమృదంగముశంఖములుమ్రోయ
 కాలప్రకళమైకెన్నొందికెలగ । జనకునికడకేగివామనుండంత
 తండ్రితోలిగబల్కితాపపాలెము । యేదానదిడుగనబలియింటికేగి
 అనుమదుపల్కులుఅలిపితిరిగి । కటకటలొకకర్తయయితాను
 శివిష్ణువైజ్ఞాంతిరీలుజరిపి । మాయకల్పనగానునన్నదుగుచుండె
 నాయతరమద్దళక్రికానీపు । నగరులపొధములనవరత్నములు
 గజములుఆశ్వములుకేశురాజ్యములు । కోరికెప్పుధ్యిమూడడుగులదుగుమి
 బలెనికొరమునీకభయమేమిలేదు । అంతెచాలనుపనకువార్పంబుకుమ్మి
 కంఠలమయేవికరించెకుండ । మఠినంబుననుంటెమంచిదిపుత్ర

అనినీదొంగి ఆనడుగటుచనియె । గొడుగుజండ్యము చేతనుపూచకొల
 చిన్ని నుడు కూగోచిరుసిబొట్టునుచుట । చిటిచిట్టిఅడుగులతో క్రీకృష్ణమూర్తి
 ఘుక్కుఘుక్కునపాదగజ్జెలలుచూచెను । వామనుడువేచే నెరాజకాలకును
 రాక్షసులగుబలిచక్కరి । చెరిగిపూర్వన్నాదునింహాసనమున
 సమస్తదేవతాసప్తమహాగుణులు । బ్రహ్మగురులుఅష్టవసువులును
 గరుడంధర్వులుఅపరశ్రీలు । కొలువుననుండికొమరోస్సగాను
 వచ్చినపరమాత్మువారెల్లజూచి । సాష్టాంగదండంబునరగుననుజేసి
 అర్ఘ్యసాద్యునిచ్చిఆనందిచ్చి । శంకరుడొవిష్ణువో వాయుదేవుడో
 ఇంద్రుడోచంద్రుడోయాకుచేరుండో । యజ్ఞనారాయణుడోవేంచేననుచు
 చెరిగిపూజలుచేసిబ్రతులించిరి । యిచ్చెమంత్రోక్షతలారాక్షసేకునకు
 మేలిమితోఅక్షంతలుకరకుండుదాల్చి । దేవదేవునిచేతదీవనలుగొనెను
 ఓరాజదేవేంద్రోఓక్తిపాంద్ర । పరమధార్మికుడవనిప్రజలుచెప్పంగ
 అష్టదిక్కులక్రివిఃసిల్లుచుండ । వేదవిపులసేనుబాలుండవగుట
 దానంబునిన్నుమగనప్తినిచ్చటికి । వినియురాక్షసరాజునదులతోబలిక
 బాలుడవుజూడబుద్ధులు పెక్కునీకు । తల్లెవరుతండ్రోవరుపూరేదితెల్పు
 నీపేరుయెవరోననిచుమాగాదెల్పు । అనగనాహరినవ్విసురరాజుతోను
 పెక్కుదేశంబులుఒక్కలోకంబు । నిక్కముగనేనుండువిర్రులధూమి
 ధూమిఆకాశంబునాకుతలివండి । చుట్టాలుబంధువులుపృథ్విలోలేరు
 వొరులునాకుగాగు నేకొరులకోడు । కరధియందువనుండు చోటెందులేదు
 దళదిక్కులానుండు తరముగాకుండ । విశదంబుగానన్న వివరింపలేరు
 కనిచూచినాఘనులెవ్వరులేరు । కనుపిస్తూనానిజము ఘనముగానీకు
 మనుజుకూర్మోనిగాను మది నెంచవలగు । తత్త్వమార్గంబెల్లదనుజపతివెలసి
 మందరగిరిధరుడో మధుసూదనుండో । కాకుంటెఒకచిన్నబాలునిలెను
 యీప్తికంబులుకోరయిట వచ్చువాడే । యిస్తుననిపునికిఅఖిలభాగ్యములు
 అనుచునుదిలోదలచి ఆనడుగుతలచి । దాననాడుగుమునీవు పారుదానునిక
 పృథివిమూడదుగులు దానమ్మయిమ్ము । తడవునేహగవలదు త్వరగానుబంపు
 అననినబాలుని యావనముకాచి । బారుడవుబాలుడవు కష్టమెరుగవుగ
 సతినుతసంపదలు నీవెరుగకయ్యె । ధూమలుపురములు కనకసౌధముల
 సింహాసనంబులూ గజఅశ్వములూ । యిన్నిసంపదలు ఇంటనిండియును
 కోరితిఒకవైరిదానంబుయిపుడు । మూడదులాధూమి నీకేమిచాలు
 సభవారునక్కరా ఓనిపర్చివరుడ । అనియిట్లుదనుజేకుదా సభలోనబల్కు
 చిరిసవునవును క్రివిష్ణుమూర్తి । అధికదానంబుడుగ ఇలపాటిగాదు

భూములు పురములు మేలందలములు । నవరత్న సామ్యము ధాన్యరాసులును
 నాకేమికోరగావు ఓయగురరాజ । నేనడిగినదిచాలు నాకనుయనపుడు
 వృద్ధివిమూడదుగులు దానంబు ఇమ్మి । ఇచ్చేటివాడనిన్నడుగ నేటికిని
 నేడంబులందున కాస్త్రంబులందు । తర్కమిమాంసల తగపరీక్షించు
 ఛప్పన్నవిద్యలు యెల్ల కాస్త్రములు । నేర్పితిమి ఒకటయినదిగ బడకుండ
 జగములోపలనుట్టి విప్రబృందమునకు । తడయక నేసిస్తు తగినపరీక్ష
 దానంబు నాకేమ్మ దనుకేంద్రమునన । సుగలగురునకు ఆకు కాచార్యుండు
 గుభలోకి రాగ రాజాతాజాచి । చేసెను వండంబు చేయ్యెత్తి ఆపుడు
 మొక్కులు గైకొని మునియుదీరించి । ఒదానవాళిక ఒధర్మరాజా.
 రాక్షసేశ్వరా ఓబలిచక్రవర్తి । నామాటనివ మునాకేనివాసా
 బాలుడు బ్రాహ్మణుడు బహుశంభ్రవాః । మాయలు మంత్రములు బహు నేర్పినాడు
 అదివిష్ణునాథుడవు తారయ్యారి । సత్వ మైసోనుకుని మర్చించినాడు
 కూర్మ మైకుధరమును కుదురుగానిల్చె । నిరహంసతారమై హిరణ్యాక్షుని జంపె
 నారసింహుండై ప్రహ్లాదుగాచె । వామనరూపమై విసుగజన్మించి
 నిశ్శువంచనజేయ యిటకొచ్చినాడు । పొట్టిపానిక కావపుట్టెడుబుద్ధి
 దిట్టతనమున వివి ఝడిపించివిడుపు । గట్టి గాయతనికొడుపులోపల
 గుట్టించెను మిబ్రహ్మచరపలబుద్ధులును । నినుబట్టి పాతాళమును బెట్టుటకును
 వామనుండైపుట్టె వనజనాథుండు । దానంబు ఆతని నీసి విన్వలదు
 వట్టి యుక్తులు కెప్పింపుమివాని । గట్టిగానీపాలి కాళికింక గుడు
 ఆచార్యుపలుకులు ఆరాజవియు । తపసితో యిట్లని తాజెప్పదొడగు
 వోదిపగిపుంగవా ఓమునిచంద్ర । నీవు కెప్పుడును హితము గావయ్య
 లోకాలకర్తగు శ్రీవిష్ణుమూర్తి । అదినారాయణుడు ఆఖిలరక్షకుడు
 తోరిదానంబుడుగ నేనిస్తునంటి । యచ్చట పాదముల మూడు ఆడుగులు
 సత్యంబు గాయ పినోతాప సేందుగింక । యిచ్చెదననివోప్పి మారుమాటాడ
 సత్యంబుగప్పి నేబల్కపాడగునే । నారాయణుడు క్రిందు నేనుమితాదు
 పారుచున్నట్ల ప్రబలదానంబు । శ్రీవిష్ణుకుని ద్వినిధిబొందెనను
 అనిపల్కరాజామాటాలించి । గురువు మెల్లగా వంచెనే మేడలోకి
 రత్నాలగడ్డ యురంగుగావేసి । ముద్దులబాలుని కూర్చుండబెట్టి
 గుభలోనంవరుమాడ సంతోషమునను । బంగారుపల్కెములో పాదుకలనుంచీ
 కనకకలకంబుతో వుడకంబుదెచ్చి । తనపరిచేరితో పరగనడ్డింప
 భక్తితో గలిగినా పార్థివోత్తముడు । కృష్ణార్జునుని నలుకుబల్కగను
 గుభవారునవికి సామాన్యుడనుచు । మాడకుగులాయిచ్చె దానకేశ్వరుడు

పుచ్చుకో నహరిపెరిగనాకాళిధి । అకాళిమొక అడుగుభూమియొక్కడుగు
 మూడవలడుగకీ చోటియ్యరజా । २ హ్లాదద్రుల దొల్లదేవతల
 మూర్త్యుల ద్రుల ఆప్తనవ పూస । సేభు కించయంబు సర్వంబుగూడ
 గరహాధర్వల రక్షితులవ నలు । దుఃఖిల తలెడిరి అనయవండు
 కాలాన్నిదర్శి మాయ దేగను । కృష్ణకృత శ్రీనరదక్షిణవోలెముడు
 బలియొసగి బలినినవిదనెన్ । ప్రసన్నుడున్నచ్చి వందనంజేసి
 శరణాశ్రయ నీకు వశధనిలన్బా । రక్షణేతునిలెల్ల యెగమెగలె
 అడనమటల ఎదర దీపా । కయమున్నెల్లవోజగధీశ
 మాధవమి ముదలతు వరలాననెపుడు । అనలగ బాలనమాటనినన్వ
 పరమాన్నుని నలుతోడెల్ల । పుష్పమి ముడదగులు దానబొంగి
 ఒక్కడగు మాచోటు ఎవ్వకన్నాడు । విధివశాధింత విశ్వంబు లోన
 తదియొటలెగిదింక సృష్టయెగడు । వారివలె అనలగురెంక రధివాని
 కాలనంకెనెనెడపా మలు । అనల్యకాం బాపుపాదమలు
 మున్నెగేగిడిగెన ముడుపాదమలు । నాలంపుతమియించి నన్నరక్షించి
 నాలనంచుమినలినాయతెత్తు । అనిలెల్లగా కనివ వనుండు
 మూడవపాదంక లింకెనెనెగ । మురయంచునానించె మురివైరయపుడు
 నురలమేలు మేలెనమానించెదరి । గంగఉదకంబులు కడువేగలెచ్చి
 విరికిగ మనలెల్ల అకీర్పదింక । పట్నలయతాగట్టై దేవేంద్రునికను
 ప్రహరదనీచి వారిట్లుబలిక । మిత తిబలియనీవ్వగకలోకముకు
 యేదాదికొకతూరి ముడుదనమలను । మాసన్నిధినియొడె వెలవిస్త్రీమయ్య
 అనిఎల్కివాననడు వైకుంఠపురిక । ప్రహరదోడుకొని తేంచేయగాను
 ఋషులతివ విడిదలకు తిర్లవెల్లిరి । లోకనాయకడగు శ్రీకృష్ణకథలు
 పాడలుగావించె ఎణతులకునెల్ల । అయ్యరాలోగ్యంబుఅభిలసంపదలు
 మానుగాపొందెదరు మహిలోనజనులు ।

34 లక్ష్మీదేవి సాగటాలాట.

శ్రీవేంకటేశుని చిత్రమునడలు । శ్రీలక్ష్మీనినే మనసునదలకు
 జేతులునుడుచుకు సరస్వతినిదాతు । వెనకోపర పాదములను మదిదలకు
 వీరభక్తవనిభక్తల్లారా । వాక్కుతో సరస్వతినేవల్లమూ
 జయతుజయతు శ్రీవేంకటేశుని । జయతూమమేల్సరినప్పామికి

పంచకరడ నీకేజయతు | పరగంగా మమ్మేలినిస్వామి
 గజ్జరూపున వెసబోయి | ముదముతో మూడిడుగులనడిగి
 బలికిశిరస్సున పొడములిడిన | పరమాత్మనీకేజయతు
 జనవనికూతురు జానకిదేవి | దేవాయాలు మిమ్మున బొగడ
 నిమగ్నమున పెండ్లిఅడిన | నీలవర్ణదా నీకేజయతు
 లలికాంతల ఆభిమానమున | ఘనముగమీరటు కొల్లలుగొంటిరి
 కలికావతారుడ మముకరుణించు | కలకలనవ్వుచు కమలనాభుండు
 అంబుజాక్షితో నిట్లనిబల్కె | పొడచిన పొద్దుబోవలెనను
 వేడుకకాదం బాదుదురమ్ము | అనుచును తననాథునిబిలువ
 వార్షించెనగా లక్ష్మీదేవి | గజవరదని కరములుబట్టి
 వగరాంగణపు నగరికిజనిరి | చతురంగపు కాలలలోను
 చిటిచాపలు శ్రీహస్తమునబరచిరి | దలఁడియంతరి సంతోషమున
 గూర్చుండిరిగా పరిపులమిద | వెండితో జేసిన సాగటాలేమొ
 వెన్నుదుతాను దెప్పించె | రత్నాలసాగటాలేమొ లక్ష్మీతెప్పించె
 బంగారుసాగటాలూరి పద్మనాభుడుబరిపించె |
 మందరపంచము నాదీయనుచును | మురియుచుశ్రీవిష్ణుడుబల్కె
 అతివతోను అడగవచ్చి | ఆధరణములు సామ్యులుబెట్టె
 నేర్పుతో మెలనూళ్ళుబెట్టె | మేలయినా పఠకంబుబెట్టె
 యారమునయ్యత్తిర జంధ్యంచేసే | మెలనూళ్ళు మ్రోయుచునుండే
 మోహనాకారునికపుడు | అతియగు దేవుండపుడు అందలుపాదములబెట్టె
 వక్షస్థలమునా వనమలా | అచ్యుతుడుతా ధరియించె
 చెక్కిటకుండలములు | ధగధగలాడుచును మెరయగను
 ధగధగలాడే ముత్యపుపోగులు | చెలువులను మెరయగాను
 ముద్దుముఖమున ముత్యపుతిరుమణి చక్కగతాను ధరియించె
 నెలవంకబోలు నెన్నుదురుమీదను | చంద్రవంకాతింకందీర్చి
 పిగిరిపించలలకూడాట్టి పీఠాంబరముపైనిగప్పె | వన్నెకాడేకల్కివిష్ణుండు
 వల్లెవాటాప్పగ వేసేతాను | సొక్కుచుసోలుచు వేణునాదం
 చక్కగానుహరియబట్టె | కన్నులుగీటుచు సన్నులజేయుచు
 సారథితాండవమాడుచును | గెవేంద్రాదీదేవతలెల్లా దేవదేవునిచూడవత్తురు
 అహ్మరుడుమొదలగు | హరిదాసులెల్లాగూడి
 భక్తితో భోగపొందులు | పద్మనాభుని చూడవత్తురు
 నాతులారా నాధునికొల్వకు | నవ్వుచురాచే కోమ్యులారా

యట్టిదేవునిచో మలుతంతా । ఆప్వదయిన జాచిరిమిరు
అంతటనూ అలక్ష్మీదేవి । ఆభరణములు సొమ్ములు పెట్టె
నేర్పుతో మొలనూర్చుబెట్టె । మేలయినా పరకంటెట్టె
పచ్చలకంపుల బన్నస్వరములు । మెడనిండా దిగవేసేచుచాలా
మన్ననియాకుచములనడుమను । చెన్నమరిన చంద్రహారంబెట్టె
రత్నాలుదాసిన రవికాదోడిగ । ఆభరణములు సొమ్ములుబెట్టె
నాతివాసికమ్మన ముక్కెరబెట్టె । నవరత్నములగీలించిన
పద్మాణం నడుముకుబెట్టె । సాదాభూషణాలువుంచె
పద్మనాభులదేవిగనుక । కంకణములునూటిగాజులుమారుగులయిన
కరములనుంచె । చక్కానగుసందటిదండలుబెట్టె
సర్వేశ్వరులదేవిగనుకా । సంపెంగలైలంకిరసునబెట్టికొప్పుదిద్దె
కొప్పుమిదరత్నాల । కొప్పుగొలుసులులక్ష్మీబెట్టె
ముద్దుచూపుమ్మనముత్యపుతిరునుణి । ముద్దులుగుల్కగతానుబెట్టె
చక్కానగునుడుటిమీసను । చంద్రానంకన తిలకందీర్చె
పణతీతనపాపిటయందున । బంగారంపుచామకమాంచె
కలితీతనకన్నులమీదను । నిగనిగకాటుక మెరయగను
యిర్గతీపంచా అదిచుక్కాపగదా । అచ్చరికఅచ్చోగ అతివారయనుచు
జవ్వనుచూ జాడనుచూ । సారికపలుమారు
బలువైనపందెములను । పద్మానాభులదేవీవేసి
అటలతోనారూ । పొద్దుబుచ్చుచుండగను
పాపకర్కుడు । పాండురాజులఘాతకుడు
ప్రజలదోహుడు దుక్కాపనుడు । ద్రౌపదివిపథలోన
వలువలిమ్మనివిప్పగాను । అన్ననీవేదిక్కు అనుచుఅద్రౌపదిఆపుడుబల్కి
ద్రౌపదిపంక్తులు కృష్ణునికంతో । నాదంపలెదినగాతచ్చె
అక్షయమనుచూపాచికలేయా । కొట్లపాడుగునా చీరలుపడెను
మేట్లకొలది రవికెలుపడెను । కట్టలేకను ద్రౌపదిదేవి
విప్పలేను దుక్కాపనుడు । స్వామిమహిమయిది యనిదలచి
ఇచ్చేటివాడు విక్రంబరుడండగ । విప్పగ నెవరిరతుయ్యా
చుక్కలపాడుగున రానులుచీరలు । చొక్కమైనరవికెలతోళ్ళు
కొలుపుకుటమాన కలవారెల్లా । పట్టుచీరలు బంగరురవికెలు
కట్టుకొనిరేసీరజాక్షులు । పంకాబనాభుండైన కృష్ణుడుపక్కనవై
నాభుడనీలూ నవ్వినవిధము । నాకెరిగించుమిక్కిలై

నీరజనాభుడనవ్వినవిధము । నీతితోడుక నెరిగింతూ
 కమలనాభుడనీతోడబొంకి పొదికవైచితి నా
 భువననాభుడనవ్వినవిధము । బొంకికనాతో నెరిగించు
 నాతీరూపులన్ని గాని । నాకూతగదనినవ్వితరా
 వనితాతవంతనచ్చినదాని । వలచుటతగదని నవ్వితరా
 పదహార్యేలుగుగువలగావల । పణితీతగదని నవ్వితరా
 గుక్కిణిమొవలగు పట్నపుడేవికి । పాంకముగావుపుడెచ్చిస్తే
 పంకాబాక్షి పత్తిభామ । పల్కనిఅందుగునవ్వితరా
 హరిమీగుఅచ్చటికేగి । ఆభామతోపండ్రిచ్చి
 శ్రీశృతోనేనృక్షముదెచ్చి । వేసినందుకునవ్వితరా
 యెల్లపగులలోకెక్కువైన । గుక్కిణికివరములి న్యూ
 పెక్కువిధములు సిగ్గుమునబొందిన । గుక్కునిలకు నవ్వితరా
 ద్రిమ్మరిగావపునీవుపతులను । దిట్టనయిచెట్టాబట్టి
 చెంగులిడ్డల చెలుముతో తెచ్చి । నీచందం గాదునుమ్మా
 హచ్చపునానీగులను । తచ్చననేయకువోరేష్ట
 తచ్చనగావపునీపూష్ట । హచ్చలుకాముః నేబుదువా
 యెన్ని నేర్చకుంటేరిపు । యిందులనెల్లచేపట్టి
 లోకములు అన్నీ పాడునబట్టి । మోరుగునా
 కారగుణులు చొరికినందులు । యెన్ని నేర్చెకోమియన్న
 అనూమాఅలక్ష్మీదేవి ఆచ్యతులను । దానుగనచ్చి
 చిరునవ్వులునవ్వుచును । మురయుమక్రికృష్ణునికొంచుబట్టె
 ముత్యాలహారం మెరయూ । మురహారుడుమదితితోనవ్వే
 పతికొంగుబట్టినవారికి । తప్పులుబేదాధరణిగొన
 నాకొంగుబడితేయాకు । నేరములు యేసుమునాగలనా
 నేడుగాదేవీకొంచుబట్టి । బహుగాకాలం ఆయేసేలక్ష్మీ
 తరుణీనాదిటికనాబట్టి । తరుణులచేతా పూజలుగొంటిని
 గోవిందూంకాక్షీవని । కోరికలన్నీ మడుగుదుమా
 పుగబోత్రములాచేసిగానిభూజనమెల్లా । వేసుకొంగురుచిక్కిరిసిచేతయనుచు
 చిరునవ్వులునవ్వుచును । పక్కనవారి చెక్కిలివొక్కి
 మురియుచుమురితను ముద్దివగా । నవ్వినపురుషుని బంటనబెనుదుర
 యెలోకమునందమునస్త్రీలు । నాతిగొనన్ను బందెనబెడితిని
 నేడునాకుకానుకచ్చు । నాతితోనేను నవ్వినవిధము

కోమలివీకరిగించెదనినవే । నాకశోదరిపరమపావనీ
 బహుపతిత్రా ద్రాపనిదేవి । రాకగభలానుండాగాను
 వరవద్రోహుడు దత్తాత్రేయడు । కలకవిష్ణుగా దశఖబోంది
 అపియముగా కలకవిష్ణుని । అద్రోహియ వానమ్మనదలచే
 అక్షయముగా కలకవిష్ణుడు । అనతికిచ్చినకైతిమి
 యింతేగాని ఇంతిరోనానై । నె. ములెంకగారిగువానీకు
 నుఖముగానుపోదముననుము । అంతిపురమునకనుచులేచెఅనిలమ్మీ
 శ్రీస్థామ రిపరహంతోపముగానుండి । యిపాటపాడినవిన్నాడుతులక
 సంపదలను అప్తసంపదలగిలి । యిప్తసంపదలగిలి
 పరమాత్ముడైభోగమ్యుఁజతులు । యెవ్వరపాడినవిన్నా
 యవాపరసౌఖ్యంకృష్ణుండిచ్చు । అధచరితుడు శ్రీకృష్ణుడు

35 య శోద కొంగపాట.

శిష్యక్రితీ శ్రీపురపాత్రమా । శ్రీనారసింహయశ్రీకూర్మనాథా
 శ్రీధరాశ్రీశ్రీ శ్రీవాసుదేవరా । బాలముద్గలఃట్టికత్తోదలతు
 నాశేర్మిషిధమనా నిన్నుసుతియింతూ । వినరయ్యగోపాల లీలనగాను
 మొలనూళ్ళమౌగినా ముద్దుపాడుడు । తల్లికొంగకైమపెయ్యలావిష్టదు
 మొడిపులామేపుతూ యశోదఅన్నరాకుమి । కొంగగడ్డా
 యేలవచ్చేపుకృష్ణ పాలిడివచ్చెదను । పంజరరాకరాపరమపురపా
 పాలిచ్చిదాడిచే నిన్నిచ్చివచ్చేను । కెన్నడరాకమీ కెనువెంటమా
 తాపంపగాదలతు కరణాకరినిన్ను । రాకమీనావెంటరామచంద్రా
 అచ్యుతామందలపి వచ్చినాబాలరను । కొంగయెత్తుకుపోయెరా
 నిన్ననుమందలొ యద్ధరిబాలర । యెత్తుకుపోయెను గోవులానడిగిచూడు
 అనగవివికృష్ణవ్య తనతల్లికట్టెను । కొంగనగయెట్టిదోగోపిదేవి
 మత్స్యవత రమెమచ్చుపోమకదుగించి । తెచ్చియావేదములుబ్రహ్మకీర్చిత
 అర్థిలోలకొంగ అనగవిసను ।
 కూర్మావతరమునకొండపీపునమోసి । దండిగాఅమృతముతరచియిచ్చితిగాని
 కొంగబాదాయెరుగననే ।
 పరహంత రమునవోడికొమ్ముదాల్చి ధరణీస్రచ్చినహీరణ్యాక్షుఁజపితిగాని
 కొంగబాదాయెరుగననే ।
 పరసింహంత రమున ప్రహ్లాదునిగాంచి । కళ్ళపుఁజపితిగాని శేకొంగనరుగ

వామవావతారమున బలిని మూడడుగులడిగి | త్రిభువనమాక్రమించితిగాని
గోపిదేవి నేను కొంగనెరుగ |

పరకురామవతారమున వసుధరాజులనెల్ల | యరవైయొకమారుబరిమార్చి
పుధివియేలితిగాని గోపిదేవి నేను | కొంగజూడా

శ్రీరామవతారమున నీరులు అనుభవించి | దురాత్మురావనుడ్యైచియేలితిగాని
గోపిదేవి నేను కొంగనెరుగ |

బలరామవతారమున పువమినాగటి నెత్తి |

ప్రూరదైత్యులదునిమిధరజియేలితిగాని | గోపిదేవి నేను కొంగనెరుగ
బుద్ధావతారమున ముద్దులుజూపించి | గొల్లమద్దియలతో ఆటలాడితిగాని
గోపిదేవి నేను కొంగనెరుగ

విల్లునువిరచితిని మల్లాలజంపితి | రణయుద్ధములోనకంఠుజంపి
కాళంగినుడుగొచ్చి కలికినాగులయొక్కి | కన్నులావిషములుపిక్కటిలగా
పడగమీడపాదాలు పరగమోపియునేను | తాంబవంచేసితి తరుణిఆవుడు
కొంగయెట్టిదోయెరుగ గోపిదేవి

యేడుసముద్రమృతా యేకమయిపారగా | ఆక్కడాతనురియాశమీడ
వటప్రతాపియై బన్దించితిగాని | మగువలోకొంగ నేనేరుగన్ము
నన్ను వెరపించేవు నలినాక్షి కొంగనును | కొంగజూప వెత్తల్లి కొంగజూపు
అనినోరు దెరవగా ఆభలబ్రహ్మాండములు | తనయునికుమారినిండియుండెను
పాశేటికాల్వలు పర్వతమృతలుచెట్లు | పాశాళములు పెక్కు బ్రహ్మాండములు
చంద్రసూర్యులంపై పాగరమ్ములును | త్రిభువనంబులుజూచియాదుకోదా
భునుందివెరచియు తననుతునకిట్టెను |

నామన్ననీమహిమ బ్రహ్మయలెరుగరు | వెన్నుదానిన్ను నేకన్నబలిమి
కొంగంటె వెరతుకనిమరచిపల్కితిగాని | మురవైరిమూయుమిమ్రమొక్కదాను
తనతల్లి వెరచుటకు తననోరుమానుకొని | మందలనుగొంపో వెనుకవనన్ను
అనిపలుకమాటలకువద్దుక్రిష్ణమృతద్దుపురుషోత్తమావద్దవద్దనతల్లిమర్చిచెప్ప
మాగుడక్రిష్ణమృతమయ్యలలోవుంచి | భమిసేపుమృతలచేరుపరగబట్టి
జోజోమత్సాన్యవ జోజోమార్కావ | జోజోఆమృతా జోఆవంతా
కంఠుచక్రీధరా అనియిట్లుయశోద | అంకించిపాడగా ఆతివలొచ్చి
పెరుగుడు పెరుగిడి యరుగిళ్ళకుపోయినాను | తరికడవతాపెరుగుతాగిపోయె
అనియిట్లుయశోద అంకించిపాడగ | పొరుగింటివనితతాబోరునవచ్చి
పాలిడిపాలిడి యరుగిళ్ళకుపోయినాను | యీడముంతలపాలుతాగిపోయె

యేమి నేయదుమన్య యచ్చటికిబోడుము । పండుంశేరికిపున్న కెన్నది నెను
అంతట ఒకచెలియ అతివేగిరింపచ్చి । చెప్పకుడిగోపదేవి కెనినెట్టదుగా
మనమెంతపించినా మధవునిచెరియలు । పానుపేరదమ్మగోపదేవి
పోదాముందరమ్మ ఆపామితోనునకు । రారాపులేలయికి వనయశ్శకు
యీరీరుజలజాతులందరునుజెప్పగా । వినిగోపదేవినాకొడుకుముచ్చెనెదరా
వారిజాతులార మీయిశ్శగలమంచి । నెయిపెద్దులుబోసిబాలు పెంచు
కడుమంచదాదులను అచ్చుతులకు । కాపుంచగొల్లకజనెను గోపదేవి
తమతల్లితోపలు తనయుడుగురెరిగి । వారికంటెనుమందుతానబోయి
యేయిల్లుజూచిన పాయిసపుకడనెలా । యేయిల్లుజూచినా పాలునెయ్యి
యేయిల్లుజూచినా పెరుగులూమిగడలు । వెన్నజాట్లతోను నిండియుండె
ఈరీతిగానుండి గోపదేవిమూర్ఛిల్లి । గొల్లవాడలుదిరిగెను
గలకుంభములన్ని కలకలన్నియనిండె । దండిక్షీరములతోను
కలకతో ఒకవనిత జలకంబుచేబూని । యశోదకాశ్మకడుగుటక్కినగా
కలకలానిరంత ధీరంబులయిపోయి । సిగ్గుపడియాచేడె కిరనువంచె
కెన్నదిన్నగుదులూ కేక్కుజాపారమ్మ । పాట్లాగినదుర్లలాజాడలేవే
యేపాలుయే నెయ్యి యేర్పడకదిన్నాడు । నాకొడుకుముచ్చెనైనెచ్చెదను
నీకొడుకుముచ్చగాడచ్చుతుల యోగ్యుడూ । ముచ్చులముమేనువీముగుదలనీ
కాంతలంతాగూడి కట్నాలయిచ్చిరీ । వశ్శినగరిజనెను గోపదేవి
పులికాలుపులిరతు పాంబ్రాజిగుగ్గిలం । అగడధూపములచే దృష్టిదీసి
ముద్దాడిపాలిచ్చి సతులచేరికినింప । గొల్లచేడియరెల్ల మాద్దుగొనిరీ
అతిత్యవారమున అష్టమిదినవందు । బాయకను ఈపాటపాడినావిన్నా
భక్తిముక్తులుగల్గు పరమాములుగల్గును । పాటనెప్పుడుమీరుబాయకండి

36 సీతాదేవి వామనగుంటాలాట.

వామనగుంటాలాడుదామ వనితజానకి ।
పామజవరదారావయ్య నాస్వామిరాఘవా ।
మూర్తాలవామనగుంటాల పీటలుంచుకూని ।
మూగుదనీత మనమిద్దరమాడుదామటె ।
వజ్రాలవామనగుంటాల పీటలుంచుకూని ।
వనితమనమిద్దరమాడుదామటె ।
శింశులావామనగుంటాల పీటలుంచుకూని ।

సాంపుతోమనమిద్దర మాడుదామటే ।
 రత్నాలవామనగుంటాల పీటలుంచుకొని ।
 రమణీసీతామనమిద్దర మాడుదామటే ।
 పచ్చాలవామనగుంటాల పీటలుంచుకొని ।
 పణతీపనమిద్దర మాడుదామటే ।
 వీలాలవామనగుంటాల పీటలుంచుకొని ।
 వీలవేణి మనమాడుదామటే ।
 రాముడుకదలెను రత్నంపుచవికెడు రమణీసీతన గూడుకొని ।
 కర్ణకుండలములు కదులుచుండగాను కాకున్ఫలకుడాడెను ।
 పచ్చలబావిలిలుగదల పణతీజానకియాడెను ।
 రెంచాముమంచాము అవులనూ నీతిదీసెను ।
 పసిడిదబ్బీలన్ని పందెములుగల్గి పరమాత్ముడేదీసెను ।
 చిన్నబోనుయెలనీవు చెలియజానకీ ।
 విభుడుయశ్యమన్న నందాలన్ని తానేదీసెను ।
 అఖిలబ్రహ్మాండములే అటపీటములూ ।
 పలుధర్మములచేత ప్రజలరక్షించూటే పసిడిదబ్బులూ ।
 సఖయనీతో అటనేడుసంభ్రమామౌనే ।
 అటచాలానికనూచెలియ పీటగట్టుమి ।
 పీటగట్టుమనిబాంక పారిపోదురా ।
 అటకరువైవేలయివ్వవలె కలిగున్నవోలిఃట్టక ఆడుగుదాటికదలనివ్వనూ ।
 నిలువునిలువుమనుచు నీతలజ్ఞ చేసెనూ ।
 స్వామిపైబోణిఅయిన పట్టుకుఆసెను ।
 పుడమిలోనెవరయినా అటవోడితె ।
 కాసువీసమిత్తురుగాని వేలయిత్తురా ।
 నేనుగలిచినా వోడినానీసామ్మగాదటే ।
 వీవుగలిచితేను నాసామ్మగాదటే ।
 భరతలక్ష్మణులువింటె నిన్నుగలికేతురే ।
 నావారంతావింటే నవ్వుకొందురే ।
 నాలుచాలుస ఖియ బాణవందురే ।
 బొడ్డనేర్పరిపందురే ।
 అయితేనీతానాచేతిలో యేమివున్నదే ।
 ముప్పదివేలాదిమూర్త్యులపరకామ ముగుడపుచ్చుకో ।

పదిశేళ్ళనున్నవి బంగారుబటుపూలు పణిపుచ్చుకో ।
 చంద్రాకాంతూలదీప్తి శోభిల్లుచున్నట్టి కిరీటమున్నదిపుచ్చుకో ।
 మామగారునాగవల్లినా కీర్చిన శుద్ధికయ్యున్నదిపుచ్చుకో ।
 పడకటింటిలోన పదిలక్షలూజేయుపానుపున్నదిపుచ్చుకో ।
 అయితేసీతానాచేతిలోను యింకాయేమియున్నదే ।
 శోసలరాజ్యామంతా శోమతియున్నది యేలుకోగజే
 గొల్లదాన్ని కాసుస్వామి పల్లెకేగిచల్లెఆమ్మను ।
 అయితేసీతానాచేతిలో నింకానేమియున్నదే ।
 యేనుగులుగుర్రములు హెచ్చుంపలములున్నదే ।
 పురుషరాజపునీవు భూమికుడవుగనుక యెక్కుటకునీకడగుగాని ।
 యాచక్కిట్లునాకేలజెప్పేరు యికమిరుస్వామిరాఘవా ।
 నవ్వుకొనుచు నీతలేచిపోయెను ।
 ఆటగంటం స్వామిచేతికిచ్చిరి ।
 చైత్రశుద్ధవసమివాడు ఓడినందుకూ ।
 చిల్లరనగలన్నీదీనీ నీతవోలియిచ్చెను ।
 అరువైతేలుకాంతకు ఆరణమిచ్చెను ।
 నవ్వుకొనుచునీతరాసు నూనెకేగమా ।
 కాసల్యాదిఆత్మలంత చూచినవ్విరి ।
 భూపుత్రిమీదంపతులలా ఎవగుగల్గిరి ।
 రమణిసీవువోడినాన చంద్రుడోడనా ।
 మీకొడుకుగడుగుగనుక డిబ్బిచీనెను ।
 కాసుకలందియపుడు మీకు తెచ్చియిచ్చును ।
 మూలవియ్యకరకీర్తియూర్విశమగులందగు మాచానతోడు ।
 గెల్వలన్ని విన్నవించుచు ।
 అనగచిరునవ్వువవ్వి బావజోడి పదిశేకట్నమిచ్చెను ।
 భరతశత్రుఘ్నులంత పణినివిరిమాసిందిరి
 అనుచువలపకులుకలిసి అధికసంతోషమువసుండిరి ।
 పుడమిలో ఈపాటబాదిన పుణ్యకాంతిలు ।
 సీతారాములవలెనుగూడి వర్ణిల్లుచుందురు॥

37 శివుడు పాలారగించుట.

మహాదేవుడను పేరశివభక్తుడొకడు । ఉదయానపారుగూర కేతెందదలచి
 పిలచెనుతనముద్దుపట్టిదగ్గరకు । పొగుగూరుకేబోయి పొలతి నేవత్తూ
 మాయమృమాతల్లి మచిట్టిబొమ్మ । మీగొమ్మలకు నెల్ల పొత్తికలు దెస్తు
 కొమ్మపారుగిళ్ళకు పోబోతునుమ్మి । బాలతోగూడి కయ్యలుదేకు
 పూనినమావ్రేతం తడబడికుండ । గుడికేగినిత్యమ్ము కుంచెదుపాలు
 అనుదినంకంభునకు నైవేద్యమిమ్ము । అనివిన్నవించియు జననిజనకుండు
 తల్లి వెళ్ళంగాను తరలాయతాక్షి । కాళ్ళునుఖమునుగడిగి స్నానంబుజేసి
 లేచిశివుమెతాను లేగనువిడిచి । గోక్షరములన్ని మరగంగగాచి
 కొలిచికుంచెదుపాలు కొలలొనుబోసి । కొలచేబూని శివుద్వారంబుకొచ్చి
 పాలకొలకెపుని ముందరబెట్టి । ఆరగించుమిదేవ హరహరయనిన
 ఆరగించుహడుగురుగుననుదాగ । మరివచ్చిచూచి నామతరిగ్గకుండె
 క్షీరంబుచేకొనవు యేలసర్వక । త్రాగుటకుచాలవాకాగనులేదా
 కాటనబోయెనా మీగడలేదా । పాచెనగలిసెనాపరమాత్మ దెలుపు
 కొలవెలితాయెనాకుంచెమారేవ । పుట్టిమిదటికలోపున్నది నెయ్యి
 అదిఅయినవడ్డింతు నీవారగించు । చిన్నటునుమిదను ఆరినెలున్నదిగ
 అదిఅయినవడ్డింతు నీవారగించు । పినభద్రుడుకాతరజేకులలోను
 పాయసంబెట్టింతుబంగారుతండ్రి । చోలేశ్వరునిపెళ్ళి చూడబోతాము
 పాలారగింపుమి ఓపరబ్రహ్మ । యెన్నివిధములయేదిన యేలదయరాదు
 కటకటవాపోయికన్నీరునించి । దిగులుపడిగరగూలి మూర్ఖులునొంద
 కాలుచేరులుకొట్టి కలువరంబొంది । తెప్పిలితెలిసితాచప్పుననులేచి
 భుజయించుమని తెల్విగుడ్లెర్రజేసి । యీపాలుతాగనని మావారువెంటె
 చంపుదురుయికనన్ను సందేహమేల । యెప్పటికైనాముప్పుతప్పునును
 యిచ్చటశివుమాత్యయపుడుజరుపుడును । అనియాడుచెలిపల్కులాలించిగారి
 కటకటశివుమాత్య నునేలేలనయ్య । పాలారగించుమాపరమేశ్వరుండ
 బాంధక్రికెమెచ్చి ఆసాంబశివును । కొలతోపాలెత్తి తానారగించె
 నన్నింతజేచిలిచి చిన్నదాన్నగుట । కరకంకయ్యామాట గైకొనకున్నా
 కొట్టుదునాచేరి కుంచెకొలతోను । అనిబల్కిఆకనన్య యిల్లుచేరంగా
 వూరికిబోయినాతల్లి దండ్రాల్లు । యెదురుగావచ్చినా చిడ్డనుకాచి
 యెదుండిన నీవి యెలనాగతెల్పా । బాలయొక్కదాడి ఆడిననీవి
 మీరుచెప్పినట్టు శివునికేపాలు । ఆరగింపుచేసి అమ్మయివుడొ నీ

ఈశ్వరుడుయొక్క పాల్గొనునట్లు । కక్కకుబోసితివో కులశేసితివో
అడేటిబాలలకు బోసివచ్చితివో । కేపయనచూతము యాకన్యవహిమ
అనితలపోయెను తెల్లవారంగ । మరునాడుతాతేచి శివభక్తుడంత
గోక్షీరములుగాచి కొప్పెరలబోసి । బోరుననవశ్యపు ద్వారంబుజొచ్చి
తెచ్చినఅశోల శివసన్నిధించి । ఆరగించుమిదేవ మరమరాయనగ
చిరుతబోయామరని సన్నిధినినిచ్చె । ఆరగించుటలేదు ఆసాంబమూర్తి
ముక్కంటిఒల్లడే ముద్దుగుమ్మా । లింగమూర్తియు ఆరగించడిప్పుడూ
ఓబాలయెన్నటికి వల్లడేపాలు । పొట్టజీలునిన్ను పొడుతునయంచు
శిశువుననుతిసపుడ శిక్షలేయంగ । మాశివశంకా మరమరాయనుచు
బాలస్థరించెనుకైలాసంబు । పార్వతీపతితన వక్త్రంబుతెరిచి
కన్యసభక్షించె పడవీరతోడ । కూతురుమహత్యైంబు జూచినకండండు
అధికదుఃఖముతోడ సతినిదెచ్చె । అతిశోకమునతల్లి మాడలుచువచ్చి
కూతురుగుణములు మఱినిదలచిసి । చిత్తమ్ముఅంతను శ్రువిశ్రేనుంచి
చక్కభరులకుతన చెయ్యిక్రమిక్రె । బొమ్మలవాడలే నామద్దుగుమ్మ
చెంగునారావమ్మ ఓకలాకంతి । గుజ్జనగూడువందు చెలలతోగూడి
నీవాడుబొమ్మలు యెవ్వరికిను । పసిపుత్రబాలాది బలగంబునీవు
వినువిడచిమేమెట్లు తీవించగలము । సుతకుమకైవల్య పదవిచేకూడె
అనుచుశోకించి దంపతులుయేగ । యీపాలమంజరి పాడినావిన్నా
పంచపక్కంబుల పకనిజేసిననూ । కైలాసవాసులయి ఘనముగానుందు
శంకరానీపాద సన్నిధినిజేర్చు । జనులనందటికేలు జనలోకంబంద్రు॥

38 శకుంతల సీమంతము.

దవ్యంతునిరాణికిని । దోయజగంధి శకుంతలకు
గర్భపుటన్నెలు గలిగినతోనే । కాంతకపాచ్చెను కాంతులచాలా
అన్నమయించుకొనినదూ । అలివలమరనదు కోకిలస్వరముకదెదరు
కోవలి కోరునఫలపు । ఆశ్రవవాసులగనదలసింపదుతానతిరగము
చింతిగురులనగోరు । చెమటులనటగనబోదు
పుల్లటిఫలములుగోరు । ఒల్లదునడువనూతి
ఓకిలింకలతిఘనమయెను । ఓర్పులకడనాయెను
పతికబట్టెకెత్తుగదెట్టి । పలుమారుపవళించు
చిక్కనికంకముకన్నంతయె । నడుమలావుగా నాతికయమర

ముఖముకెల్ల నై ముదితకయ్యెప్పె । నింతియరంబులు నింపుగపెరిగే
 అచందముగనిచెలులూ । అయింతికితామిట్లనిరి
 అన్నముతిసవిందుచుండె । ఆకలితోనినల్కొనవు
 కోకిలస్వరముకెడెదచెదవు । కోరుద మెప్పుడునుపులుసు
 అశ్రువావాగులులగనవు । అసింఛపునతిరగము
 ఓకిలింతలతిఘనమాయె । ఓపికలేకనుపోయె
 బట్టలునెత్తుగబడచి । పన్నులింతలతిఘనమాయె
 గర్భచిహ్నములివిగావా । కామినిదాచెదవేలా
 చెప్పెదమిట్టడెదెరియా । చెలగుచునాకణ్వనకు
 అనుచుసతులునపహస్యములాటె । అతివకుతామసమెచ్చె
 బొబ్బరిరొట్టెలుగోరే । చాలతులుతెచ్చిరిచాలా
 నివ్వరివేలాలడుగా । నింతులవేసిరివేగ
 ఉచలియ్యమునుగోరా । ఉవిదలుతెచ్చిరిచాలా
 కందవడిచుములుగోరా । కాంతలువేసిరివేగ
 పుల్లరేగులనుగోరు । పూచేనియలగనబోదు
 యెండకాకలకుయింతి । నడలుటగనపూబంతి
 తల్లికితెప్పదమనుచూ । తక్షణమెగొతమిడకేగి
 చేదెగుణంబులుతెప్పి । నెరపునుసరిసీమంతము
 రాజావటకైవిచ్చి । రమణితోగలసిననాడె
 గర్భమునిలచెను నుతకు । కబురంపుముముషిసతుల
 అనవినిగొతమితేగా । అతివనుజాచెనువేరిమా
 హర్షమొందుచునుచాలా । అతివకుజేసెనుసేవ
 అనురించెనుపండకూ । తరులఫలంబులుగోసి
 తరుణికియిచ్చెనుచాలా । చందనతరుణిడకేగి
 గంధపుచ్చెక్కలుదాతెచ్చి । బండరాళ్ళపైరాచి
 భూమినిదీసెను గంధంబు ।
 అడవిపువ్వులనుదెచ్చి । అతివకుదువ్వరితఅను
 గోరొజవములదెచ్చి । గొబ్బుననుంచెనుదుట
 పర్లకాలయందంతి । పడతలుతెట్టిరిముగ్గులను
 మామిడాకులనుదెచ్చి । మగువలుగట్టిరితోణము
 గొతమియందరకపుడు । కపురుబంకెనురమ్మనుచు
 సీమంతంబునుచేయ । చేరిరిచెలులాతోట

శ్రీమతోయొకసత్యపుడు । బెట్టెను బేలపువుండలను
 ఇంతిక్కొకసత్యపుడు ।
 ఇచ్చెనునివ్వరిమటుకులను । నాతిక్కొకసత్యచట
 నయముగ బెట్టెనుదుంపలను । కాకుంతలకొకకాంతి
 కాకంబులుదినిపించె । పృథ్విదిగెడుయూచతికి
 పుట్టెనుపట్టపురాజునుచు । మంచిముహూతకామనందు
 మగువనుకూర్చిబెట్టి । ఇంపుగపాడుచునకులు
 ఇచ్చిరిమంగళహారతులు॥

39 శ్రీ కన్యకామ్మవారి పాట.

శ్రీరాములకు మొక్కి నీరకును మొక్కి ।
 గణనాధునకు మొక్కి కరకంతు మొక్కి
 ముసులతో నూతుండు మునుకెప్పినట్లు । కన్యకాదరితంబు కరమొప్పుచుండ
 చెప్పెనవినుడిమిచి త్రంబులలర । కివుడుసార్యతిపెండ్లితేనుకువచ్చి
 కయిలాసగిరియందుకరమొప్పుచుండ । కొలువుహటమనందు కూర్చున్నవేళ
 కరమొప్పునురలెల్లకానుకలొసంగ ధనధునిజాచియా తరుణేందుధరుడు
 దివినుండేవచ్చి యాదేవతలంత । కానుకలనుచున కర్పించుచుండ
 భూలోకవాసులు కానుకలుచునకు । తేకున్న హేనువదల్చుచునియడుగ
 తారకాసురభీతిరలిదిక్కులకు । పారిరిజ్ఞాచురైక్యులులే
 కానుకలురాకుండ గౌరీకయనగ । నీకుండుధనదుతో నిట్లనిపలికె
 వాణిజ్యగోపరిపాలనాదులను । వ్యవహారములనిచ్చి యవవినురాని
 గంధర్వవరలచేగనిరికాపములు । అడిచుడిగెరిగి కళాంకధరుండు
 వైక్యులభూలోకవాసులజేసి । ధనకనకాదులు దద్దయజొసగి
 వస్తువాహనధాన్య బహుమతిజొసగి । రత్నపరిమెకాదివృజ్జలజొసగి
 క్రయవికరీయంబులనయబుద్ధిజొసగి । రమ్యనగానందరాద్యలాంచి
 రక్షించుచుమాదేవయక్షరాజ్యిత్ర । యనికంఠనివేడ నభయంజొసంగి
 అతిసంతోషముననుండుడనకంభుడనియె । మరికొంతకాలంబు జరిగినవెనుక
 వైక్యులకివద్యాధపాలకులయ్యుండ । వానినిరగను దూర్వాసమునివచ్చి
 హరునిదర్శించుచోనాటంకపరువ । కొపంబుచేగొప్ప కాపంబొసంగ
 హరుడుమునీందునికాసనంబిచ్చి । కొపంబువారింబిహర్చుండబెట్టె

బ్రహ్మాదిదేవతలభవునిదర్శింప । వచ్చినవారికినిచి పీఠములు
 తొలపుననుండియాకోమట్లుకాచి । బహుకాపములమీరుపతితులయియొంట
 కైలాసగుళిమునకర్హులుకారు । భూలోకమునకేగి పుణ్యాత్మలగుచు
 కాపములన్నియుబాపుకొనిమారు । కుద్ధులయికైలాసమఖమొందువనిన
 వినివై శ్రవ్యులందరువెతకెందివేడ । కరుణించిచెప్పినా కైలాసపతియు
 భూలోకమునమారు పుట్టినవెనుక । నగరేశ్వరుండను నామంబుచేత
 అచ్చటవెలసి మిమ్ముదరించెదను । శ్రీగారి వింధ్యవాసినియనుపేర
 వెలసియిష్టాధికములనిచ్చుచునుందు । అన విని నారాయణునిజేరి మ్రొక్క
 పార్వతీనాథుడు పల్కినరీతి । భూలోకమున మీరు పాలుపారుచుండ
 ధరణిమీపురిజనాదకానుడనవెలసి । శిరిగూడమిమ్మురక్షించుచుండెదను
 అనవినివై శ్రవ్యులత్యాగందమంది । విష్ణుదేవునిగాదనివేడుచునుండ
 వై శ్రవ్యులనుకాచియావానుడేవుండు । వసుమతికిప్పడుబోవకిరప్పదనుచు
 భూలోకమునమారు బుట్టినవెనుక । జగతినిభాస్కరాచార్యుడనంగ
 తోమట్లకెల్లనుగురువయిపుట్టి । ధర్మమార్గింబులుదగుబోధపరచి
 పిదపకైలాసపదవిత్తుననగ । ఈశ్వరునాజ్ఞ చేనిలనుదయింప
 నారదమునియొక్కనాడువై శ్రవ్యులను । మూడవచ్చిన గని కుభముకాకనుచు
 నర్హుపాద్యములిచ్చి యామునికిమ్రొక్కి । వారికప్తంబులువరుసతోదెల్పి
 మునినాధనుక్షేత్రమొక్కటిదెల్పు । మనమునిహిమగిరికితిసమీపమున
 ఘనవశిష్టాశ్రమమున కామధేనువర । గర్భమందొక్కవత్సరంబున్న
 కుడిచెవిలోనుంచి వడిపురుషగణము । వామకణికంబున వనితాగణంబు
 బుట్టుదురందునపూతశ్రవ్యులనుచు । దెల్పినారదముని దివికేగుదెంచె
 నారదవాక్యానుసారంబుగాను । హిమగిరివశిష్టాశ్రమముజేరి
 కామధేనువుగర్భంబులోన । వసియించిబుట్టిరి చెవులలోనుంచి
 వరకుచేరునిగూడి వనజగర్భుండు । పుష్పకండెక్కి యాభూమికేతెంచి
 అబాలురకు బారకాదులోనరించి । వుపనయనాదుల నొప్పుగాజేసి
 అరదంబుపయజేర్చి అబాలకులను । తీరగుగౌతమీ తీరంబుజేర్చి
 అరదగుపెనుగొండయను పురమొకటిగల్పించె ।
 ధనకనకసంపదల నలకపురముకన్న చోద్యంబుమైనట్టిపురము
 మణిమయసౌధాని మహితవనాని । భూలోకవైకుంఠ పురమనదనరె
 వర్ణింపజేపుని వకముగాదనగ । దీనికిసన్నిధి దివ్యమానట్టి
 ఘనపురంబులు పదునెనిమిదిగాగ । విశ్వకర్మసృజించె వేడుకతోను
 వరజగన్నాథాఖ్య పురమాదిగాగ । గాగ్రసంబునకునిచ్చెకమలోద్భవుండు

పాలు పారు పెనుగొండ పురములోపలను । శ్రీవింధ్యవాసినిశ్రీనగరేశు
 లనతోనక మలజనార్దమలనగ । వెలయుదేవతల కోవిలుగట్టింది
 సకలోత్పన్నంబాలు జరుపుచునుండి । భైరవాదులెల్ల భక్తిపూజించి
 వ్యవహారముల నుండు చాసినప్పకను । దానధర్మంబులు మానకెప్పుడును
 ముదమున పెనుగొండ పురవాసులయిరి । అపుడుకాలంకాయనాఖ్యమునికిని
 మొక్కిగ్రధర్మంబులు చక్కగావిల్పి । కుసుమకెట్టి నంగ కోమటియొకడు
 ఈశ్వరా రాధనయింపారనేయ । నీకుంక పుత్రకామేష్ఠినేయంగ
 పుత్రులుపుత్రీకలు బుట్టెదనరగ । పుత్రులుగలిగిన పున్నరక మేడలు
 శేకున్నగతులు లేవమరియిలను । యనికుసుమాంబిక తనవతికి మొక్కి
 బహుచింతిగుండిన భార్యనుజూచి । భూరిధర్మంబులు భోధించెప్పె
 పూర్వజన్మజున పుణ్యంబులేమి । నే నుకిప్పుడు నిట్లుచింతింపనేల
 పూర్వజన్మజున పుణ్యమేమయిన । జేసెయిండ్లితిమేని సిద్ధింతున్నె
 పుత్రీకామేష్ఠిచే భూతేశుగొలచి । ప్రార్థించగానిచ్చుండతి పుత్రులను
 యనిపుత్రీకామేష్ఠి ఆరింపంగ । పరమేశుకప్పుడినితనుజూచి
 వనజాక్షిభువిన్కొక్క వైశ్యకుండు । పుత్రులకోరుచు పుత్రీకామేష్ఠి
 చేయుచునున్నాడు శీఘ్రంబునేగి । పుత్రులనిమ్మని పురవాసుండినిన
 గారిపుడవికిచ్చి కరుణ వైశ్యులకు । పృత్యక్షముగనున్న పదములకు మొక్కి
 దీసులయి వేడగా దేవియట్లనియె । కొడుకులుకూతుండ్రు కులముద్ధరింప
 గల్గుదురని ఎరంబులునిచ్చినయె । బ్రహ్మాదులను భక్తిపూజించి
 వివ్రాత్రములకిచ్చె వివిధపానువులు । హరుడుగొరియు కుసుమాంబగర్భమున
 కరుణతోకవలకగా నుద్భవించి । బ్రాహ్మణులనుపిలచి వైకోత్రముండు
 జాతకర్యాదులు జరిగించియిల । విదైబుద్ధులనేర్పి వృద్ధబౌందంగ
 అపుడుగన్యక పరిణయముసేయదలచి । జతనంబుసేయనాసనుసుంబునందు
 అటకౌసకాదులకా నూతనాతి । చెప్పినరీతిగా జెప్పెనవినుడు
 ఘనుడుకాలంకాయన మునీశ్వరుండు । విష్ణువర్ధనుకథ విశదంబుగాను
 వంశక్రమంబునుచిట్టచెనపుడు । ఆనవిమర్శించునహామని ఆశ్రమంబనన
 రాజసుంద్రంబనుపురముజేలెడు । రాజనరేంద్రుగర్భమున
 వైశ్యకాపంబున వరచిత్రకంఠ । పడనెడుగంధర్వుడు యవతారమొంది
 విష్ణువర్ధనుడనవిఖ్యాతినొంది । రాజమహేంద్రాఖ్య రమ్యపట్టణము
 తనరాజధానిగా దగ నేలుకొనుచు । కులధర్మములెల్ల కొడువలేకుండ
 కొనుకొప్పపల్పుచు కొలువుపొగించి । మంత్రితోనిట్లనుమనుజేశ్వరులను
 యెనిమిదిసార్లుకు యేతెంచునటల । రావించుమనిన యారాకాజ్ఞధలుల

పంపించిచాటింప పదివేలపులు । సకలముఖంబుల సంహతితోను
జను దెంచియుండగాజగదీశ్వరుడు । చతురంగబలముతోచను దెంచియుపుడు
విఖ్యాతిసర్వదిగ్విజయంబుజేసి । తీర్థయాత్రలెల్ల తిరిగినేపాది
రాజమహేంద్రపురంబుతాజేరి । పెనుగొండమహిమంబు విష్ణువర్ధనుడు
వర్ణింపుచుండెనైక్యులువచ్చి । విష్ణువర్ధనునకు వినుతులునేను
అందుకునుమశెట్టియనువైశ్యకుడు । సకలదూషణములకానుఁ దిచ్చినేడి
పెనుగొండకువేంచయ పెద్దగాఱోర । పెనుగొండకేతెంచ వినయంబుతోను
శివకేశవులభక్త నేవించిరాజ । ఆకుసుమశెట్టియొక్కాత్మజాచి
అతిమోహమున విరహగ్నిలోమునగ । అదిగనుగొనియంత్రీయారాజతోను
వాసవియనుకన్యతోపలుమారు । ఆశజెందిరింత కఠించితియెల
ఆకన్య దెచ్చిపూరింతుననియు । నిగుసుమశెట్టినియంత్రీగానంబొప్ప
వాసవియనుకన్య వనజాతాక్షి । విష్ణువర్ధనున వేదగ్రాంతిన
కుసుమశెట్టియు బహుకొపంబుతోను । పుత్రకులార్థమన్న వాసవియన్న
ధరనురాజులకీయ తరముగాదన్న । అనిపల్కవిష్ణువర్ధనమహారాజు
పటురోపమున పెండ్లిబద్ధనియెల్ల । అప్పుడుకోసులులతిభీతికెంచి
ప్రభువులకోపంబు ప్రళయకాలంబు । అనిపించినమనః పక్షిత్తివచ్చు
నియ్యకున్నచుబ్రతుకని ఘోషిరాజ । వైశ్యులనెల్ల సునసుమతిలోన
వెలకించపించునీవిష్ణువర్ధనుడు । కోసులులడగిఅగ్నిగుండమేర్పరచి
చోరదోషవాసవి తరలాక్షిజాచి । తనతండ్రితోడనిట్లనిచెప్పదొడగ
వరమునచేసినీకూతురనియతిగాని । అదిశక్తినిదేవతారాధ్యవేను
రూఢిగానానిజరూపంబునీకు । జూపింతుననివిశ్వరూపంబుజూప
అరూపమునుజూచి యతిభీతివొంది । చేతులుమోడ్చినిచ్చేష్టుడై యుండి
అవిశ్వరూపంబునపుడుచాలించి । వాసవిరూపంబువనజాక్షిదాల్చి
జనకునినోగూడ సభకుగాజూచి । మెండుగానానూటరెండుగోత్రములు
వారుభార్యలతోడ వచ్చిరాసభకు । కథలొన భాస్కరాచార్యులకు మొక్కి
చిన్నబోగానకుకును శెట్టిమఱుంబు । కూతురుభావ మెటున్నదోచెపుని
యిప్పుడువీరితో నిప్పులోబడగ । నొప్పునోయొప్పదోయిప్పుయినగ
మిన్నకతనతండ్రి యొన్నసమయమున । తనవిశ్వరూపంబుతండ్రికిజూప
అశ్వర్యమునవైశ్యులందరునుతింప । విశదంబుగాతనవృత్తాంత మెల్ల
దెలిపెననగరాలకును తేటపడగ । తగినూటరెండుగోత్రజాలరావించి
కోరినవరములు కొనుగొప్పనొసగి । యెప్పటికన్యయొయెదుటనునిలచె
గురువులుతమశిష్యకూటంబుగాంచి । నిలనుమేరినకంబులివ్వనివారు

బెలుచున ధోలోకములు జెందగలరు । ఆప్సరమండవ్యవహారమునీంద్రుడు
 వాకన్యకఁబ్బడు మేనరికంబువానె । తనమాగుమాతురు తగదనకలచి
 అన్యకన్యలపెండ్లి యాడంగరాదు । తెలియఁవరియించిలేపాపమగును
 తల్లిగా భావింప దగునన్యకన్య । యనుచు నగర లక్ష్మనన్నిధర్మములు
 వర్ణాశ్రమాచారపద్ధతులు దెల్పు । నపుడుకాలకాయవాఖ్యత పగుడు
 శిష్యసంఘంబుతోచెలగ మనచ్చి । కథకువేంచేయవైశ్యాగ్రణల్ మొక్కి
 వుచితాసనంబులనుంచిపూజించి । విష్ణువర్ధనుభావమునుచెప్పి
 అగ్నిప్రవేశపయత్నింబుగొల్పు । ప్రకృతిగోత్రపవనలెల్లమును
 భూసురకాంబు బొవుట కొరకు । వహ్నిగుండంబులోబడినమిత్రుల
 కైలాసవాంఛు గలుగునుమీకు । అనిచెప్పి బ్రాహ్మణాండాశ్రమంచేగ
 గరివతోపైశ్వులుగురువునుగాంచి । మమిదకరుణంపుమనవేడి కొనగ
 కనుమ కెట్టియు నగ్నిగుండమేర్పరఁ । భలమౌదన భృత్యులనింపించె
 అతిదేగినగరేకు అలయంబెడట । ముఖ్యగుండంబునుముందగల్గించి
 మహనీయవాసవాంబకు పెండ్లియనచు । చాటిచెప్పిన పాటితెరవులను
 పెంపుముహూతకాంబు పెంపారనునిచి । కరిణయొచితివయినవరకానుకలను
 కుభలేఖలనచాలసాంపుగావ్రాసి । రేఖటికొజనరేడేగుడంచు
 వానవాంబకుపెండ్లి జేసెదమనగా । వైశ్యావరినినేడువారముండు
 పరుగగా పూజించలయునటంచు । విరివియొకవనంబువిడిదిగానిల్చి
 హితుడైనతనపురోహితునిబంపించె । అప సవీమాయ నలడుమయిమరచి
 యేమిదలియఁనరదేమరివుండె । అప్సరావాసః భ్యంజనముచేసి
 నీరొత్తిరిచెలలందరగూడి । కురులమన్నగిడువ్వి కొల్పగాముడచి
 మదుటనుతిలకంబు నొనరంగదిద్ది । నఖశిఖాంతముభూషణములనుబెట్టి
 తనాతమాలాడి చు తల్లియిట్లనియె । వానవికారల్లివరమునగంటి
 నీముద్దుముచ్చటరేమిసేగంటి । కోననిన్నెట్లుగుండంబులోన
 పడద్రోయనగునన్య పద్మాయతామీ । అనివిలపించుచురాజునుపెరుగొండ
 లలితాంగిసికింతలావణ్యమేల । వేర్వరుబొమ్మలపెండ్లిండ్లుచేయ
 నెవ్వరుమాంబునిభరజగమన । చిలుకలక పలుకులతెప్పునెవ్వారు
 యెన్నినోములునోఁనోయెఱాక్షిగంటి । నెలతిలందరనన్ను మెత్తురనుకొంటి
 పైడిగిన్నెలలోన పాలు నెయిబోసి । కంఠదారయొకింతమించగానేసి
 బహువిధంబులతోలపాడిత్రాగింతు । నీముద్దుపలుకులుసింపుగావినచు
 పాలతిసిబుద్ధులకలరుచునంటి । వ్రతములకల్లనుఫలమింతగలిగె
 పుత్రకామేష్టివేదాలతికంకరడు । వినుమాకునిచ్చెనతనయనుజేసి

కలికితోమ్మది నెలలుకడుపులో మోసి । పెంచిననందరి విడచిపోదగునే
 నీమధుమోము నెప్పుడు చూతుననుచు । పొంగుచునుంటిని బంగారుకల్ల
 అగ్ని కీలకట్టు అప్పగించెదను । బ్రహ్మవిష్ణుదులు యీపాటువనిన
 యెవరు చెప్పెద మాకేది తోవమ్మ । అంతవిరూపాక్షుడాక న్యకాచి
 యేపుట్టితివి మాయంటనోయమ్మ । అనివిలపించుచున్నట్టి సమయమాన
 తననిరూపంబు తల్లికినిచూపె । కనులచూడగలేక కాంతలందరును
 కనులు మూసుకొనంగక న్యయయివిలచె । కనుమఁజెట్టియు నెల్లకొనుట్లు గూడి
 తగువారితో గూడ నూరంగగుండములు । యెవ్వరెవ్వరికేది యేదియటంచు
 మందుచున్నట్టిగుండములలోన । కిభిజ్వాలులల్లకొనిచెలరేగుచుండ
 సరవిజొచ్చినవహ్నిచల్లనయియుండె । అందులోను ప్రధానమయినగుండమున
 పరమేశ్వరభావన పరవశమయిన । వాసవియనుక న్యవహ్ని పయినలిగి
 యామెకొపమునకు యనలుందుజడిసి । ప్రకృత్యక్షమయి వాసవాంబకట్టినియె
 యిటువంటి ఘనుల నేగెట్లుదహింతు । దహియింపదురితంబుతప్పు నేయనగా
 చేతులుజోడించి చిచ్చులోయించి । బయటకువచ్చిన వైశ్యులచూచి
 మీయందుదయచేతమిమ్ముగాల్పకను । యుండితిగాని వాయుగ్రతగనుడు
 యనుచుభగభగమంటలాకాకమంట । వైశ్యులందరుతమపనితలతోడ
 భూషణంబులుదాల్చి పోలుపారుచుండ । కనుమాంబమొదలగుకొనుటినతులు
 ఆకన్యకాంబకు అభ్యంజముజేసి । పాంభ్రాజిధూపంబుజక్కగాజేసి
 పచ్చకర్పూరాది వరిమిశ్రములొసగి । మందుచుండెడు అగ్నిగుండులుజేరి
 వలగొనిమమ్మూర్చు నహ్నిపడబోవ । కలిగిపాగరములు కలువములయ్యె
 చుక్కలుదివిసుండి మిక్కిలిగవ్రాలె । మూర్ఖచంద్రాగ్నులు మూటులుదప్పె
 పరమేశుడంతటప్రకృత్యక్షమయిన । కీర్తనవాంఛికశిరికంచూచి
 తగునూటరెండు గోత్రీకలయినమాకు । మోక్షసుఖించిచ్చి రక్షింపుమనిన
 వసుధయంద్రిప్తంబువచ్చినన్నాళ్ళు । మోదించి కైలాసమునకు రమ్మనియె
 వాసవాంబచ్చట వైశ్యులకాచి । ఉచ్చటసుండిమీరిండ్లకుచేరి
 కన్యకాంబనవోక్క కలకమేర్పరచి । భక్తికాలంకాయనోక్తమంత్రముల
 మూజింపగామీరు పుత్రపౌత్రులి । వివిధసంపదలచే నృద్ధిపొందెదరు
 కొనుటులారామీకులమందుబుట్టు । తనతులెల్ల కురూపవతులగుదురిలను
 యనికాపముపెట్టె నావాసవాంబ । అమాటవినివైశ్యులతిచింతగనిరి
 పరమేశుడావాసవాంబనుబట్టి । మహానీయమయినట్టి మధ్యగుండమున
 చొరబడనంతలోజూచికోనుటులు । తమగుండములయందుతమరు చొరబడగ
 పుష్పవర్షముగురి నెపొలుపారనపుడు । వాసవాదులనిష్టపరములనిడిరి

ముదముతో కయిలాసపురమునకేగి । హరునిగొల్పు మనఖండానందులయిత
భువిబాలనగరులుఉరుదుఖమొంద । గురుడువారలమదిగుదిరిబోధించె
వీరలదుఖముల్నినిగాఢభయలు । యృతాంతమంతయునిభీతిసొంది
విష్ణువర్ధనునకువేగదెచ్చుటకు । రాజుపేండ్రవరముచేరంగరాగ
కరమువివాహేచ్చులవారుగాన । రాజుపెనుగొండకురాబయలుచేర
చారులజాచిరాజితోపమునను । వేసుగొండవిడచివచ్చినపేతువడగ
కుసుమకోమలిఃస్వకోమల్లుకూడి । చిచ్చుగోజొచ్చెననిచెప్పగానడరి
కాలపుత్యపువోలుకూలంబుకాల్చి । వేలకొలదులతలకూలంగవేసె
అపార్వతీకృపను కాపంబుజోప । గంధర్వరూపంబుకరమొప్పుకాల్చి
బాలనగరులనుచేఱితిగడించి । వీరలందరెండుబెట్టుకొనితాను
కాకిగయాప్రయాగలుపుణ్యవధుల । క్షేత్రంబులన్నియు నేవించియచట
చేయించెనతడు విశేషరావములు । పితృదేవతులకు సంహితీజేయించి
తగనుదీవించి యంతర్ధానమొందె । తనవాతవిష్ణువర్ధనుకుమాగుండు
జనకునిసంగతివినిచింతజెంది । కలగురుడౌధామ్యునిల్పించివేగ
పితృకార్యగుంతమునతిథిక్తిజేసి । తాపరివారంబుతోపెనుగొండవచ్చి
బాలనగరుల నెల్లనిట్లపార్థింప । నన్నరక్షింపుడునారాజ్యమందు
అర్ధరాజ్యమును మిగిల్పింతుననిన వినుపిందుకొనకయొన్ననువారిజాచి
మికిచ్చురాజ్యంబుచేకొననన్న । నిపుడుపౌణ్యములుమిగిల్పింతుననగ
కరుణతోబాలనాగరులాలకించి । కన్యకాంబకునుతుల్ కావించడేప
ప్రత్యక్షనుపప్రకాశించులు । నీతికాశ్రములన్నియునుబోపవరచి
నిజరూపమునతానునిలచిదీవించి । నిరాజనుతుడిచ్చినరాజ్యమజ్యమర్థంబు
నాకుపట్టాభిషేకంబుగావించి । విరూపాక్షుగావించుటనిన
మార్గండ్లభొక్కరుడు । మొదలుగాగలమునులుమొదంబుతోను
కన్యకాంబకుగట్టిరపుకుపట్నంబు । భక్తితోకన్యకాచరితంబువినిన
వ్రాసినచదివినవరమేకరులు । భక్తిమక్తల నిచ్చిబోతురుగాక

40 సుభద్రసారె.

చిత్రంపుపాంక్షోశ్చురత్నబొగడల్లా । అర్జునుడుదొడిగవేఅపడకటింట్లా
నడుమనాలుగుదిశలనవరత్నవేతా । తలాపిదిక్కునాతామరనేబెట్టి
పాశ్వుమిదపవలించె సత్యవాధుడు । అకిదుగోపాకిదుగోఅడకతైరిదుగో
మనంపుకాయదుగో చుట్టియ్యబీమే । అకిలపాకిలఅడకతైరెల

నున్నంపుకాయేల చుట్టియ్యనేలా । అనగపాదకునవ్వి ఆతివకిట్ల నెనూ
 పున్నమ్మనాడయిన చూరలొందుకొని । పుణ్యదారమ్మనిపిల్చిరమివాళ్ళు
 అమావాస్యనాడయిన అట్లువందుకొని । అల్లుదారమ్మనిపిల్చిరమివాళ్ళు
 కనుమునాడయినాను గారలొందుకొని । కామదారమ్మనిపిల్చిరమివాళ్ళు
 మావాళ్ళు పేదవాళ్ళుమాకేమిగలదు । పెట్టగలపెద్దింట పెండ్లాడిలేను
 అచ్చటలుముచ్చటలు అన్నియనుజరుగు । అతివపట్టువిగుడైర్రజీసి
 ఎడమమీసందువ్విపాంకోళ్ళుయైతి । పాంకోళ్ళలోదన్నిపక్కననవ్వి
 ఘోలుఘోలుమనిగోడపైకొరిగి । ఇంటిసామ్మతీసి భరిజేలనుంచి
 మాసినబట్టగట్టివకుగులువిప్పి । మువ్వలామధున్నిచంకబెట్టెకొని
 గంటలాబాబు చెట్టపట్టుకొనివెళ్ళేనే । నూర్ద్రఅన్నవాడలకు
 వాకిట్లవారన్నవిదురకయించె । అంతిపురీకునివిది నెయ్యెరునవచ్చి
 ఆడబిడ్డనుకూచిఆతికాలిజెంది । నిద్రబోతున్నావునీలవర్ణుండ
 నీచెల్లెలువన్నుందినిద్రలేవయ్యా । నాముద్దుచెల్లెలాయేమెనుభద్రా
 యేనుగుంపెంగగుర్రాబుండంగ । హోదాబువుండగాపల్లకీలుండ
 బంటులూవుండంగ బానిసలుండంగ । కాలిండకలతోనుఓంటరిగనీవు
 విడిబడిచచ్చుటకనగరడ్డమేమే । పున్నమ్మనాడయినచూరలొందుకొని
 పుణ్యదారమ్మనిపిల్చిరమివాళ్ళు । అమావాస్యనాడయినఅట్లువందుకొని
 అల్లుదారమ్మనిపిల్చిరమివాళ్ళు । కనుమునాడయినాను గారలొందుకొని
 కామదారమ్మనిపిల్చిరమివాళ్ళు । పుల్లవిగుపూటాటలాడిపురుషుమావన్ను
 గుడ్లెర్రగాజీసిపాదాలదన్నే । హవలుచునువస్సినీఅన్నామికడకు
 చెల్లెలువోదార్చిచేరంగదీసి । కంటతడిబెట్టకుమికాంతకోసీపూ
 దండెమునావున్నాయి కొత్తచీరేలు । యదుగోనెచెల్లెలా నీకుఅరణమ్మ
 పెట్టెలోవున్నాయివట్టుచీరేలు యి॥ చె॥
 గూట్లోనువున్నావి గుండుగిన్నెలను యి॥ చె॥
 అటుకుమీదనువున్నవి అంచుబిందేలు యి॥ చె॥
 భరిజెల్లోవున్నాయి పరకములపేర్లు యి॥ చె॥
 సావిట్రివున్నాయి కావడిపెట్టెలు యి॥ చె॥
 రత్నాలకోళ్ళాది పట్టెనుంచమ్మ । ముత్యాలకాలరపచ్చలదోమతెర యి॥ చె॥
 వారింపుసొమ్ములు । మందసమునుండె యి॥ చె॥
 కాపాలుభామలు । బానిసలుముండంగ యి॥ చె॥
 ఆనుచువిష్టుడుయచ్చి సుతులకడిపంపె । పెదయింటిపెదవది నెసోయివచ్చెదను
 పోయిమాఅత్తింట బుద్ధిగతిగూడు । చిన్నింటిచివవది నెసోయివచ్చెదను

పోయిమి అత్రింట బుద్ధిగలిగుండు । మరెంతయుద్ధువది నేపోయివచ్చెదను
 పోయి కొడకనిగని యెత్తుకొనిరమ్మి । బుద్ధిగలముద్దువది నేపోయివచ్చెదను
 మువ్వల్లాబాటజీయెత్తుకొనిరమ్మి । చిన్నానావది నేపోయివచ్చెదను
 చిత్రాంగిబాలుని యెత్తుకొనిరమ్మి । పోనన్నమావది నేపోయివచ్చెదను
 యిల్లావిరచుకపోమ్మ యొముద్దుగుమ్మ । యెటివాసాలన్ని బండిపై వే
 ముఁకూరువాసాలముట్టించిపోమ్మి । యెండినధాన్యమ్మయెత్తుకొనిపోమ్మి
 వండినపంటకము కట్టకొనిపోమ్మి । కాళ్ళనుట్టెజోడు దీనుకొనిపోమ్మి
 కట్టకొనుబట్టయిన ఒకటియొంచకము । అనినగుజడులూడిఅతివదుఃఖించి
 అన్నరొవింటిరా ఆరిమాటలను । కొన్నబాసలంటే కొడువేమివనకు
 వనఅమ్మకొన్నది మాయవందరను । పదవేమోనూభద్రాపంకేనతును
 పల్లెయొక్కించి పరమాత్ముడవుదు । నవరత్నాభరణాలు పట్టెమంచములు
 అపులు ఆకావలు మేలందానములు । కాపాలుబావిగలు కలవియన్నియును
 కాసుకలుగాయచ్చి కవతాక్షుడంపె । నీరిసంపదలగల్గి స్థిరముగానుండి
 అర్జునుడునుభద్రాయెలవి తోనుండె । ధరణిలోగలయట్టిదండకూలంతపాట
 పాడినవిన్న పృబలులయ్యాయందుర్చి॥

41 ప్రయాగదళము.

గృహ్మనప్రయాగపట్నము కాంచిరిహర్షముతోను ।
 చక్కగపాగిదండప్రజామంబులు సమర్పించి ।
 పెక్కుజన్మములుయెత్తి యెక్కువయినభాగ్యములు ।
 చక్కనిభాగీరథితల్లినినేబాడగంటి ।
 జన్మపావనమాయెను భాగీరథిదర్శించినమాత్రమన ।
 అక్షయంబగుపుణ్యములు అమరపతి మాకొసగాగంటిని ।
 త్రివ భాగీరథిగంటిని సరస్వతియమునాకంటిని ।
 చిందుమాధవుల కన్నులపండుగానుకంటిని ।
 భాగీరథీవైభములు వైకుంఠములాన ।
 పనుపులుకుంకుమకాటుక పరిమళద్రావ్యములు ।
 పద్మాక్షులుపూజంతురు భాగీరథీదేవమ్మను ।
 పొమ్ములచీరలు రవికెలు ఘుమ్మను గంధపుష్పములు ।
 కోమ్మునీకిదికానుకనుమ్మా । భాగీరదమ్మగైకొమ్మా
 మేలయిన భూషణములు పొడిమితోధరియించి ।
 మోక్షమయిన తిలకీ నాదమ్ములునేవించి ।

కాళింగుమర్దనమిది కడుతీర్థములొయనుచు ।
 కమలాక్షుడుజేసెను దశాశ్వమేధయాగములు ।
 ఆహాయీకొలనుకు పడమరదక్షిణాంబుధనుచు ।
 అలితేనులుగూడుకునీ అందరుకడులుచునూ ।
 నుదతికితూర్పుదిక్కున దూసిపట్టణమనగా ।
 పణతికిపడమరదిక్కున ప్రయాగపట్టణమనగా ।
 తరుణికిదక్షిణదిక్కున రామేశ్వరమనగా ।
 నువిదకును తైరదిక్కున కాశీపట్టణమనగా ।
 అవినాలుగుపట్నంబులుఅనురించెనుకమలజాడు ।
 శ్రీముదమ్మునేతెంచిప్రయాగస్నానముజేసి ।
 నీమముతోచనుకెంచిరి భాగీరథిస్నానముకు ।
 మందరగిరివరునిగొనియాడుచు మహాదేవులబొగడును ।
 పాండుగదివ్యవిమానమందుకుని మార్చంబుతోను ।
 అందమయినపల్లకీలు అందమయినరథములను ।
 శాండుగకొల్లరిబండ్ల సందడితోనడువగను ।
 అశ్వములుగజములు అనురినలాటిటలా ।
 విశ్వయ్యులోచను దెంచిరి వివరమ్ముగకాశికిని ।
 కాశీపట్నములోనా భానురముగబ్రవేశించి ।
 గంగాస్నానముజేసి మంగళ గౌరినిపూజించి
 విశ్వనాథునిఅన్నపూర్ణను అందముగ మొక్కి ।
 అండజవాహనుడైన దండపాణినిసేవించి ।
 నిండినవేడుకతోను గణపతినిబూజించి భాగీరథీనడుమను ।
 అందముగలహరిశ్చంద్ర స్తంభంగంటి ।
 పాపమ్ములుబాయవలెనని పంచకొకంధిరిగిరిని ।
 మూక్తినుండపంయొక్కి త్రిమూర్తులకదురుగనిర్పి ।
 సక్తులుజల్లుచుప్రజలు సరగునగయకేతెంచి ।
 వటవృక్షముదర్పించి నటభోజనములుబెట్టి ।
 వైతరణిగోదావము వైభవముతోనేయుచును ।
 తిలకర్పణమ్ములు విడచిరిద్రవ్యములతోను ।
 పితృదేవతలకు పిండములుంచిరి వేదమంత్రములతోను ।
 తీర్థవిధానమ్ముగబెట్టి దీపారాధనజేసి గదాధరుసేవించికడలిరి ।
 జగన్నాథమునకు దరిసించిరిపురుషోత్తము రాశోజగన్నాథమునకనుచూ

మురియుచుతమకావగ్నూ మూవులపైబెట్టుకుని ।
 గోవిందలుబాడుచుకదిలిరి గోదావరినగిరి ।
 గోదావరిన్నానముజేసి యుదికిమఱొప్పెర్లనుబట్టి ।
 గోదానంబులు భూదానంబులు కొవరొప్పగజేసి ।
 సప్తాసాగర సంగమంబులకు సరవితోడజేరి ।
 స్నానములుజేసి శిద్ధులమశమాల చిత్రివిచిత్రిముజాచి ।
 శిద్ధులకైలాసంబుని బుద్ధినిదలపోయుచును ।
 త్రేత్రపుపోష్యములుండి నవనందులనేవించి ।
 తిరుమలకొండకుజని వేంకటేశునిజాచి ।
 తిరుపతులు తిరుమంటకమ్ములు దేవాలయములహాచి
 కాళహస్తికిని కాళహస్తిశ్వరునిజాచి ।
 కుంభకోణమును తామేజనికంధేశునిజాచి ।
 కావేరీరముజని స్నానమునజేసి కావేరీరంగననేవించి ।
 నింజల్లుచు రామేశ్వరముకు భవమతోజనిరి ।
 దశరథరాములపాసగగ కట్టిననేతువులొను ।
 ధనమౌక్తిలా స్నానముజేసి నేతుమాధవుడురావ లింగనికి
 నామవంత్రిముతోను । గంగయాదకము అభిషేకముజేసి
 పిండిపంటలు పేసిననేతులు । పాయసాన్నములతోదండిగ
 రాజాన్నంబులు తమరంతానమర్పితు । జేజేశంఖరురాణి
 జేజేభవురాణి । యనిపొడుచునచ్చరి మధుర పురమునకు
 మధురాపురమునకుజేరి మినాక్షినినేవించి । యీశ్వరనిదర్శించి
 కాంచీపురమునకుజని యాకామాక్షిమ్మునుజాచి । శ్రీశయిలంబునకుజని
 మల్లిఖార్జునభక్తిమరాంబలపూజించి ।
 దక్షిణవాటికకుజని భీమేశ్వరని । మాణిక్యాంబనుజాచి
 పీఠికాపురకేజనియు । పాడగయ స్నానముజేసి
 కుక్కుటేశ్వర కంఠిమాధవుజాచి । రాజేశ్వరలక్ష్మికినిమగ్గురించి
 బెజవాడేరి కనకదర్శినినేవించి ।
 యాత్రలుపూర్తిజేసుకమరిలిరి । నేతోపమగానయిండ్లకుజేరి
 బంధువులు ప్రియులుపాతులగూడకొని । కాలభయిరపునిసంతర్పణజేసి
 గంగపూజజేసి బాళభద్రాత్రీలు । బాతాబ్లతోడగంగానయోగంబుజేసి
 నుఖముగవండిరినుండరాంగురెల్ల । బాయళియూపాటబాదినయింతులకెల్ల
 పరమేశ్వరమృదు కైవల్యదది । కడసంతోషముతోడ

42 తిరుమత్రము.

హరిహరిరామానందా నీమతమందు నమ్మినహాదానునీ
 హరిహరిభూములందూ యీవనమందు దిగువలైముకొరకై
 భూములన్నియు తిరిగితి మంతతోముకొను బుద్ధిముహూడిని
 యిమ్ముమీవెంటను ఆలసటలేక వదకివెదకితిరిగితి
 గోవత్తస్థలమందువా ఆచార్యులు దాహము తన్మృతను
 అటుయిటువెదకిచూచి జలమందక యిదియేమిచోద్యమనుచు
 ఆకాశమందుజూచి ఆయదు త్థూలబ్రవీధినివెళ్ళగా
 యోగసిహాయెంతలా మిగిలేటి జలమున్నస్థలమేదయా
 వినవయ్యహదాదా మేమెళ్ళేటి నీడదప్పకరాదయా
 పయినపత్తులువెళ్ళగా నీడననిచీ కొలసుతావుమవచ్చెను
 కమండలాముతోనూ తీర్థముతాను గ్రక్కునచేబూనెక
 తనగురువుయేమాయెనో అనుచూతాను గురుపరుగునవచ్చెనూ
 అంతిఅచార్యులూ ఎదుడమువేంచేసె కాలమందూ
 ఇంతకాలమందునా యి బిడ్డకు అంటదాయెనుమంత్రము
 తనమనసుజాలినోందీ మేదినియనిహస్తముంచితుడిచి
 ఘనమయినకరుమంత్రము ఆచార్యులు వినయంబుగావ్రాగిరి
 దేశముక్కిడవిడిచీ ఆచార్యులు జేరిరిపరమపదము
 యీటిసానివక్కతె తిరుమంత్రము వినయంబుగాచదివెను
 అకునివ్రాగుకునీ హస్తముం ఆచార తుడిచివెళ్ళె
 జలముదెచ్చినదాగుడు ఆచార్యుల స్థలముదగ్గరకొచ్చెను
 జలతూరగించరయ్య ఆమీదట మమ్మరక్షించరయ్య
 విద్యారేనిఘనులూ యీ స్థలమందు నిద్రింపరగదులెడదీ
 చెంతస్థలమందున్నట్టి చెరువువుతాచి గుండెలెగిగొట్టెనూ
 గురువునెరుగనయితిని యీవనమందు గుట్టుతెలియకపోతిని
 జలధిగుట్టుకుపంపెనా గురువునన్నడివిపాలుజేసెనా
 గురువేమిజేసెగదా యీవనమందు గుట్టుతెలియకపోతిని
 గురువుపైచెయ్యకని తనగురునిపూపిపూపిలేసెను
 తనమనముదృష్టిచేత తనగురువునకు తగినక్రియలెల్లజేసి
 అంతఅంతటపరమాత్ముడు ఆతోవను పనులగాచుచుండగా

పనులుగాచెటిబాలుడా యీతోవను పద్మాలెందరువెళ్ళిరి
 వినవయ్యహరిదాసుడా యీతోవను యీటిసానివెళ్ళేను
 యీటిసానెకుటబైసా తిరుమంత్రము వీధంతావిరజల్లెను
 ఆటసానెకుటబైసా యీమంత్రమందరికి యెరుకాయెనూ
 అంపరినివెదుకుకుంటూ వెళ్ళిరి వారుహస్తినాపురమందునా
 పల్లెగుడినెలఁతంద నా చోళపురాజు పట్నమందునజొచ్చిరి
 అమ్మమ్మమమ్మలమీ చెప్పినపనులు ఆజ్ఞతోచేయించుమీ
 మీరుజేసెడిపనులు మాకేలయ్య మావద్దవుందుమానే
 ధర్మరాజునేసెడి యజ్ఞముజూచి హరిదాసుడెళ్ళగాను
 యెవరయ్యహరిదాసుడు తెలియకమీరు యిబ్బందీపడకరండి
 సమయానద్వందార్థము తిరుమంత్రము సమకూడదాయెమాకు
 తలియాకుపుచ్చుకుని పాకనవేసి తలచేనుఆచార్యుల
 నాగవాసములేనిఘంటలు ఘళ్ళుఘళ్ళున మ్రోయగను
 సభవారుఅంతవచ్చి తెరచాటున సభదీర్చి కూర్చుండిరి
 యెవరయ్యహరిదాసుడూ ఇచ్చటికిమీరందువేంచేస్తీరి
 సమయానద్వందార్థము తిరుమంత్రము సమకూడదాయెమాకు
 యీటిసానివద్దనూ తిరుమంత్రము యిప్పిపైపడిలక్షలా
 అమాటలువింటునే ధర్మరాజు ఆశ్చర్యమలబొందెనూ
 వేయిబాహ్మణులకెల్లను సమకూడవక వైష్ణవుండెక్కువా
 ఈటివార్యనుపిలుపుడీ యిచ్చటికి మాటలాడించుదామా
 యీటిసాటివానివచ్చెను దండంబెట్టి నాట్యమాటలుజూపెను
 మాటలజూచిమెచ్చీ మేలిమిమిద యానతివ్వగాను
 మిద్దేలస్తలముక్రింద కర్ణములకు ధరణిపైబడవేసెనూ
 అయాకుతీనుకవి ధర్మరాజుహరిదాసు కివ్వగాను
 ఆకుపాకనవేసెనూ హరిపురమందు దానుడైనిలచుండెనూ
 హరిదాసుకథలన్నియు నన్నాకన్నా వాగ్విసాచదివిసాను
 ఫలమునతిరుమంత్రము దొరకును వినయంబు గానమ్ముడి॥

42 తులసి గోవింద నామములు.

భక్తితోతులసిగోవిందా రామ । పాదులయినాజేతుగోవిందా
 కృష్ణతులకమ్మకు గోవిందారామ । మ్రొక్కులయినాజేతు గోవిందా

నిత్యపుదకంబులు గోవిందారామ । నిన్ముఖంగా బోతు గోవిందా
భాగీరథీనీరు గోవిందారామ । భమిడిబిందులబోతు గోవిందా
పాదములుగడిగియు గోవిందారామ । పైజల్లుకుందుము గోవిందా
కంచుకొప్పెల్లతో గోవిందరామ । కాశీపువకంబుబోతు గోవిందా
విరివిగల కొమ్మలతో గోవిందారామ । విస్తీర్ణమైవుండుగోవిందా
కడపారకొమ్మకు గోవిందారామ । పరగనైదోదళము గోవిందా
గోమయంబెచ్చియు గోవిందారామ । బృందావనము అలికి గోవిందా
ముత్యాలముగ్గులు గోవిందారామ । మూడముతోనేబెడుదు గోవిందా
వజ్రాలముగ్గులు గోవిందారామ । వరుసతోనేబెడుదు గోవిందా
కెంపులముగ్గులు గోవిందరామ । సాంపుతోనేబెడుదు గోవిందా
పచ్చలముగ్గులతో గోవిందారామ । పద్మాలు నేబెడుదు గోవిందా
దానురాపద్మంబు గోవిందారామ । యేప్రాద్దునేబెడుదు గోవిందా
అప్పదళపద్మమ్ము గోవిందారామ । నిప్పతోనే వుంతు గోవిందా
వొనరుచాతుర్యావ్య గోవిందరామ । ఒక్కదావ్విదళివాడు గోవిందా
నీమమ్ముతో ప్రజలు గోవిందారామ । నిన్నుపూజించితే గోవిందా
అప్పహారతిలోను గోవిందరామ । అరునై వేలవత్తులేవేసి గోవిందా
యేకహారతిలోను గోవిందారామ । వెయ్యికొట్లవత్తులేవేసి గోవిందా
పంచహారతిలోను గోవిందరామ । పదివేలవత్తులువేసి గోవిందా
రాగిపల్లెలోను గోవిందారామ । లక్షవత్తులువేసి గోవిందా
అవునెయ్యిలోను గోవిందారామ । మహాలక్ష్మికి దీపంబువుంచెగోవిందా
సాంబాణిధూపంబు గోవిందారామ । కదళిఫలకర్కరాలు గోవిందా
అవునరంబుచ్చిరి గోవిందారామ । పాయినంబూరలు గోవిందా
నైవేద్యమిచ్చిరి గోవిందారామ । సిరిసంపలదతోను గోవిందా
స్థిరముగా నుండురూ గోవిందారామ ।

43 తులసి పూజాకల్పము.

శ్రీ తులసిమహాలక్ష్మీపూజ ప్రారంభః.

కేశవ, నారాయణ, మాధవ, గోవింద, విష్ణు, మధుమాధవ, త్రివి
క్రమ, వామన. శ్రీధర, హృషీకేశ, పద్మనాభ, దామోదర, సంకర్షణ,
నానుదేవ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ, పురుషోత్తమ, ఆదోక్షజ, నారసింహ,

అచ్యుత, జనార్దన, ఉపేంద్ర. హరే, శ్రీకృష్ణాయనమః ॥ ఉత్తిష్ఠంతు
 భూతిపితావా ॥ ఏతేభూమిభారతాః ఏతేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మమా
 రభే ॥ ఓంభూః, ఓంభువః, ఓంసుః, ఓంమవః, ఓంఽనః ఓంతపః,
 ఓంసత్సత్, ఓంతత్సత్తుర్యరేణం, భర్తౌదేవస్యధీమహి, ధియో యోనమః
 వ్రీచోదయాత్ ॥ ఓమహి జ్యోతి రసామృతిం. బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం
 మమసా తిదురక్షతయ ద్వారా శ్రీపరమేశ్వర పీఠిర్భద్రకం, శుభేశోభనే,
 మహూర్త శ్రీవహఃస్థూ రజ్జాయా ప్రసరమానస్య అస్త్రిబ్రహ్మణకి
 ద్వితియ పరాత్తే శ్వేతివం మాకల్పే వైవస్వతివన్వంతరే, కాయగే, ప్రసము
 పాదే, శంఖాద్వీపే, భరణివర్తే॥ భరణింధే అస్త్రికాః సర్మాన వ్యవహి
 రిక చాంద్రిమానేన సంభవ్విర, అయనే, ఋతే, మానే, ఋతే, శ్రీధా,
 వాసరే, శుభ, నక్షత్రే, శుభయోగే, శుభకరణ ఏపంగుణ విశేషణ విశి
 ష్టాయం, శుభతిథౌ శ్రీమతి, శ్రీకృష్ణతి, నామధేయవత్సాః, ఆచరితప్రత
 సంపూర్ణసకల ఫలాన వ్యర్థం శ్రీనారాయణదేవ తానహిత, శీతులసీదేవ
 ఉద్దిశ్య తులసీదేవతా ప్రీతిర్భద్రకం, శ్రీనూః ధానేన ధ్యానఆప మనాది
 మోక్షోపచారి తులసిపూజాం కరిష్యే॥ ఉదకంపదిలికైపైది గంగకలకా
 గాధనం కరిష్యే॥ చెంబుకు అక్షుతిలు గంధం ఉంచెదీ కలశస్యము భేదిష్టాః
 కింతేదద్రీ సమాశ్రితాః । మూలేతత్ప్రీతితో బ్రహ్మమధ్యే మాతృగణాస్థి
 తాః । క్షత్తతనా గర్భాచార్య సపద్యవ వసుంధరా । ఋగ్వేదోధయజు
 ర్వేద కేతాంబుసమాశ్రితాః కేశేగంధపుష్పాక్ష త్రైభువన్ । ఆలీలశేష
 ధావతి సవిత్తేపరిపిచ్య తేక్ష్య రక్ష్యేషువధకతా । ఆపావాదగంసర్వం
 విశ్వాభూతాశ్చః । ప్రాణవాఆపః । పశవసోన్నమాహమృతి మాపః
 స్సమాదాపాః । విరాడాస్సవిరాడాశ్చందాగంసోపాపాశ్చోతిగ్ సోపాపాః ।
 యజుగ్ మ్యోగస్సత్వమాపస్సర్వాదేవతా ఆపాభూర్భువస్సువరావ ఓం ॥
 గంఠాయమనోహారదాపరి సరస్వతి । నర్మదేసింధుకావేరి జలేస్మిమ్
 నన్నిధింకరు॥ ఆయాతు శ్రీతులసీపూజాధకం దురితక్షయకారకాః । కల
 శోదనేనపూజా ।

ద్రవ్యాణిదేవమాత్మానం సంప్రాక్త్య కలశఉదకంపువ్రువమిదమ తులసిమీ
 దమ శిరస్సునచల్లుకనేది॥ ధ్యానం॥ తులస్యవృతి జన్మాప్తి సదాత్వంకేశవ
 ప్రియే, కేశవార్చన యోగ్యమే వరదా భవత్పిర్వదా । కృష్ణానందాశ్రు
 సంభూతే వరదేవతులసిస్వయం త్వమద్యా నాహయమాశ్రయ కవలాప
 తికల్లభే ఎచశోపచారప్రణాంకృత్వా హిరణ్యవర్ణాంహరిణీం సువర్ణ రజత

[సకాం | చంద్రాం హిరణ్మయం లక్ష్మీ జాతవేదోమహాహాతులస్య
నమః ఆవాహనం మర్పయామి || తులసివైనిపుష్పం ఉంచేది తాం మలవహ
జాతవేదో లక్ష్మీసునపగామినీయస్యాం హిరణ్మయం విందేయం గామశ్యంపు
పురుషానిహం శీతులస్యైవనః ఆసనం సమర్పయామి పుష్పం ఉంచేది ||
అశ్వపూర్వాంతధ్యః ధ్యాయం హాసివాన్ భోధినీ

శ్రీయంచేవిముహవ్యయే శ్రీరూపేణ వతాం తులస్యైవనః
పాదయోఃపాద్యం సమర్పయామి ఉచితముచల్లెది, కాంసాస్మితాం హిరణ్మ
ప్రాకారామార్గాం న్వలంతీంత్యప్రాం తర్జయంత్యం ద్యౌతం పద్మనర్మ
న్యామి హా వ్యయైశ్రియం తులస్యైవనః, హస్తయోరర్ఘ్యం ఉదకం విడి
చేది, చంద్రాం పృథానాం శస్వాజలంతీ శ్రియం హా కేదేవజష్టాముదారాం
తాం పద్మినీం శరణుహం గ్రహ్యే, లక్ష్మీశ్చ సన్వతాం గ్యాం నగేతుల
స్యైవనః ఆదమనియ్యం సమర్పయామి ఉదకము విడిచేది, ఆదిత్యనశ్శేతప
పాధి జాతా వనస్పతి సవపుత్రో బిల్వః, తనూనాని తనూనాదుదతు మా
యాంతరాయశ్చ హావ్యాలక్ష్మీ, తులస్యైవనః స్నానం సమర్పయామి, నీళ్లు
చల్లెది, తదనంతరం పంచామృతస్నానం సమర్పయామి, దధిక్రావ్యున్నో ఆకాగ
మంజిష్ఠాశ్వస్యవాజినః సురభినోముఖాః రణ ప్రాణ ఆయోగం పితౄణాం
పౌత్రానోన్నానము, ఆప్యాయస్య మేతులే విశ్వోన్నానానృప్తి యభవా
వాజస్యంగధే, పాలతోను, శుక్రహానిజ్యోతిరసితేజోసి దేవోవస్సవితో
త్పనాత్ ఆచ్చిద్రేణువిలేఖనసోన్నర్యస్యరస్మిభిః శేతితోను, సభవా
తాముతాయతే మధురక్షరంతిశింధవః మాద్యీర్షు సంతోషభిః మధుసక్తముతో
పనీమధురిత్వాధికాంగరజః పథుద్యౌరస్తుపః పితౄమధుమాన్మౌనవస్సతిః
మధుమాగ్ం ఆస్తుమార్యః మాద్యీర్షావోభవంతుః, తేనతోను స్నానం సమ
స్వదీప్యాయజన్మనేస్సాదురింగ్రియ సుహదేతునామ్నో స్వాదుర్మతాయ
వరుణాయ వాయవే బృహస్పతియే మధుమాగ్ం ఆదాభ్యః శర్కరతోను,
తదంగశుద్ధోదకస్నానం సమర్పయామి, అపాహిష్టా వయోభుజః తానడ
రేదధాతనవిహేరుణాయ చక్షునే యోశ్శవతమారంభస్యభాజలేహనః ఉ
శ్శతీరవమతః తిష్ఠారంగ మమవః శ్శుక్లయాం జన్వద్రాపాజనయధాచనః
శుద్ధోదకస్నానం సమర్పయామి || ఉత్తమంచేసఖః కీర్తిశ్శనణినాసహ
ప్రాదుర్భుతోస్మిర్మృష్టిస్త్రీన్ కీర్తిమృద్ధిందదాతుమే తులస్యైవనః వస్త్ర
యోగ్మం సమర్పయామి || తుల్పిపాసామలాం జ్యేష్ఠావలక్ష్మీన్నాశయామ్య
హం అథూతి మసమ్మగ్ధించసర్వాణ్ని ర్ముదమేగృహత్ తులస్యైవనః
యజ్ఞోఽవీతం సమర్పయామి || గంధద్వారాం దురాదర్శాం | నిత్యపృష్టాం

రిపిణిం । ఈశ్వరీగం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వాయేశ్రియం ।
 తులనైవనమః దివ్యశ్రీచందనం సమర్పయామి । మనసః కామమాకూఠింవాచ
 స్పృత్యమనీమహి శూనాగ్ం రూపమన్నస్యమయిశ్రి క్రియ
 తాంయశః తులనైవనమః ఆభరణార్థం ఆక్షతాం సమర్పయామి ॥ కర్తవ్యే
 ప్రజాభూతామయి సంభవకర్తమా శ్రియంవాసఇమేకులే మాతరంపద్మమాతి
 నీం॥ అథాంగపూజాతులనైవనమః పాదాపూజయామి, విష్ణుప్రీయాయైన
 మః గుల్ఫేపూజయామి, రంభోరైవనమః ఊరుపూజయామి, క్షీరాభితన
 యాయైనమః కటింపూజయామి సకలసురపూజ్యాయైనమః నాభింపూజయా
 మి, ఇందిరాయైనమః ఉదరంపూజయామి, బృందావనవాసినైవనమః పక్ష్య
 లంపూజయామి, మహాలక్ష్మ్యైవనమః, స్రవణపూజయామి, భుజాయైనమః ఉద
 రంపూజయామి, బృందావనవాసినైవనమః హస్తేపూజయామి, నుముఖాయై
 వనమః ముఖంపూజయామి, రమాాయైనమః లలాటంపూజయామి, ఇందుసోద
 రైవనమః శిరంపూజయామి, శ్రీతులనైవనమః సర్వాణ్యంగాని పూజయామి,
 కంకుమసహితపుష్పైః పూజయామి, అనికుంకుమపువ్వులు ఆక్షతలుతో ఆఖ
 రువాగ్నిననూటయ్యనిమిది నామములచేతను పూజజేసేది.

అపస్మజంతు స్నిగ్ధాని చిక్లీ తవసమేగృహీనిచదేవిం మా
 తరం శ్రియంవాసయమేకులే తులనైవనమః, ధూప మాఘ్రూపయా
 మిఆర్చాయఃకరిణీం యష్టింనువర్తాం హేమమాలినీం నూర్యాం హిరణ్మ
 యాం లక్ష్మీంజాతవేదో మహావహా తులనైవనమః దీపం॥ ఆర్చాయో పుష్క
 రిణీం పుష్పిపింగళా పద్మమాలినీం చంద్రాయో హిరణ్మయాం లక్ష్మీం జాత
 వేదో మహావహా । తులనైవనమః నైవేప్యంసమర్పయామి॥ తాంను అనహ
 జాతవేదో । లక్ష్మీనునప గామినీం । యస్యాం హిరణ్మయం ప్రభూతంగా వో
 దాస్యోధ్వాక్ విందేయం ఫలహనహం శ్రీతులనైవనమః తాంబూలంసమ
 ర్పయామి యశ్కుచిశ్రీయతో భూత్వాహమరాయాజ్య మన్యహం శ్రి
 యః పంచదశర్చుచ శ్రీకామ సుతతంజవేత్ తులనైవనమః నీరాజనం
 సమర్పయామి॥ ఆనందః కర్తవ్యైవచిక్లీతఇలిమిత్రతాః ఋషం యస్తేత్రయః
 పోక్తాస్త్వయం శ్రీదేవదేవతా । పద్మాసనేపద్మజీవపద్మాక్షి పద్మసంభవే
 త్మహంభజస్వపద్మాక్షి యేరసాఖ్యంలభామ్యహం । అశ్వదాయాగోదాయ
 ధనదాయా మహాధానేధనం మేజాషతాం దేవీంసర్వకామార్థసిద్ధయే ॥ లక్ష్మీ
 కీరసమద్రరాజతనయాం శ్రీరంగ థామేశ్వరీం దాసిభూతసమస్తదేవ వని
 తాం లోకైశ్చిహేంకురాం । శ్రీ మన్మందకటాక్షలబ్ధ విభవద్భగ్నీహేంద్ర
 గంగాధరాంత్యాం త్రైలోక్య కుటుంబినీం సరసిజాం వందేమకుందప్రీయాం

కుంభలక్ష్మీశ్చక్రలక్ష్మీర్జయలక్ష్మీ సురస్వతీ శ్రీలక్ష్మీర్వరలక్ష్మీశ్చ పృథ్వీ
 మమసర్వదాపరాంకుశాపాశమభీతిముద్రాం కరైర్వహంతీం కమలాసనస్థాం
 బాలార్కణోజితీ ప్రతిభాంతివేత్తాం । భజేమహంతాం జగదీశ్వరీంతాం
 సర్వమంగళ మాంగళ్యే శివేసర్వార్థ సాధకే శరణ్యేత్యగ్రంభకేదేవీ నారాయ
 ణీనమోస్తుతే తులనైవమమ్ ॥ మమర్చనత్రపుష్పం । పృథక్తనం ॥ యాని
 కానిచ పాపాని జన్మాంతర కృతానిచ తానితాని ప్రణవ్యంతి ప్రదక్షణ
 పదేపదే । పాపాహం పాపకర్మాణాం । పాపాత్మాపాపసంభవాం త్రాహీ
 మాం కృపయాదేవి ॥ శరణాగతినత్నీ లీ ఆన్యధాశరణం నాస్తిత్వమేవ శర
 ణం మమ తస్మాత్కారణ్య భావేన రక్షరక్ష జనార్దనీ । తులనైవమమ్
 ఆత్మపృథక్తనం నమస్కారాన్ సమర్పయామి । సమస్కారోమి దేవిత్యాం
 మృదత్యుత్యైతత్తాం । పృణతా హరేన్నిత్య మభీష్ట ఫలదాయకమ్
 శ్లో॥ యస్యస్మృత్యా చనమోక్తా తః పూజాక్రియాదేషు న్యూనంసం పూ
 ర్ణతాయాతి సద్యోపందేతమచ్చుతం । మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తి
 హీనం జనార్దనీ । యత్పూజితం న యాదేవిపరిపూర్ణం తదస్తుమే । ఆన
 యధ్యాన ఆవాహనాది పాదశోచార పూజయాచభగవతీ సర్వాత్మకా
 శ్రీతులసీదేవతా సుప్రీతా సుప్రసన్నాకరదాభవతు ॥ అని ఉదకవిడిచేడి
 తులసీ దేవతా ప్రసాదం శరణాగృహ్ణామి॥ తలనైవంచకోరేడి॥

శ్రీ తులసిపూజాకల్ప నామావళి ప్రారంభః

ఓంప్రకృతైనమః	ధన్యాయైనమః
వికృతైనమః	హిరణ్యయైనమః
విద్యాయైనమః	
మరణ్యైనమః	నిత్యవృషయైనమః
పరమాత్మికాయైనమః	విభానర్యైనమః
వాచేనమః	ఆత్మైదినమః
పద్మాయైనమః	
పద్మయైనమః	వీప్రాయైనమః
శుచయైనమః	రమయైనమః
స్వాహాయైనమః	వసుధాయైనమః
స్వధాయైనమః	వసుధారణ్యైనమః
సుధాయైనమః	కమలాయైనమః

కాంతాయైనమః
 కామాక్ష్యైనమః
 శ్రీసంభవాయైనమః
 అనుగ్రహప్రదాయైనమః
 బుద్ధయైనమః
 అనఘాయైనమః
 మరీచభాయైనమః
 అశోకాయైనమః
 అమృతాయైనమః
 సర్వభూతహితప్రదాయైనమః
 శ్రద్ధాంశయైనమః
 విభూత్యైనమః
 శివాయైనమః
 లోకవిలాసిన్యైనమః
 గర్భనియాయైనమః
 కరుణాంబుజాయైనమః
 పద్మపరివారయైనమః
 పద్మహాసయైనమః
 పద్మాక్ష్యైనమః
 పద్మసుందర్యైనమః
 పద్మద్వయాయైనమః
 పద్మముఖాయైనమః
 పద్మనాభప్రియాయైనమః
 మరరిహాయైనమః
 పద్మకూలాభయైనమః
 దేవిశ్యేనమః
 పద్మశ్యేనమః
 పద్మగంధిశ్యేనమః
 శ్రుంగంధాయైనమః
 శుక్రసన్నయైనమః
 ప్రసాదాయైనమః
 శ్రీభాయైనమః

చంద్రవదనాయైనమః
 చంద్రాయైనమః
 చంద్రసహోదర్యైనమః
 చతుర్భుజాయైనమః
 చంద్రాయైనమః
 ఇంద్రాయైనమః
 ఇందుశీతలాయైనమః
 అహోదయన్యైనమః
 పుష్పయైనమః
 శివాయైనమః
 శివనృత్యయైనమః
 సకలయైనమః
 విలాసయైనమః
 విశ్వరూపయైనమః
 గుప్తయైనమః
 దాశ్రితయైనమః
 ప్రీతికరయైనమః
 కాంతయైనమః
 శుక్లాంబయైనమః
 శ్రీయైనమః
 భాస్కర్యైనమః
 బిల్వయాత్రయైనమః
 యశస్విన్యైనమః
 వసుంధరయైనమః
 ఉదానయైనమః
 మరీచ్యైనమః
 హేమమాలిన్యైనమః
 దనధాన్యవిధ్యయైనమః
 సిద్ధయైనమః
 సైనిసౌమ్యయైనమః
 శుభపరియైనమః
 నృపశక్తయైనమః

వరలక్ష్మీయైననుః
వసుప్రదాయైననుః
శుభాయైననుః
పిరణ్యప్రకారాయైనను
గమ్యతాయైనను
జలాయైననుః
మంగళాయైననుః
దేవ్యైననుః
విష్ణువత్స్థస్థితాయైనను
విష్ణువత్స్థైనను

ప్రసన్నాక్షైననుః
నాగజానపాశ్రితైననుః
దారిద్ర్యస్వస్థివైద్యైననుః
దేశ్యైననుః
సర్వోద్రవవాన్వైద్యైననుః
నవగర్భాయైననుః
వహకాశ్వైననుః
త్రికాలజ్ఞానసంపన్నాయైనను
బ్రహ్మవిష్ణుః శాంతికామ్యుః
భువనైశ్వర్యైననుః

44 తులసి దళము.

శ్రీనివాసమూర్తి సేవజేసి నేన విన్నవించు । మానసమునతులసిదళము
మహిమ దల్పెద । తులసిదళముమహిమ దలిచుతెలియ నెవరివశముగాదు ।
తులసిదళము సకలలోకముల ఎదిగెను । తులసిదళము మహిమ యెంత
వర్ణింపనలవిగాదు । సరసమగినివినగ నలయు సరగచెప్పెన । మంత్రమిది
నట్టి ద్వారకాపురమ్మలొనకృష్ణు । డెయిలొకచో రాజ్యమేలుచుం
డెను । ఇంద్రియవికన్న యెక్కువైచెలంగుచుండు దేవేంద్రునివజ్రాడ
వలెను యేపుమీరను । నారగుడువచ్చి నాధు కృష్ణుపన్నుతింది । ద్వార
కాపురమ్మ మహిమ తెలిచుచుచును । బాగుమీరగాను సత్యభానువగురీ
తెంది । వదన మొకటిభామిలోను వరుసబల్కెను । అగ్నుమున్ముందుపూజ
లెన్ని యెట్లుజేసినావో । చెన్నమీరగాను భర్తచెన్నుకౌట
తిరిగియగని యొత్తుధనము మరలభూనుగులకొని । మనుసమగనికొనగవలెను
ధర్మమకాశ్రమము । కోరిభరితాదానమిస్తు కొమ్ముచేసుగుదానమిను దారిజె
ప్పనునుచు తిరుగతరస్థితిజిగను । నామనోహరు లోకనాయకుని దాన
మొంద । వోమునీంద్రునికుత్సవోపరావ్యు అంజరీనిబట్టుకొనివినయముతో
సత్యభాను । మరియొకేరుచుడుకొని మగువబల్కెను । స్వామికృష్ణ
చెట్టబట్టసఖుల కొర్కులెల్లదీర । మనవియొక్కటన్నదనియు మగువబ
ల్కెను । యింతిగిగృహంబులోను వింతగానుమనవిలేదు । మనవియొక్కటా
చ్చెనని గుగడనవ్వెను । స్వామినాగదుడువచ్చి ప్రతమొకటిచెప్పెగాదు ।
విభునిదానమియ్యనువి ప్రతముచెప్పెను । భానునన్నుదానమియ్య ప్రతిమా

ఒకటిపట్టినాన కానివెనుకఁ న్నునేను కదలిపొమ్మనె పొంకముతో భూపణము
లలంకరించి వంచుగంధం । పొంకముతోనురులు సొగసుపణతియంగన ।
యనికథాన్తు తెమ్మటంచు వడిగవిభునితోడితెచ్చి । వెదిక్రేమతోడునపుడు
వితగా నుమానియెటట నిల్చెను । లెక్కలేనిమాటలన్ని ఒక్కవంకరాసి
పోసి । వొక్కవంకకంగ వైరి నంచెముదమున । యెత్తురాకపోసిధనము యే
మినిప్రకౌట్లుగలవు । యెంతగానతూచినాను తూగదాయెను । యేపుమీర
నింద్రపదవి చూడబోయి తెచ్చినట్టే ధనమువేసితూసినాను మొగ్గదాయెను
రాజమూయయ్యగను నకు రాజులెల్ల పూజచేయు । మణులువేసితూసినాను
నిండదాయెను । వెలిజాంబువతి విత్రవిందరాధ మొదలుగాగ సతులకుకలిగి
నట్టిధనము లంతకలియకేసిరి । సీతులమంత్రులు పురోహితులు సతులు
మిత్రులును యితరమయినవారు చాలకనికమిచ్చిరి । అంతయితరమయిన
వారుచింతియేగానె బుద్ధి వంతతులయినవృద్ధవుండుమంతనమృతనైవేయిదింక
రుక్మిణీసతులు యేమొయ్యతిధనము । కిలదియంకిమనకు అకకల్లపెన్నడు
అనుచువృద్ధవుండుబుక్క వదినినశృభావదలచి రుక్మణమృకడకునేను యెట్లు
బోదును । యంతకాలమయెతినకు యెతులారయెన్నడియన । చేరిరుక్మిణీ
కినేను నేపజేసిన । కిభుదుతనకలొలుడనుచు కడకుతోనుబోధపడితే ।
తానువరీజాణతినము మాటలాడును । చస్తుగానిరుక్మిణిమృకడకునేనుబోన
టంచు । ఎంతమతోనశృభావ వలకనప్పడు । నోరుపంతమాడిలేను నొస
లుపంతమాడునటమ్మ । వారితోడరదు తన్నవంచదలిచెను
గద్దెనైనకూర్చుండి కనులబాష్పములుగురియ లజ్జతోనుబల్కె సత్యభావఅ
పుడు అనుచు సత్యభావబుక్క వదినివృద్ధవుండితలచి । రుక్మిణిమృకడకుబో
వనీకులజ్జలేటికే నీకన్నకెద్దవనిత విజయగారక్మిణిమృకడకు । మొక్కిచ్చురుక్మి
ణీకి మోడమలెగ । భూతదయలుగల తల్లిభూములన్ని పాలింక । అదికాల
వంచులమ్మి అవదియయెరుగవ ముఖ్యమయిన ప్రాణిసాధుడు దక్కిలేనీకు
చాలు । చేతగారరుక్మణిమృకడకు బోవను । అనుచువృద్ధవుండ బలుకుమని
సత్యభావదలచి కనుకవశమువచ్చెనని కడలివచ్చెను । అందుచేరిముందుని
లచి కుందరిజనాంగియపుడు । సందడితోరుక్మిణీకి మొక్కినిలచెను । అక్క
నారదునితో జెసినప్రతిజ్ఞకేమొదారిజెల్లె । ధనముగూడెవారి జోడరుదు
తన్ను కంఠించదలచెను । కల్గినీకుకలధనమృకడ కానవచ్చునగమధనము ।
కలసికేడిదూచినాను యెత్తుకాదుగా వెలినికు కలధనమృకడ కలచెచ్చి కిభు
వికినై । తిరిగివచ్చుమూర్తి నిపుడుతెచ్చుకుండును । అనుచు సత్యభావబుక్క
వదినిరుక్మిణిమృకడకు । నారదుడదానమంద సత్యభావదని వపుడు

వియ్య విభుడు బోవుట వల్ల యొక్క వింతదోచెను అయినగాని తనకుగ
లుగు ఆంతవస్తు వియ్యవలెను । గాని వెనుకవస్తునేను కదలిపొమ్మనె అను
చుసత్యభామను పదహారువేల సతులుజేరి । వింతగాను తోలిపంపిరి వేట్ర
లలరగా । వెలయుగాను నగరీలోను తల్లిదండ్రులుండగాను తల్లిదండ్రులివ్వ
వలెను సకల జనులకు నందుడా యశోదదేవి ముందుగాయండగాను, దేవి
దానమిచ్చుటేమొ తెలియదాయెను ॥ పట్నంపుశ్రీ అయినయిచ్చినా చె
ల్లుగాని, వేశ్యకాంతదానమియ్య ధమకమున్ననా । ప్నానమాచరించి
మంచినరసవన్నె పట్టుగట్టి మేన సొమ్ములన్ని బెట్టిమెరుపు దీర్చెను । పాం
మయిన భూషణము లలంకరించి మంచిగంధం పాంకమాతో సతులుజేగ
ఆపుడనుర్చిరి । అందముతో తులసిదేవి ఆరుగుఆరికి ముగ్ధబెట్టి పణతినక
కలొపచారమునపూజచేసెను । హేమమయమైన రత్నగజపీఠమందు తాను
వీనునులర వుంచెదళవ నేర్పతోడను । ఆతివకులంబులముచెలులుఅండ్లి
యొచ్చుచుండ । గానుభూషణములు మెరయగాను కదలివచ్చెను । వచ్చినా
రదునికి మ్రొక్కివాని కొర్రాదీరునట్లు । రుక్మిణమ్మ ధనముత్రాసులో
నిలువగాను । హెచ్చిదేవమునీ చాలమేలుమేలనే । వెలదినీకులధనమ్ము
జేగ దెచ్చివిభునిపై । యెంతసేపువిష్ణుమూర్తిక నిచ్చిపోడును । అనగనవ్వి
భీష్మపుత్రివినయమొప్ప మ్రొక్కినిలిచి । ఖనులుమారుయెరుగరాని కారణ
మాన్మదే । సకలజగములెల్లయితని గభకగృహములోనుగలవు । వనజశాభ
యితడు సత్యవంతుడాయెను । ఆదిమాలమయిన విష్ణుఅతనిదైవమాయేనే
మొ । వేదములు శాస్త్రములు వెలసియున్నను । తులసిదళములచేత బట్టి
తూగవలెను అనుచుబాల । చెలియమొనితోడతా । బ్రతిజ్ఞబట్టెను । మొద
లుమట్టుధనముఅంతా మొదట ఆంటరిసివేసి । చెలియవడకలోను తులసిదళ
మునుంచెను । ఆపుడొసకలజనులు యాడఅద్భుతముగవిష్ణుమూర్తిక । కపట
మేమిలేక తూనికమరణొచ్చెను । ఆపుడురుక్మిణీనికాచి అమ్మనీవుతులసి
పూజ । యెన్నగానుజేయటచె కలిగభాగ్యము । కాదుకబరికాదు యేమొ
కానవచ్చునో వినోడి । మగువతులసిదళములోదెహవప్రభావము, తులసిద
మహిమయొనరుపాడినను విన్నగాని । పరమపవిత్రవిగలాగుపాతకములుబోవును
ఎకరముగతులసి పూజచేసివిష్ణునేపచేసి । యేకదంతునిదలచి తులసిమహిమ
విస్తరించెద । మహామునులారతులసిమహిమ । మహిమకల్గదొడ్డ మహామహి
మలెస్సపూజచేసి । భూతికొందరు । పుత్రపౌత్రసనుస్తమయిన భోగమను
భవించుగిగాని । పవిత్రులైజన్మిస్తురెల్లకాలము । యెలమిపట్నానరాజయేలు
చుండెనుతులలేక । చెలిమిమరదప్పించింసేయుచుండెను । అంతలోఎక్కి

మాని ఆచటికేతెంచిరాగ । చింతదీరువిధము అతనికి చెప్పుచునిరి । వృద్ధుల యిరియకనుమిగురుయెరువులేకుగాన । కుద్ధమునుతులసిపూజచేసుకొమ్మన । చిన్నమొగుడుపరిరాజభూమియన్ని పడుతుజేసి । చెన్నమీర గుంపితులసి వనమువేసెను । పాలు నెయ్యి చెరుకుమంది పానకంబులేనివాని కేళజలము వేసికొన్నాళ్ళుపెందిరి । ఆవరిముగ దంపతులు సకలౌపచారంగాను । క్రమముయొగి పూజయేదాదీజేసిరి । అంతముసలితనముయోయి । కొంత చిన్నవయసునచ్చె । రాజావకుకాతుడనుచు సుగురుకల్గిరి । వేషకొధ భరతుడనుచువేరు బ్రాహ్మణిగాను అతనికిచ్చె । రాజ్యమేలేభరతశంకరుతని పేర ఎల్లలమాయెను । సరసముగసౌఖ్యమిచ్చు స్వామిసన్నిధిపిజేమక । పరమశోభనమిది ప్రథమపటలము.

రెండవపటలము.

ఓరువిప్రులారమీరు ఒకకథవినుడిమీరు । బాయలపకవిధములయు నపాతకమ్ములు । మేలుగానుమంచితులసి మీదనుంకివచ్చునట్టి గాలిబారి తేనువగులకు వార్ష మొనవెను । తొల్లిల్లుద్ధం డెవీడు దోషకారియెరుక వాడు కల్లవాడుగలిమిసోతు కాడుమానుషి । కుటిలవర్ణనుడు మనుజుల హృద గొట్టి చంపివేసి । మాంసమారగింపుమండెను । నరులజంపిభూతులల జంపినునిషి మాంసమారగింపుమండె ననేకకాలము యీవిధమునభోజనములు జివిహింపలెల్లజేసి త్రోవనడచుప్రాణములను సంహించెను । ఒకానాదుభార్యజంపి మాంసమారగింపుమండె । ఒకానా దుతల్లిదండ్రులు నుగ్గుజేసెను । ప్రియలెవరుదొరకకున్న భక్షణాధికము యితన ఆస్థులుతులగొట్టితా భోంచేసెను । మరణపమయమందుడేన మహిమతోచలేదుగాని పుణ్యవళము నతనిమీదతులసిగాలిబారెను । తులసిగాలి బారినపుడె యనుభటులుచచ్చి కపటముతోవాణ్ని బట్టికొట్టికట్టిరి । చివర ముతోవిష్టుభటులు వీనివగ్గరకువచ్చి యనుభటునుచారదోలి విష్టుపురికిదెచ్చిరి । కాలకింకరుణయముని కీప్రకారముతెలియజేయ చాలకొపించి యముడుచివారమునుబొందును । దోషకారియెరుకవాణ్ని చూచితేనుపాతకములు వానుడేవుడటచారిపోవుట వరకడయేమిటో । తెలసుకొకమనసులోని తెగులు పోవడనుచులేది । బలముతోను వేగిరమునపైనమాయెను.

భూతగణముగొలంపగాను మహిషరాజు మంచికారుపోతునెక్కి వేగవిష్టుపురికివచ్చెను । నిల్వినాపునీవు దండకార్యములకుకరకజేసి బలమాదీ నీజేసివావు యిమగునా । చెక్కింపవలెనీట్ని చెక్కినె య్యవలెను దొక్క

దొక్కసందునాను వీనితోక్కవతనయ్యా । పొట్టచింపవలెను వీణ్ణికట్టి
పెట్టికొట్టవలెను కొట్టినుంటలందునా పెట్టవలెనయ్యా । దుండగీడుదోషకా
దొంగవంటివాడుదేవ నీదండనుండతగడు నాదండకంపుము । గురుతుగాను
మరలమరల వాడిసరకమునకు పాశుర్యమున యెరుకవాణ్ణి తెచ్చినావు
యేమిపాపము । దశపాతకములన్ని ముందుజేసినాను తుదకు అగణితమతని
మీద తులసిగాలిబారెను । తులసిగాలిబారుటాచే యెరుకవానికిమోక్షమిస్తే
దోషమితనియందులేదు గానయమునిపొమ్మనే । అనుచువిష్ణుమూర్తిఁబల్క
మామోమొందియముడు తనబోకమానకు తరలివచ్చెను తులసియుంటనియు
వారు తులసిపూజచే మువారు తులసినుందుభక్తులయు మ్రొక్కువారలు ।
తెలసివారిదిక్కున యమభటులుచేరలేరుగాన స్మరించిలేను మోక్షమిచ్చు
పుణ్యమొచ్చుద్వితీయపటలమా ।

45 స్త్రీ తా దే వి వే వి థు .

సృష్టంతయేలేటి రానుచంద్రాబా । రాజ్యపాలకులయిన రానుచంద్రులు
యెదురులేకాభూము లేలయన్నారు । అనందభక్తులయు ఆయోధ్యలోను
అంతటాజనకనుత కథఁజెప్పులాయె । వెలకల్లెరెన్నెల్లు అమరియొండగను
వేవిల్లుఘనమాయె బోతుల్కులాయె । తలవాల్చికుడిచెయ్యి తలక్రిందనుంచి
పాన్పుమీదపవళించె పద్మాయతాక్షి । అన్నశ్శుముట్టదూ ఆరామునీత
తాంబూలమువెయ్యదుఁద్రేళ్ళర్లదేవి । నిత్యతనదాసీల నిల్చిపిలువదు
పాదాలువత్తుమని పణతిపలుకాదు । మధురమగుమామిడిపండ్లుగోరు
అతిసరిరటీపండ్ల నవియైనగోరు । కాంతభజారములైననుగోరు
పణతిపనసా పండ్లవ్వయినగోరు । వెలదివెలగాపండ్లనయిననుగోరు
నాతినారింజపండ్లనయిననుగోరు । పాలకొమ్మలమీదిపండ్లయినగోరు
చింతకొమ్మలమీది చిగురయినగోరు । దోరచింతలుగోరు తోయజగంధి
యారీతికోరికలుగోరుచుండగను । ముగుదకుమత్యాలపట్టెడేసడరె
నానికి నడుమవడ్డాణమేసడరె । పణతిచేత బాజబందులేసడరె
అచ్చనవరత్నాల పేరులేలడరె । అనేకరత్నాలసామ్యులేసడరె
పాన్పుమీదపవళించె పద్మాయతాక్షి । ధర్మసేనుడుతన సతిమేడకొచ్చి
రప్పజేయకను కనువిప్పిచూచిన । తప్పకజూచెను తరుణితాపంక
పణతిగొనిరమ్మనెరానుచంద్రాబా । యేమేమిజనకనుత నీవున్నవిధము

. కారడవిదిరిగావుకష్టపడ్డావు । ఆనాడుయారీతి వడిలుండలేదు.
 అడవులన్నీదిరిగి అకుభక్షిసె । ఆనాడుయారీతివడిలుండలేదు
 బావులనీళ్ళన్నీ చేదిపడతాగి । ఆనాడుయారీతి వడిలుండలేదు
 యెండలోనేయెండి వానలోనేతడిసి । ఆనాడుయారీతి వడిలుండలేదు
 పండుటాకులవలె పాలివున్నావు । పారుటాకువలెపవ్వరించావు
 నీవిభములత్మన్న కెరిగింపవలెను । గాజులమరించినా గడపలుదాటి
 ముత్యాలమర్చిన ముంగిళ్ళుదాటి । రత్నాలమర్చిన మేడలమదాటి
 పగడాలమకాచినపందిళ్ళుగాటి । పచ్చలమరించినారచ్చలుదాటి
 వచ్చేనేరఘరాములత్మన్నకడకు । అల్లంతటాచేటి అన్నపొడకాచి
 పొడగనిమమ్మరపుదక్షిణంజేసి । సాష్టాంగదండప్రణామంబుజేసి
 వందనముజేసికడుమందరానిలచి । అన్నవినులత్మణానిన్నపమునాది
 అన్నమీవదిసెంత బడలివున్నదీ । కారడవిదిరిగిందికష్టపడ్డాది
 ఆనాడుయారీతివడిలుండలేదు . అడవులన్నీదిరిగిఅకుభక్షించి
 ఆనాడుయారీతివడిలుండలేదు । బావులనీళ్ళన్నీ చేదిపడతాగి
 ఆనాడుయారీతివడిలుండలేదు । యెండలోనేయెండివాననేతడచి
 ఆనాడుయారీతివడిలుండలేదు । పండుటాకువలెపాలివున్నది
 పారుటాకువలెపవ్వరించిందీ । నాచేతివొక్కటిమద్యటుంగరమూ
 ముంజేతిదొడగొచ్చుకీలక్షమన్నా । అయింతిగర్భిణిసంతానంబు
 మనసుసంతోషెనమరిపొంగుచుండె । పాలుపొంగినట్టుపొంగిలక్మన్నా
 నక్షత్రప్రవర్తకంనడచినట్లుండె । చుక్కలపర్వతంచూచినట్లుండె
 అట్లయితేమావనిన్నూచూచవత్తును । అంబులుఅయి ధాలన్నికడనుంచి
 విగదీసిలక్మన్నపిడిట్లుకట్టె । లక్షజలాగొడుగుతాచేతపట్టె
 వచ్చేనేలక్మన్నవదిసెమేడలకు । అల్లంతటాచేటిమరదినిపొడకాచి
 తాళ్ళపాపిరావెకడుగీఘ్రిమునను । బంగారుచెంబుపన్నీరుదెచ్చి
 పాదమలుకడిగించెనారాముదేవి । బంగారుతీగలతికాసిపరచి
 పచ్చకర్పూరాన తాంబూలమిచ్చి అలసివచ్చినారుకుర్చుండరయ్యా
 సాష్టాంగదండప్రణామంబుజేసి । వందనంజేసి కడుమందరానిలచి
 అమ్మమేమాపోతాము అజ్ఞయివ్వండి । వేగిరం మీఅన్నకడకు పొండయ్యా
 కడుతేగమీఅన్నకడకుపొండయ్యా । గాజులమరించినా గడపలుదాటి
 ముత్యాలమర్చినా ముంగిళ్ళుదాటి । పచ్చలమరించినా రచ్చలుదాటి
 పగడాలమర్చినా పందిళ్ళుదాటి । అల్లంతటాచేటి అన్నపొడకాంచి
 పొడగనిమమ్మరపుదక్షిణంజేసి । సాష్టాంగదండప్రణామంబుజేసి

పందనముజేసికడుముందరానిలచి । మీకంటెఘనులయి పుట్టనున్నార
 మీరెలురాజ్యమ్ములేలనున్నారు । మీరెక్కుసింహాసనం యొక్కనున్నారు
 మీచేతిఆయుధంపట్టనున్నారు । ఆయింతిగర్భిణి తావిచారించి
 మనసులోపంతోపంమరిపొంగుచుండె । పాలుపొంగినట్లు పొంగరాముండు
 నక్షత్రపర్వతం నడచినట్లుండె । చుక్కలాపర్వతం చూచినట్లుండె
 ఆలంకలోపలా దండుదిగిరాగ । ఆక్కడరావణబ్రహ్మకూతురు
 ఆలగిఅత్తింటికి వెళ్ళిపోగాను । హస్తములుచేపట్టి యెత్తలేనయితి
 నిండుగావున్నదిసీలభవనాది । పక్కలువిండుంది పంకజగంధి
 ఆయింతికదిముదురుగభిక్షోణీయన్నా । యాయంతికిదిలేతగర్భిణీయన్నా
 వెండిబల్బులవారవేయిలక్షవేలు । రాగిబల్బులవారులక్షవేయివేలు
 కంచుబల్బులవారుకమ్మకున్నారు । పాదాలవప్పుడుపణతివినకుండ
 పాన్పుమీదనొచ్చిరి పద్మనాభులును । కూర్చున్నదాసీనిబుంబిడిరంత
 అడవతెనోడవరె గల్పవరెగాని । ఆటవిడిచీమీరు లేవనిలేదు
 చిరునవ్వునవ్విరి దాసీనిఅంతా । పుత్తరందక్షిణం చూచెనాడేవి
 కూరుపూపడమరా చూచెనాడేవి । అడేటిసాగటాలు ఆటుపారవేసి
 పాన్పుమీదికొచ్చెను పద్మయతాక్షి । గుచ్చికగాలిందియెత్తితోడనుంచి
 ఆటుకులుచక్కిలాల్పించినస్తువులు । యీమాటమాఅమ్మకు చెప్పిపంపిలేను
 యీక్షణములేప్పిస్తు యిందీవరాక్షి । పాలపక్కుమంచిఖడ్జాయములును
 యీక్షణములేప్పిస్తుయిందీవరాక్షి । ఆనాడునీమేడకొస్తినేదేవి
 చాలచిక్కుంటినే చదరాలనీవు । ఆనాడునీవద్ద నేపవ్వలిస్తే
 చాలదోటాయినే చదరాలనాకు । యీనాడునీమేడకొస్తినేదేవి
 చాలనిండుంటినే చదరాలదేవి । నీనుతులునీవును పైబవ్వలిస్తే
 పాయలకిందనేనేపవ్వలిస్తే । రాజాధిరాజులకు విన్నపముయ్య
 రాజులల్లుళ్ళకు విన్నపమయ్యా । కుమారులకునందరికిదీ వెనలయ్యా
 ఆమాటమీరెలఅజ్ఞ జేసేరు । మామీదదయవుంచి మమ్మరక్షించు
 దండంబుదండంబు నీకురఘురామ । యీపాటపాడినా విన్నానుగాని
 రాహుపరగబులయందునుఖముజెందుదురు ।

మోక్షమిచ్చునుమీకు రామచంద్రుడు॥

46 గంగా గౌరీ సంవాదము.

శివశరణ మఁపాహి శివశరణ సోమః । శివశరణ మనపాల శివునీకశరణం
గురుశరణ మఁపాహి గురుశరణ సోమః గురుశరణ మనపా లిగరువులక్షరణం
పూరిశరణ మఁపాహి పూరిశరణ సోమః । పూరిశరణ మనపా లిమరులక్షరణం
యొక్కెన గౌరవ్యయోగనందిమీద । కోనెన పూలన్ని కొమ్మవీరవకను
ముడిచెనుల పూల మండుగాతను । ముడువమిగిలిన పూలు పశ్చేరమునుంచి
పంపెనుగవలవృ గలగ మేడలకు । వాడిన పూబడినవలసికియోవలమ్ము
వదిలిన పూ బడింది ననిరియె వలమ్ము । చాలకుడే తిన్న సరికొల్లలాడు
సరికొల్లలాడును సరిదానవటవే । సరిదాన్ని కాకుంటే శివుడేలదెచ్చు
శివుడేలదెచ్చును జగమేమెచ్చు । శివుడికిచ్చిన్నా లిని నీకుచెల్లెను
తన్నెనుతనసఁజిగుండెల్లుఁగల । అక్కమి పాదాలరా లిననున్ను
పండుల్నిగట్టెనుగొందుల్నిగడదు । కొడుకువీరన్నకు కొడుగట్టెను
కొడలకుడద్రాదికి మేడకట్టెను । బసఁన్నఁడుకు నేపంచటరుగేస్తు
శివునికిశివ పుత గర్దిగట్టెను । నీకునాకు అనగ సరిగర్దెడుదు
సరిగర్దెట్టను సరిదా నవటవే । సరిదాన్ని కాకుంటే శివుడేలదెచ్చు
శివుడేలదెచ్చును జగమేలమెచ్చు । శివుడికిచ్చిన్నా లిని నీకుచెల్లెను
తన్నెనుతనసఁజిగుళ్ళిన్నరాల । అక్కమి పాదాలరా లినఁగల్గు
మార్చుండయేఁగుగుఁడుగుఁపలను । నిలచుండియేరిపు నిలవుగంపలకు
పండుండియేరిపు వకటయినలేక । పిన్నలకు పెద్దలకు పెద్దలకు నీవుపంచిపెడితే
పసిపుత్రబాలాఁడేపంచిపెడుదు । సనముగాపంచిపెట్టనీవు సరిదానవటవే
సరిదాన్ని కాకుంటే శివుడేలదెచ్చు । శివుడేలదెచ్చును జగమేలమెచ్చు
శివునికిచ్చిన్నా లిని నీకుచెల్లెను । అనిపలికిగంగమ్మ జనెనుమేడలకు
అంతటగవలమ్ముకు చెంగత నూనె । ఉదకాలబాడలుకానరా వాయె
తనకొడుకువీరన్నను గగిక్కునాచిలిచి । రావోయీవీరన్న రాజశేఖరుడా
నయనుగలిగివధికాలునీవువీరన్న । ఉదకాలబాడలుకానరా వాయె
ఉదకాలబాడలుచూచిరా కొడక । అటుబోయీవీరన్న అకొలనుకాచె
అకొలనుఉదకాలు దాచిందిగంగ । అటుబోయీవీరన్న ఈకొలనుకాచె
యీకొలనునీరంతదాచిందిగంగ । చిలక సముద్రమునబాడఁన్న మేత్తురేవు
పాలసముద్రంబాడ పాతికత్తురేవు । ఎచ్చటరిగినా వుదకంబులేదు
వీటూదిగుండానల్లయింకిపోయినవి । మల్లయ్యగుండాన్న మరిగిపోయినవి
సకతులగుండాన చట్ట పోయినవి । వెళ్ళెనువీరన్న గంగమేడలకు

ఉదకాలజడలు కానరావాయె । దక్షమేడదాక పోయిర కొడుకా
 పోయి కేదక్షతో యేమడనమ్మ । దక్ష పుట్టజెప్పరా మితాకతోను
 కడుదనములెట్ట స్నానమ్మలేదు । అరుదనములనంచి శిశువులేదు
 శిశువు మరల్ల చేస కోలేదు । ఉదకాలజడలూ కానరావాయె
 ఉదకాలజడలు వివృదుగవనెను । అటుటవిసితల్ల వీరన్న అపుడు
 బల్లెబళులూలు కల్లెత మొకిటి । రాక్షసులవర్ధింప రవ్యంబుచేత
 కయిల్వడిలేకన్న సంతోషమునను । గజ్జనుమడిదాటి గులివెడదాటి
 కొవరగా వీరభద్రుడు గుండెబల । వెళ్ళెనువీరన్నదక్షమేడకు
 ఎన్నడునావేడ యెరుగవుతండి । ఏమిడకొనినీవుకొన్న ।
 కదదినములెట్టస్నానంబులేదు । అరుదనములనంచి శిశువులేదు
 శిశువు మరల్ల చేస కోలేదు । ఉదకాలజడలు కానరావాయె
 ఉదకాలజడలు వివృదుగవనెను । యటపోయిదక్షుడయి కొనకాచి
 యి కొనఉదకలు దాచిదిగంగ । అటపోయిదక్షుడలకొనకాచె
 అకొనఉదకలు దాచిదిగంగ । గంగకుసర్వాధికారిమెరిచిచ్చినారు
 చిలుకముద్రము లోనుచిన్నవెతులేవు । పాలెముద్రము లోనపొలికత్తులేవు
 దీక్షు దిగుదాన రుంకిపోయినది । వల్లయ్యగదాన్నువరిగిపోయినది
 సుతులగదాన కట్టపోయినది । కాకకాదిగట్టి కాకగబంపె
 కాకలోవుదకాల కట్టబడివాయె । గంగకాదిగట్టి గంగకేబంపె
 గంగలోవుదకాలకానరావాయె । కట్టించుకొనేపాలకళ్ళు
 కట్టించుకొనేపాలకళ్ళు । పాలకాళ్ళొచ్చి పెండ్లికొను
 కేటకాళ్ళొచ్చి మేడల్లెడదు । పాలతోనెగొరిస్తాంబులేనే
 కేటతోనెగొరిశిశువులేనె । చీవలదోవలు కడకట్టపాగ
 గడచీవలుమేను చెలరేకునందె పెంచకదాకపోయిర కొడుకా
 పోయి కేదవుట్టి యేమడుగనమ్మ । కదదినములనంచి స్నానమ్మలేదు
 అరుదనములనంచి శిశువులేదు । శిశువు మరల్ల చేస కోలేదు
 వుదకాలజడలూ కానరావాయె । ఉదకాలజడలు వివృదుగవనెను
 బల్లెబళులూలు కల్లెత మొకిటి । రాక్షసులవర్ధింప రవ్యంబుచేత
 గజ్జనుమడిదాటిగలివెడదాటి । కొవరగావీరభద్రుడి గుండెబలదుల
 వెళ్ళెనువీరన్న తండ్రివేడికు । యెన్నడునావేడయెరుగవుతండి
 యేమిడకొనినీవుకొన్న । నీమండగజములుకేచెప్పుచందు
 కూర్చుండవీరన్న కూర్చుండవయ్య । శిశువు మరల్ల శిశువుమీకు
 కదదినములనంచి స్నానంబులేదు । అరుదనములనంచి శిశువులేదు

శివపూజమాతల్లి చేసుకోలేదు । ఉదకాలజాడలు కానరావాయె
ఉదకాలజాడలు మిమ్ముడుగమనెను । మీ ఆమృతస్కృతమీ నాయెక్కువేమి
పుట్టించగిట్టించ శివుడుకర్తగును । నోచిననోములకు గారితాకర్త
యేప్రాద్దుగంగతో యెదురువాదమ్ము । కూడదనిచ్చెమీ ఆగారోను
యీప్రాద్దుగంగకుతా మొక్కుమనును । గంగసమృతిచేతఘనఉదక మొచ్చు
నదులన్నిధులైనిండుండునయ్యా । స్నానపానమ్ములు సకలజపములు
నీరుంటె నెరవేరు నెలమివీరన్నా । మీతల్లి స్నానంబు అటుజేయవచ్చు
అనిచెప్పవీరన్న తల్లి మేడలకు । చనిదెల్పెనీచక్కెర ప్రదమంబుగాను
మీయమృతస్కృతమీ నాయెక్కువేమి । పుట్టించగిట్టించ శివుడుకర్తగును
ఆయమృతస్కృతమీ బ్రహ్మకర్తనెను । అందర్నిరక్షించవిష్ణుకర్తనెను
నోచిననోములకు గారయోకర్త । అనీర్కుజాడకు గంగతాకర్త
యేప్రాద్దుగంగతో యెదురువాదమ్ము । యేప్రాద్దుగంగతో యెదురువాదమ్ము
కూడదనిచ్చెమీ ఆగారోను । యీప్రాద్దుగంగకు తామొక్కుమనుమీ
గంగసమృతిచేతఘనపుదక మొచ్చు । నదులన్నిదులన్నినిండుండునయ్యా
స్నానపానమ్ములు సకలజపములును । నీరుంటె నెరవేరు నెలమివీరన్నా
నీతల్లి స్నానమ్ము అటుజేయవచ్చు । అనిచెప్పుమనిచెప్పనమ్మకోయనగ
అపలుకులు విని అంబతానుతుతో । కంటనునీరుంచి తినంబుగాను
నీచదానింటికిపోలేనుకొడకా । జాలారిదానితో పాత్రేలనునకు
నీవైయినకోయరాముద్ధవీరన్న । వెళ్ళెనువీరన్నగంగ మేడలకు
యెన్నడునా మేడయెరుగవుతండి । యేమిదనికొప్పీవీపువీరన్న
అనిబల్కవీరన్నగంగతోజెప్పె । విమిదినములనుంటన్నానంబులేదు
అరుదినములనుంచి శివపూజలేదు । శివపూజమాతల్లి చేసుకోలేదు
ఉదకాలుజాడలూ కానరావాయె । ఉదకాలుజాడలు నిన్నడుగమనెను
మీయమృతస్కృతమీ నాయెక్కువేమి । ఆమెకంటెఘనత నాయందుకద్దా
ఉదకాలుజాడలు నేనెరుగననెను । అమాటవీరన్నవిని నుండిపడుతు
తలపగులొట్టెను చంపివేనెను । యమధలులకునిన్ను నప్పగించేను
యనుదండననిన్ను చాలజేయను । వద్దువద్దువీరన్నవాదమ్మునాతో
పోవోయివీరన్న పాంకమ్ముమాని । వచ్చెనువీరన్న తల్లి మేడలకు
యేమనిదెల్పెరా యెలమిగంగమ్ము । మీ సమృతస్కృతమీ నాయెక్కువేమి
ఆమెకంటెఘనత నాయందుకద్దా । ఉదకాలజాడలు నేనెరుగననెను
అమాటవిని పుమాడ్చేదిగులంది । యెందుకీవైరమ్ము యేమిపాపమ్ము
దైవవిధిగదుపమితరమె యెవ్వరికి । శివునికీచిన్నారి శిరసెక్కగనుక

ముచ్చటమరియును ముదితకూర్పుం . అనితానుతలపోసి తాపయనమాయె
ముందరనువీరన్న వెనుకగణపన్న . యిద్దరినడుమను గౌరితానవచె
గవరప్పురాకలు గంగప్పకాది . ఎంచినచేయటకు పనితెదలచి
పచ్చిచేపలుదెచ్చి పందిళ్ళువేసె . యెంచుచేపలు దెచ్చి తోరణాలుగుచ్చి
పెద్దచేపలు పంచటయగులుగట్టె . కప్పజచ్చిననీళ్ళు కళ్ళాపిజల్లె
చేపజచ్చిననీళ్ళు చెయ్యతాగిడిగె . యెన్నడునామేడ యెగువ్రాతప్ప
ఏమిపనికొనినీ నీవుగవుగప్ప . ఆచూటలువిని వారురాడిజెప్పె
అయిదుడినములబట్టి స్నానమ్ములేదు . ఆరుదివములనుంచి శివపూజలేదు
శివపూజఅయినాను చేసుకొలేదు . ఉదకాలబాడలు కానిరావాయె
ఉదకాలబాడలు చెప్పుగంగమ్ము . పువకాలబాడలు నేనుగననెను
నాకొడుకువీరన్న నీకిస్తుగాని . పువకాలబాడలు చెప్పవేగంగ
నీకొడుకువీరన్న నాకొడుకుగాడా . పువకాలబాడలు నేనెరుగనక్కా
నాకొడలుభద్రగిరి నీకిస్తుగాని . పువకాలబాడలు చెప్పవేగంగ
నీకొడలుభద్రగిరి నాకొడలుగాడా . పువకాలబాడలు నేనెరుగననెను
నాకున్నరవికలు నీకిస్తుగాని . పువకాలబాడలు చెప్పవేగంగా
నీకున్నరవికలునాకునులేవా . పువకాలబాడలు నేనెరుగననెను
నాకున్నచీరలు నీకిస్తుగాని . పువకాలబాడలు చెప్పవేగంగా
నీకున్నచీరలు నాకున్నలేవా . పువకాలబాడలు నేనెరుగననెను
నాకున్నసామ్యుల నీకిస్తుగాని . పువకాలబాడలు చెప్పవేగంగా
నీకున్నసామ్యుల నాకునులేవా . పువకాలబాడలు నేనెరుగననెను
నాదిక్కశివుని నీకిస్తుగాని . పువకాలబాడలు చెప్పవేగంగా
యిప్పుడన్నాచూట తప్పకుమిఅక్కా . యీచూటకుసాక్షి యెవరినీబలిక
భూమిఅకాళమ్ము అవిరెండుసాక్షి . మద్దులూరెళ్లు అవిరెండుసాక్షి
సకలదేవతలువారెల్ల సాక్షి . అనుచుసంతోషించి గంగప్పతాను
గుప్పుగుప్పునగంగ పుష్పాంగుచును . యేరులన్నీచాల యేకమయినిడ
గౌరిస్నానముజేసి శివపూజజేసి . శివుడొచ్చురాకలు గౌరితానాచి
కుడిచిగొల్లనబెట్టె గవరమ్ముతాను . భోరునతలుపెయ్యి మేలాయెనక్కా
భూమియాకాళమ్ము వారెరిసాక్షి . మద్దులూరెళ్లు అవిరెండుసాక్షి
సకలమైనదేవతలు వారెల్ల సాక్షి . యీశ్వరాగవరప్ప యిచ్చెనునిన్ను
అనిచెప్పశివుడవుడుఅందరినిగలిచి . సాక్ష్యంబుచ్చుకొనిపకియగౌరితో
మీకిద్దరకులహంబువద్దని . పలుకవారంతపట్టలై పొరలుచుంజిరిగ

సవతులక య్యము.

కడుదంకినబియ్యం నీవుపుచ్చకుంటే । వుత్తపూతాకేల యివాదలాట
 చల్లచేసినకన్న నీవుంచుకుంటే । చల్లనీళ్ళకేల యివాదలాట
 విడమ జేసినకమ్మనీవుచుకుంటే । కట్టపిమ్మికేల యివాదలాట
 పెట్టెనుంచెంతపునీవుచుకుంటే । నులకకీక్కికేల యివాదలాట
 నయనపొయ పెల్లనీవుచుకుంటే । వార్ధక్యమనకా యివాదలాట
 పెప్పెరగగడపవృథ పూర్తిచేయ । యిలాగువాదమృగకలుజేయ
 యిద్దరినోవార్చలేకకేవలమా । కిలననబాలరిగంగకేవలచి
 తొడిలఁ యిపాల్వతీచేకేవలచి । కల్పేనులకపుడుకైలాసగిరికి
 కిలుడికధలెవ్వరపాడినాకన్న । యిష్టార్థఫలసిద్ధియెపుగాగల్గు
 మోక్షసిద్ధియగల్గుముక్తియగల్గు । ధనధాన్యసమృద్ధిచాలగలిగెండు
 సర్వేకులకార విండములేగలుగు ।

47 అనంతపద్మనాభని చరిత్ర పాట.

జయజయగోపాల జయకృష్ణమూర్తిక । జయముగా యివాట కేతునీమీద
 కిలమీసరస్వతులు చేసిపార్వతీతో । అనంతునపాటలకీతోప్పే
 ధర్మరాజులవారు దర్శింపనీతో । బాదమాడియ రాజ్యమొడినకటమ
 కమ్ములుద్రోవ తీరినవారిగోలు । పెరిరినములొక పాడనందనలు
 పెచ్చిపాండవులమెరలలింపనచు । అచ్చొట్టలఃష్టకృతవయ్య
 యెదలొచ్చిడండవిడె ధర్మనందనడు । కీమర్శననకల సహకేవుంతా
 వరుసగామొక్కిరి పరమత్మనకమ మెక్కినవరదులను చక్రిధరదెత్తి
 అక్కనకేర్చుకని అతిభక్తీతోను । సరగనపాచా శివస్థానమిదిగ
 మాదలుచునున్నట్టి చెల్లెలనెత్తి । కన్నునీరంతకారినరంగ
 యేడకద్రోవయేడకవనమ్మ । కాంకనీకన్నల కారుజలమెల్ల
 అద్దలులుయెల్లలుకారవులకెల్ల బాధించునచెప్పి కడతివోదార్చి
 జన్మండుపాండవులతోకేసికనుడంచి । మార్కుండీరొకచోటకదురుగా నంత
 భూమెల్లత మొడిచెప్పినదిమొదలు । చెప్పెనులకపుడయినోడుకను
 శుభ్రీతుకయారాజ్యమింకమాకేల । దాయదులైనలులైత్యులచేత
 మాయవాలుచేతమోసపోయితిమి । అలలునద్రోవలేని పాపకర్ముడు

దుడుకునబాధించిదుఃఖపెట్టించె । అనిధర్మనందనడు అనినమాటలకు
వినియూనావిష్టుండు వివరముగబలికె । వినవోయి ధర్మజా బహుళచింతలును
పోయేటియొకవిధం అనతిచ్చెదను । భాద్రపదమాసమునకుక్కడ క్షమున
చతుర్దశితిథియందు ఆనంతపురము । దానిప్రభావంబుదగ నెరిగింతు
యమానానకినేగిపూజగావించి । పంచవన్నెలముగ్గులవరబెట్టించి
సప్తపదాకారసహస్రము ॥ కావించిఅపూర్ణకలశమందుంచి
పుష్పగంధాక్షతలపురషోత్తమని । ధూపదీపమలిచ్చిసయివేద్యమిచ్చి
వనిత్రముగకుంకవబొట్టుబెట్టి । పద్మాలుగమూరవస్త్రంబుగట్టి
అచ్చగోధుమపిండివంటకంజేసి । హెచ్చగువిప్రునిఁజిదానమిచ్చి
కోరితోరముచేతకొనగట్టుకుని । విష్ణుండనేనునుమిక్కిష్ణుండనేను
శివుడుననేనేనుబ్రహ్మయునునేను । సూర్యుండనేనునుమిచంద్రుండనేను
అప్రవసువులునేనుకేషుండునేను । ద్వాదశకాదిత్యులుయేకాదశరుద్రులునేను
యాగంబులునేనుయజ్ఞములునేను । ప్రితితోవనేటిపిండాలునేను
అర్థలకుబెట్టేటిఅన్నమ్మునేను । ఋగ్వేదమ్ములుయజుర్వేదములు
నేనువేదమ్ములుసర్వముల్నేను । ఆధర్వణవేదంబులర్థమ్మునేను
అక్షయంబగుచున్నఆవటముక్రింద । ఆత్రితోకుడిచేటిబ్రాహ్మణుడినేను
అశ్వత్థివృక్షమ్ముఅవనిలోనేను । మాల్కశిరమాసమ్ముమహిమిదనేను
వారములలోకెల్లవికేషమైన । భానువారమునేనుపార్థివోత్తముడ
యిన్నినేనగుటకుయిదినిశ్చయంబు । ఓంతినుతసందేహమినుమంతలేదు
నల్లకలువలుబోలుకాతికన్నులును । పీతాంబరధారినిపురషోత్తముడను
శ్రీవత్సలాంఛనంచెన్నగలవాడ । ఆజానబాహుడఅనంతుడనుకేరు
కృతయుగపుకథయొకటిగలదుచెప్పెదనుకలడునువంతుడబ్రాహ్మణోత్తముడు
ధర్మవతియనునొకయింతిపెండ్లాడి । ధర్మార్థకామమోక్షంబులుజరిపి
సద్గుణశీలసౌక సుతనుతాగనియె । సుతకుసుశీలయని నామంబులిడిరి
దైవవశంబునదేహంబువిడిచి । సతియుమరణంబుయజనెనుకైలాసం
కర్మశయనుపేరుకన్యకనుదెచ్చి । చేసెనుపరిణయంనుమంతునకును
కర్మశదినదినయిల్లుదిరిగి । కలహంబుబెట్టునుకడుప్రేమతోను
వీధివీధులవారువెరచిపోయినను । వాడులేదనిపెక్కువాడలేదిరుగు
తోసెమ్మనీవునాతోవోడితివనుచు । ఆశమృతమ్మునుచుకాల్గివృషచుండు
వెలపెట్టికొన్నట్లువీధివీధులను । కలసిజగడముదెచ్చుకర్మశెప్పడును
సుశీలపెరుగ బ్రాహ్మణునియింట । కన్యయున్నదనికొండీల్యనకుదెలిసి
పరిణయంబగుటకువచ్చెనచ్చటికి । వచ్చినమునికిరిగవందనంజేసి

అర్జు పాద్యంబిచ్చి ఆసనంబిచ్చి । పెద్దలుంచిన శుభమహార్రమాన
 వేనోక్త్యవిధముగా పరిణయంజేసె । భార్యను దిల్పిచూపేద బ్రాహ్మణుడు
 నుతకుకట్టుముయ్యేమియిత్తామనెను । నుతకు పెండిలియొట్టుజేయుదామనెను
 పతిమాటలకు సతి ఆహంజేంది । పండ్లుపటవటగారికి తల్పుమాయంగ
 కూతుని అల్లునికి సారేమిలేదు । పేరిపిండియిచ్చి అంపెదననుచు
 పిండిమాటయుగట్టి బిడ్డకునునిచ్చి । పంపెను కూతుర్ని తనపతితోడ
 బంగారురథమెక్కి మనితోడగూడి । పరనుసంతోషానమునియ్యజేంచేసె
 మార్గమధ్యంబున ఆయమునదరిని । పురుషులను స్త్రీలును నిండియుండగను
 యిటులుండ కారణంబేమని వారినడుగ । అనంతుని నతము అచరించితిమి
 కాంతలనడిగెను మానీశ్వరుండు । యీవ్రతము తెరగల్గ మాకు దెల్పుడి
 అనగవనితలు మునికి ఆనతిచ్చిరి । భాద్రపదమాసమున శుక్లపక్షమున
 శుక్లర్థశిథిలమందు భానువారమున । యమునానదికేగి పూజమరతేసి
 పంచవన్నెలముగ్గులమరంగయ్యించి । సప్తనాహారమార్తిగావించి
 పూర్ణకలశంబుటి పాలుపొందనిల్చి । పుష్పగంధంబులు అక్షంతలున
 ధూపదీపమునిల్చి పూజింపవలయు । ముఱునిశుభము ముఱుటిబెట్టి
 పద్నాలుగుమార కాలువయ్యగట్టి । అచ్చిగోధుమపిండి వంటంజేసి
 హెచ్చయినదిపురికి దానంబయిచ్చి । కోరితోరముహస్తమందునగట్టి
 భుజించవలయును భూమిరోత్తముడ । అంతటారందు అతివేద్యతోడ
 యింటికిజను దించి యింతితోగూడి । యమునానదికిబోయి స్నానముచేసి
 వ్రతములు నేసి పృథివంతమెచ్చ । ఆతనివిష్ణుమెచ్చ ఆవిష్ణుండు
 కుటీరమును దివ్యభువనంబులాయు । రత్నాలదాసులతో నిడి యుండెను
 ననరత్నసామ్యము మునిభార్యబెట్టె । సుఖితోగూడి శుభలీలనుండె
 సతిచేతనున్నట్టి తోరంబుకాచి । పతికిగర్వంవచ్చి పతికిట్టని నెను
 కంకణములాదిగా కరముననుకొంగ । నూలుదారంబేల ఓనారిమనీరో
 అనుచుకోపంబచ్చి మాస్తంబుచేత । తాదెంపిమంటలలో పడవేళుగానే
 యీమాత్రనుహిమచే నల్లభువనిసర । అనంతుడు మనకిచ్చె నఖిలసంపదలు
 అనుచుమండెడు అగ్నిలో నూలుదీసి । గుళిలతావైచే కీరంబునందు
 పశువులనుదొంగలు తోలుకొనిపోయి । యిల్లుమాతాశనునకిల వేల్పులయె
 వెళ్ళునభాగ్యంబు వేల్పులకడకు । కడుపకూడునులేదు వస్త్రంబులేదు
 సతినివిడచివిప్రడతికష్టపడును । పశ్యతోనిడివచూతివృక్షమును
 చూచి నుండేవా అనంతునియనిన । కానననితాదెల్పిచూతప్పక్షంబు
 తొంతదూరముబోయి ఒకగజమునూచూచి । గజమసికెరుగుదువ అనంతుననెను

యెరుగననియేనుగు ఋషితోడబల్కె । వృషభము గార్దభమురెండుగన్నడగ
చూచితిరెమాయనంత దేవునియనగ । యెరుగమనియారెండుయేర్పడగదెన్నె
అవులేగఁ జూచె నంతబ్రాహ్మణడు । దేవునిజూచితిరే ధేనువాయనగ
యెరుగననియదిదెన్నె విపునికపుడు । యెండలకొండల యలగుటచుకెంది
పారుండువడదగిలి పుడమిపైబడగ । వృద్ధరూపంబున యావిష్టుమూర్తి
ఋషికితానెదురయి నిల్చుండియదిగ । అలసియుసాలసియు అన్నమిటులేక
కారడవులలోదిరుగ కారణంబేమి । చేరువదేవేంద్రపట్టణంగద్దు
పోయిభుజించుచు ఋషివర్యయనిన । వెల్లెనుమృత్యుణ్ణుడుదివ్యనగరమునకు
నవరత్నినిర్మితనగరు గనుగొనియె । ఆదెదురంధలు ఆప్పరశ్రీల
తుంబరులునారదులు గానములునేయి । శేషపర్యంకమునబ్రహ్మాండమూర్తి
శ్రీదేవిభూదేవి పాదంబులొత్తె । దర్శనంబిచ్చెనాధరణిసరునకు
పూర్వజ్ఞానంబున దెలిసిబ్రాహ్మణడు । ఓపుండరీకాక్ష జేచక్రహసా
జేజగన్నాధయో గోపాలకృష్ణ । అనుచుస్తోత్రముజేయ నామరహరుండు
మూడువరములుగోరునీకితుననగ । సతిసుతబాంపపులు గల్గ నొకవరము
అష్టధనములుగల్గ రెండువరములు । మూడువరములతో సాయజ్యమిమ్మి
యిభరాజవరుండు యిచ్చెవరములు । వరమలనుహిచేమవరలిబ్రాహ్మణడు
అడిగెనుబ్రాహ్మణుడుఅనుమానములు । ఓధక్తలృకాదేవదేవేశ
నిండుగా కావెనెనేయారప్పక్షంబు । పండయినముట్టదేవతొక్కటయిన
అచూతవృక్షంబుజేదపాకకుడు । కాస్త్రమెవ్వరికినీచెప్పకయున్న
అతనికియొగతీఅనతిచ్చితిని । యేమగనుజూచితినియోదేవదేవా
యొకరాజుపదముచేకుంజరంబాయె । గార్దభముజూచితినికరుణాకరుడా
యీవియివ్వనివానికిగలిగల్గె । అబోతుకాస్త్రీనీహరిహరీయనిన
హంకారమనియేటిఅదిజీవరాశి । అనిలవిష్టుండుఅన్నమాటలకు
సంతోషమునుకెందిపాండవాత్మజులు । ధర్మజుడుజేసేనేఈపుణ్యప్రతము
పోయినారాజ్యంబుఅష్టసంపదలు । యిచ్చెనువిష్టుండుయీస్థితార్థములు
వందనంజేసిరివరాహరూపునకు । కష్టజేక్రష్టజేక్రష్టన్నదలతు
యిష్టసంపదలుమాకిచ్చిరక్షించు । పాపమూలపక్షదోషమమృరక్షించు
కాళింగవర్తనడకాచిరక్షించు । గోపికావల్లభాశ్రీపద్మనాభా॥

48 ఉషా స్వప్నము పాట.

(ఆటలన్నియు కలవు)

అన్నంబుదివగాయె నాటలకుబోదాయె । నట్టెనిలుచుండునంత
నిగురబోదాయెను నీరంబుగొనదాయె । నేలబుచ్చుండు నెపుడు
కలువరింపుచునుండు కలకంటివనుచుండు । పలుక దెవ్వరినోడను
పూలుగోలుదాయె పుష్పాడుల్లానగాయె । బుద్ధినిలకడనేయదు
పన్నీకగొదాయె పరుపుముట్టదాయె । పాటలుపాడదాయె
కథలుచెప్పదాయె కలుకులాడదాయె । కాంతలతో కూడదాయె
కుందెనగిదియాడదు గుడిగుంజలాడదు । దాగుడుమూశలాడదు
దోగెయ్యలాడదు దాటుబిళ్ళాడదు । గిట్టమీడకోడియాడదాయె
నెత్తివగాళ్ళాడదు వాత్రిచేరులుచేసి । కత్తిబదాటాడదు
వామనగుంటలాడదు పాచికలాడదు । వాలాటలాడదు
బంటులాటాడదు ఎరచబల్లినముట్టి । చింతగింజలాడదు
బొమ్మలాటాడదు బూజమాటాడదు । నిమ్మనీళ్ళాటాడదు
నాయున్నపిరమును నాక దెప్పునునాట । నయముతోతానాడదు
వానచానచెల్లప్పు వాకలదిగుచెల్లప్పు । ఎరపాటలాడ దెపుడు
చల్లాయుచ్చెల్లలని స్తంభములుపట్టుకుని । గొట్టలాటాడదాయె
వెన్నెలాత్రాడదు వెలదులనుకూడుకొని । వెన్నెద్దుకడురాడదు
తాళ్ళగజ్జెయనుచు కంఠమొయనుచు । కాంతతానాడదాయె
వేగుచుక్కయని వెలగమొగ్గయని । వెలుతానాడదాయె
దోపిడిపుల్లయని దొంగాడిపుల్లయని । తోయ్యలియాడదాయె
చిన్నిచిన్నంతగద్దు సింగరగౌరంతగద్దు । తాళేబేళంతగద్దు
తాగురమొగల్లాయని తద్దాటలాడదు । తరుణిటిల్లాటాడదు
చెమ్మచెక్కయని చారిడేపిబుక్కయని । సభయతానాడదాయె
అట్లుపొయ్యంగననిఆరగించంగనని । యతిపతానాడదాయె
దాచుకోమాచుకోసంబారిబుడ్డియని । తరుణితోబంతాడు
చిత్రరేఖనుగడిచెలికత్తెదరిచేరి । చెలియతోనిటులబల్లెను
పూర్వరీతిశేకపాలికంతయుమీరి । పూబోడియెటులుంటివె
నీకుగలిగినకలయు నీమదిగలకోర్కె । నెలతనాతోజెప్పవే
కుందరుడెవ్వడో చూరగోనెనీమనసు । కుందరాంగిరీపల్కవే

వలసీపీల నెడదచింతింక । నెలమినాతో దెప్పనే
 చెలికత్తెకడనిటులచెప్పకుండుటకగదు । చెలిగపత్యముజెప్పనే
 ఎన్నడుముటువంటి పెరుగవునీటు । లేటికే చింతింపగా
 దుస్స్వప్నమాయెనో ధూళిపడనాయెనో । దోషంబుబాముకొరక
 రక్షరేకునుగట్టిరమణియైతించి । రాత్రిధూతీయైసంగెద
 తాయెత్తుగట్టెదను తరుణిరోచెప్పనే । తగనిటులకృత్యించగా
 అనినవృమధూతయంట లేదతివరో । యాత్మచోరుడువచ్చెనే
 అనగానెచెలికత్తెయంతయునుదెలుసుకొని । అతివయింద్రుడువచ్చెనా
 అనగానెకాదమ్మయింద్రునాయకునన్న । నతిపాపమబ్బునాకు
 అనగానెచెలికత్తెయంతయునుదెలుసుని । యబ్జధవుడేతెంచినా
 అనగానెకాదమ్మఅబ్జపంథవునన్న । నతిపాపమబ్బునాకు
 అనగానెచెలికత్తెఅంతయునుదెలుసుకొని । యార్యావిభుడువచ్చెనా
 అనగానెకాదమ్మహరుడంచుబల్కినను । నతిపాపమబ్బునాకు
 అనగానెచెలికత్తెయంతయునుదెలుసుకొని । యాచయంతుడువచ్చెనా
 అనగానెకాదమ్మయలజయంతునినన్న । నతిపాపమబ్బునాకు
 అనగానెచెలికత్తెయంతయును । దెలుసుకొనియలవసంతుడువచ్చెనా
 అనగానెకాదమ్మయవసంతునినన్న । నతిపాపమబ్బునాకు
 అనగానెచెలికత్తెయంతయునుదెలుసుకొని । యాకుబేరుడువచ్చెనా
 అనగానెకాదమ్మయత్నేకునివచో । నతిపాపమబ్బునాకు
 అనగానెచెలికత్తెయంతయునుదెలుసుకొని । యబ్జబంధుడువచ్చెనా
 అనగానెకాదమ్మయబ్జబంధుడనిన । నతిపాపమబ్బునాకు
 అనగానెచెలికత్తెయంతయునుదెలుసుకొని । యానికాపతివచ్చెనా
 అనగానెకాదమ్మయానికాపతికన్న । నతిపాపమబ్బునాకు
 అనగానెచెలికత్తెయంతయునుదెలుసుకొని । యంబుజాక్షుడువచ్చెనా
 అనగానెకాదమ్మయంబుజాక్షునిరూప । మురుగునేకొంచెముగను
 అనగానెచెలికత్తెయంతయునుదెలుసుకొని । యామన్మధుడువచ్చెనా
 అనగానెకాదమ్మయామన్మధునిరూప । ముమరచాలవరకు
 అనగానెచెలికత్తెయంతయునుదెలుసుకొని । యనిరుద్ధుడేతెంచెనా
 అనగానెకాదమ్మయనిరుద్ధునిరూప । యతివశిరమునువంచెను
 చేతితోదలయెత్తి చెలికత్తెనవ్వినను । సిగ్గుచేదలయెత్తదు
 కాలివేలితోడ నేలనురాయును । కాంతదాతలయెత్తదు
 పయిటసవరించును పాపిడివిద్దిదును । పడతికాతలయెత్తదు

మురుగులాతుకొనుచు ముక్కరనుదిద్దుచును । ముదితాతిలయై తదు
 కరులుదిద్దుకొనుచు కొప్పునవరించుచు । తనజితాతలయై తదు
 ముఖమైచెమ్మటను ముదముతోతుడుచుచును । సఖియతాతలయై తదు
 రత్నాలహారమునురదనమున దొరుకుచును । రమణితాతలయై తదు
 రవికముడిగిల్లుచును రాయిడికినొక్కుచును । యువిదతాతలయై తదు
 అట్లుండచెలికతై యంతయును దెలుగుకొని । యామెతండికినిట్లనె
 అయ్యనీపుత్రికకు యవ్వనమువచ్చెను । అనిరుద్ధమిదిప్రేమ
 కలగాంచనికృషిను పలవించుచున్నదిక । కాతుకమునేయనలయు
 ఆన నుమెనెనుతుండు హుళింబుమితిమిరి అట్లనేచేతుననగ
 ఆమాటచెలికతై యామెయొద్దకుబోయి యంతయున దెలుగెగాను
 ఆకొన్నమనుజునకిన్నంబుదొరికిన । ట్లామె సంతోషమొందె
 పేదకునులభించు కెన్నిధివిధంబునను । వెలదిసంతోషమొందె
 దగగొన్నవాసుజునకు దాహంబుదొరికిన । చందమున సంతోషమొందె
 నదియేటమనుజునకు నానదొరికినయట్లు । నాతిసంతోషించుండె
 విడిగొన్నసంబు వానిదడిపినయట్లు । వివిధసంతోషమొందె
 తరువాతవారని తనరవివాహమై । ఛరణిసంతోషించిరి
 ఈపాటపాడిన కన్యలకునుపెండ్లి । కావచ్చు హరికరుణను

మై వణ చ రి త్ర పా ట .

రాజువరోయెను రాజ్యముపోవును । రాసుయొద్దనుండు ఆహా!
 పరబలముననే మిగిలియుండినను । బ్రతుకుతెరవుతగునా
 రాముడునరుడని తలచినందులకు । రాపిళ్ళయ్యెనుగా
 తోటిలోనతల దూరిచియిప్పుడు । తోకటికై వెరపా
 కలడుగదానొకమిత్రుడునాకు । బలవంతుండెతడు
 పాశాతంబునరాజ్యమేలుచు । ప్రబలియుండువాడు
 నవరత్నంబుల దగద్ధగితమగు । నాపింహాసనము
 దానిమహిమచే నాతడేలుపా । తాళముగడగడగా
 అపదిమిత్రము ముపదిమిత్రము । ఆతడేయాజాడ
 అపదధర్మోద్ధారకంబుగా । నతనిదల్తునిపుడు

రానినును ప్రతాపలంకేశ్వరుని దాచుట.

దలపుదలపులో జగిలి యుండగ నే । తనకెడుట నతడు
ప్రతాపలంకేశుండను నా 5 । పని కని గడుగు మను
వానిజాచి సంతోషముగ గా । వలుడులైనపుడు
రాజువపోయెను రాజ్యము వును । రామయ్యుండు
వరబలమున నే మిగిలియుండినది । క్రతుకు తెరపు తగునా
ఆపల్కులు విని యతిరాద్రముతో । యనియైనతండ్రి
వరపులస్త్వనికి పరపాట్రువు । పాడియ్యుయిల్లు
దీనజనునెల దీనతలల్కుట । మనున య్యువుడు
నాజీవంబును ధారపోతు ని । ర్జుము చెప్ప నగ
రామలక్ష్మణులు శూర్పణఖను త్రా । ర్జుముదరిగినారు
దానియేడ్చువిని చెవులు తెగుటగిని । నేనుపోతినటకు
మారీచుడునావెంటవచ్చెడు । మండిభటుండెతడు
వాడులేడియై మాయ జూపగా । వానిపదిసీత
లేడినిదెమ్మని రామునిచాలా । వేడిగానునతడు
మాయ లేడియది మనకేలనగా । మటినదు సీత
అంతట నాతడు రా లేడియు । మాయదారితీసె
రాముడుదానిని వెంటవగిలియిట । రాకయుంటజాచి
మరదిలక్ష్మణునిపంపె నచ్చటికి । మహిళామణియంత
ఆమె ఒంటిగానుండగనుంగని । కామార్థతినేను
పోయి విమానముపై నెక్కించుట । పోతినతిగొనుచు
క్షత్రియవీరుడు రామనరుడు నను । చంపి సీతగొనగ
యెత్తుతెననొక పెద్దయెత్తు యది । యేమనియడిగదవా
ఎరుగుదుగద వానిలి కూరుని । హితుడునునకు నతిడు
అతనిజంపి నాతనిసతినినుగ్రీవున । కిరిదొంగినాడు
దానితోడ నుగ్రీవుడుకోతుల । దానయ్యసంగినాడు

హనుమంతుడు వార్ధిదాటుట.

వారిలోన హనుమంతుడొక్కడు । వార్ధిదాటినాడు
లంకజేరి, మనలంకిజంపియు । లలనసీతవార
రామలక్ష్మణులకెరిగించియు పో । రాటలెంచినాడు
వారధిదాటగ తొలిమూకచే । వార్ధిగట్టినాడు

దడదడదడదడ ధవుదాయంచుచు । తరలెకోలిమూక
 వందలు శేలు లక్షలకోలనిగి । వచ్చిచేరి లంక
 దణదణదణదణదధవుడుచేసిరి । దండుగట్టుకొనుచు
 మంత్రిప్రహస్తుడు చిటికెలోన । మటుమాయంబైనాడు
 లలితాయందును మహాకాయుడును । అకంపనపుక్కిందు
 మకరాక్షుండు మహోదరుండును । మహాపార్వకుండు
 కుంభనికుంభుని ఇంద్రజిత్తును । గూడిన పుక్కికులు
 హతమైనారని రావణుండు తా । హడలియేడ్వగాను
 మిక్కిడు కన్నుల నీరు దెచ్చుకొని । మేనుగదలగాను
 చెప్పవైతివే దలపవైతివే । చెనటినరుండెంత
 అనవినిపాలస్తుండెనె నిట్టుల । నతడునరుడుగాడు
 మనవిభీషణుడు వానిగూడికడు । మంతనంబుసల్పి
 రాజ్యమిట్టిగతి దెచ్చినాడునుము । రాముడులేకుంటే
 లంకదాటియిటు కాలుపెట్టుటకు । జంకకుండలేదు
 బొటబొటబొట కన్నీరుగారగా । హడలుచుదుఃఖంప

ప్రతాపలంకేశ్వరు డోదార్పుట.

గని ప్రతాపలంకేశుండిట్లనె । వనటమానుమయ్య
 శేటిరాత్రియే రామలక్ష్మణుల । వీటబుచ్చికాళి
 కాలయంబునను అరియిచ్చెదమహం । కాలిదేవికిపుడు
 అపలుకులువిని యానందముతో । ఆరావణబ్రహ్మ
 మంచుకొండవలె పొంగిపోయెను । మంచువిరిగినట్లు
 తనమెడనున్న ఇంద్రహారను । తనిమెడజాట్టుచును
 దండము దండము దండమునుచు పడి । తడవలు పొగడగను
 పాతాళేశ్వరుడప్పుడుపోయెను । పాతాళంబునకు
 పోయిరాములకు పట్టితెచ్చుటకు । బోదనునుచుతలచి
 బహుప్రయత్నములు సలుపుచుండెనట । భవులతోనిచట
 దెబ్బతినినపులి రావణాసురుడు । బొబ్బరించుచివుడు
 రాడు, రానికారణమేమోయని । తోడివారలెల్ల
 నాలోచించ విభీషణుండు తా । లోనికేగియపుడు
 తనప్రియురాలిని సరచుజూచి కా । రణమేమనియడుగ
 సభకువచ్చి నుగ్గిజాదులతోనిటు । సలిపె భాషణంబు

రావణునికి పాతాళవాసి మై । రావణుండుగలడు
మాయలమల్లడు మోసగాడు బలు । మాటకారియతడు
రామలక్ష్మణులమోసవృత్తిచే । రాత్రిపూట యతడు
దొంగిలించుకొని కాలిగేచి । బలిపెట్టెననుచు
చెప్పిపోయె మనకేమిదారియని చిత్తవ్యాఘ్రులుండై
బలికిన నందరు నాడుగఁగతివిని । భయకంపితులైరి

హనుమంతుడు శ్రీరామలక్ష్మణుల కాపాడుట.

తుదకువిభీషణుడిట్ల నె హనుమం । తుని ముఖంబుజూచి
నీవలన నెగావలె యేపనియైనను । నీకంటెను ఘనుడు
సామిభక్తుడును బుద్ధిగుంతుడును । సచ్చరితుడుగలడె
సుగ్రీవాదులు జాంబవంతుడును । స్తోత్రములానరింప
పొంగుచుపెంచెను హనుమంతుడపుడు । పూజాముగనుతోక
పాతాళాంతరముననుండియూ నది । బర్హె సకలలోక
వ్యాప్తంబై బ్రహ్మాండమంతటను । ప్రబలుచుండెనపుడు
ఆవాలంబున కట్టె కోట భువి । నంటకుండుచోట
ఆచ్చటనుంచెను రామలక్ష్మణుల । నంటముట్టరాక
పారాముండిరి వానరకోటలు । ప్రిబలి చుట్టుజేరి
పోటుబంటుడై జాంబవంతుడును । చాలుమాటుగాను
పారాయిచ్చుచు వచ్చిపోయెడి । వారినిగనుచుండె
సుగ్రీవాంగద గంధమాధనులు । సుషేణులుగ స్త్రీలు
తిరుగుచు పరుగుచు చూచుచుండిరి । తెరపిలేక యెపుడు
వేగుమాపుతో దిరుగుచుండె వి । భీషణుండుచుట్టు
ఇట్టులవానర వాంపుకోటను । గుట్టుచెడకయొండ

పాతాళలంకేశ్వరుడు రాముల దొంగిలింపజూచుట.

పాతాళంబున మైరావణుడు । జాతవయాపరుడై
రావణబ్రహ్మకు మాటయి నీని । రాములబట్టంగ
నిద్రజెందుటిది మిత్రధర్మమా । నిందనచ్చుననుచు
మాడవజామున నిద్రలేచి పతి । మోముజూచునంత
అడదాననని యగడుసేయకుడు । అడిగెదనొకమాట
మీరునుననులో రామునిబట్టగ । కోరుచుంటిరాన
రాముండీశ్వరునవతారమ్ము । నీరయూదిక క్తి

వారిబట్టగావోయిచెడెను రా । పాదలంకతోడ
 గోలపోయెపుక్కులను బంధువులు । గోలపోయెలంక
 గోలుపోయె పోదరనిభీషణు । గోలుపోవుయెనురు
 శ్రీచరబట్టన భండాలుండిని । శ్రీలగొణగుచుండ
 శిగులేయె తమ్ముజెరిచెనని ! శ్రీలదిట్టుచుండ
 తరుణినిమ్మనగ తన్నుదన్నెనిని । తమ్ముడెడలుచుండ
 తనయులుబంధులు పోదురనుచుతన । తరుణిదుఃఖమొండ
 ఇప్పుడొంకనుకానేపటితో । యిల్లనున్నవాడు
 కడుదుర్మగకపు చేష్టలచేతను । కాగియున్నవాడు
 వానికిబాసటగాజనినీవును । బంధుజనులతో
 పరిజనములతో సతీనుతులతో । మరణముజెందెదవా
 పాతాళంబు సమస్తభాగ్యమును । పాడుచేయెదగునా
 అనివాపోయెడి తనసతిగాంచుచు । ననియెను వాతండు
 ఆపద్ధర్మముగా నన్నడిగెను । అతడు రావణండు
 మాటయిచ్చితిని రాముడెత్తునని । మాటపరాకయిన
 నీతిదప్పదును భ్యాతిదప్పదును । నీమముచెడపోవు
 కావునతిప్పదు రామునిదేవరె । కాదనకేమిద
 ఘటికానురంజా కాగలకార్యము । ఘటనచేయెనుయ్యా
 ఓయి నుచర్యక ఓయిఘటకా । నోపికబూనుచును
 మీరిద్దరలంకాపురమునగల । వీరులైన రామ
 లక్ష్మణమూర్తుల దెండితేగమే । తక్షణంబు పోయి
 వారికెప్పుడు మన కాళీదేవికి । వారబోయవలెను
 వారితలలు మనకాళీదేవికి । బలులుపెట్టవలెను
 చెల్లెలిమాక్కు చెవులనగోయగ । చెల్లెలేడ్వగాను
 అన్నయిండి తామరకుండునా । అవిడయెడ్చులకు
 అందమైనదా పీతయంచును । అవిడచెప్పగ
 పోయి కష్టపడితెచ్చెరావణుడు । పాలిలంకలోకి
 అంతమాత్రమున కింతయర్థమా । ఎంతపోకొచ్చాడు
 వారిజంపి నుగ్గివునకిచ్చెను । వానిభార్య తార
 ఏమిధర్మమో ఏమిసీతియో । ఏమిరాజకొడుకొ
 తోతిముకలను వెంటవేనుకొని । కొండలగొట్టుచును
 వార్ధిగట్టెగడ్డ సేతుబంధనము । వానితీరుకాదు

పొండి పొండి లంకాపురికివచ్చుడు । పొండి తెండివారి
స్వామిభక్తిగలవారలయితిరా । వారి తెండి యనగ
మంతులిద్దరు బయలుదేరిరి । మంచిననుచులేచి

ప్రీతిపాటలు మంత్రీ లంకాలోనికి వచ్చుట.

తృటిమాత్రంబునవచ్చిజూడ । నొక్కటిగానరుగా
ఎక్కడజూచిన తోకయొక్కటే । నిక్కతమనిపెంచె
దానికితుదయు మొదలునులేడు । దానిలేదు తెలియ
పాతాళంబున తోకయన్నది । బరెన్నిపనునదియె
భూమ్యాకాశంబంతయతోకయె । బుద్ధిమణిలపడియె
ఘటకుండపుడు తోక పండ్లతో । కడగియెత్తగాను
పండ్లువిరిగను తోకలేవదు । బరువునాపలేక
దొర్లికిందబడిదొర్లజూచెను । తోకతావుచేత
రెండవమంత్రీయు తోకనుక్కుతో । చెండజూచెగాని
ముక్కువిరుగగా మూలబడియెను । మూలు వెంటబడగా
ఇద్దరుమంతురీలు దీడ్దరిల్లుచును । యిద్దియేమిమాయ
ఎవ్వరితోడి యొక్కడతోడిది । యేమి తోకయనుచు
నెవ్వరినడిగిన నెరుగనునిగా । నేరుపరుపలేక
తిరిగితిరిగి చెడతిరిగి మరలిచే । మరలివచ్చివారు
స్వామిజోహారు తిరిగినాము మా । స్వామిభక్తిచేత
ఎక్కడజూచిన తోకమాత్రమే । యెరుకపడునుగాని
పుట్టు వెక్కడో అంతమెక్కడో । బుద్ధితోదలేదు
తిరిగినాము చెడతిరిగినామునుమి । దిన్యప్రభూత్వంపా
యనుమాటలవిని యాతడునవ్వుచు । ననియెనిట్టులపుడు
పోయి తెచ్చెదను రామలక్ష్మణుల । పొండియిక్కను
భద్రము భద్రము పాతాళంబున । భద్రమునుచుజెప్పి

ప్రీతిపాటలంకేశుడే రాములను గొనిపోవుటకై వచ్చుట.

ఒక్కక్షణములో నెగిరిపోయి । నాదిక్కువ్రాలినాడు
నిమిషములోన విభీషణభూమిక । నెఱియదాల్చినాడు
చూచినవారు విభీషణుడేయని । కుభములడిగినారు
ఇక నోకజామే పొద్దున్నదినును । యేమరి ముండకుము
రామలక్ష్మణుల నోహనుమంత । రక్షింపుమిశాగ్రిత

॥

యనిహానుమంతుని ముఖకవారణున । జని వారినిగాంచి
మోహజనకమగు పుష్పాడిజల్లిన । మూర్ఖిల్లినవారి
రామలక్ష్మణునిద్దిరిపెట్టెను । గోముమీరబెట్టి
పెట్టెచంకలొ పెట్టుకవచ్చి । క్రితిగదురనియొ
ఓహనుమంతా మైరావణుడు । హోయలకారివాడు
మాయజేపములు తాల్చినచువాని । మాయలెఱుంగలేకు
జాగ్రత జాగ్రత పోయవచ్చెదను । జాగ్రతగుమ్మయ్య
అనుచుబోయి పాత శవఁడుగల । అంకిగుడిలోను
పెట్టెంచి యాగుడికె శమును । బెట్టి భార్యకడకు
వచ్చి యిట్టలనె ఓమారంగీ । దెచ్చినానువారి
దెచ్చినానునుమి తాళికిలలిగా । యచ్చవాడరేపు
అమాటలువిని గగడి వడకును । ఆమెయనియెవారా
చేయరానిపని చేసినందుకును । చేటుచుమనకు
లంకపాడుడు రాణుజచ్చును । పొంకవడుగు మనఁ
నిన్నవారె బలియిచ్చెదరా పయి । నిఁమదలియలేవున్
రామలక్ష్మణులు కేవులవారిని । దోకులనుచుదెచ్చి
చంపతాచెదవు పిచ్చివాడ నీ । పాహసమేమందు
ఇప్పుడయిన గొనిపోవారిని । చప్పుడుగాకుండ
లంకలోననిడి చెంపలేసుకొని । నింకబ్రకజాడు

ఇచ్చట విభీషణాదులు రాముల పోకడ గనిపెట్టటం.

అనెడు భార్యని యడతాయించుచు । నలిగను నాతఁడు
ఇవటలంకలో విభీషణాదులు । ఇంపుమీరగస్తీ
తిరుగుచునెప్పుడు తెల్లవారునా । దివ్యమూర్తులకును
యద్ధవిజయమును రాణుమాతియొ । యొప్పుదుజరిగదునా
జాగ్రత జాగ్రత హాసమానుఁడా । జాగ్రత్తనిపలక
ఘనువిభీషణుని గాంచివానరుడు । కడగియట్టులనియొ
యిప్పుడేగదా వచ్చిపోయితివి । యింటిలోనికనగ
తెల్లపోయియనె విభీషణుండు । తెలికెప్పినాము
నాకేపముతో మైరావణుడు । మనలమోసపుచ్చె
పదడు పడుడని లోనికరుగగా । క్రతులలేరుచూడ
తోకచట్టయేచట్టకొన్నది । క్రీకరులలేరు

ఏమిచేతనుని పినుగుకొనుచు | వారేమిచేతనునుచు
 నుగ్గివాంగద జాంబవంతులు | నుషేణులనువారు
 కపికోటులు భల్లూకకోటులును | కకవికై యుండి
 ఎవరికోసమి యుద్ధముజేసిమి | యెవరికోసమిటుల
 వార్ధిగట్టి రిపువగఁముచుంపియు | పారావారంబు
 తల్లడిల్లగనులంకాపట్నం | బెల్లటూర్చినాము
 ఏమిచేతమిపుడేమిచేసి పగ్గిభు | హితముజరుపగలము
 అని చింతించుచునుండ విభీషణు | డనియే నపుడులేచి
 చింతించుటచే కార్యంబౌనే | చింతమాని యిపుడు
 చెప్పెడుపల్కులు వినియాకైవడి | చేయదలచుకొండి
 లంకకడనుపార్వంబున కవతల | లావుమిగులువనము
 కలదా వనిలో కలదొకకొలను | కలువలుతామరలు
 సొగసుగువులు సువాసనలతో | సొగసుగుల్కుచుండు
 అందొకపద్మము శతపత్రంబది | నుందరంబుగాను
 వికసించును నోకురవిధమున ది విని | వేడుకగునుచూడ
 దానినాళమతిమాత్మము నుమ్మి | దానిదూరిపోగా
 పాతాళంబగపించును చూడఁగ | ప్రభలవెలుగుచుండు
 మైరావణుడా పాతాళంబున | నుహిమమిరనుండు
 నాని జయించియు రామలక్ష్మణులు | బూని తేరవలయు
 వని చెప్పిన వినిహనుమంతుండనె | మనవిభీషణాధ్యు
 జాగ్రత తోడుత చూచుచుండుడి | సకలజనులుకలసి
 అనిచెప్పుచు తామాత్మరూపియై | అపుడా కొలనికిపోయి
 పద్మనాళరంధ్రముతోచ్చియు | పాతాళంబునుగ నెను
 పృథమద్వారము బుడబుడదూరగ | పారాయిచ్చుచునున్న
 మత్స్యవల్లభుడు మారునుతుని | మరిమరి గిరగిర త్రిప్పి
 విసరివేయగా పద్మగర్భమును | వెలువడికొలనికివచ్చి
 పద్మనాళరంధ్రముతోచ్చియు | పాతాళంబునుగ నెను
 ప్రథమద్వారమును పరుగునజారగ | పట్టుకొనెనుమరల
 మత్స్యవల్లభుడు మారుతినుతుని | మాటిమాటికిబువేయ
 వచ్చిచిక్కులను పడియొడవయ్యె | వచ్చినట్లేపొమ్ము
 ఈపల్కులువిని హాశ్చర్యంబున | నిట్లడిగనునతడు
 ఎవ్వరిపుత్రుడ వెక్కడివాడవు | ఎక్కడపనియేమి

యనవినుమని యాకండుచెప్పెను । సునము మీరగాను
 వినియుందువుగద రానుచంద్రుడను । ఘనదైవతమొకడు
 సీతాదేవిని రావణుండుగొన । చింతిపాగిలియుపుడు
 హనుమంతుడను వానరేశ్వరుని । పనిపెసీతలాడ
 నామహామహుండస్వడు దధిపై । నంబుజేయుచుండ
 జారిపడెను చెమ్మటలందువు ను । మత్స్యింబొక్కటి మ్రొంగి
 గర్భము నాల్పుగ నేనియించితి । క్షణమునననపుడె
 మత్స్యవల్ల భుండందఱునన్నని । మనుతమీరబల్క
 కాగిలించుకొని పుత్రకుండనిని । కడు సంతోషముతోడ
 నే హనుమంతుడనని నాతడువిని । నీనిజరూపముకాపు
 మనవుడస్వడా హనుమంతుడు తన । యునికిజూపగాను
 తప్పుగాయుమని ధరపైవాలు । తండ్రిపాదములబట్ట
 లేవడిసి సుతుతోడ జెప్పెనిటు । రావణుండుసీత
 దెచ్చిన జాడనుచెప్పినరాముడు । జెచ్చెగర్భముజేసి
 ఓడజేసిన పాలస్త్వనిసుతు । దోడిమిత్రుడైన
 మైరావణదేమాయల బఱపియె । మారాములరెచ్చ
 పాతాళంబునదెట్టినాడు నే । పగిదిన్నెనవారి
 గ్రుకొనిపోవలె రాముకార్యమిది । కడగిచెప్పుమనిన
 స్వామిద్రోహముకాదా మర్మము । నీదుమేపలిచెప్ప
 తండ్రివిగావున చెప్పెదనొక్కటి । ధర్మమొప్పుగాను
 ఇదిదాటినగలదు తులారంధ్రం । బదిచాటగనచట
 నలుబదికొటుల రక్కసిమూకలు । లుతెరగులనుమంద్రు
 వారిదాటినను ధ్వజస్తంభ ను । వలస గానుపించు
 తొంబదికొటలరక్కసి మూకలు । తూగుచుందురచట
 వారిదాటినను కాలికాలయము । వరలుచున్నదచట
 అచ్చట తక్కినసంగతులన్నియు । నపుడెతెలియపొమ్ము
 సరేమంచదని పుత్రునువీడగ । చరచరలాడుచునపుడు
 హనుమంతుండపు డరుదెంచెను నా । కొలనుదరికివేగ
 అప్పుడె యచటికికలకొడకము । జొప్పడగొనిపోయి
 రానులక్ష్మణుల స్నానానంతర మా । సుహాసీయులకారి
 గుడిలోబలిపెట్టగ దోర్బండియు । గోరివచ్చెనార
 అనుహికానుణి రానులక్ష్మణుల । అన్నజంపుననుచు

కించపడుచు లోగుండుచునుండెను । మంచికాంతిగాన
అంజనేయుడేదోర్పండినిగని । అడిగెనువినముగా
అమ్మచెప్పము భయములేదు నే । నమ్మాగములకు
అనగానామెయు చెప్పెయిదంతము । ననుమానముమాని
అంతటనాతడు నామెకలకలో । వింతకప్పయగుచు
దూరెనామెతో తులారంభమును । దూరుచుండగాను
పెళ్ళపెళ్ళపెళ్ళనుని పెద్దమోతతో । భీతిగలుగునట్లు
తులారంభము విరిగిక్రింగెను । తోడనే రాక్షసులు
ఎక్కడదెస్తవి దొంగవాడు నీ । కక్కడతాదొరకె
ననుచుండగ నానాంజనేయుడది । వినిబ్రహ్మాండముగ
తోకబెంచి ఘనకాయముబెంచుచు । తోలెనువారలను
కొందఱజంపెను కొందఱజిదిపెను । కొందఱబొడిచేయ
చిందరవందర చేయగత్కిన । చీమరక్కపారి
పారిపోయిరా పొంతమునుండి । తేరిచూడకుండ
అంజనేయుడావెనక ధ్వజస్తంభము । భంబుకడకురాగా
తొంబడికొటుల రక్కసులప్పుడు । దొడరిపోరగాను
కొందఱజంపెను కొందఱజిదిపెను । కొందఱబొడిచేయ
పారిపోయిరా తొంబడికొటులు । తేరిచూడకుండ
అప్పుడుకాలీయాలయమందున । నొప్పుతరిగియొన్న
రామలక్ష్మణులపెట్టెదాచి తా । రయమునగొనబోగా
నక్కడిరక్కసుమాకలురేగి । యుక్కుమిగిలిసార
కొందఱబొడెను కొందఱమోడెను । కొందఱపరువగను
మిగిలినవారలు పారిపోయి యా । వగ ప్రిభునకు దెలుప
నాతడుగుడ్డె మంత్రీపుంగవుల । నాహ్వనముజేసి
యేమిచిత్తముది పాతాళమునకు । నెటులజొచ్చినాడు
ఏమిచేతు మనవీరాలాపము । లామెతలారగను
కొట్టితెచ్చెదముతోతిలెక్కయా । కూరుచుండుడయ్య
చావుమాడియే వచ్చినాడునుమి । చంపివేతుమిదిగో
చూడుండీమని పండ్లుగొరుకుచు । కూరాలాపముల
కటకటలాడుచు వచ్చిచూడగా । పటుబలవంతుండు
తోకవిపరుచు తోగ్గిసివేపెను । తొక్క రక్కసులను
యానుడదూరము మాడలిపోయిరి । యాయారక్కసులు

కొండలుజచ్చిరి కొండలునొచ్చిరి । కొండరేగిప్రభువు
 ముందటవారిరి పాతాళమునకు । ముప్పువచ్చెననుచు
 ఆపల్కులువిని మైరావణుడు । ఆదరిపడుచులేచి
 నిప్పులురాలుచు కోతిబట్టుడని । నేటుబంటులైన
 మేఘశల్లభుని ఘటకానురుని । మించిన చర్యకుని
 శైరవముఖుని నలుగురిచిలచి । మీరుపోయియపుడే
 కోతిబట్టుడనిపంపెనువారిని । కోట్లసేనతోడ
 పెడలిరివారలు చిరుతపులులతో । భేరిమృదంగములు
 దిక్కులదరమ్రోయంగ యుద్ధము । రక్కసులూదంగ
 వారినందరను కాలికిబలియని । బల్కె కోతియపుడు
 శివమునజంపెను కోట్లబలమును । చెండికిబలిగాను
 పోయికాలితో భద్రమురాములు । పోయిన సిగుడిని
 నిన్నుగూడ నేపెకలింతును సుమ । కన్నుకాయమునుచు
 పెడజాబ్బలతో నొక్కగంతుతో । ఫెళ్ళుమునుచు బడెను
 ఈ మాడావిడికి కోట్లరక్కసులు । ఇజగుజలైపోయి
 చాపచట్టగా పడిపోయిరి తమ । చావువెదుకుకొనుచు
 అంతట రక్కసులందరుదిగులున । ఆదవదలైయపుడు
 వారినివీరును వీరినివారును । విఱుగద్రొక్కికొనిరి
 అందఱద్రొక్కును కోరినాయకుడు । హైసరమజ్జనుచు
 పాతాళంబపుడంతయునిండెను । పారెడునెత్తురుతో
 పేగులు దొక్కులు ముక్కులు చెక్కులు । పెద్ద మొండెములను
 తలలును కాళ్ళును చేతులు వీపులు । కుంకులూడుచును
 పగిలిన శిరములు నొగిలిన పొట్టలు । పిగిలినప్రేవుపులును
 అన్నియునేరై పారదొడఁగెనునా । హళాహళినిజూచి
 భూతప్రేత పికాచిడాకిసి । భేతాళదులును
 యిచ్చివిహారము సల్పిరపుడు । సంతుష్టులౌచువారు
 ప్రాణబంధువుడు ప్రభువుచెంగటను । బల్కెనపుడునిట్లు
 ఆయా ఆందరు మిరణముమొందిరి । కుర్యానించండి
 రామలక్ష్మణుల నిచ్చివేసిమము । రక్షింపుడితేగ
 అమాటలువిని నుండిపడుచునా । పాతాళేశ్వరుడు
 పటపటపటపటండ్లు గొరికితా । బ్రహ్మాండబలియ
 సింహానాదమును జేయగానేనా । సింహముభానసుడు

సర్పముఖుండును కర్కటముఖుండును । చాగముఖాసురులు
అనురులెల్లరును గడగడలాడుచు తా । నుపుడు వచ్చినారు
ఏమిటియాగడమేమి బ్రతుకులు । ఏమివిలక్షణములు
మీరు మాన్పరా నేనేపోయియిడ । వారి మాన్పనలెను
అపల్కులువిని అందఱులేచి । హంకృతిచేయుచును
నడుములుగట్టిరి వానరుపట్టగ । నక్రీసర్పవృత్తి
కాదివాహనంబుల తామెనెక్కుచు । నట్టహాసములతో
పదునెనిమికోట్ల రక్తిసబలము । పరుగువారరపుడు
వారిజూచి మనవానరబంటును । పాశ కాలికదకు
అమ్మ తల్లి అదిదేవతా । అరుగోరాక్షసులు
నీకావారము నైవేద్యముగా । నిపుడు తెత్తుననుచు
మొక్కి కాలితాముదమున । నొప్పగమోముచూతికోతి
బడ బడ బడ బడ పరుగువారిపై । బడెనుమూకమీద
చెల్లాచెదలై చెట్టొక పిట్టగ । చేరినారుమూక
కాళ్ళు విరిగియు నడిములు తెగియు । కంఠములేతెగియు
రక్తవరదలై యుద్ధరంగ మది । రహిసీగతినుండ
మంత్రులుదొల్లిరిమూకలుజచ్చెను । మనకు గతియకేమి
పాతాళంబునకిక నాకనమే । ప్రభువా యేమందు
మిగిలినవారము అంజనేయుతో । మించిసంఖ్య మొనర
జేసి వెంటనే రామలక్ష్మణుల । దీనియిచ్చి బ్రతుకు
దారిగింపమన మండిపడుచునా । క్రూరవిదుండపుడు
నేనేవత్తును యుద్ధభూమికని । బూన్పు మనెను తేరు
మాతంగీ నేయుద్ధముచేయగ । జూతువేమొరన్ము
కదనభూమి యిక గడగడ లాడును । కాంతిజూడుమనగ

ప్రీతావలంకేశునిభార్య యుద్ధము వద్దనుట.

ఆయ్యా యుద్ధము వద్దనద్దమన । కచ్చిరాదురాపుడు
రామలక్ష్మణులు విడిచివుచ్చిమన । రాక్షసేలుకోమ్మి
రాముడు దేవుడు రాక్షసహరిణము । నీమమతోబుట్టె
నీవిపుడతని నెదురించుటలు । నీతికాదుమాను
అనగా కన్నుల పెద్దజేయుచును । ననెనా రుద్రుండు
తేరసిద్ధమై యున్నదిమాడు । వీరసేనలవిగో

లక్షరథములు లక్షగుఱ్ఱములు | లక్షలుకొలదులుగా
 పదాలివర్గము చుట్టుకొలువగా | భయముగునేమనకు
 పాతాళమువలె రాజునుగాక | పరగనయోధ్య
 భూమికిరాజని ప్రజలుపల్కగా | భోరుకలగవేమి
 గజఘోంకృతులు గుఱ్ఱపుహేషలు | కల్పలములు రొదలు
 దుమ్మురేగి యెటులాకాశంచున | దోచుచున్నవోయిపుడు
 కూరుడైనవాడెవడీ సడిలో | పోరకుండగలదు
 మిత్రునియాపద నీయాపకయే | మించిచూడవదియు
 రావణుండనన్ గడగడలాడును | బ్రహ్మాండంబంత
 ఆట్టివాడునను బట్టగోరెనీ | గిట్టవివారలను
 పట్టితిరిగియాయొక్కరితీకే | పట్టలేకనిశ్చ
 నేమనుకొందురు జగతిలోని వా | రేమియొకాడవుగా
 అదిగో శంఖారావముచేసిరి | సదపదపోవలెను
 దారికడ్డముగనిలువబోకు నీ | దారిజాచుకొనుము
 ఈపల్కులువిని మాతంగప్పడు | ఇకను గతులులేవు
 బ్రతుకుకాలములు సరిపోయెను వా | బ్రహ్మచారిలపోలు
 నీవికరావిక నేనికనుండను | నేటితోనుతీర
 పాతాళంబేరెడిబుణుమదిమనకు | పాపము పండెనుపో
 పామ్మనిసలుగుచు పెటపెట ధ్వనులను | పోయెనతడుయృద్ధ
 భూమినిచూచెను నాంజనేయుని | భోరుకలగననియే
 కోటి నీకీవేళకుసరియే | కోరుకొమ్మునీను
 కావలసినదేమైనయొన్న నే | కరుణనితుననగ
 రామలక్ష్మణుల వేగముదెచ్చి | రహియిప్పించితివేని
 పోదునేనిక తోకముడుచుకొని | పూర్వపుణ్యమునుచు
 వీహటలువిని కడునుగ్రుండై | యికనిలుచునిపలికె

రాక్షసులు ఆంజనేయునితో యుద్ధముచేసి నురణించుట.

మేలుబకాముని ఆంజనేయుడై | మించిపడిరిమాక
 గుద్దిరి తన్నిరి తిట్టిరి పట్టుక | కొట్టిరపుడుమాక
 ఆంజనేయుడా సడిగనిరథముల | నట్టహాసమునను
 తోకజోకుతో తుంపెనలాడగ | చుర్లముగావించి
 వనుగుంపుగాడికురికి తా | మానుగహరియించి

గుట్టపుదళముల నొక్కతోపుతో । కూర్చె రథజీవైని
గడగడలాడుచు పదాతివర్గము । తడబడుచునురాగా
నొక్కవిసరుతో దూదిపింజవలె । నూపివైచెవారి
ముక్కులైగా నడుములుపోగా । మాతులువిరుగింగా
యొక్కడివారక్కడజచ్చిరి । యేమిచోద్యమనుచు
పాతాళేశ్వరుడప్పుడు బాణము । ప్రయోగించిచూచె
అంజనేయుడా తోకతోకుతో । నవ్వుడు రథములను
విరుగగొట్టెగా నావిభుడప్పుడు । గరగరలాడుచును
క్రిందివిల్చియే బాణపరంపర । కేవలవర్షముగా
కురిసెనునాతూపులకును నాతడు । కూర్చెరథజీవైని
యొక్కవిసరునను తోకగదల్చుగ । దొక్కపరివిభుడు
పిడిగ్రుద్దులకును బయలుపెడలతా । పిడికలిబట్టుచును
అంజనేయునిముట్టిగొట్టగా । నాతడువాలమున
జాట్టివేసెనాలంకేశ్వరుని । చుట్టుముట్టుకొనగా
గిజగిజలాడెను తోకలెంపగా । గింజాకొనెనుచాలా
అంతికంతకును నురివిగియంగా । నెత్తునవ్వియనియే
ఏరావానరయంతికానిము । యెరుగవెనన్నెపుడు
అనుచునీగవలె సన్నసన్నమై । యనిజారిపోయి
తననిజాక్షుని తనరదాల్చగా । దరిసివానరుండు

పాతాళేశ్వరు అంజనేయులతో యుద్ధముచేయుట-

యేమరిపాటుననొక్కతాపుతో । నెత్తిగూర్చినాడు
పాతాళేశ్వరుడు బాహుబలంబున । పట్టెచురలనతిని
నిరువురని పుర గరగర గురగుర । పరిపరివిధములను
క్రిందికి మీదికి మీదికి క్రిందికి । క్రోడెనుల్లినట్లు
దొర్లుచు రోలుచు విల విల దిరుగును । తోగినారువారు
తిరిగిలేచి యాలంకేశ్వరుడు । పలుగువారియాంజ
నేయునేయగా నాతడుమరల । నేనివానిగూర్చె
చచ్చినాడురా మనమికరాముల । హెచ్చువేయమీద
గొనదగునని తలచుచుండగా । గారడీనిబోలె
చెక్కుచెదరకను లేచివచ్చెను । యొక్కమిగిలితేడు
కురలజంపెనా వాయుమానుడా । మాయలక్కనిని

మరలవచ్చె నారాక్షసప్రభువు । మాయకాదుకాన
 గోళవీరితా చేతులగొట్టియు । గూర్చికోరియతని
 మరలవచ్చె నారక్కసినివ్వుచు । మాయకాదుకాన
 అంజనే యుడియలజడిగని తా । నవ్వుడేగికారి
 గుడిమందర ధ్వజ పంథముపెంకి । కూర్చెనతడు మరల
 నవ్వుచులేచెను నన్ను జంపగా । నెవ్వరికీజగతి
 యాపల్కులువిని కాలిగుడికితా । అంజనగుతుడేగి
 కాలీచెప్పము వీనిజంపగా । గలమార్గంబనగ
 నాతనికున్నది బ్రహ్మచరము నీ । వాతనిజంపంగా
 నేరవు రాముల విడిచిపొమ్ము । నీ । నేరమేమిలేదు
 ఈపల్కులువిని యగ్రాంతి లెన । హీనరోషులన
 నీగుడియిప్పుడె పెటపెటబాడగ । సోగదీతుననెను
 గుడి కిఖరముపై తోకబెట్టినే । గూర్చు ననగుబలక
 పకపకనవ్వుచు కాలిచెచ్చుదుతా । బల్కె నిలులవినుము
 నీవు తులారంధ్రంబుజొచ్చితే । నేగ్గుమిరబోయి
 వీడుసముద్రమురెల్లదాటి యుద । యాద్రికోండలెక్కి
 వేయి కిఖరముల పర్వతమున్నది । వేగజూచియచట
 జాణిపోగిగా సప్తహములు । తనరుచుండునచట
 వానిదాటగా నోకగుడియున్నది । దానదాటనేడు
 తుమ్మెదలున్నవి వానితెచ్చి యా । విమృహితునికిని
 వాసనజూపిన నాతిడుమూర్ఖు । ఎళుదైతానుండు
 నాసిమ్మట గంగావాహిని । నందుగుంకులిడును
 వానీరమగొని జల్లితివయ్యక । నాటిసుండియతిడు
 లేనలేడు మరణించునుగావున । బోవుచువ్యవేగ
 యనవిని కష్టము వచ్చెననుచుమీ । ననుకొనితోకకుతా
 లంకేకుని వడిగానుజాట్టి తా । లంఘించెనువేగ

అంజనేయుడు మైరావణుని తోకకుజాట్టి యాడుకుట.

సప్తజలధులనుదాటి వేగదా । జర జర జనుచుండ
 కుయ్యో మెక్రో విడువునునన్నని । కోటిధ్వజులతోడ
 అరచె శరీరము ర కలరదలై । యదవదయాచుండ
 వీడడు మారుతి వీడడు యతనము । వేగమె యదయాద్రు

చేరి శిఖరములచేరి గృహములను । చేరితు మ్మెదాళి
చేతబట్టుకొని చచ్చెర పాతా । శంబు వచ్చినాడు
తు మ్మెదవానిన కాపగానె నా । ధుండు మూర్ఖుబడియె
వెంటనేమారుతి గంగాజలము । వేగతెచ్చిపోయి
లంకానాథుడు మరణముజెందెను । లావువరిగి యపుడు
తల్లికాళీ పాతాళేశ్వరు । దగి నీకర్పిస్తీ
ఇకనన్నెలుము నీకుభిక్షుడను । ఇహపరములనొసగి
యనగా కాళీయొనవ్రుచుబల్కెను । హనుమంతవేగనీవు
రామలక్ష్మణులగొని పొమ్మికనీ । లంకనీది యనగా
మత్స్యవల్లభుడు దండము పెట్టుచు । మారుతుగదియంగా
నీవీరాజ్యము । నేలుచుయ్యుక । నేర్పుమీరగాను
నీతిదుర్బుడీ నుతుడిప్పుడు । నెఱియునరాజెను
ఆపల్కులువిని మత్స్యవల్లభుడు । హర్షముతోనుండ
అంజనేయడా రామలక్ష్మణు । నరకటందుకొనుచు
రాజహర్షమునవచ్చె లంకుకు । రావణహతమునకై
వచ్చి పెట్టెతాదించి చెప్పెనా । వానయలకుతాను
చేసినపనియందరువిని మెచ్చగ । శిష్టచరితుడపుడు
తెల్లవారగామచ్చుపాడులు తా । మెల్లవిరిగిపోవ
రామలక్ష్మణులు నివ్రలేచిరి । నీమియే సగతుండ
పిమ్మటవారలు రావణాసురుని । వీరరణమునందు
జంపివిభీషణునకు నకు రాజ్యంబును । చక్కగగట్టించి
నీతదీసికొని హనుమంతాదులు । చెలగి వెంటరాగ
నయోధ్యాపురి కేగిరప్పుడు । నాటిపాటివారు
మెచ్చుకొనిరి యామహిమైరావణుని । మేలుచరితనెరు
చదివిన వ్రాసిన వినినవారికి । సకలసౌఖ్యమబ్బు.

50 ధర్మాంగద చరిత్రము. (పాముపాట.)

శ్రీరుక్మిణీక రాజరికితిశాసాంద్ర । సారసదశనేత్ర సజ్జనాధార
ధారాధరకాశ్రు ధర్మసంచార । చారుమంజులభాష జగదేకపాల
పాలితామరసత్యతామినీలాల । లోలరసాధీక లోకసంచార
ధారుణీభవహర దైత్యసంహార । హరకాస్తుభవక్ష యఖిలలోకేశ

కేశవాచ్యుతిహృషీక శ్రీవాస । వాసవార్చిత భ క్షరద ముకుంద
కుందకుట్టులదంత గోపికానంద । నందనందన వీరనరసింహరూప
రూపాదిసౌందర్య రూఢిప్రతాప । తాపసార్చితపాద ధర్మసద్భావ
భావజగనక వైభవదేవదేవ । దేవతారాధిత దీవకుందార
తాపకాధిపవక్త్రతాపవిదుర । దూరీకృతాంకిక గుజ్జానవారణ
రణరంగధీరసురార్చిత చరణ । రజతనూపుర మహాలంకారధీర
పాపితగంధేభ భువిపుణ్యపుష్ప । పురుషోత్తమాచ్యుత పాపితభాగ
పకలాగమామ్నాయ సంస్తవేద్య । సతతమునిష్టు నే సరవసుతించి
ఇంచువిల్లునుతల్లి నెవునబూజించి । చెడుగు దైత్యులచెను (శ్రీహరిదలచి
కడిమిలంబోదరు మనతతోనుడివి । నడువులపామి సన్నుతితోడ మొక్కి
మొక్కింబుగజాల మూర్ఖులైనట్టి । తక్కినకుకవుల దుష్టలుమోది
మోదించియాభం ధూతిబాణాది । యాదిమకవులను నటుగొనియాడి
యాడినంతముగ నితిభవేడి । వడుకశ్రీమావిభుగురిచేసి

ధర్మాంగదరాజు.

జేసెదధర్మాంగ చరితంబునేను । వాసిగావురెల్ల వణకనలోనేను
నరవిమదీయ వంశంబెట్టిదనిన । సరవతమయంశ సుక్కులకాండు
గురులైన కాండిన్యగోత్రంబునందు । కరవర్ధి శ్రీబొమ్మకంటివంశాబ్ధి
వరచందురెడగు మాధవాఖ్యుండనంగ । పరమవైష్ణవిమూర్తి భవ్యసద్వర్తి
నరవిపత్నియ నరసమాంబయనంగ । పతిభక్తిగలిగిన భవ్యచారిత్ర
పుడమియాఘనులకు పుత్రుడైయేను । తిడయకనరురెల్లదయచాలగూర్చి
అరయంగనరసింహు డందునునన్ను । హాపికాంచిత్రీకృష్ణకర్మితంబుగను
గొనకొనియేను యాకృతియొనర్చెదను । ఘనమైనసత్కథాశ్రమమెట్టిదనిన
ఒకనాడుగౌరముండుచిట్టదొప్పి । నకలంబుచిత్తుడైభార్యయదాను
నున్నవేళను బతికిమవిద యిట్లనియె । సన్నుతికక్కిన సౌజన్యనిధిని
పకల నీతిపురాణకాశ్రంబులందు । నోటిసీ వెరుగనియ్యరు నీతిగలద
ద్రాపతియానీత తారలకంటె । యేవున జగమందు నెన్నంగదగిన
పరమపతివతిబాగు గాగలద । అరయంగయాకథ నానతిమృదిన
నంతనాగౌరము దాయంతికాచి । యెంతయుమదమన నెఱుగింపుదొడగ
తెలిసిన కాశ్మీరదేశంబునందు । బలువైభవంబున బరిగియింపొంది
కనకాపురము ఘనపట్టణంబు । ధనధాన్యములచేత దనరుచుమందు
కోటలు కొమ్ముల కొత్తికేటలును । నేలైనమేడలు నిందుచెర్వులును

భూటకభటరథ కుంజరంబులును । తోటలుబావులు దోడ్తొలనులును
 శ్రీయ క్తిమయిని విశేషనిసావులు । నేయింటజూచిన నింపాండుచుండు
 కందునమాటికప్పు కాంతులచేరి । నెందుర శ్రీయ బగలేరుగరానండ
 చూడనింపగ సామ మూర్ఖవీధులును । యేడజూచిన కొనియాడుమాగధులు
 తేదకాస్త్రంబుల నేయబాహువులు । సాక్షిలైనట్టి క్షత్రయోత్తములు
 పరపైధివంబుల పరలనై శ్యులును । సరకులకూర్చులు చిక్కినైనట్టి
 వారకాంబిలుగల్గి పన్నెకనెక్కి । ధారుజలో నెన్నోదగుపురింబడు
 హీతులు మంత్రుల పురోహితులును గొలవ । సతితెంబుపత్తిధరో జడువంగ

వినుచు

మత్తము క్షత్రియుండున్నతక కుడు । చిత్రజాకారండు శ్రీహరిప్రియుడు
 ధమకంబుతోడుతి దాక్షిణ్యంగమ । ధర్మాంగదుండుతా ధరయేలుచుండె
 నతిదు రాజ్యమునేయనాదేశమందు । ప్రతియెడుదున్నక పండుసన్యములు
 వసుధపై నెలమూడు వపకముల్ గురియు । పాసగపోకకుగొల్పి పుట్టెడ

మృదురు

కురీతి నుఖమున నిలదేలుచుండె । వారాజకేళురుం డతిమోదమునను
 తనకు పుత్రులులేక తరచింతనొంది । తనరంగస్థిటవి తలపోయిదొడంగ

ధర్మాంగరాజు భార్య సంతానార్థము పలవిందుట.

నింత సంపదగల్గి యేటికినిదియు । సంతానమేలేని సంపదలేల
 ధనమేల బలమేల ధరయనాకేల । నెనయసంపదలేల నీభోగమేల
 పుత్రసంపదబోల భోగంబుగలద । పుత్రహీనునికేడ పుణ్యలోకములు
 పుత్రహీననికంత భుజీతీకగలదు । పుత్రహీనునికేలబూనుసౌఖ్యములు
 పుత్రులుగలిగిన భోగంబుగలగు । పుత్రులుగలిగిన బొందుపదతులు
 అని చింతినేయించు వారజాకొన్ని । దినములుగడిపిన దేశకుకృపను
 నతనికిఁజేయైన యగ్రభామినికి । వ్రతములఫలముచే నైకుంకళకృపను
 గభకంబునిలచినకలెనురెల్లి । గభకాకుండికగలుననిమోదమంద
 పతికిగర్భంబైన జననాధుండపుడు । సుతుడింకలడని నుఖగోష్ఠిమందె
 నెలకంకకంతకు నెలరెక్కిరాగ । పలచనైగనుపట్టె పదతిచెక్కిళ్ళు
 తరుచుగానన్నమిందకపోయెమరియు । నరయపుల్లనిచల్ల కానించనయ్యె
 చిక్కినైచొక్కిమై సక్తియకుచన్ను । ముక్కులుచల్లనై మొనకట్టెవపుడు
 తొకరిరెల్లను తొరంగదొడంగ । వారు ధిపలచన యయ్యెనెమ్మగము
 మెలకగర్భములాన మెదలంగకొచ్చె । నలగుటనొందిన యట్లుండెనపుడు

కమ్మనిమ్మ త్రికఘనమతిగోర । తొమ్మిదివెలలునుతుడిసిండవచ్చె
చెలికి పుత్రుడుగాక శేఘంకుపుట్ట । సులితంబున మంత్రసాంతాజిసి
యలుకుచువాబోయి యుక్వీకుగాంచి । పొలికిశేఘంకు పుట్టినవార్త
తగవిన్నవించివ దైన్యంబునొంది । జగతీకుడప్పుడెంతయుచాలకుంది
వగలచేగందుచు వరుసనిట్లనియె । జగతిగోపలనాను జన్మభంబా
నలినజాకట్టడో నాతికాపంబా । వెలతకు గర్భంబు నిలుచుట మొదలు
మూరి వెంబుతోడుత ముదముదీసి । నరకుపుట్టుకటంచు నానకొందిరిని
బూరకపంటికిఘనికిరంబు । కోయూనించెై కొన్నయట్లయ్యె
పాపపుబ్రహ్మ తాబాముబుట్టెచె । నీపట్లనింక నేనేమిసేయుచు
యనిమదిచింతించి యుకొంతివడికి । తనముత్రివరులను దగలించింది
వసుధేకుడప్పుడు వారికిట్లనియె । నెవగంగవింటిరే యానిదికంబు
శేఘంకుపుట్టునే చెలియగర్భమున । వోపంబువలనను దొరకొనిపుడు
శేఘంకు పుట్టుట.

నెంతయూనించితి విన్నాళ్ళబట్టి । సంతతిగలదని సంభ్రమించితిని
అనిమంత్రవసునితో నారాజుదప్ప । వినిదింతనేయుచు విస్మయంబుంది
తగువాడుకార్యమంతయు విచారింది । జగతీశ్వరునితోటి సరవినిట్లని
రావయ్యరాజేంద్ర రాజయూపలుకు । నీవుచెప్పినవిని నిఖిలభూతము
సకల దిక్కులకుండు చాకజీనెవరు । ప్రకటింది యిపుడునీ పగచాచవినిన
సంతోషదిత్తులై సరవినీరాజ్య । మంతయూనుటకు నాక్రమించెవరు
వినవయ్యనీవార్త చెలిచేయిరారు । తనయుడంచుచు బురివగచాటబంపు
భూసుకోత్తములను జూపగరావించి । యోగ్యదనముల నరకుజేయించు
పుత్రోత్పవంబునిప్పుడు సేయవలయు । మిత్రబాంధవులను మేల్నివిల్పించు
భూసురాకీర్యాదములు బుచ్చుకొనుము । వానిగా నావిప్రవరులకునెల్ల
సకల దానంబులు సమృద్ధిజేసి । పకలేకనీవును సమృద్ధిమండు

ధర్మాంగమకు పుత్రుడుపుట్టెనని ప్రకటించుట.

మనివిన్నవించిన నారాజునకు । విని యట్లగాంచిచె విప్రబిలింది
నుకునుపుట్టినవేక జూచినేజీగ । కలిమిదమున జెప్పవలయున్నవారు
దక ముహూర్తముగ్నగత జాతకంబు । రసికత్వమునుకాది రాక్యధిపతిని
నిజముగాంచి యువారు నెగయిట్లని । వశిష్టాపరాచుడేవలకునయ్యర
జిహ్వాలు రాదైకశేమిగవాడు । గహ్వరంబుననేల గలవాడునితడు
నిజము యాహుటలు నిల్చిలేకయిర । ద్విదాలకప్పుడు భక్తివినకుతయరాజు

గజమానుదానముల్ కాంచనంబులును । రజతదానంబులు రత్నదానములు
 భూదాన గోదానములు జేసియుపుడు । మోసింది ధరయేలే భూసాలాడంత
 అంతఃపురంబులో నాగాదాభార్య । యొక మువగనొంది యిలలోనదనకు
 జరగపుత్రుడులేక ఫణిపుట్టెననుచు । పరమాత్ముడూరుచుభాగ్యమాయునుచు
 పిరించి చింతించి శేషునివపుడు । వింతగాజూచుచు వెలిగుట్టునను
 పురమువారకిగిన బుక్కుడే యనుచు । బెరుగుబాలురుదోసి పెంచుచునుండె
 ధరను యిన్నాళ్ళకు ధమాకొంగడునకు । వరపుత్రజననంబువారకలుడికల
 పుట్టినవిరాజ పుంగవులెల్ల । నట్టి మాకుభవారక కానందమొంది
 ధమాకొప్పురూపుడై ధరకీర్తికొనించు । ధమాకొంగడువోడ దనరగావియ్య
 మందంగవలెనని మాతృశోచలచి । యందలవస్తువాహనములుపనుప
 మోదమందుచురాజ మొగిలుచ్చుకొనుచు । నాదరింపుచురుల నారీతిబుపి
 యొప్పుగాహితులతోను చితవ్రజనల । నెప్పటివలెరాజ్య పోలుచునుండె
 ఈటిపదిరెండు శేండ్లుండినకు । ధారుణీకృతులెల్లదనుకునుతరు
 దొరకొని ధమాకొంగడుపుత్రువకును । కరమధికదనుపుత్రికలనిత్తునుచు
 సారదిగానందంద శుభరేఖుటకు । పరువడివ్రాసి పంకసాగివపుడు
 నరపతిమాచియెన్నగనిగ్గుపకుచు । కొరగానియిదియేటిగొదవయోనుచు
 నేకాంతమనమంత్రి కిట్లనిలకె । భూకాంతులెల్ల నేర్పనభక్తిమీర
 ప్రాకటంబుగ వ్రాసి ఎంపిరీశి । నాకునిగ్గయ్యెడు నంనానుకు
 నిరుపమగతివోడ నేను యాజే । బరువడియించుకు ప్రత్యుత్తరంబు
 నేనునివ్రామును నేమిసేయును । యేమివిపరీతము నెల్లదీరు
 దామోదరింపిట్టి తలవంపుజేసి । ననుటకుమంత్రిరావనియెట్లనుచు
 జననాధవిసంయ్య సకలమూలము । గరిమపుత్రుడుమీకు గలిగినాడనుచు
 మరివిన్నవారలై మాచివాటికిని । శుభరేకలంపిన సొంగిందిమారు
 సభలోనవారల చాలమన్నించి । కరమధిక మీరులేఖలు వ్రాసురయ్య

పెండ్లి కూతురును వెనకుటకై బ్రాహ్మణోత్తములను పంపుట.

తరువాతబ్రాహ్మణోత్తమునుబంపి । పరిశుద్ధుడుగుతావుపరికించిమాచి
 యరణ్యలక్షణము క్షురుతలోదరిని । లేవలెకుణబుద్ధిధీకుణధుర్య
 భానంబులోనిపు వరికించిమాడు । లేకుంటే నపకీర్తిక దిక్కులందనిక
 భూకాంతుడమాట బుద్ధిశించింది । మానుండ్రివగుణాచి యప్పుడిట్లనియె
 నోమండ్రివరసీపు వొప్పుజెప్పితివి । ఆవునునీమాటగా దనరాడుమీర
 భువిలోనగల రాజపుంగవోత్తములు । నెవ్వరైనను కన్నెనిచ్చెడువారు

నివ్వటిల్లగవచ్చి నిక్కంటుగాను । వరునిజాచెదవన్న వారికినేను
 వరుగతో నెక్కడివానిజాడువును । మీనతగా దయ మీతబుద్ధియనిన
 మానుగార జాతు మంత్రీయిట్లయి । ఈపక్షకిచింతి యేటిమీకు
 నీపుత్రుజాపి పితాక్షినిదత్తు । యెంతటికైనను నేనన్నవాడ
 నింతమంత్రంబున కేటికివగున । ననియిట్లుబలికిన నావారిజాచి
 మనమున మాపితాచి న జీరాజాచరికె । నిదిబుద్ధియవును నీదేభారవసుచు
 వదలక నారాజులగునంత । ప్రతిలేఖలంపె భూపతిమోడమంది
 మతిమంతుడైన యామంత్రియదాను । శుభదినంబునబడుచు జాడనపుటకు
 విభవంబతోడుతి విప్రులలిలిచి । గారంబున నమస్కారముజేసి
 వారితోడట్లనే విరుగమీరేగి । ననవిన్నవాంకి మనజేకులిండ్ల
 ఘనమైన రూపురేఖలు గల్గివడియు । నుదతి మానంబున శుభలక్షణంబు
 వదలక చుచి కేవలమయినతాంతి । గలిగినయట్టి యాకస్యతామణిని
 సలలిసికొని నక్షత్రకుటుంబు । నొంటిపంటల గాకయుచితిమైనట్టు
 లుంటమాట్లాడియి వులు నిశ్చయించి । దొడ్కొనింకమ్మని తొడలవారలను
 వీడ్కొనినంతట జేగవారేగి । అంగకలింగవంగాంధ్రనేపాళ
 బంగారము లేవ బర్బరచోళ । కాళికరూకళాంకణపెంకజాది
 దేశాధిపతులిండ్ల కరిగినన్యకల । మరిమరిజెడుకుచువదిజేసరిలక
 పరుసతోవారు భూవరవాల్చబూని । మగువ మంచులేక మగుడిరారదుచు
 తెగువతోనొకకొన్ని జేకమల్లాటి । చమదంచగానంత సౌరాష్ట్రభూమి
 జనపతిపుత్రిక చిక్కనైనట్టి । నుదతియుత్రైలోక్యసుందరియనగ
 మదిరాయతాక్షిసామజయనగలడు । అనియొక్క బ్రాహ్మసుందానతిచ్చినను
 వినిభూసురోత్తమూల జేట్కతోనపుడుమనమునహరించుమతిలారుచును
 బుధులెంచుమాణిక్యపురములాజొచ్చి । యధికుడైనట్టి రత్నాంగదుజేరి

బ్రాహ్మణులు మూనికికృపురమునకుబోవుట.

యాలోగ్యమస్థియతని దీవించి । వారొక్కమనివి భూవరునకిట్లనిరి
 శ్రిరమగా కాళ్ళర దేశంబునందు । కరమొప్పు నాకనకాపురంబెలు
 ధరజీకుడయినట్టి దమాకంగదునకు । పరసుందరుడ భాగ్యవంతుండునుగుణు
 డగుపుత్రుడున్న వాడరినికి మీరు । సాగనుగాత్రైలోక్యసుందరినివ్వు
 తిప్పించవలెనని యెలమివచ్చితిమి । రప్పించుకన్యకా రత్నంబునిపుడు
 విభవంబుమీరుచు వెలసినదాని । శుభలక్షణంబులు చూడంగవలయు
 జననిని రాక్షసి దప్పడిట్లనియె । ననభూత్యులార యేమనిచెప్పవాడ

నేను ధన్యుడనైతి నిఖిలభోగముల | నానావిధంబుల నాకు సంతసము
 ఆతడు రాజును రాజతమధురము | ఆతడు కీర్తివానికావత డాత్మ పలుకు
 తొయ్యక ధర్మాంగునితోడనేను | విద్యురుండుటకంటె వేరుగలదె
 అనుచు సంతోషించి యా రాజునకు | తనపుత్రి దెబ్బనితరువారిబతుప
 వారలుపోయి యానాతకాలన్నియును | ఆరాజకాంతల కపుడు దేప్పించను
 ఆరాజనుంగుల లా రాజముఖిని | గారవంబెసగ కృంగారంబునేను
 నదియునంతటవేగ నరుదెంచునపుడు | మదనుచే పుష్పహర్షణంబనగ
 తొలకరి మెరుపుల తోడనునేత్రి | పురాణభాగ్యదేవతబోలుననిన
 జిలుగుపక్షులరాకు చిరుకయోయనగ | వెలరేంగుడుతో వెలయోయనంగ
 కన్నులుపిరుదుచొక్కిములైనవరులు | చిన్నిచన్నులువిత చెల్లమై మెరుచు
 పలుకుటేనియలొలుకునాయుంతి | కులుకుచు చిలుకల కొదమకైపిగి
 రాయుంచనవలతో రాజీవనేత్రి | నాయెవనరుదెంచె నంతనారాజా
 తనపుత్రిరమ్మని దగ్గిరబింది | యనువొందరత్న సింహాసనముచు
 కూరిమికోడుగూర్పుండబెట్టి | వారితోనిట్లనె నరపుత్రినిపుడు
 తోడితెప్పించితి తోయజముఖిని | చూడువనంగ భూసురులుత్సరించి
 యతిసుందరంబయిన యతివబంగారు | ప్రతిమతోలినయట్టి పద్మాక్షినపుడు

అచటి రాజకుమార్తెను గుమర్చుట.

పేరుతోగాంచి సంప్రీతి నొందుచును | సామగ్రికముకావ సఖికుచేటిట్టి
 నామస్యరేఖయు నయిరువతనము | సాయకమున్నంపవలక్షణంబు
 సంతానరేఖయు సామ్రాజ్యకళయు | వింతైవసుట్లు శ్రీనిలసిట్లుగుహిను
 గలిగియున్నదిహేనుకాంతిచేహమున | కొలనినాయుపురాశిహుటంబుమైత్రి
 గట్టిగాగోళింపుటవలుకాది | మట్టుగానన్నియు మరెట్టియున్న
 నవనీకుతోడనిట్లవి బాల్కొలులు | సరవిగారాశినక్షత్రహుటంబు
 లిరువురులపరిమైవపేటలము | మనుజేశకన్యనిమ్మనవినియంత
 ననుకూలమందివారపుడు వారలకు | పోకలాకులుకట్టుములు కాడుకలును
 లేవవతోనిచ్చిగృతివారివెంట | వరునికాడగ తనవారినిహీకుల
 దొరలబాల్కొలులునుతోడంపెనపుడు | వాటంబుగా పీరువారునుగూడి
 లాటసురాట మూలవనుత్సవసాళ్ళ | దేశంబులెల్లను దిగ్ధురగపిచి
 వాసిగాపురిజేరి వచ్చినవారి | కొటవాకిటయందు గూర్పుండబెట్టి
 హోటకనవమణిహర్షముతోడది | భూవరునొద్ది కప్పుకు విప్రగురులు
 వేవేగబోయి దీవించియుట్లవిరి | దేవరయాజసందేశంబులేక

తూవనుధనుగల్లు నెల్లదేశముల । వాసిమిరగజాడవలె గన్నెననుచు
 తపారకునుజేము విడినమల్గడచి । పోవంగ సారాప్రభూవరునింట
 భూవింపచక్కని నద్యాక్షిగలదు । ముదిరెనెమ్మొము సోమునిబోలచుచు
 మదిరాక్షి నడుము సామజవైబోలు । నెరివెంట్రులుబోలునీలంపుసరుల
 మెరుగారుతోలుకరి మెఱుపునెమ్మొను । నదిలరాయలంచల నవ్వసారెకను
 తొడలంటిగంబాల దూరుడంబాల । చెలియకాలడుగులు చిన్నిపద్మములు
 లలితంగిణిన్ముల లలిగడమిలు । శ్రీకారములబోలు చెలియకణకాంబు
 లాకాంతభూయ్యగృహదికింటిలు । కలపుప్పమునబోలు తెరవానికము
 పలకలుచిలుకలపగిడిడిపించు । మాటలనేర్వను మందహాసంబు
 పాటింపకానట్టి సఖయయండగను । చూచియత్తెల్లాకృత్య సుందరినపుడు
 యేచిపెండ్లికివిచ్చించి వచ్చితిమి । మాకెంటుచ్చిరి మరవారిజనులు
 భూవరనినుమునపుత్రునికాడ । వలాయముగవారు సరసతోవచ్చి
 మేలుగానతోపమేదరుమఱిని । పురమువాకిటను యిప్పుడునున్నవారు
 పరమాధికమిదియని పలికిననుచు । కలనంజెమ్లన తనమెక్రికనియే
 నిలలానపాపంబు నిడియెమిమనకు । పొముకాపగరాదు పరివాసకాపి
 యముగ్గదెచ్చిన నడమిదియేమి । వామక్షిదుఖమెచ్చియచువారు
 కామింజెదోవంబు గట్టకొన్నట్లు । కన్నీయయగునని కన్నీరుగడియ
 ఎన్నిజన్మలులకిదిబాయగలదు । ఈ పూర్వకీర్తనలు మావారికిఁగము
 మా పూర్వయిట్లయ్యె వరియంతగాక । ఇదియేమిసగుబాటు లిదియేమిమనకు
 మదిలానతిగడన్న మెట్రియిట్లనయి । మానకేర్వరయిట్లమెట్రివిటికి
 పునికాకృత్యమెనబుట్టినకళ । యెంతిట్లైనను యేగల్గినాడ
 చింతింపవలెదని చిత్రాననున । పరగనూర్చంద్రియ బ్రాహ్మణోత్తముల
 పరివారముల కిదిట్లులెల్పించి । భేరివద్యంబులు కిరదధక్కలను

మంత్రితమారుని పెండ్లిక మారుడని చూపుట.

తారలుబారలు లేవ్వలంబులను । నింపొండమోయగా నెదురుగాబంపి
 పోవుతోడుతకన నకునివిల్పించి । పరగనూర్చ భూవరాంకులధరియించి
 పరివరంబులబాలయిండనలకి । అనునైన రత్నిసేవోసనవందు
 గోనకొన్నవేదతో నూర్చుండెట్టి । అంతలవారకావళిమలమోయి
 నెరియకేడ్డతో నెదురుగానేగి । వారికవరకాడనిచ్చినవారి
 తోరపుకేడ్డతో నెదురుగానేగి । రాజకన్యధనుని రత్నకీరమన
 భూవనరెల్ల నెత్తనకాడగను । నూర్చుండగకెట్టకొనిరి బ్రాహ్మణుల

గూర్చినయామంతి గూర్చినిట్లనియె । వరునిజాడుడిమీరు, వరభువలార
నరయకాస్త్రంబుల నడుగుమన్నంత । సకలకాపురాణశర్వజ్ఞుడైన
అకలంకగణపతి డైనయావరుని । కన్నులందలై కిరమొప్పుచున్న
సన్నకములకని చక్కగాజూచి । సంతంబునవారు సరవినిట్లనిరి
కంటునికన్న చక్కనివానిమోము । నిండిచంద్రునికాంతి నిగ్గుదాటెడిచి
మండలేశ్వరి పుత్రుమరిజాడగేమి । సుందరంగిని యీ సుతునకీతగును
ఎందుజూచినెరుండింతవాడేడి । అనిన సంతోషించి యా మంతియనియె
వినరయమీరు కోరిమలారవరుడు । ఆరుంబుతోడుత అధిపతియపుడు
వరరాష్ట్రమానకుబండు సుతువిడిచి । చేతిఖడ్గముపంపి చెలియనుదెచ్చు
టితీరుసుమ్మ వీరిలువలెన్నమొదలు । వరవిమార జాకు సమ్మతిమైతె
వరఖడ్గవటుగొంచవత్తుమేవనిన । వినవారిమంతికి నెలయెనట్లనిరి
వినయ్యమానియి మాః భునకీమాట । వినజెన్నెముమేము వేవలకైన
నెనసియి కుభికార్యసిద్ధిజేసెదము । మామాటదోరుడు మరియెన్నదైన
శ్రీమంత డైన యాచిన్నిపాపనికి । కుభలక్షణంబుల సొగసువానికని
సిద్ధంబుపడుచునిచ్చిమిమేమనుచు । కుడ్డమైనట్టి భూసురులకునపుడు
కనికంబునఁజేతొ కట్టుంబులిచ్చి । యనిపినవచ్చియాయవనీకుకనిరి
రాజేంద్రునికాపురమునకుబోయి । లేజంబుగలమహాధీరుడైనట్టి
ధర్మాంగదునిపుత్రుతడయకజూచి । నిర్మలచారికి నేడువచ్చితిమి
అపాటిబాలకుడననిపైలేడు । రూపునమదనండు రూఢివిద్యలకు
నిందుగిండుచంద్రునిలవసంతుండు । చంద్రమాకాంతికి నాటిరాదనుచు
వాలాయమెంతైనవరునకునిమ్ము । మేలైనతాని మేమయొప్పితిమి
వారింటకట్టడివరుడురారాదు । వరునిచేఖడ్గంబె వారుబంపించి
పెండ్లినేయదురట పృథివీశవారి । ఇండ్లకట్టడికద్దు యిదనిశ్చయంబు

ఖడ్గమునకు కుమార్తెను పెండ్లి చేయుట.

వరునిఖడ్గంబైనవామాక్షినిమ్ము । వరలగ్నమిప్పుడే వారలకనుపు
మనివన్నవించిననాతడుపూర్వంగి । దనరంగబ్రాహ్మణోత్తములవిలిపించి
జననాథుడిట్ల నెకవయాత్ములార । మనపాప పెండ్లికీమంచలగ్నంబు
పాపగజూచిచెప్పడుమీరలనిన । విడువక భాగురుల్ వేడుకనపుడు
చంద్రితారారుచక్కగాజూచి । కేంద్రకోణంబుల గురుబుధకుగి
చరముహూర్తాద్యదశలగ్నంబు । మరిజన్మతారకమయినలేకుండ
పంచకరహితమైపరగులగ్నంబు । పంచాంగదోషముల్పరగలేకుండ

శోధించుచు విభూసురులందరంత । మోసించి చెప్పిన ముకంబిని భుజు
కరుణతో గారికెట్టుంబులిచ్చి । తరువాతలన్నియు కనుమరుగై
కనకపత్రికమీదకు మొప్పవేడ్క । నెనసిన పేరుతో నిట్లు పోయె

పెండ్లితో భలేక వాగ్మయట.

శోభనంబును వైకృతుల్యంబునకను । పొగిధిమంబగుచున్న పంపిమినాడు
గురువారయు క్తమాకుంభాంశ యందు । మరెవరును దువనుమాని యగుచు
పరువడి ఘోషియు పదియుంటిమీద । నరసి చేతుకనింహ నునిలెప్పు యనుచు
భూసురంబుగలగ్న పత్రికవాసి । భూసురవరుల చెప్పించి భూవిభుకు
యీముహూతకాంబున కిప్పుడేతలిక । రమ్మని కనకాపురంబునకునిపి
అప్పుడు మంత్రి భృత్యాదులబిలిచి । తప్పకమీరలందరుగూడి వేడ్క
పట్టణమంతశోభనకాంతిహార । ఘట్టిగాపురముశృంగారింపువనిక
వలనుగావారునువరులతోనపుడు । సులితింబుగపురజనులతో చెప్పి
కలయనంతటను వేగ మెయింపుమీర । వినితంబు పీఠిసింహులు
మేడలంధనలిందియుగ నాభివాల । పూయించెనందంబు పాలుపొందగాను
వాడలశోధించి వరులనాడాడ । రంగుమీరినగోపురంబులమీద
బంగారుకొండలు బాగోప్పనునిది । పన్ను గాచునచప్పరములుగట్టి
వన్నెచుండుపులెల్ల వాకిళ్ళులిసి । కలకలముగను శృంగారమునోనేరు
నెలిమితోపులిచ్చి నింపొంగుచుండె । నా గానపట్టణంబును జూచి
కరిమథికతనపుత్రి కల్యాణమునకు । చుట్టాలకును వేగ శుభరేఖలంపి
పట్టుగావారి రాబిలిచి మూలన । దనరంగశోభన క్రవ్యంబు గూర్చి
అనయంబు నృత్యవాద్యంబులు యందు । నగురంగ సకలవిద్యావతుల పొగడ
నుముహూతకామునకదురుచూచుచుండె । అంతనక్కడ వారిలారేఖమంది
యెంతయువేడ్కతో నెలమి మేలుచుచు । దొరలునుసోతులును గాకాధిపతులు
పరివారములగూడి బహుళమైరాగ । వింతమీరగనంత పెండ్లికివలిక
సంతసంబోధల విచ్చువిడిచుపుడు । కొందరందలయులు కొందరేతుగులు
కొందరు పల్లకీకొందరశృంగములు । కొందరు జగజంపుగొడుగునీడ
కొందరు కాలనడకొరికరాగ । పచ్చనిదిగారు పల్లకీగోర
యెసగఘట్టము బెట్టియేతెంచువపుడు । బులులునుచుండు గూతులతో తమలు
ప్రధితబలాఘ్నుల భటపముహూలు । వాసిగానేతేరవైధివోన్నతులు
దాసీజనంబులు దగ్గినట్టురాగ । భేరిసృరంగముల భోరున మోరు
భూమికావళములములమ్మకిముగా మెరచు । రను మొప్పచుండురాజి గాజిల్ల

నయమైనను త్రివి నాయకుడేసి | కనరాకిపాతకుత్ గానరాసే |
 కనరాకిరప్పకు కాల్బలమెల్ల | రథగజహనుభటుక్ - గాననేతే
 ప్రధితమై వేళు బట్టునుసావ | ముద్దె - మొలకు - గానరా
 పెండ్లికివనికంచె పృథివీకువపుకు | సులభూజనమును చిన్నునేను
 నకలంకవిస్తుడై యానుత్రివకుకు | బడిబడి చతురంగబలుము - గాన
 నదువంగ సులపన్నాహులుతోడ | నానంద మొందును - గానరావకుకు
 పూనియాసా గాప్త్రయాములకొచ్చి | శశిముఖి పెండ్లికి చదుదొలు - గాన
 పసికి - త్రి - నాసి బ్రాహ్మణునిపె | వంత బ్రాహ్మణులు రత్నా - గానరావకుకు
 సంతసంబుర నేగి చదువనవి | పృథివీక వివవయ్యుపెండ్లికిని - గాన
 ప్రధితమై చతురంగబలుములతోడ | తలి-వచ్చిపువగ్గి - గాన
 తలి-వచ్చు మెరుగుగా తలవారవనిన | భూమికువంత గొప్పవలేదితాను
 నాయుత్రివకుకు నపుకురావించి సకలరాంధవ జవసాగుడేకే
 పకటమైబలులు బునీయేతేర | గుడిరథయాధుడై మత్తేర - గాన
 ములులతో కామరీ ములులతో - గాన | పసికి - గానము | పసికి - గాన
 పసివైవ - గాన - గాన - గాన | జగజగంబు - గాన - గాన - గాన
 తగినటెక్కయలు తిన్నటయలును | కోటి - గాన - గాన - గాన
 పాటనుబురగుబాబులునేనుగ | పరగవృత్తంబులు పణసూ - గాన
 కరమథి - గాన - గాన - గాన | విప్రువీశావేమినిశివా - గాన
 నిపుణసూ - గాన - గాన - గాన ! మెరులేగిట్టయలు లిచ్చినిన్నించి
 మదిసంతసించి - గాన - గాన - గాన | భూమిమైవ - గాన - గాన
 పురము - గాన - గాన - గాన | కోటి - గాన - గాన - గాన
 వారలిట్లని | ముగరుకులేపన్న | వత్తి - గాన - గాన - గాన
 క్రొత్తలే - గాన - గాన - గాన | గుడి - గాన - గాన - గాన
 కరమథి - గాన - గాన - గాన | కడబడి - గాన - గాన - గాన
 విభవము - గాన - గాన - గాన | ఆనత్యంబును - గాన - గాన
 యానతి - గాన - గాన - గాన | పంపు - గాన - గాన - గాన

శశిముఖిపెండ్లి.

దంపతులను వేళుగజూడలేదు | యిదియేమి - గాన - గాన
 సువతి - గాన - గాన - గాన | వరుని - గాన - గాన - గాన
 పరగ - గాన - గాన - గాన | నది - గాన - గాన - గాన
 తనపుకే - గాన - గాన - గాన | బహు - గాన - గాన - గాన

విహితమాప్రాద్దునవిపులవిలిచి । నేడు పంచమిగదా నేడులగ్నము
 నేడునేయగతలె నెలతకుపెండ్లి । ఘటికయంత్రిముకాచి ఘనలారమీరు
 పుడమియాలగ్నంబుబుచ్చుకొమ్మన్న । సరసతివారలు నమయమి క్షించి
 సరసతోలగ్నమనన్నమాటయను । నమయమెలగ్నంబునమకూరెననిచు
 విమలాత్మలైసట్టివేదవేదవిలచి । కలకలెనిప్పుడు నేయనిని
 కలిమిమిరగనమంగలులునునేతెంచి । మంగళిన్నానసంభ్రమమునేయించి
 కంగారముగకులల్పేకగ్రహిణి । చొక్కమాత్మైలాకృత్యుండరికపుడు
 నెక్కువసామ్యలు నింపువస్త్రములు । పురుడించెగరెత్తి వారమల్ చాఁ
 వరుసతోధరియింపవనకాయతాక్షి । కన్నులపెండువై కడికాడినొప్పి
 కన్నెకప్పుడుభాషిముగట్టెచ్చి । తినియలడములు దనబట్టియును
 ఘనవైననాథపుర కమనీయనగుచు । నింపుడొక్కతెడునిండువడికను
 బహురీతిగా కంఠమాధరణమాల్యములు । విహితకృంగారలబుడెక్కి తోజేసి
 తగురీతిభాగ్యజ్ఞాతములదీసెను । వగులపాదలు వంగభారతలు
 తరుచుగా భేరివృదంగముల చెలగ । దొరకొనివారలని దొడతెచ్చి
 పరివరవృత్తిమగా బధువురెడట । తిలమిడికత్తెక బల్లబాగ్గిలక
 పోయించిరప్పుడుబుధులబ్రాహ్మణులు । గాయకర మగధుల పులుసలింప
 చెలియకప్పుడుబెడ్లు చెవిర కలి । వలనొప్పువరివాగః క్షియదీర్చి
 యరయగానావంతియ పుడుబూజించి । వలెస్త్ర భూషణావళిలక విదప
 పదికలచిక్కిని పొడియావును । పడిపడియెడల ధిక్కిరమను
 వాసీదనలులు తగినొక్కమారు । వసిగా తులగమల్లస్త్ర సంతామలు
 ప్రణతింపవొకలక్ష పనిడిటంకములు । గణతింపరానట్టఘనభూషణములు
 పనుడెపుత్రికాభరణంబులిచ్చి । పనియంబుమెయింపక పుడుసన్న
 తనపత్ని విలిచి సంతకవారియనయె । వనపాదనంపెద వగులతోపు
 హితబద్ధతెనైన నిష్పదేచెప్పి । యతివేమనబపు మతిసెనచ్చటికి
 ననినెప్పినంతలా నబ్జాయతాక్షి । వినిసంతకంబునకగంబెబ్బయి
 యతివేమనదియ్యనమరంగగట్టి । యతిభక్తతోడ నిట్లనిబుద్ధిచెప్పె

పధువునకులెల్లి బుద్ధులుచెప్పట.

మాతల్లి విసవమ్మమమ్మలకలచి । బాతిగామరించెబడబోకుమమ్మ
 పడుచులతోనాటపాటలదలచి । యడరవిక్కిడివలె నాడబోరదు
 అలసిపాలెకియై నశస్త్రకారికిని । నలివేటిరోయడ్లమాడంగరాదు
 పులువిచ్చినగరదు పరులయిండ్లకును । పలుమారుబోరారు పనులుచెప్పినను

గ్రక్కనవిసవలెగాక తిట్టినను । మొక్కలంబునమోము ముడువంగరాదు .
కాంతిలోమాబుద్ధిగలిగియట్లెట । కాంతింబుతోడుత సహరసంబునను
నడుచుకొవవృత్తిన్నగనేర్పమిర । పుడమిలోపలగల పొలతులు మెచ్చ
ననిచెప్పిపుత్రికననిచెనావేళ । వినయంబుతోరాజావిడువనిమనుతి
పుత్రికాగిటజేర్చి పుత్రులెనపుడు । చిత్రవేగంబున చెలియదోడ్కొనుచు
నతివేడ్కతోడుత నావంతిరెడు । యతులితుడైన ధర్మాంగదుపురికి
చేయకుభవాతకా చెప్పింపినను । ఆరాజకేళుచానందమొంది

పెండ్లికమాత్రై అత్తవారింటికి వచ్చుట.

భారీవాద్యంబులు భోరున మ్రోయ । వారికి నెదురుగా వచ్చి దోడ్కొనుచు
తెచ్చిత్తాగ్నిమామన తెగొప్పెడువ । హెచ్చువేడుకతోడ నిండినరాక్షి
అత్తగారినిజేరి యతివేల్కొగవ । నత్తికాగిటజేర్చి యానందమునను
ముత్తయిదానైనపు పుత్తులగనిము । హత్తినవేడ్కతోనమరివధికి
మనుచుదీవించిన నత్తవారింట । ఎనులజేయుచునుండే పద్యాయరాక్షి
వనితకంతకును యావనను నిండినను । ఘనమయినబంగారుకాంతిచెన్నొంది
మొలకెవన్నులరెండు మొనచూపవచ్చె । పలకులుచిలుకల పరిపాటిమించె
చిన్నారికురులెల్ల చేరదేకయ్యె । కన్నులనిరిపించె కలువరకులను
పిరుదులు ఘనవయ్యె పిడకెడునడుము । గరిగట్టిచెలికి నూగారగిన్నించె
పురుషునిపైవాంఛబుట్టినావేళ । వెరువకవిగనిత వెతుకంగజొచ్చె

మగనికై వెదకుట.

నంతిపురంబెదానంతయజొచ్చి । చింతివొందుచిజాచె చిగురకబోటి
మేడలుమిడ్డలు మించివాకిట్టు । మాడువుల్కొట్టముల్పరిధనకృల
లన్నియవీక్షించి యతిదురేకన్న । చిన్నబోవుమమేన చెమ్మటలార
మగులయట్లనుకొనె వనసులొనన్వ । డిగటితిరుగు పెండ్లియైనదిమొదలు
నెన్నడువరనినేసీక్షించెదెదు . అన్నుతోడుత నామామగారు
పన్నుగానెచిటికి బంపెనోయనుచు । కన్నులజలములు గగ్గిన్ననావేళ
దనలానవగచుచు తలపొయదొణగె । నెనయసీసామ్మలు నెన్నిగలిగిననను
పురషుడుకేనట్టి భోగలులేల । పురషునిబొంగనిపుట్టుకయేల
పురషుతోదెనగని పొడిమియేల । పురషుడేదైనా పురషుడేకరువు
పురషుతోడ నెప్పుడులియ్యవగుచు । వరులేటియెచు మగువలెండైన
యెడలుబాయనివారలెంటిఘనలు । పడుచునంబున ఎలిమిడిచింత
యెటుగలేనైతినేనిస్వార్థదా . కరువికామీనుడై కపటంబుతోను

కత్తికిమంత్రి కంకణ మెట్లుగట్టె । నల్లిసూచ్చినయానాటనుండి
 నేటివర్ణంతయి నేమగవిడిండ్ల । పొట్టిచిమానిన పట్టుమురలేదు
 అనిరేయ్యునటును నాన్మియించి । పనినెలికెత్తో నననిటనియె
 వనిత నేనిచిటికి వచ్చినదిమొదలు । ముచమానియ్యల ముగిసాననది
 లేవన్మయెక్కడలేదు నేతెల్ల । యేదేకముంకైన నేగియున్నాడో
 సోదరిచెప్పవే చోట్లకదెనున । నానింబులవి నయ్యంతిఃసయి
 పొలతినపురుషుండు పుట్టుభోగయ్య । పురుషెన్మరితోడ భయపెట్టినయల
 తలపడిగలవోలు తలగలవాడు । నలివాపినిన నెండునాలుకలన్మ
 మక్కువనడచినయలకలేకాని । చక్కగవచ్చు సాధ్యసినుగడు
 ప్రజ్ఞకుశేషుండు పండువియున్న । తిజ్ఞానావాచే తగనెన్నబడును
 సతువన్నియకును సరినేయుమియ । ముచాద్యనికయ్య బామకనుండు
 విప్లవావస్థ్రము లాగుంగప్పినను । కప్పకతానుండు కడుమాదమునను

చరిత్రతెలు రేషుకమగడచిచెప్పట.

ఘనుడుయాహాపేరు కాంతిలకపుడు । వినుముభుజుండు వెనకాలుద్రాగు
 శంఖరాభరణమై కలంచునాండు । బొంతులుగావు నీపురుషునిమహిమ
 పుట్టల పుట్టకై పుట్టినాడయ్య । పెట్టెతోనెట్టింట పెరుమనుండు
 తగనేగియత్తవయూ పుట్టునెల్ల । ముగిసాపురుటంచు మరియనవన్మ
 అనిబుద్ధిచెప్పిన నజ్ఞానాతాపి । పనిరుధాకాక్యముల్లివ రిండుకొనుచు
 మనమునదెలియక ముయొనిట్లనియె । విసంగినిగ్గ నేడిచియాయె
 నడుగుదునే నెటు లభిమానముకెగి । యడిగియటమాద నాయత్తనన్న
 చిన్నదానవునీవు సిగ్గుగూని । యెన్నడాదనిమాటలిదియేమిటంచు
 తిట్టునో కొట్టునో తెగువతోనన్న । రట్టడయనివొట్ల రావాడిచేసి
 తప్పనిమాతల్లిబండ్రిచ్రాసి । తెప్పనబంబునో తెలివితేడనుచు
 కాదనిపించునో కాంతికోవనవే । పేరకుధనుకాంబు పిరికిరూఢంబు
 ఆత్మకాంతింబు అజేమతీపు । కత్తిమెత్తినగలదె యెచ్చటను
 మానినినడు గంగమట్లే నేను వజ్రతు । నానోయిథలము నెన్నగనెట్టులొనో
 అటువలెనాచుండు నన్మరొడనిన కుటిలకుంతలినిని కొమ్మకట్లవియె
 ఇదియేమిసంకయో యిందితిరాపి । పదిలాన భయమేమి మగిడేడియనిన
 నీయైతియేటికి ననుకోపగించు । తోయకునామాటదొడ్డమేలొను
 యామాటకప్పట యిదియేమిసీపు । మానినిపాన్మని ముగిసెతివెలిసి
 పడకులందరుగూడి పడరకునుచు । పలికెనప్పుడుపోయి పడలియత్తకును

దండప్రజానంబు తప్పక జేసి । నిందుమనంబున నిలచియట్లనియె
 వినవమ్మవోయ త్త విన్నవంబోటి । కనికరంబుననిని కానంగలయు
 చెన్నగానాపెట్టి చెప్పినమొదలు । ఎన్నడువర నిశేషింపచేరు
 యత్తిరోమొక్కదమ్మలు లోకీకరి । వత్తిలగానీవుమగనివాకండ్ల
 జాచగవలెనిక చూడక కాని । నీపాదమాననే నీరునన్నంబు
 పుచ్చుకొనిక ప్రాణముల్లెనినెన । అచ్చెరువంది తొమ్మిదిబుద్ధికాచి
 చెప్పకయన్ననీ చెలియయేవగువో । చెప్పినయికనేమి నేయంగేగలదో
 యెన్నడుదాచిన నిదిదాచబడదు । పన్నగజెప్పదభామయమిద
 పామరమ్మనదురి పలుకనిమ్మనచు । అమ్మగరాలితో అత్తయిట్లనియె
 ఏవనిచెప్పగ నిదివర క్షి । భామనేమిక్కిలి పాపాత్మురాల
 నానోముఖ ముననల్లంగుండు । పూనినాకడుపునభోగిపుట్టించె
 పాసగంగయమంతిలూమెలుజేసి । యెసగపుత్రుండని యీ భూమిలోన

అత్తనీమగడు శేషుడనిచెప్పట.

ముసరిమోసముజేసెమదితరోనిన్ను । పసిబిడ్డదెచ్చిపాపముగట్టికొనియె
 నేమిసేతు నెత్తలియిదెకాడువనుచు । పాముకాపినకాచిపడతిమూర్ఖిలి
 యొక ఘోరమునకులేచియుగినోరుకెము । వకవకలైపోవవాపోయివరల
 తక్కుక వేతేగకగమోదుకొనుచు । అక్కటాదెంబులరడిబుచ్చె
 వెక్కిరింబునచాలవిలపింపదొడుగొ । యొక్కడొక్కొత్తునయేమిందువిధిని
 హజగీశ్వరాహారామరామ । హజలజేక్షణఅపదీసితివి
 జగతిలోయాయాదుజన్మఫలంబు । పగనిట్లుపుట్టించెపాపపుబ్బిమ్మా
 పుట్టించెనేనాకుపురుషహీనంబు । ఎట్లుగాజేసెనయే నేమితనకు
 పాపంబుజేసితిబాపురేతండ్రి । యీపనిచూడకయెటులాతప్పితివి
 నేనింతపనియాటయెరుగ శేతల్లి । పూనినమ్మితి నేనుపురుషుడేయనుచు
 యిలలోన నెందైనయింతిపాపంబు । కలదనివిందురే కాలాహికపుడు
 ఒరులబిడ్డలదెచ్చియొచితకబుడప్పి । వటికెండిజేసినమానవురలక
 నేనెట్లుబ్రతుకుదునిదముగానిపుడు । పూనినాకెప్పుడపుడమిలోదిక్కు
 పనుధలోనాయాదుపనకాటులెల్ల । పాసగంగతమరమపురుషులగూడి
 ముదముతోడుతనుకాపురమునేయంగ । అదనుగానేనోచనైతినిగదవె
 మునుపునేనెవ్వరియెగులబాపినో । పనుపడనదినాకుప్రాప్తించెనమ్మ
 లోకంబులోపలలోలాత్తులార । యీకొరదీరునాయెన్నంగమికు
 కియమ్మలారనాయెనురందరికిని । యాయెడదాకకనిక నెట్లుమాను

నాపంటిబిడ్డలునలి నాతులార | వావిరిలేనట్టివారలుగాన
 యీపనిజేసితిరిందరుగూడి | ఓపాపనుతులారఓయింతులార
 యీగుట్టుదాచితిరిన్నాభట్టి | బాగుగాజగతిలోపలగనిపెంచి
 నట్టివారలమీరలకటపాపంబు | గట్టుకొంటిరియెంతోకేరివాత్మలమ్మ
 ఆదోషినుంత్రితానదిపాపనునక | యీదోషమునకుదా నెట్లుగోనయ్యె
 నిమకాలగుణకాలినీతినుంతుండు | ధర్మాంగదుండైనవశులేకనిపుడు
 ధర్మంబుదప్పియైతినన్నదెచ్చి | కన్యంబుదానిట్లుకట్టుకోవగునె
 యిప్పుడునాదుఃఖనుంత నెవ్వరికి | చెప్పకుండునుయింతజేసితిరనుచు

శశిముఖ నిజమెఱిగి దుఃఖించుట.

మేలుగానధిపుతోమించినవేడ్క | వాలాయముగ నేనునసియింతుననుచు
 చాలయాసిందితి సంభ్రమంబువను | నీలగుపాపాట యెరుగనేతల్లి
 యీలాకమందునన్నిట్టిబూమెలకు | నేపుట్టించెనో యీవిధినన్న
 తొలిజన్మమునచాల దోషంబునేను | ఆలరంగజేసియీ యవనిబుట్టితిని
 జేసినకర్మంబుచేతకగూడె | ఆసలన్నియును నిరాపరైపోయె
 వారకరక్షించు వారికనేరి | యేరితిబ్రతుకుదు నేమిజేయుదును
 ఏమనితలసోతు నేదొలిసోము | నోనినఫలమిట్లు నుదుటనుండంగ
 నుండంగవచ్చునేనొగివీరిదండ | దండానుమానమై తినకమృతమునకు
 ననుదెచ్చిమాతండి | నయమితంలేక | ఘనమైనసాననంబు గట్టుకొన్నాడు
 పామునకిచ్చెను పదపడివరుని | నేమాత్రమైన తానీక్షించకపుడు
 అనియనిదుఃఖించి, అబ్బాయతాక్షి | ఘనకొవచ్చిచే కాంతలగనియె
 ఈనుందిరంచేల యీసామ్యులేల | యీమామనాకేల యీయత్తయేల
 వాతల్లిదండ్రులు నాబంధులేల | భూతలంబులు గలపుణ్యభూములకు
 దిరుగంగనాపాలిదేవుడేగలడు | తిరుపతులెల్లనుఁగముగానేను
 పోయినేవించెద భోగితోగూడి | యీయింటనుండంగ నేమికారణము
 పతివాసిచరియంపపాపంబుమొదలు | పతిముందుగుడువక సతియేముందు
 ఆరగించినదియొక్క భువిని | ఈరసంబునపతి కడురావదోషి
 మూగజీవైపుట్టు ముందరనదియు | నాగడంబునబతినటమటించినను
 పరపుకమలగూడు పాపాత్మురాలు | కరనుధియది మాలకాకియొప్పుట్టు
 పురుషుడొల్లనియట్టి భుక్తకేషంబు | మరియారగించక మదిరోసుకొనుచు
 పారజేసిన గార్ధభంబుగాలుట్టు | వారికపతిరూపుఁగకరలైప్పు
 ధరలోనట్లున్న తాజనియించు | వరుమారలేకున్న వన్నెబెట్టినను

పనుపవనపుట్టు శుడ్డియైపుట్టు । గొనకొనిపకరాష్ట్ర గుడ్డివాడైన
గాంధా దెంబు గానుభావించి । బంధురంబుకండ్లపటముపైగట్టి
కాపురంబావ గాంధాజీనే । ద్రౌపదియాహు తారభూపుత్రి
యెంచుండోవరియిమ్ము గాజగతి । పంచకన్యలుమించ బడరెదిక్కులను
కుంపైన మొండైన గుడ్డివాడైన । యెట్టిబుడ్డైననుయేయనరాదు

వామునే పతిగాబ్రోచుట.

అటుగానమగడు పామైనగానిమ్ము । పతిభక్తితోడుత పాలుబోయెచును
పోషించుకొను మధూములజాచెవచు । శేషునియ్యిరేచిచెయ్యెత్తి మొక్క
ఆతులకునునవి అర్పిలి మొరలు । భూమలందరుకూడి పరగనిట్లని
కొనునినన్ను కోపగించకుము । నామునెత్తుకుపోయి వెణుతిరోసివు
ఇదిసంకుచేనుక యాయుల్లు వెడలి । పదపడిపుట్టలో పామునువిడిచి
దిమ్మివైసివు తిరుగంగవలది । నుమ్ముసమ్మతిబెట్టు చూటలుగాక
నీవేడవులేడ నీమాటలేడ । త్రోవెరుంగవుగానితో'వలుగాని
బలువైన మడవులు పరస్పరంబులు । పులులుదుప్పలులేళ్లు భూరిసింహములు
గలభూమిలేరితి గడుభంగగలవు । తలపకక్యముగాను తరుణిరోసివు
బాలవుగోలవుపాపంబుగాక । యెలయీపలుకులు యిటుమానునున
చూచి నూ త్రోగోక్యమందరిమనియె । యిదిన్నీమాటలుయిట్లాడవగునె
యమ్మగారానాదు అభిమానమునకు । ఇమ్ముగాకతలాలు ఎవ్వరున్నార
నాధర్మమేనుమ్మ నాకునుపాక్షి । అధర్మదేవత ఆత్మనన్నెరుగు
నామనపెరుగక నలినాక్షులార । యిమాటలాడెననివరుకూడి
మీరేమిచూడిన మిమ్మేనునందు । నారాయణుండుడ నాకేమి భయము
అనివెచ్చునూర్చును నహిరాణ్యపెట్టె । అనువొంద దనకుతనడిగితేగంటె

పామునుతీసుకొని పుణ్యక్షేత్రమునకు బోవుట.

తనవడిగట్టుక తల్లెనాక్షణమే । వినిపురజనులెల్ల విస్మయంబంద
నీరజశశీత్రి నిలయుంబువెడల । నరసియావృత్తాంతమంతయువేగ
చారులవలన తానన్నియుచెప్పిసి । ధర్మాంగమడువచ్చి తాపడ్డగించి
నుమాడించిపోవుట మర్యాదగాదు । క్షమియించుమిప్పుడు సైనిపురుషున
యింతైనలాంగక యిదియుపామనక । యెంతజేసితివ మ్య యేమనుదాన
ఈలోకమందున యాయపకీర్తి । యేలదప్పకునీకు యెవ్వరునిన్ను
అవునందురయ్య యాయపకారమునకు । భవమునకొడిగట్టి పసిబిడ్డచచ్చి

తల్లిదండ్రునిపాపే నిలువటజేసి | చెల్లబోనన్నిట్లు జేసితివట
 అనియట్లు దూరి నారాజవరుడు | తనతండ్రియకు తరుణికిట్లనియె
 ఓయన్నయి నని యాచితమునప్పి | నేయచెల్లనిపాల్ నేతుననేను
 అపాప కమఁకాడు అమఁతనిగడు | యి పనిజేసెను యేమినిననిన
 యేమనగఁవాడ యియేమినాట | నామనిస్వధు నలినాక్షినిమము
 పోదగదన్నయి బుద్ధులమను | మానరంబునమాను మనియట్లులనియె
 నాకు కోడలుగావు నాకుపుత్రుడవు | నాకు దిక్కవర్తన నలివాయతాక్షి
 యీసంపద భూమినియియనీడ | యీసాహసంబేల యిటును భృమనిన
 మామరొవనినయ్య మనుకనీకేల | నీమాటలేలనాక్షిసంపదేల
 భూమియై యీ కీక బుట్టునేనాకు | పాముకై నన్నిట్లుపడుబాటుబడుచు
 నుండవచ్చునుబల్కుటకలెంబుగాదు | తిండిచేకండిలు దేహంబులెంచి
 ఎవ్వరికితనో యీ దేహనుఖము | నవ్వరాజనులెల్ల నామోమునాచి
 భూమేలధనపేల భోగంబులేల | భూమికినన్నింతబోధించనేల
 పుత్రులులేనట్టి పాలకులబ్రతుకు | అయి మూర్ఖుడైతిని అహములీకు
 లీరితిచంద్రుడైతిని యారాత్రి | రాతిరిదీపంబు రంజిల్లనట్లు
 యిల్లాలుఁజుచుతిన్నెరుగనితిల్లి | తల్లిదండ్రులకునుకా గానినుకుడు
 నుకుడులేనట్లయీ నుందరిబ్రతుకు | బ్రతి కుపర్యంతంబుపరులప్రేవ్యంబు
 లేకమైననారాజు లేనియారాజ్య | మాకిపుకాడినియట్టి నేత్రిములు
 నన్నంబులేనట్టి నరునిదేహంబు | నన్న మెల్లనివాని పొగనువీడెంబు
 కుతిలేనపాట కానులులేనిమాట | మతిలేనిమంత్రిగవృత్తిలేనిగురుడు
 తావిమాలినపుష్పజానంబుభంగి | శ్రీభుమతిలేని చిత్తంబదేల
 సుమ్యయ్యనీకునుసుకుడునులేడు | నెమ్మదినుండుడీ నేనేలమికు
 మిమ్ముదూరిననిక మేలేమిలేదు | ఇమ్ముగామఁతనియేమనరాదు
 నాకర్మవశమున నాకట్టులయ్యె | మిక్కిమిపోరయ్య మికుమొక్కదన
 పోయెద నపుణ్య భూమలుకాడ | ఈయెడమామృతుదిపాపమయ్య
 వదిలేలకైన నీ ట్ల ననుండ | నిదియేటిమాటలయిప్పుడునన్ను
 ఊనిమృనుఁగొల్పునమొక్కతొలిగి | నీవరంబునదల్లె తెగువనాకాంత
 అరాజుడుఁభంచెనతివబోవంగ | వారకనాయంబివారెల్లగూడి
 పాపంబుయదియని పరితాపపడిరి | అపన్నగముతల్లి అతిదుఃఖమానను
 యేపుననిట్లుఁదేడ్వంగదొడగ | మాపక్యసంభవమాజగదీక
 యీసాపపే నాకట్లు సిద్ధించె | ఈలాగు కేపునకీయింతిసేల
 వానిలిరిరాగు, పక్షుధవైదిరుగ | చెనీతిరయ్యయీచిగురాకుబోసి

యెంతగుణాద్యురాలెంతవివేకి | యెంతనుందరికంటెయేమనియెంతు
 నేనెన్నిచనులన్న యెపుడునేసరదు | నన్నుహన్నించును నామీదభక్తి
 యెన్నడునురువదు యెడలనియిపుడు | పన్నుగానడవులపాలయ్యెగదనె
 యెటల నేమరకును యిప్పుడింతయును | కటకటాయాదోషకారిదైవంబు
 యన్నిమాయలుజేసుటెరుగనేతల్లి | నిన్నుబాపితిగదనీవారిగాన
 తలితండుగ్రీమాటతప్పకవినిన | తలపోసివారేమి తల్లిదెట్లుదురొ
 నాయెల్లుమేలనినమ్మిపుత్రికను | నోయమ్మయిచ్చిరేయ్యిపాపమనక
 వాతలేనుండరో వనితదెమ్మనుచు | నూరాజామామంత్రిమాటలకప్పు
 డినిదోషమనక తానెట్టులోనయ్యె | ఎంతకు కర్మంబులిట్లుగానుండె
 పదపడగడచినపనికేలచింత | యనుచునాయమికాలియెరుగఁబ్రమానను
 తనయు బాయుటకునుదపియించుచుండె | నటరాజకన్యకయతిభిన్నయగును
 పుటభేదమునవెల్కిపోవుచుండగను | పురజనులెల్లనప్పుడుకాచియలరి
 ధరనెన్నదగినట్టిధర్మాంగదుండు | తనయుడులేనివతకనమేలజేసె
 ననువారకొందరునతడేమిచేయు | పనివడితానేగిఁబరినిదెచ్చి
 ఘనదోషమొడిగట్టెగాయనువారు | యామంతినిననశేలనష్టగర్భుండు
 తామాక్షినిటువలెననుధమైదిరుగ | ననువొందవ్రాసివాడనియెడువాడు
 వనకాసునిదూరకలువదాతండి | వరునికొండక పెరవారిమాటలకు
 హర్షించిగొల్పువనందిచ్చెనుతను | వరుసనీపాపంబువానిదగులు
 నరయంగదప్పిపోదనియెడువారు | ఆనాతియొంటిగానరుగఁగజాలి
 భూనాయకుండునిప్పుడుమూరకుండె | పొసగనొక్కరినైనబొమ్మనవామె
 కనిగొందుననడంతకతినచిత్తుండో | అనిఅనిపురజనులిట్టులనగనావేళ
 తనకుదిమోహమంతయుగోసిజేసి | శేషుడైదైవంబుశేషుడేగురుడు
 శేషుభజింపనిశ్చేషమానఘము | యీభూషణంబులుయిదియేలయమచు
 అభరణంబులుఅన్నియొడిసి | వీభూతిపైబూసివేగంబెలలను
 పొగ్గిభవంబుగజటాభారంబుదాల్చి | పురుషశేషమువేసెనాటోటియపుడు

స్త్రీ మునివేషధారియయి తిరుగుట.

విరివిగాచక్కనివెలిచంద్రకాని | పలువతాగట్టియవన్నెలుమాని
 వెలయంగరుదాగ్గిపేరులువేసి | మునివేషధారియైయొగ్గినేమరక
 అనయంబుపాలునెయ్యర్పించుకొనుచు | వనములుగిరులుకేవలమైననదులు
 ఘనముగానన్నియుగనుగొందుననుచు | ఘనపర్వతంబులుగనుగొనునేదెల్ల
 దనరినభక్తతోరలరాయతాక్షి | వేత్కివతిస్పృహనేకకాశం

పాత్రమానర్మదభవనాశిసింధు । భాగీరథీకుంగభద్రకాలింది
 జగపతివాహ్మపీతామృపజిహ్వా । భీమరథీమరియపెన్నబాహువయ
 తామసహరిణిమందాకినీసరయ । పారస్వతీనదిచంద్రపుష్కరశి
 పారమానగులెల్లపరివితోగుంకి । హిమవంతనిషధయాయంద్రీకిలాద్రి
 అమలనీలాద్రినీలాంజనగిరియ । మలయాద్రిసింహాద్రి మందరాచలము
 యిలమించుహస్తాద్రిహేమకూటాద్రి । గంధమాదనముఖ్యమనపర్వతములు
 బంధురంబుజాచిత్రామభీతిల్లి । ధరమిదదిరిగెనుండకారణ్య
 మరుదైనయాచంపకాలవిగడచి । మనమునదిక్షతో మహిదియగ వెడలి
 అంగుగానపుడు పుత్యారణ్యభూమి । రంగయన నైమిశారణ్యంబుజేరి
 కాండీన్యకౌనక గాగోముజన్తు । మాండవ్య వాల్మీక మాన్వల్యకపిల
 కాశికాంగీరసకణ్య దుర్వాస । వానిష్టజమదగ్ని నత్సమాతంగ
 కాండిల్య నారదశరభంగవ్యాస । పుండరీకాగ్రస్త్యపులహాదిముసుల
 ఘనులగన్గొని మ్రొక్కికడుభక్తిబలికె । వినరయ్యమానులారవిన్నపంబొకటి
 నాకనుకావశమునననినజాడిపుడు । యీకాలసర్పంబు నిగ్రహావ్రాసి
 పురుషునిజేసిన భువిగలనదులు । తిగితినియ్య యంచేమిలేదామె

నైమిశారణ్య మునులు ఆమెమగడు నడుగుననుట.

ఘనులారయింక నా గతియెట్లులనిన । ననకాక్షిగనగొని వారలిట్లనిరి
 వినవన్న శరలాక్షి వినుపుణ్యసాధ్య । వినుకోమలాంగినీ విభుమపూర్వంబు
 భూసుగక్షేత్రముల్ పుణ్యభూములును । భాసురంబైనట్టి బ్రాహ్మలకెల్ల
 దుర్మగాధంబున దుష్టాత్ముడగుచు । ధర్మబుదప్పియ ధర్మముల్ జేయ
 ఆతిపాపకమియై మహిరూపియయ్యె । సతినీపుజేసిన సద్గుణమునకు
 గతమయ్యెపాపంబు గతమునీయందు । న్రతములుఫలియించె వైకుంఠకృపను
 నాశేందువల్లన నరరూపమగును । శ్రీగలిగివధికెల్లు శిష్యులుగాను
 మగువరోపామ్మనీ మరిముసులనిరి । చిగురాకుబోడి వానిగ మోదగుంది
 తెగునతోనోకొన్ని దేశంబులెల్ల । తగవుమిరగకాడదరలె నాక్షణమె
 కాలింగకపాల కణాకటగాళ । చోళలాటమరాట నూరసేవాంధ్ర
 కరహటకేరళ కాశ్మీరబోట కరుమత్స్యపాంచాల కుకురవిదభా
 బంగాళసైంధవ పారషిమగధ । పంగాంధ్ర టెంకణ పాండ్యపురింద
 ముఖ్యదేశంబులిమ్ముగ సంచరించి । సౌఖ్యంబుగోరక సాధ్యలలాసు
 కందరాళపలాళ కదలినిర్గండి । తిందుకకర్పూర తింతిణివకళ
 పనసపిప్పలంబుపారిభద్రాది । ఘనవృక్షయుతమైనకానలజాచి

ఘోరభరద్వాజానుష్ఠి చటక । కాశోటిట్టిధకలకంఠములను
 గరుడశకుంతల కంకకపోత । స్వరములువినుచు నప్పటివేళనుండి
 భల్లూకమూకర బలిముఖశరబ । భిల్లీలులాయక భీకరఖడ్గ
 మారిశిగోకణాక వ్యానుజింఘాక । కరి శకసారంగ గనముహూర్త
 ములుమొదలైనట్టి స్ఫుగకోటురెల్ల । తలగకజూచుచు తరలాయతాక్షి
 ఆకాశపురిజేరి అంజలిజేసి । అభవు సన్నిధిజేరి అతిభక్తితోను
 భవపాశములగోల పరచింతదీసి । శివభక్తిగుండేసినిపరెల్లరోసి
 పరగుణకాలింట్ల భువితాగోరి । వరప్రసాదులకు శంభుప్రహుడాసి
 మునిపక్షఘనదీక్ష ప్రాణాకటాక్ష । యనివిశ్వనాథుని కతిభక్తితోను
 సావధానంబుగా సాగిలి మొక్కిరి । భావంబుగోనతిభక్తితోనుతను
 కరములుమునుంచి కాంతయట్లనిమి । శరణునిగజాధీశ శరణుపరమేశ
 శరణుపావనినాశ శరణుభూతేశ । శరణుసగదేశ శరణుసర్వేశ
 శరణుకాశ్వతరూప శశిజటాకాట । శరణునాగవిభూష శరణాధిదేశ
 శరణులోకాతీత శిరణుస్వామిత । శరణుప్రాణాకటాక్ష శరణుపాలాక్ష
 అని యట్లునుతియుంచి ఆజ్ఞాచుతాక్షి । పనిపడియూకా భైరవుకాది
 దండసైన్యానుంబు దప్పజేసి । మండేందుమాళికి మనమైపభార్య
 సకలకళాప్రాణాసాధుసంప్రాణా । ఆలంకరుణిణికా మన్నప్రాణా
 కనిమొక్కివిఘ్నేశుః కుప్రాశదేసి । పనిపడిపురిగోవదహుశమై మున్న
 పరిలదేవతలకు సాష్టాంగమెరిగి । శుకవాణివేగ మహోటునుతలిక
 వెక్కిరింపునమితి నిలపించుకొందు । మక్కువగంగను ముమూడవలది
 అరయుపాపవిభంగ అశిశోకభంగ । పరకంఠజటసంగ కరుణాంతరంగ
 ముని ననన్దురుభంగ భువినుహోత్సంగ । ముగభింతిరంగమును తలహంగ
 వైరిసంతతిభంగ నిరసుధాంగ । ధానుణి నిన్నంగవగునువీనును
 సకలపాపంబులుసను మునుచును । ప్రతిజ్ఞలు బాగులుహుకోషనుచు
 సరసిజలోచన సంభ్రమింపుచును । పరవిక్రమముజేరి సరసశివారి
 నలిననాథునిజగన్నాథునిజూడ । అలిసియుతిలి అతిభక్తితోను
 శ్రీపురుషోత్తము జేరివేగంబె । ఆపన్నముతోప నబ్ధిగోప్రంకి
 ఆపన్నురాలయిన యనినీవేడి । ఆపన్నివారణమున సేయునుచు
 వలగొనియాబుభమ్రుబూజించి । పరుచానమిన్ముని వజ్జికంపదాంగ
 శ్రీజగదాధార శ్రీజగన్నాథ । శ్రీపత్నికాస్తుభ శ్రీతజనాధార
 మానితస్ఫుగుభాషనుకానియ్యవేష । దానవనుదళిక్ష తాపసరక్ష
 శ్రమహుపటుడిప దారుణాటోప । వరచాపగతరూప వైరివ్యతాప

• పారసదళనేత్ర సన్నతగత్యై । చారుసంగరధీరజగదేవీర
 పారసద్వజ్రపూణకాసంతోర్దీక్షా । కారణజన్మపరిజబంధవంశ
 వంశశాలివనోదయైతవస । వాసవవంద్య కేవలమహామర
 మారుత్పజవహమందరోద్ధార । ధారుణీవంటి దైవంబుగలదె
 అపరాధినినుగావుమాకకళిరణ్య । కృపమలియాయంతి మహాకలునను
 తావచ్చిపాముకు రగవెండ్లజేసె । తావకక్పానన్న కిరణామద్ర
 యిగిసివుదప్ప నాకెవ్వరన్నరు సకలేశయవిచార సన్నతిజేసి
 విజ్ఞానాచన వేగంబెవరయె । నకలంకిచిత్తయై న్యేతగంగ
 తావు కేశ్వరమను లక్ష్మిపుష్కరిణి । క్రిష్ణపాదంబు శివపత్నిగర్భ
 ఘనమైనయట్టి మార్కండేశ్వరంబు । కనియంబుతోటపృథ్వింబుకాచి
 నిన్నుంబుగల విహసీయ మానంద్రు । ద్యున్నంబులొగ్రంకి తోయజనేత్ర
 అరయంగగర్భను అన్నియ కాచి । పరిపూణభక్తుల పండాలుగమడు
 భోగమంటపమున భుక్తివంటపము । జేగీయ విగుణభిషేకపంటపము
 తాలికంబుగనా విలాపంబుపంబు । పాలించిగనగొని పూతార్థయగుచు
 యెంతోపాటికండ మిశించిభక్తి । వలగొనికైక్కించువచ్చివేగంబె
 రజితశృంగంబున క్షురముదేరి । రాజేలాచన రాజాన్నములను
 అరిసెవండెగల సమృత సములను । ఆరుదైనగారలు హంఠిపాంగళ్లు
 గారలుబూరలు ఖండచిక్కరలు । పారతంత్ర ప్రపాదంబులెలమి
 స్వామికర్పించియే కాతి పెట్టెనను । ప్రేమతో భుజయించి వీరింబుతోను
 రమణీయముగగొన్ని రాత్రిలుగడపి । అమితపతివ్రత అటబోవదలది
 అచ్చోటుబాసితా నానందమునను । వచ్చి క్రితాక్షశనానునిజేరి
 అతిపావములకు నధికతోమొక్కి । అతిరయంబునదర్శి యాచంద్రవదన
 క్రితానుకము నయోధ్యక్షిసకరంబు । క్రితరంబైనట్టి సింహాచలంబు
 సంజీవశైలంబు సర్పధరంబు । అంజనానుకుజేరి అంజలిజేసి
 అతిపాదమునమొక్కి అచ్చోటగదలి । అతిపమాదించి శేషాద్రికేతెంచి
 గోవిందరాజుని గొల్చునజేరి । భావించియచుచు పలరియల్లబ్ధియొ
 అవందగోవింద అతిదయానంద్ర । యోనందనందన యోతుందరదన
 యోసుందరానన యోయిందిరేశ । యోసింధుగంభీర కిరంధరాధ
 నేనిందువచ్చిరి నిఖలేశనన్ను । పూనిరక్షించుమిచ్చుడునమ్మినాను
 అనిమొక్కికొండత నప్పుడెయొక్కి । ఘనమైనగుర్భుమఘనమంటపములు
 కనుగొంచునెలించె కివలాయతాక్షి । కనింబుచేమించి కాంతిచేజొందు
 జేవాలయములొన ^{గొల్చు} నన్నువైట్టి । క్రితంకటేకుని నేనించుకొనుచు

ముమ్మగువలగొని మొక్కిరియిట్లనియె । ముమ్మగువొల్లెను ముప్పుజేతిరిగి
వచ్చితి నన్ను నెవ్వరుబ్రోవరైరి । పాచ్యుక్తినింకఁజేకనీవైన
చేపట్టి రక్షించు శ్రీకరనామ । దావువంపఁ గుంబు వరిసి వివాహ
పరమాత్మ సర్వేశభగవంతుకృష్ణ । నరవరలక్ష్మీకవహారి యనుచు
నుతిజేసి యుచ్చోట నుండుములిక । యతివేదాధ్యాయై యతిరముండునను
శ్రీకైలవిభుగనిచెయ్యొత్తి మొక్కి । వాసి గొట్టని శీతంపదొనగ
వీరచండికన్వరివిశ్వసంధిరణ । భూపతిగోలబుధవన గాల
శివశివశంకర శివభక్తినుకర । భవహరకగుల సంధముబినుత
మునిపత్నీపరమేశ ముఖ్యప్రకాశ । జనవాదిదూర బర్జవకులహరణ
కారణజన్మ సంగరభీనుధీర । అరూపిక్తీర్తికావిశ్వంభరమూర్తిక
ననుగావును నెమ్మదియతి యంచె । ఘనమేనుమువలెకావహముగదవి
అపవనకాకాంక్ష చేనతి మోవనుది । తపమోవరించేటి సన్యాస్ములకును
నున్ననతామొక్కి మునురిచెలగి । చిన్నశంగమజుమ్ము శ్రీరంగరాయ
గురుతుగాజోరింప జొరకులీడేర్ప । మరికామధేనువు మాంధికాఁయి

. శ్రీరంగని దర్శనము చేయుట.

అహిరాజశయనుచు ఆశ్రితావసుడు । మహనీయుచిరుకుండుకూర్కండనుచు
మునులు చెప్పిన వినిముదమునయింతి । ఘనమైనభక్తితో గడుసంభ్రమమున
శ్రీరంగవిభుకున్న శ్రీరంగమునకు । సారంగవేత్రియు చేరంగబోయి
తెరగొప్పకావేటతీసఁబులాడి । పరవితోరంగకు సన్నిధిజేరి
కరములు ముకురించి కాంతయిట్లనియె । శ్రీరాజనోద్ధారితజనాధార
రామనుంవరసీమరణరంగభీరు । భీమాజానానభృగుమునిపక్ష
పక్షివాహనలోలభక్తిసంరక్ష । రాక్షసాధికపాప రిమ్యస్వభావ
భావనిజసమరూపపరమాత్మరూప । దేవతాధిపతిస్వావతార
ధామజీవితదేవ దశవిధరూప । సూర్యవంశోత్తను సురమునిసంద్య
బృందారకస్తోత్రబుధజనానంద । నందగోపాత్మక నవనీతచోర
రంగేశమాంపాహిరంగేశయనుచు । నంగనామణిచాల నచ్చొట్టుగదలి
జేదాద్రిభద్రాద్రివిజయస్థలంబు । ఆవభాశశయనంబు అంతిరజేది
కందికామాక్షమ్మగంగోష్ఠిసంబు । మించిననుహిమరామేశ్వరస్థలము
మొదలయినతిరుపతలముందనేనించి । మదిరాక్షి యుచ్చోటి మామలగనియె
నానందమున మొక్కి-అనుచో యగుచు । మామగానవోష్ఠియిమరిబాపినదేది
వారసించునివాచి నలివాయుతాక్షి । చేపింతాయిడి చేర్చుగోపలం

చక్కనిజలమున ప్పానంబులాడి । అక్కడిహనుమంతుఁ తిథక్తిమొక్కి
 దింభకుగావపొడిమిగల్గినట్టి । సర్వజనసమ్మత సరవుఁడెల్లు
 స్తంభంబుజర్మించి సాష్టాంగమొరగి । పూనినభక్తితోపూరినైసట్టి
 కోనేరులో న నెక్కొనితీర్థమాడి । దానంబులడిగిననెగ రీతినపుడు
 పూనివిప్రులకు నింపునజాలొంగి । తానంతనచ్చోటతరలేమొడింగి
 మినాక్షిరామలింగశ్వుని జేసి । యమ్మగాభక్తిని హెచ్చనయినవల
 ముమ్మగనంగిని మ్రొక్కియట్లనయె । జయహలహలభక్షజయభక్తరక్ష
 జయభక్తసంగక్షయతుఫలాక్ష । జయజయమనిఁక్షయకార్యనక్ష
 జయసురసంగక్షయభూతిక్ష । ననుగాచరక్షించు నాపాలితే
 అనివందనముజేసి అచ్చోటనుండి । పొందుగాశ్రీధర్యపురికేనుదెంచి
 యందలేపిధుల నందఁడగాంచి । ఆననంబునశేలంతెలంగ
 మానినీచుణిపురిమధ్యంబునకును । వచ్చియాపురికాంచి వజ్రకంచనరుద్ర
 హెచ్చయినవేడలు యడ్లుమిడ్డలని । చు దిసిపానుర్యసోపపిడ్డలును
 వాడనడలయందు వరతిలేగలేగి । కోరినఁసువులో కొనియమ్మవారు
 వారకమరితీర్థవాసులకల్ల । తమకంబుచేరమ్మ తవయింటికనుచు
 కొవరోప్పగాబిల్చుకొనియేగవారి । వెయంగనేపిధి వేడమ్మల్లరువ
 అరియంగమరియునందలివిప్రవరలు । దేవీధికానన శేలమిత్యాములు
 వానివిఠలియంచువరగల్గునురలు । యెచ్చోటికాచిన యిపొందుచుండు
 అచ్చటమానాటకాలంకారమును । తిర్కించుకొంచును తపలోనదవరు
 తిర్కంబుచదివెడ తరచుబ్రాహ్మణులు । మేయటకాచినయిప్పమైననగ
 బాయకవదివేటి భారతకథలు । వరసతోడుతిభాగవతములుభక్తి
 విరివిగావినుపించు విప్రపండితులు । నయమగానారాయణంబునజడివి
 రలుముననధికమలో రంజల్లరల్పి । తిరమెన్నరని వద్యంసఁపండితులు
 కరవధికాద్విపదుల కథలునుకెక్క । యక్షగానంబులయ్యద్యోదజపి
 యక్షరాక్షరమున కధికముదెల్పి । అధికంబుదెలిపెడి యయాధ్రకవులు
 అర్థలువేకలు అడిగటివారి । కరవధికయక్షమలో ఘనహామములును
 పొరికిగాజేసెటి సోపయజులును । వరుసతోనిటింట ప్రళయలునోము
 లరయంగజేయచునన్నంబులెపుడు । వారయొకకావళికెచ్చుజనులు
 వైరాగ్యమునదొడ్డ వైష్ణవోత్తములు । ద్రావిడవేదములో తిగినకాస్త్రముల
 శావింపగారని పరనవైష్ణవులు । వేయతిరుమళిభుల్వైయకుంపదల
 నయమొప్పగావఁడు నగరంబులోన । అచార్యపురపులు అకలంకగుణలు
 అచారవంతులు ఆఖలసంపదల । సర్వవిద్యలజేచ్చ సాఖాత్రులుపరులు

తెలిగిమ్యులబోధ జేసేటివారు । కలిగుందురందుల గణుతింపనలవి
 గాక సన్యాసులు ఘనమైనయట్టి । జోకత్రిదండులు శుద్ధవిరక్తు
 లరయంగబైరాగులతిదిగంబరులు । పరమహంసలు మునుల్ బ్రహ్మచారులును
 స్వామి సేవకువచ్చు జనకోటికోటి । యేమిచ్చెడు పురియేడజూచినను
 బావులు చెరువులు బహువనంబులును । దేవశంబులుగల్గి దేవీప్యంశువు
 పాలుపొందగాబ్రహ్మ పురమునుబోలి । సలలితంబైట్టి స్వగంబుబోలి
 యున్నయాపురికాచియొగిసంతసించి । సన్నుతింపుచి ముక్తిసన్మతిగాను
 శ్రీనారసింహుని నేవించదలచి । అనీలకుంతల యతిభక్తితోడ
 జేగంబెవర్చికోవెల జేరునంత । బాగొప్పగాను వైభవమెన్నపక మి
 తారలుబూరలు తమ్మటంబులును । భేరిమృదంగముల్పిరుగు ధక్కులును
 వసుధగల్గిన సకలవాద్యంబులెల్ల । దశదిశలందును తగమ్రాముచుండ
 అంతనందరాంగులు అబ్జలోచనలు । చతురత భరత కాశ్రమ్యులతోను
 అతులితగతిసాట్యములుచెల్పుచుండ । తతిగొనివర్చుతో తాళమల్ మ్రాము
 భాగవతోత్తముల్పరి పరిగతుల । బాగుగాస్మరణలు బహుభంగినీయ
 గుడిచుట్టుదండవల్లొందరుబెట్ట । కడలేని దీపముల్కలలు వెలంగ
 మరికొందరునుపుష్ప మాలికల్పెలగ । కరుణతోకొందరు కానుకల్చెచ్చి
 బడిబడి ఆర్పించు పుణ్యరావిములు । అరిసెలు పులకలు లన్నంబులప్పు
 పరమాన్నములు నెయ్యి పచ్చళ్లుపెరుగు । గారెలుబూరెలు కలంబంబుములు
 పారమాఫలములు సకలవస్తువులు । విరివిగా నెత్తుడు నైవ్యంబులిల్లు
 సరగునతీర్థక ప్రసాదల్గొనుచు । నారిమరిస్వామికై మరలంగజనులు
 సందడింపుచునుండ పారసనేత్రి । ఆందంబుగాగుడి యప్పుడుకొచ్చి
 బాగుగా గరుడగంభముజేరిమొక్కి । జేగంబెవగొని వెలడిమమ్మరు
 కోవెలచుట్టను కొమరొప్పదిరిగి । భావంబు నలసించు మైలె న్నివిపి
 భుజములుల్పొంగ నాభువనైకస్వాధి । విజముగాస్వామినిద్దిధిక్కుచెంచి
 దండప్రణామంబు తగనాచరించి । నిండుజేడుకతోడ విలిపకేల్పొగిచి
 శరణుపొరసనేత్ర శరణభగిత్ర । శరణుపొపవిత్తు శరణునుపత్తు
 శరణ దానవభంగ శరణశ్రీరంగ । శరణ కాస్తుభక్తుడు శరణాధిపాడు
 ఆపన్నురాలవై యభిలేశనేను । నీపంచనేరితి నీవెదిక్కునుచు
 తల్లిదండ్రీయూనీవె దైవంబుగురుడు । యెల్లబాంధవులు నీవేదిక్కుమాకు
 ప్రకటితఁ బుగనేను పాపమతోగూడి । సకలభూములును వేపారికాచితిని
 వసుధ నెక్కడను దైవంబులేదయ్యి । విసికితినయ్యనీవివస్థమనీశ్వ
 మాంబినముంచుము మురహరనమ్మ । అంచితంబుగీతిక యాత్రినిదె

అశుచిహరిహరి అచ్చటనుండి । పనివడికకనుటపమా దండజేరి
 పామునియ్యదిచ్చి పాముకుబోసి । తాలిమితోడుత తాళొన్నిద్రావి
 అనేకత్యులక క్షుణ్ణిలునిబ్రాబోయి । వేవేగప్రాద్ధునవినువకలేచి
 చక్కగా తేవుని గంకసంధించి । ముక్కునకుండంబు మరిచాడవలచి
 పడతిదిగ్గనబ్రహ్మ గుండంబుజేరి । కడకతోనెక్కొని కాంతయిట్లనియె
 మున్నురుజన్మలమునుకున్నట్టి । యెగ్గున్నివిమముల యెన్నంగగాని
 కలుషంబులెల్లను । గుక్కునవెడలు । జలములనెవ్వరు స్నానంబుజేచా
 తోడరిజేజన్మల దురితముల్లాలగు । పుడిమినాభాగ్యమిప్పుడుయెటులగుజొ
 అనియని తలపోసి అడలిచుంతటను । అనువొందమెల్లననాదరిజేరి
 చెక్కిటచెయిజేర్చి చింతింపదొనెగ । అక్కటాదైవమా యవనిలోలను
 నాయాడువారు యెన్నగభోగమంద । నేయట్టికష్టంబు నిజముగానొంద
 యీభూమి దిరిగితి నిడుములబడితి । నాభాగ్యమెక్కడననుము గానాయ
 హాజగదాధార హాదీనహాప । హాజలజాతాక్ష హాభక్తపాల
 యేలపుట్టించితి వీక్షితి నన్ను । యీలీలసాపదలేల పెట్టెదవు
 యీవిధంబున నన్నేమి గాకుండ । దేవేశనన్నింత చెల్లబెట్టితివి
 యెంతని దిరుగుదుయేమి నేమిదును । యంతపర్యంతంబు యెనుస్రాణములు
 నిలిపితి నాసచే నిల్పలేనిక । అలసితిదేహంబు అతికృత్యమయ్యె
 నడువబోయినకాళ్లు నెవడిదప్పె । తడవదుచున్నవిశ్రవణమయిక
 బ్రతికినే నెవ్వరిపంచలబడుదు । గతిహాలిబ్రతికి సిగ్గభిమానముడిగి
 యెవ్వరినాసింతు యెవ్వరుడిక్కు । యెవ్వరురక్షకుల యెవ్వరిదాన
 జగతిలోపల వృధాజన్మమిహాయె । భగవంతనన్నుయీపాటుజేసి వి
 యెంచగఘనమైన యింట నేబుట్టి । యించుకైనను నుఖమెరుగనేతల్లి
 ఓతల్లి మరిసివు యొక్కింకయైన । యీతీరుతుగుట నీవెరుగవుగదవ
 మాతండ్రియెంతెంత మరుగునోనాకు । బాలైనబంధుల బానితినేను
 యెన్నపాటమనకు నైయుటుదెచ్చిదాను । నన్నింతజేసేసేనగు గాటునుంత్రి
 భావింప గామంత్రి పాంబుమెసను । నావుసురికపోవు నామట్టుకొనక
 యెంతగుభంతునే నెంత గడుచుదును । యెంతనిదలపోసి యేమిచెసినను
 యెంతచింతించినా యేమియారాదె । యెంతదుఃఖించినా నేమియారాదె
 యికజన్మభూమికియేమనిజేను । ప్రకటంబుగామల్లి బంధుకాలముల
 నేవిధంబునకాకు నేచుగాదాన । యీవాహినందున యీకష్టముడిగి
 అవలగుఖము నేనందెదననుచు । అన్యభుండైన నాయహిరాణ్ణాచి
 అతిదుఃఖమునొందె నాసరోజాక్షి । పతిభక్తిరప్పక పామునదిగిచి

తొడలపైబెట్టిరంతు నేబ్బకొనుచు । గుడగుత్తున నురముంగననియె
 నాపాణినానపన్నగరాజువుచు । నీపాణి నేమానానే నేమి నేకు
 నీతల్లి నెడబాసి నేతెచ్చితకట । పాతకంబంటె యీపట్టువనాను
 నామటద్రోసుక నాగేంబిన్ను । నీమటద్రోసు నీరుగుండుచు
 నాచేతికిచ్చిన నాటనుండియును । మాచితి నన్యయింతుకపాలకంటె
 యేమి యుదిననేరకేమి నేయును । ప్రేమతోనే నిగబెట్టెవరంటె
 పామంచు నెవ్వరు పట్టికొట్టునురా । ఆమటవిన్న చియ్యనపక్షిరాజ
 పట్టిగ్రీంబునోపాణేశనిన్ను । పుట్టగావిడిచినోయెదవంటె
 చేతులాడవు నాను చిత్తంబుచెరి । ధాతయానొవ్వతగగ్రానెననుచు
 యిందీవరాక్షి తాయెలుగెట్టియెప్పి । సందేహమేనిచి య్యనలేచి
 యారగంబుపెట్టెదానువిడపైబెట్టి । వరసమూపుడు ఓరనాకిలిజేసి
 తానెదిగరజెక్కి గట్టిగాగట్టి । భాసింబరవిక తప్పకముట్టుకేసి
 తొయ్యలితనమది దృఢముగాజేసి । వెయ్యారుగధము విభునకు మొక్కి
 మడుగుదండముజేరి మగువకేల్పొగిచి । తనయక శ్రీహరిదలవియట్లనియె
 నారాయణామృతనరసింహకృష్ణ । నీరజదళనేత్ర సీతదగాత్ర
 నీరజాసనపంధ్య నీరజనాథ । భారతిఫాలాక్షపాపనిదుర
 ఊరాభివరపుత్ర శ్రీసుహృత్కృష్ణ । ధామణిగల మట్టి దైవంబులార
 సురలాముసులారనూర్యేందులార । పరుపడియట్టదిక్పాలకులార
 గరుడుకిన్నరయక్షగంధర్వులార । ఆకాశవాణిమీరంధరునిదు
 నాకార్యమెల్లవిన్నపముగావించు । ఘనముగామాతల్లి భావననేను
 పుట్టిననుండియేపుణ్యపాపంబు । లెట్టివియోయి వియిట్టివియగుచు

ఆకాశవాణి గంగనురకవద్దని వారించుట.

నేమియి నెరుగనేనీపాపనుదెచ్చి । పానురంబునబుట్టి బైటవేసిని
 ఈదోషగుంటెను యెన్నిజన్మములు । పాదుకయెంతయన పానుగలద
 కారుణ్యగమమెప్పు గన్నకారెల్ల । గారవంబువసాము గావుడీయనుచు
 నెయ్యెత్తి మొక్కియు చిగుగాకుబోల్చి । ఆయ్యెడగొక్కున నాగంగలోన
 నొనరినధీరతనురకబోవంగ । నునుజబాపలతోను మహానియ్యునుచు
 ఆకాశవాణియట్లనియెనావేళ । జాలియెంత యుగదురజొయ్యననపుడు
 ఈకాలమందున నీగంగలోన । నోకాంతరత్న నా మురక నేమిటికి
 నీకేలయూచింత నెలతరోచివకె । కొండకయ్యబ్రహ్మ కుండెయనుహి
 యెందళకృష్ణుగాదు యీశగుందు । కొండీమృహదాహ కుంకునికొహి

భండనంబునభీతిబారినవాడు । శ్రీహత్యగురుహత్య శిశుఘాతకుండు
గోహత్యబ్రహ్మత్య గురుతల్పకుండు । మేల్నించునగ్రంకి మెలిగిరేనియను
కల్మషరహితులయి కడుపుణ్యులగుచు । సకలపాపంబుల సమయించిమిగుల
నకలంఁడుత్తులై యలరుచుండుదురు । పాలినిచేసిన పుణ్యంబువలన
కలపాఁ మెల్లను గతమయ్యెనొక్క । కాపునభోగీంద్రు కంఠంబునందు
నీపురచించి యానీటగుంకినను । దివ్యమోహంబును దినకరిగాంతి
భవ్యమారాపును బాగుగాగలిగి । ప్రత్యక్షమైనెలుచు కాంతనీవిధుడు
నిత్యవైభవమగుదు నిత్యయంబుగను । భువిజనల్ నుతీసేయ భువియెల్ల నేలు
పుష్పశీకులందరు ప్రేమరక్షింప । కోసయాడగలవారు కోమలినిన్ను
మనస్సులోఁపలచింత మానుమిదేర । మదిరాక్షి వేగతెమ్మనిచెప్పినంత

పాముతో బ్రహ్మగుండమున మనుగగా పామురాజపుత్రుడగుట.

మదిలోననుచ్చంగి మరిసంతసిల్లి । యుపదియాగంగిలో నురకంగమాని
హృదయేకుడైనట్టి యురగంబుదీసి । తనఁతనందున తప్పకజాట్టి
మానిగొనిజలములో మునిగినంతటను । బామయినయట్టి సర్పాకారముడిగి
వాగీశుఁడైయు వనజాపుకాంతి । మరుకంటెతక్కుని మందహాసంబు
అరుణాబ్జములమించినట్టిపాదములు । కలువరేకులవంటి కాంతికన్నలును
నిలువుటద్దముకన్న నెరిమించునోము ఘనమయినశంఖుకగర్గమయినగళము
నొనసికిరిసివిండ్ల నొదిగించుబొవలు । వాడిమిపిత్తుల వనరువల్వరుస
చూడనింపగునట్టి నుందరింబునను । తెలివైనచక్కని దేహంబుతోను
బలువైనఆజానుబాహువుల్లలిగి । చిగురువన్నెకమించు చీనాంబుములు
తగిన భూషణములంతంతకుమెరయ । పాలుపొందచక్కని పురషుడైనిలువ
అలితేజీమాఁత నాశ్చర్యపాది । అక్కటమనలడు అమాటల్లెల్ల
యిక్కడనిజమయ్యె నిలయెలగలడు । అనినిశ్చయించిత వానందమునను
తనవనోహరమాతాక తప్పరాచి । మనసిజతూపులనాకమువ్వదిలి
విసంఘటోఁమొక్కి వడ్డనాకరే । తమకంబుగుడగా దద్దయివ్రీతి
యేజీరించిన యట్లనిలకె । ప్రాణేశవినయ్యభావకాకార
కారణజన్మసర్కారిత్యుగర । గారవంబున నెమ్మగాపునీదాని
దానగంధీర సంతతిదైత్యమాన । మానమనీసామ్య మరితాళకాల
చాలనమ్మిలినిన్ను సద్భక్తుపాల । పాలించినన్ని చేట్టెక్షించు
మించుఁ భోగ్యమిపుడుకేమార । పంచబాణవి బారిటద్రోయపుడు
పుడవిధమ కాంగద భూవలపుతి । తడియకయింకినీ దయజూడుమనిన

వినిరాజపుత్తుడు వెలదికిట్లనియె । వినితనిన్నెరుగ నెవ్వరిద ననీవు
కావునాభార్యవెక్కడిమటనీది । నీవునేనెన్నడు నిలచుంబులోన
కూడియంటిమిచాల కూరిమిమీర । చూడనాశ్వర్యంబునుందరినిన్ను
యెచ్చోటనందుము యిదిగాకవనము । యచ్చటికన్నడు యేగుదెంచితిమి
నాకుదెలియదుగదా నలినాయతాక్షి । యీకథజెప్పిన యేర్పడననిన
కుటిలకుంతలపల్కె కోమలాకార । యిటువినవయ్య నేవెరిగింతునిపుడు

పూర్వవృత్తాంతము చెప్పట.

స్థిరమైనకాశ్మీరదేశంబునందు । ధరణికుడైనట్టి ధమాకంగదునను
ఉరగంబవై పుట్టితొగినన్నునీకు । భార్యగాజేసిన భయమందినేను
కార్యంబుదోచక కడుచింతజొంది । వేగమేనినుగొంచు విపినమల్లనదులు
కాగైనతిరుపతులర్యతంబును । ఆపన్నరాలయియన్నియుదిరిగి
యీపురిలోజేరి యీపుణ్యతటిని । యూహజేసితినేను సురికెదననుచు
సాహసంబుకుమెచ్చి సర్వేశ్వరుండు । నిన్నుచనుష్యగా నిమిశంచెనయ్య
నన్నేలుకోదగు నాశ్వాధయనిన । వినియద్భుతింబది వెలదినిజూచి
ఘనతపతిపతి యనికడుసంతసించి । యున్నవేళయందునొగివిచ్చివరులు
కన్నులకాచివేగమె సంతసించి । యొకరికన్న నొకరు కేవలకట్టివారు
పిల్లకాట్లాడదొల్లనకాళలూడ । పల్లెకొంగులు తుగ్గినదియూగులూడ
చంకపంచాంగములూరిపోవంగ । కొంకకవేడముల్ల జియించుకొనుచు
జయయంచువచ్చియాజనపతిజూచి । దయకాలివైనట్టిదాతపునీవు
హయదానమిమ్మునియడిగెడువారు । రయమునకొందరురాజుచెయిపట్టి
యచ్చోటగంగలో యాచించరాము । ఇచ్చినమాత్రమే యిమ్మునవారు
కాస్తురిలనుచును సన్నుతిజేసి । వస్తుదానంబనివాపోవువారు
యేమైనమాకిప్తమిమ్మునవారు । హేమదానంబని యిగిలించువారు
గోదానమిమ్ముని కొనియాడువారు । భూదానమిమ్ముని భూషించువారు
తగిలిభూసుగులిట్లు దానంబులడుగ । మగువయిష్టమతనమాక్తికహార
ములుకక్షపాలలోమునుదాచియున్న । యెలసాగయపుమితానెలమినందరికి
యవిదెచ్చియిచ్చి యాయగ్రిజన్ములను । యవిరళంబుగజూచియతిభక్తితోను
పాలుపొందనందరబుచ్చుకొమ్మునుచు । చెలువొందగాజెప్పిచెల్పుడుదాను
సన్నుతితో ననుసకారంబుజేసి । మన్నననున్నంత మరిక్రితితోను
వారలువినియటువలె పుచ్చుకొన్న । వారిజలోచన వారితోననియె
విసరయ్య ఒకమాట విమలాత్మలార । గొనకొనియీబ్రహ్మ గుండంబులోన

సరవితోడుతనేను సర్పాలుదెచ్చి | స్థిగము గాముంచిన తివిరి యుక్షణమె
పురుషుడాయెను నాగుపుణ్యముఁ తన | సర యువు నెన్నంగ సాటియేనదికి
పరమసాక్షనమైన బ్రహ్మగుండంబు | తర మెన్నరాదు భూతలగుండుకాడ
చనవిని వా లిట్లవిరి బ్రాహ్మబలు | వినవల్గుణవతి వినుపుణ్యసాధ్య
తడయకయిచోట్లు బెత్తారి రాత్రి | ముదుగుఁ బ్రహ్మచేవుడువోల్లెతాను
తపనూచరించి యాత్మను సన్యసయ్యె | చపలాక్షి మదితున జనులకీ గడుగు
బ్రహ్మగుండంబుని పలికిరిమును | బ్రహ్మశక్తిస్త్రీహత్య భగ్నమానిచట
యిదిపుణ్యవాహని యెన్నంగవశమె | ఎడమది యిది మొదలభ్యక్తిమైనట్టి
శేషమడుగననమ్మ చెన్నుమీరగను | శేషశేపురుషవిశేషుడైనచె
యింతిరోగీధర్మ మెన్నంగదరమె | ఎంతుకెక్కిన సత్యవతిపల్కరిపు
యిందీసాహి యీ గుముని వ్రంబు | వి గుదురినవారు గునుభావకొప్ప
రనినయానందించి యశిర ముంబునను | తనపురుషునితోడ త-భాక్షిమారి
వచ్చిశీవరసింహులు వాకిటనిలచె | ఆచ్చట ముసుగు లధి-మైయున్న
తానంతవాకి సంజముబెట్ట | శ్రీవరసింహుని జేరినానించెన్ని
శ్రీతగుణేశమూ శ్రీ సూర్యుని | వానికిధనవాళశంకఃమిత్ర
మిత్రవందాధిపమదురమిత్ర | సుత్రానునింద్యమా మునిర్విహార
హారకాసుధభూష ఆతిలలకూర | నూన్యకొటిప్రభాసుండుగార
కారణబాంధవ కాకున్నవీ | వీరాంతానే వే ముధంగులును
వినుతింపనేరకానే విశ్వేశనిన్ను | ననుప్రాణవిభుజేప్ప నాడవుకృపను
అని మ్రోగిదళరాత్రు లచోట్టును | దహనంబునుచూచేదీప్యమైన
భగవంతునిద్వంద్వభ్రమము మామమను | మిగులవానండునమ్మి కాన్య మగుచు
ధారుణివిభుడైన తపపతిగూడి | నాగసింహుని దళానముజేయకొనుచు
కాలభైరవమూర్తికడుదాస్యమునను | మదిలోనసత్సీతీ మరలకొనంగ
నాలోకనముజేసి యతిజేడ్కతోడ | పన్నిద్వంద్వార్థ భారతీపతిని
చిన్నికృష్ణమృదు శ్రీరంగపతిని | కొందరికితిధి క్తి కొరి మొగ్గుమను
చందనమాలాప్రసాదముల్గానుచు | రనాణి మముగ దళరాత్రులుగడపి
కమలాక్షితామరికడుజగమునను | ఆతిసంభ్రమంబున నచ్చోలుగదలి

శశిముఖ పురుషునితో పుట్టింటి కేగుట.

పతితోడగూడి సంభ్రమించిల్లెయగుచు | పట్టగుమాణిగ్నపట్టణమునకు
పుట్టింటికినితోడ్ల పూచోడిపపుచు | ఆకేళకత్నాంగదాదిభూపతులు
వావిరిబాంధవుల పరుసతోహితులు | పలనొప్పియంతులుపరపురోహితులు

కొలవకుటంబున గూడుకన్నులు పుడు । ఆపుత్రీయ తనయల్లుడుగూడి
 యేళనకాల్పడు నెదురుగా రాగ । చూచి భూపతిచాల చోడ్యంబుకొంది
 యాచిత్రీవిదియేమి యపుడుకాల్పడు । వచ్చుటయదిగాక వస్త్రహీనంబు
 అచ్చెర యెచ్చుడుననిలేచిత ను । యెదురుగానే తెంపి యద్దరినపుడు
 కడికికొంటిజేర్చి కలమొప్పననియె । ఖరవేవాకారూల గండభేరుండ
 శరభయుల్లి మృగఁజుంబుగడచి । వరుసతో నెటువలె వచ్చితిరిందు
 తెరువుకాపుటయి ధృతివోక్కరుండ । మనుమ్రత్రుండన్న మాటకులేడు
 అనవొందమిశేమి యాచదవచ్చె । వినికెప్పలయు మివిధమంతిమనిన
 తనతండిత్రోడుత దననిట్లనియె । తగిలినమాతండిధమాకంగడునకు
 పొగడంగ మొదటికి పుట్టడేలేడు । కవకాశంబున కాలసవకంబు
 ఆమికాళిభకంబునందు పుట్టినను । బూమెలమంత్రితా పుత్రుడేయనుచు
 భూమెల్లపాటించె భోరుననపుడు । యేమేమెబోధించి హితబుద్ధికెప్పి
 అమిదమిమ్ము ననటమటజేసి । అక్కడతనపుత్రుని నమరంగజాపి
 యిక్కడనొకకిత్తికొవ్వరుపనుచు । పనయంటికిని దెచ్చి మాయలుబన్ని
 ననుబెట్టిజేసితిన్నగ దోడుకొనుడు । పోయిధమాకాళిదుముందరవిలుప
 నాయనయదిపాపమనకజేవేగ । శోరిగృహంబుల కొడలననుచు
 వారకనన్నుంచెరారంటనేను । యేరితులెరుగక యేగిమివలెనె
 మీరకయజ్ఞలో మెలగియేమిసక । ఆత్మమామలమిద నెత్తి కిత్తోను
 చిత్తంబురాపనుల్నేయుచునుడు । తరువారినంతింకవయసెరిగి
 పురుషునికానకబుద్ధిలోవగచి । ఆత్మగారినిజేరి చుడిగిరిఁ భుని
 మత్తిల్లకేఘండునుగడంచుజాపె । అప్పుడుచింతించి ఆహారాజాగించు
 చప్పన్న దేశములో జగతిలోనదులు । పుణ్యస్థలంబులు పూజకంబుగాను
 గురుతర రణ్యముల్గానకొనితిరిగి । తిరుపతుఁన్వియు తిరిగిజేపారి
 కరమథికతోట్ట కడపారివేరే । పురుడింపదగుధవా పురిజేరినేను
 వరనరసిఁహుని వడికాంచె మొక్కి । తిరమయిన ఆశలు తెగగోసేజేసి
 ఒకనదిలోపలను సురకబోవంగ । సకలేశ్వరునియాజ్ఞ చయ్యననపుడు
 అశరీరిపలికెనిట్లనగారవించి । విశముకానట్టి యావనములు నెదులు
 అప్పదిక్కులజాచి యాచదకొట్టి । సృష్టికుడింక రక్షించుడివేళ
 వలదపన్న యందురకవలపదునేపు । వలనొప్పెట్టెలోపలనున్నయట్టి
 భుజశ్రేణు దెచ్చిసి భుజములజాట్టి । గజరాజువరదసి క్రమమొప్పదలచి
 సురవిసిగంగలో స్నానంబునేయ । పురుషుడో ననినాకుబుద్ధికెప్పినను
 జగంబెనేనునా విధమునజేయ । బాగుగానప్పుడు పరమాత్ముక్యపను

వాగేంద్రుడల్లన నరరూపమయ్యె । వాగేంద్రశయనుండు నన్నరక్షించె
 మాడుమితడె యని మాపిననుజాచి । విజయమఖంబు విభునకువచ్చి
 యచటిపెద్దలకాచి యపుడిట్టులనియె । యెడలేనియాపద రీచిన్నవాల
 కేమిప్రాప్తించెనో యిందగుగలిగి । యాచుంత్రిచెప్పిన నదిపాపమనక
 యిరకొనిధమాకాంగడుండెంతదోషి । యరయంగయిదిదోడ్డునుపకీర్తికానక
 పరవారిపడుచునని భయమింతలేక । కరుణావిహీనుడై కటకటాయతడు
 పనివడితనచుంత్రి బంపిదానెట్లు । మనపాప దెప్పించెనరివారి మోము
 జాతామరండుంచు చుట్టలజేరి । అత్తరికోపించిచిత్తుత్రిజాచి
 ఆతిదుఃఖమునబొందె నానాజనుడు । మదిలోనవగచిరి మంత్రులుబుధుల్లు
 అప్పుడుతనపుత్రినమరదోడ్కొనుచు । నొప్పుగాకృహమనకొనరంగబోయి
 యావాతకజెప్పిన యెల్ల బాంధవులు । ఆమెదినికాచి ఆతిదుఃఖపడుచు
 నంతింత వగచిరి యతిగలుగుడి । అంతపుత్రినిజేరియ్రకువులొంగి
 తల్లికాగిటజేరికా తడవుచింతించి । యెల్లవారినికాచి యికలెంతటంచు
 రంతుమాన్వియ్యలేచె రక్షాంగడుండు । చింతించవలదని చెబువమైపట్టి
 పుత్రునివెయినోళ్ళ బొందె నావేళ । మిత్రబాంధవులతో యృష్టాన్నిములును
 నప్పుడుభుజియించి రల్లడుదాను । కపూర విశిష్టముల కాంతతోనిచ్చి
 ఆకలంక చిత్తుడై ఆల్లునినపుడు । నోక మేడలోపల నుంచెనావేళ
 అప్పుడుపుత్రికి నా . ల్లుకనిని । గొప్పైనతొడవులు కూర్చుగోనిచ్చి
 ఒప్పైనవసువులొకోచితముగ । కుప్పలుగాబంప కొడువయులేక
 మల్లెలవిరులు చాచాంతి బంశులను । వసులేములోగేవంగి వంజారంబును
 మొల్లలుసంపంగి మోగిల్లువులును । అగ్రవత్తులు తగయోగ్యమైనట్టి
 పొగపైనకన్ను మ్రోగంధయు । పండుటాపలంతమ్మి బాగాలుగూర్చి
 మెండైనవేడ్కతో మేగబంపినను । యెనచునిద్దగునవియెల్లధరియించి
 చనువుతో నవ్వుల శివ్యపైవేడ్క । సతిపతులంతింతచాకీలిగతుల
 నతనుకేరిదేలి యానందమువను । వింతగావిభవముల్వెలుయనిద్దగును
 సంతోషచిత్తులై సరసతిమిర । సకలసంతోషములర్చుచువారు
 బ్రీతినికామాసనుచ్చటనుండియంతటను । పాలియిత్తింటికిపొవగమదిని
 దలచియప్పుడుతనతండ్రికిట్లనియె । నోయయ్యయెన్నాళ్ళునుండిననిదియె
 మాంబులైగానుమ్ము మరివింతగాదు । అక్కడమామామత్రమమిగుల
 మక్కువజాడంగ మనసయ్యెనాకు । వారెంతనాకునైవగలనోండుదురొ
 వారువృద్ధులురాత్రు వాంఛలులేవు । ధోరకనిక్కడ నుండంగనేమి

రత్నాంగరాజు ధర్మాంగదుని చూడబోవుట.

ఆరాజ్యమంత నీయిల్లునిచేత । యేలించవలెను మీరందరుగూడి
 పాలించరయ్య మీరందరుప్రేమ । ననివినిరాజేంద్రుడానందమొంది
 తనమదిగోపలదనరనిట్లునియె । ధరపాపముకముకాదు ధమాకాంగదుండు
 యురగంబునకునిట్లు యువినగొంపోయి । అడవులపాలుగానతడెట్లుకోరె
 యడరక నేబోయి యతివదెమ్మనిన । యేగునగలవాడొ యికజూతి ననును
 అనుంత్రివగునిచే నందరినపుడు । అనువొందబిలిపించె నారాజవగుడు
 తనబలంబులకూర్చి తక్షణంబునను । తనపుత్రికప్పుడు తగినవస్తువులు
 పనుపడభూషణాంబరములునిచ్చి । నల్లునికోకలక్షయశ్వచంఘములు
 తెల్లఁజేనుగులు వేయిమారుగురియు । నుకుమారులైనట్టి సుందరములను
 ఒకలక్షగోవుల నొనరంగనిచి । సకలవస్త్రంబులు సకలవస్తువులు
 ప్రకటంబు గానిచ్చె బహుంభగివపుడు । మురకుండలములు ముడిగీటములు
 అకలంకమగురత్నహారముల్వేళ్ళు । పచ్చలపశంబు పెండెమాపుము
 హెచ్చయినపాములు నిచ్చివేవేగ । అధికమాభ కినినత్నిపూజించి
 రథముపై నెక్కించి రాజసంబునను । రథమునపుత్రిని రాబంచెనంద
 వము మొప్పుభుజియించి నలినామతాక్షి । అంతటవేవేగ నభిక్తితోను
 అంతఃపురంబునవతివల నెల్ల । బాగొప్పవీడ్కోలి సద్దామతాక్షి
 వేగంబె మతిభక్తివల నుంగనపుడు । తనతల్లికిని మొక్కిరి తల్లిచేరియు
 అనువొందడి చెనలందందిమిగుల । ఉల్లంబురంజిల్ల నొప్పుగాజేర
 పల్లకిగోచుంచి పటముపైగప్పి । అనునకేతనములు నందమై మెరగు
 పురముతావిడతె ముచ్చితవైభవమువ । సంతోషమొందుమి హలవైభవము
 నేగుచు నెడనెడనెసగెడునదులు । బాగుగాజూచుచు మహాశక్తివచ్చె
 వనములుగిరులెల్లవగుసతోగడచి । కనకాపురముజేతెకాంతవోహామ
 కరిహామ ఘోరకారఘనరవంబెసగ । ధరణీధరంబులస్వసూక్ష్మస్థి
 అప్పుడునిస్సాహజాదిఘోషంబు । అప్పుడుబలములయా రాభటములను
 రథముల మోతలరధిక సారధులు । పృథులరవంబులు పెల్లుగా మోచు
 అరయనాధ్వనివినియాశ్చర్యపడుచు । పురజనుల్ చూచియుప్పుడుబ్రీతి నెంది
 హల్లకల్లాలమైఅట్టిట్లుబెదరి । తల్లడింపుచువచ్చిధర్మాంగదునకు
 మునుకొనిపాష్టాంగముగ భూమి నెరిగి । మనకోటచుట్టుముట్టడివేసిరసక
 అదరిత త్తడిపడిఆశుతభుజాల । పదునయినయాముఖపరివారములను
 విలుపించియారణభేదేయించి । బలువయినదుగాకాధిపతులతోగూడ

మనః క్షణమునక నడముతో నేడు । చెనటివనంబుతో చెడిపోవదలచి
 పరం ఇతెప్పరోబుఁ ముఁ తోడ । పొరిపొరివచ్చియి పురముజాట్లకొని
 కయ్యెఁబునకనిపుడుకాలుద్రోవ్వచును । ఇయ్యడెరులతిమ్మెరుగకపొంగి
 వచ్చివారః వింటివారికమిర । చెచ్చరబుఁ ముఁ జేరి వీరమున
 గవనికేయందెగజములుగట్టి । యెరళంబుగకొల్లెళంబుఁమీద
 పదిలమొపదివేలబలములనుంచి । చెదరిపోరినయట్టిచెనటులగినిసి
 పురివెళ్ళుకుండగొబ్బునడించుపరచి । పరువడిచతురంగబఁ ములతోను
 యుద్ధః స్పృహలైయొగివేగఁడుట । బుద్ధిగాదనితానుబోవకనిలచి
 యాచచ్చుం ఇతానెవ్వడోకాని । భావించితెలియక భావ్యంబుగాదు
 అనివెచ్చాఁచితానననీకృతుఁడు । తిన్నెద్దిబుధులనుతగిసిట్టివారి
 పరగణరాక్షయ్యులగులైనయట్టి । గురుతరాటాపులగొబ్బుగొబ్బునను
 రప్పించివారతోర ఇయ్యట్లనియొ । యిప్పుడువిడితిరేయిదియొక్కవింత
 యివచ్చిదిగినవారెవ్వరోకాని । వేవేగమట్లాదివిపరంబుగాను
 యారాజువేరేమొయదగినయానృపుడు । యేరాజ్యమేలనుయిప్పుడిలాగు
 యెచ్చటికేగెడయదిగాకమరియొ । యెచ్చటికేతెంచివేమికారణము
 అనిలేనెగామిరులడిగివేగమున । అనుకొందరమ్మనిలనలియచ్చి
 పంపినవారఁ భూపతిజేరిమ్మిక్కి । యెప్పుతోడులవారిట్లనిరంత
 దేవరవారి యారేశంబునకను । యివిధంబునవచ్చుటేమికారణము
 అరయ ధర్మాంగదడడిగిరమ్మనుచు । పరువంపినవేమువచ్చితిమనిన
 కరవధికవాఁతో కడవడివరియొ । దొరకొని రత్నాంగదుండిట్ల పలిక
 పాలుపొందకుడికృత పురముననడి । అలరంగవెచ్చటి కరుచెంచినాను
 శయ్యననినరయ్య జగతిమిరాజా । కియ్యంకడనువేను విభవంబుమెరసి
 చేకొనివెండి నేడినవాఁడనుండి । మాకమార్తెనువేము వల్లిదోడ్కొనుచు
 పొయిందిలేదగొబ్బున బంపుననడి । పొయకతినతోటి భాషింపుకొరకు
 అట్లునకాచెడు నభిలాషచేత । యెల్లవారధవులతో నెలమివద్దొస్తి
 చెయ్యంగనలెనని చెనసినకడ్కు । యెయిడవచ్చుట యంతియకాని
 మురియేమిలేదను మావాఁతోను । వెరువకయికరాక వేగరమ్మనుడు
 అనికెప్పిఁనిచిన నామాతలపుడు । వినివెరగఁదుచు వేగంబుతోను
 వచ్చియొ తెరగభూవరనితోకెప్ప । యెచ్చలాఁచిరించి యట్లనకనిక
 తెచ్చుకేదయొ వంతుకేమందు । పొచ్చియననముల నిండరగూడి
 దురమునేయటవచ్చె దొరకొనియపుడు । తెరగొప్పనికటికే తెంచుటగాదు
 కన్నారయిచ్చొల నెలదిలేదనుచు । యెన్నితెరంగుల నికకారుబోరు

యేమినిబొంతుదు నేమిసేయదును । యేమెరుగనివారికియేమివచ్చె
పెండ్లివద్దనిమొరబెట్టిననేను । కండ్లగానకచేసె కపటియాయెరి
పడుచులేచెన్న ఆపదవచ్చునపుడు । పడుచుయన్నదియన్నపంపుడందురిక
యీవ హీతునితోడ నేమందుననుచు । అమలైతిబలుపించియాగ్రహంబునను
చూచియాతనితోడ చురచురబలిక । యేచిరత్నాంగదుడిటవచ్చెనేడు
ఓరిపోపాత్ముడా వుండుండినపు । యూరకయెక్కితిక నొందజేసితిని
మూలనుండినివాని ముంగిటజేసి । యీలీయాపద నేమితెచ్చితిని
యొక్కడికేఘోడు నొక్కడిపడుచు । యొక్కడిపెండ్లి నిన్నేమిసేయదును
యదికానివనియని యెంతిజెప్పినను । వదిలొననెరుగక మలైతివానీపు
లేమయ్యాగృహమున లేదన్నదెరిగి । తానుసంబునపుత్రితో బంపునునుచు
రాయబాండుబంపి రాకయున్నాడు । పోయియేమనివారి మందరనిలది
మాట్లాడినాపిప్పించి మరివారితోను । నెట్లుగాదలచిపూనిక మీరువాడ
నాటివేడుకగాదు నగుబాటుగాని । చాటిచెప్పినగాని చయ్యనవినక
సమ్మతంబునబోయి సఖియదెచ్చితిని । పామ్మనితలవంచి పోకాలకపుడు
మరినోటయించుక మాటైనలేక । నిరుపంబుననుండె నిర్విణ్ణుడగుచు
అంత ధమాకాంగడుదేశిని నిందించి । యైంతైనగానిమ్మ నేపోయియతని
అంతరంగముబట్టి ఆఖలంబుగాను । యంతయుజెప్పిన నటుమీదనరకు
ఎంతయినకోపించియేమయిననన్ను । యంతవింతలుగాగ నాడనిమ్మనుచు

ధర్మాంగదుడు రత్నాంగదుని జూడబోవుట.

మించినరహమున మేలువస్తువులు । కొంచపోయవిరాజునుసమర్పించి
కాంచనాంబరములుఘనరత్నరతులు । కాంచనపాత్ర్యలకట్నంబులిచ్చి
అతనికాగిటజేర్చివార్తంబుమీర । చతురతగూర్చున్నసమయంబునందు
ధర్మాంగదునకురత్నాంగదుడనియె । అర్మిలిగణపతియనిగాకమరియు
సకలదిక్కులనినుసన్నుతినేయ । ప్రకటంబుగానివివచనసంతసమున్న
యికనింతచోటుదానెడలేదనుచు । నొకచోటికక్కడనొప్పుక నేను
నీపుత్రుకొడక నాపుత్రినిస్త్రీ । నాపిన్నవానివైయధిలాపచేత
నేదైనకన్నులనిండకాచెదను । తోడితెప్పించుసంతోషంబుమెరయ
తరువాతమాపుత్రితగబంపవలయు । ఆరయెంగ నేటిపరత్వంబుమాకు
ధారుణిభారంబుకిగిలియండంగ । వారకనిందాకవచ్చెడికొరకు
తీరకుండంగయిన్నిదినములుజరిగె । కొరికతోడుతకొడుకుకొడలిని
పంపించుపోవలెపనిచాలగవుదు । పంపకగానిపోగూడదంచనిన

ధర్మాంగదునుగితలనందింపింది । నిర్మలగుణకాలి నెర మునిట్లనియె
 విన్నపంబు మృత్యుమోచి గాగ్గిగణ్య । నన్నరక్షించునాతపస్స గావు
 మరియొకెప్పికవ మృత్యుమావాక్రభయము । పురుషిం విష్ణుకేత్రాచరేనీతి మొ
 తనయొ సత్యకర్తృత్వము । జనియించెమాకోర్కెపర్వంబుదాని
 తనయొహంబు సత్యకర్తృత్వముకలుతి । ఘనమైవమాహం కముకామకల్ల
 పుట్టిందినాటింబె పురములోపలకు । నెట్లనంబువపెండ్లి నేవలదన్న
 యపకీర్తికాపాపబహుక మీమోబ । వివేకబుద్ధికో నెలసిదచ్చె
 ఆవెలది మోహు నాత్మజంపనుచు । భావించుగొంటియి భామబుద్ధిగి
 తనపతికవిగవ తరళాక్షులెల్ల । వినికప్పిపెట్టక తేగంబుమరియొ
 నురగంబుగభవన్న నొగిచింతనొంది । సరమిదబోవకుదన మాత్మవలది
 పురుషుడైకృత్య భోగినిగాచు । తరుణికోపంబువదనరంగవపుకు
 పరువడిమీ యుబుధువగణంబు । పురమువారెల్లనుభోయన గూడి
 యొంతనేడివ నిమిటచుండననుచు । పంతమామచపుడెప మునమైనెడత
 పోయివ కాక నే భూకమీకు । వాగ్గు నేరకసిగ్గుబడియూడిననివ
 చిత్తంబుప్పుల్లకడెవకోకంది । ఆత్మకినినీ రత్నాంగదుడనియె
 ముకెటికేరీకువత్తుకులెక । యిదిపాపమూలంబుయేమానోయవక
 మదిలోనయె చకమాపుల్లిదచ్చి । మతిలేకమంత్రిని సన్ననజేసి
 ఓయధర్మాంగదా యుచితమానీకు । యీలాటిపనినీకు నింపా నెకెత్తుకు
 యీయవరీకుల యిండ్ల నెక్కడకు । యీపాప మెన్నడు యెవ్వోటనినమా
 నాపుగ్గినేయవలె నడపుట్రోలి । నీకంటికేరీతి నిర్దురవచ్చె
 నీకంటెబుగ్గిన నిడకాయగలరె । నీతి నెరుగక నీచనీతిజేసితివి
 ననుభవిష్టంబులేని వారుగనుక । నుసిచేసిపాపంబు మరికట్టుగొంటి
 ఆమంత్రివలనన్న నతడేమిచేకు । నీమిటదోయంగ నేర్పునేయతకు
 నీతపస్సంబుపైనిలవంగదగునే । నాతపస్సగాకనిన్ననినవనిలేదు
 అనియొకమానయతడుమోమెత్తి । తనవంకటాడక తగచింతనొందీ
 మారుమటాడక మనసులోగుంది । బీరువోయినలాది ప్రేమమురెట్టింప
 మరువకయాగాక మరీయొనిట్లనియె । ధరలోననీతియుభయకాశ్రంబు
 వారకదగ్గ నచ్చినవారి । దూరరాదనివానికుడినోక్కమాట
 పాపాత్ముడాయుతి బట్టిచంపినను । కోపంబుదీరకు మనయూధీక
 నినుజాది కాలితిరీయావసుమ్ము । మనుజేకవినుచునిమరీయొనిట్లనియె
 నీతివిజేయ నీదేవులేక । యీశ్వరకార్యమార్ యిటునే యవలసె
 యీతన్నగానితి నిజబుద్ధిగలిగి । భ్రాతృగానడువుతుకల రీతులెరిగి

మియింటనుండియూ మెలకయు వెడలి । పొయనియడవులు పర్యంతమును
 పేరైన నదులును పేరైనవిధులు । పేరైనతిరుగుతుల్ ప్రియముతోదిరిగి
 చెలిగిధనుకా పురంబు చేరియొచ్చెలిను । విలసితనరసింహ విభునివళించి
 గురుతరంబైన యాకుండంబు మహిమ । వినివిహితంబుగా విప్రులెల్ల
 దానముల్ నేయుచు తరళాయతాక్షి । గురుజనంబులగూడి గుండంబుజేరి
 గురులైన యాబ్రహ్మ గుండంబుగాన । అహిరాణితోడను అంతుకుంకినను
 మహిమిగపరమాత్ము మహిమచేనపుడు । పురుషుడైనిది నాపాలతితోగూడి
 కరమధివచ్చిరి కనుగొనుచునుచు । దంపతులను కేగ తగబిలుపించి
 సాంపు గానిద్దరి కాపినజాచి । కంపించియుంత యాకాంతునకనియె
 దంపతులందు రాధరణీకయిట్లు । యెడవానిదెచ్చి మిరియ్యమనాను
 పోడిమిసోడుత పుత్రుడటంచు । అడంగ చెల్లునా యపకీర్తిభువిని
 కొడతలూగాని కొడుకుగాడితను । పుట్టిక గామును పుట్టగావిడిచి
 పుట్టనిగానిని పుత్రుజేసెదరు । యిట్టిమాటలుపల్కె యిదిహింపమనిన
 గట్టిగానినిమరి కమలానుతాక్షి । అట్టిట్లు చెవరక అప్పడిట్లనియె
 యెల్లుపల్కితివయ్య గుటధమకాముడిగి । ఏకాపనుతివైతి యిందేవత్తు
 భూనాలనినుమనీ పుత్రుడేయితను । సత్యంబుచెప్పెన చనకవినును న్య
 మానంబువిడిచి దుర్మార్గులైపోయి । మానియలెక్కడ మరుడజేలేంచి
 సిగ్గుబ్బ యుమాని కిలంబువిడిచి । అగ్గలంబుగనవ్వ ముడుగులే
 తనువా ముదవ తలరెత్తుకొనుచు । కొనుకొన్నతికిన శుశుకులకలర
 యిరువు గానానుననెరుగ కాడితివి । పరమాత్ముమహిగా భయయేనినాకు
 వినవల్యురీతు నేవిన్నవించెదను । కనకాపు యివేక మెక్కె నేను
 మనివేషభారినై ముఖ్యమైనట్టి । వనములంగిరులు దేగాలయంబును
 మించిన నూటయొద్ది తిరుపతులు । కొంచకనేనించుకొనినచ్చిసిగప
 క్రిధమకాపుజేరి ఓగబిపుత్రి । నాధుడైనట్టి క్రిరసింహుజేరి
 ఎదియైగుగముల ప్రస్తుతిజేసి । వదలక నేవించినచ్చియానిలను
 పదండియొక మంటపములోనజేరి । మదిలోన చింతించి మరిమరిగుండి
 నదులు నేకంబులు నగరకైములు । ఉదయాద్రిపరధంతయున్న తీరములు
 తిరిగి నాపాలి దేవుడెంతయును । కరుణించడామెనా కమలమాలాగు
 ననుచు నీపటనొందియతి వేగమునను । మనమైనబ్రహ్మపుష్కరిణియౌనుమగు
 గనియంచుమరికెద గాకని దలచి । వినయముతోడ నావిభుకున్న పెట్టె
 భూకాంతపైబెట్టి పుణ్యవాహినిలో । యీకమకాదేహంబు నెడయబోవంగ
 అతానాణి యిట్లనియెనావేళ । ఓకాంతయిందులో సురక నేమిటికి

తాళోదరునినీడు కంకమందునిది । చేకొనిపూనంబు చేసినంతటను
మరుకంటెచక్కని మహనీయమూలిక । పురమధౌననిచెప్ప భూనాధయేను
నశరీరి చెప్పిననట్లు చేసితిని । గుళరీరమునను శేషునిరూపముడిగి
పురమధై నిలచెను భువనైకవంద్య । మాపకంబుతోడుతనరిదోడ్కొనచు
వరుగమి పాలిక వచ్చెదనన్న । నరుల యాతినికాచి నమ్మరటంచు
గ్రక్కనమాతండ్రి కిదికేగుదెంచి । యక్కడనాకృష్ట మంజియుదెల్పి
ఒక్కతెవచ్చుటయొకమా యనచు । తక్కుకరిండ్రినితగదోడుకొనచు
వచ్చుతినన్నయా వసుధేనువండ । అన్వేరువందితానబరికిట్లనియె
భోగియొక్కడనైన పురమధౌనమ్మ । అగడంబున కిది పార్శ్వకేగక
సతులకొక్కడనైన సత్యకామలు । ఖీల నగిలని చెప్పగానెము
ఇందుకపాక్షివారెవ్వరన్నారు । కండవతోడి నాతాకవ నిమ్మ
అక్కడెలుకట అరినవృరాదు । యొక్కబరిఁ యదివిచ్చయంబు
అక్కడగిలధవక గతిగిలదిచట । ఒక్కడివ రెల్ల యందరవినగ
పలికనానిజవని పాటించవచ్చు । పరిక్రమి పుడు పడలిరోయనిన
కలిఁగోసిగణిధరెన్నవచ్చు । నీలానధవకంబునలరియొండగను
లోలాక్షియందరిలోనబర్కెంచు । అనినను ఓకనప్పదబ్బాయతాక్షి
మొనరితూర పుదిమ్మ ముఖముగనిలది । తనహస్తములు పూలతలమునకేడికా
యగటితధిక్షతోనప్పుడిట్లనియె । నారాయణాచ్యుతనిరసించారామ
వారిజోదర జగద్వంద్యలోకేక । పరిమాతృకృష్ణాబ్రాహ్మణమానఁడు
కరీర కా నామాల్య గాచినయట్లు । ననగావుమ్రొక్కవ నలినాయతాక్ష
జనపతినిన్ను విశ్వాసంపడిపుడు । కరణాటాక్ష వీక్షణమునైనంచి
పరమాత్యయశరీరి బలికింపవయ్య । అనియట్లుక్రమనిభిమతిజేసి
జనహక్షియాతాకవాణిపిక్షించి । అలినీలశలిణిలో యాతాకవాణి

శశిముఖ ఆతాశవాణిని పర్శించుట.

శలలితమృదుపాణినైకతశ్రోణి । వారికేరతిప్రతనైకాశని
ధారుణీవేదముల్ తధ్యమాశని । మురకికకడు లోకమునగల్గెనేని
మరువక భూమి ధర్మముదప్పదేని । తగశేషుడికిదై తగనిల్పెనేని
గగనంబునుండి వేగమెప్పుకొమనిన । అధర్మకరిత యధికతోననియె
మీధర్మగుణసాంద్ర యోరాజవంద్య । నీపుత్రుడికిదాను నిజముగానమ్ము
శుపతివృతపాట లివికల్లగావు । అనిజ ద్రౌపది యామాల్యతార
శివపత్ని యనకూయతీర భీతనయ । మొదలయినవనితల బోయనీకాంత

యది మొదలెవ్వరి యంతి నేమి యను । మీ పలుక రాదు మెలకమి మృల్ల
 వారిం దిపోయి కీతుకాలు దచ్చె గాక । మీకులంబెల్ల కూర్చుని నిల్చె గాక
 గావన్ననింతటి కాంతలుగలరె । ధరణీశవివసయ్య తన్నినీకరణీ
 కరుణించినీనుకు ఘనత చేపట్టి । పట్టున వేగంబె పట్టంబుగట్టి
 గట్టిగా నేలించు కలరాజ్యగుంఠ । నీవు నైభోగంబి నేటమండీయను
 దావలంబుగను మోదముతోడనుండి । ఆత్మంత ధామింపురాలినిపతిని
 సత్యవతియంచు సమృత్తిమీర । ననరయ్యమీరలు నవచారపడక
 అనిచెప్పినంతగా ననురకవ్యంబు । వనజాక్షిపైపుష్ప వషణంబువేగ
 పనిబడికృపచేత పరనుమామున । గురియించిరంతట గుంపున కూడి
 నురదంగుభుల్లమోసె సారీసీనుంత । అవేళతండ్రితా గానందమంది
 వేవేగపుత్రిని వీక్షించియనియె । రావన్యునాతిల్లి రాదనాట్టి
 నీవితోపుట్టినింటికి కీర్తికాదెచ్చి । యావేళన తనాల్లుద్దరించి
 భావించినింతటి పణతియుంబడె । కులముద్ధరించి మూతురునునుచు
 బాలుబాంధవుత్రిని బొగడెల్లానికెను । కనుపంతమునొకకోరికదీర
 మనసుగోపలనుధమాణంగుంబెప్పుడు । వనజా ముఖాక్షిభావముకాది మెచ్చి
 చాలమాషిణంబియోజగదీక రాధివి । లోభాకమునగలపుత్రాదేశములు
 సకలంబునేనించిన ణంబునిపుడు । కుకనాశినిపురుషునికే నకొనియె
 నంతసానాసి గరియొకపమిణి । మొత్తంబింత యనునిపొగడి
 కడువేగపుకునికొగిటజేసి । యెవలెనిచ్చే ననాయెవగొలిచె
 అతిపంతంబుది గూవేళ గరియె । హిమంతోమతిపురోహతులతో కూడి
 దొరలుచురత్నాంగనునితోమకొనుచు । పురవిరంబువకేగ నాలుసొందివేగ
 కొడుకుకోరిలను దోడ్కొనుచునావేళ । తడయవంత సందిడివింటవంటి
 పరువడిచతురంగ బలము గొలువ । వరుసతోమకసాను వాక్యములైలగ
 కరిబృంహితములునుతక్కుటరథ ద్వనులు । తురగి హేషిమునుగుభకారభూరి
 భేరీరవంబులు వృంధుశంఖములు । ధారాధరంబులు ధరణీయూగాడ
 రయమున తనుమందిరమునకు నేగి । ననుమొప్ప మేవల నందరనుంది
 నుతునితోచాను నాగుందాతోను । సతివకేలేంది సకలంబుచెప్పి
 మనపుత్రుకితవని నునిమాటవంత । కనిపంభయించియా కనులాక్షిపలికె
 మొట్టిపత్రినక మూపుత్రసాధివి । ముట్టితోకలుగలిగి హితనాచరింప
 పుడమిగో నింతటిపుత్రాబుగలదె । యెవలక గూవేళల నిల్లుద్దరించె
 అనినంతకోడలు అత్తగుణుకెగ్గ । గోరకొని మోగవ కోరిలివపుడు
 మొనసికొగిటజేదిక మోసనాచరించి । ముప్పటవీరంగ మోరంబుతోను

పురిజనము వచ్చి చూచుట.

యిచ్చులా మెచ్చి తనింకితోడుతను । ముచ్చటాడుచునందె మదిలదాన
 యావారితా పురజనల్ యరువందకెనియ । భావించిచాడను పెరిపరపచ్చ
 కన్నులనిండిను కనగొనిమెచ్చి । వన్నెగాబొగడేటి వారకొందరిను
 కొందరతత్య కతిని మెక్కవార । కొందరు పోకలాకల చెచ్చువార
 తెగతోకొట్టుముల్లెచ్చెవరు । పొడొండగ కాచి పొడొట్టివారు
 తగినట్టి వారందడిసిల్లువారు । నగటితిరుగ నెల్లవరలు మెచ్చ
 తనవల్లినప్పుడు ధర్మాంగదండు । పనిడిపిలిపించి పాటించిచాచి
 ఘనవై నభ్యుతో కాగిఉజ్జే । వనమనహపికాచి మరవరిమెచ్చి
 హిరవాచరించితా నిట్లనిలక । మలిపతుడొద్దొద్ద మంత్రివిసీవు
 మరిసీవు నేయంగ మూల్లనిలిచె । ఆరయంగనినయ్య ఆదియెట్టునిన
 ఉరగంబుబుట్టిన నొగిపుక్కుడనచు । కరవధికధరలోన భ్యాతిబుట్టిండ్రి
 తరువారితేడ్కరత్నాంగదనిల । పరమపతితర భాగ్యగంభీర
 సత్యంతునివతి నతీసితికాలి । సత్యత్తురాలైన సఖయదెచ్చితివి
 తెచ్చియుండగదా లేజులతోను । హెచ్చుగానత్రికాయలుమాకుగలిగ
 యాకోకయాధనక విడిసిదిసొమ్ము । నాకు మంత్రిగావునాకుడేవుదవు
 తొరకొని రత్నాంగదుడ వచ్చి నన్ను । వెరపించెపుత్రిని వేగదెచ్చునిన
 అప్పుడుదొచక ననఘాత్మనిన్ను । నొచ్చునిలకులు నుడితంబుదప్పి
 యేమేమియంటినో యప్పుడనీవు । అమాటలెల్ల న అత్మలోనుంచ
 పలదనిభూషణా శులు నక్కమలు । పరవైనపురమలు పల్లకినిచ్చి
 రహిమించుకనకాంబ రాదులునిచ్చి । హేమనమలచేసె హేమధంగినపుడు
 వింతగాభావన వేళయైనంతి । సంతసలబందుచు జనపతివగ
 వియ్యంకడ నదాను వివిధభాంధవులు । చియ్యనపంక్తిని చక్కగూడుకొండి
 వచ్చినవారిని కరుగవేర్వర । హెచ్చుగాలిపించి హితవుతోడుతను
 హేమధాన్యంబులు పోయినపుడు । వహితవై యెప్పుకొవ్వని కిందిపప్పు
 చిల్లపడెంబులు చక్కిలంబులును । కొల్లలుగామంచి కూరగాయలును
 అతిరసంబులునుంచి అవుపాట్లు । మిలేనిధలరగమ ధుర్వములును
 అధికాపచ్చక్క అట్టలెగళ్లు । డధితోడగూడి యెలయ సౌఖ్యముగను
 తనవారతమను తగిననెంబు । ననవొడభజయించి యటలేయపుడు
 పొసగకూర్చుర యీలండలిచ్చి । యెగగనతోపించె నీవువై నిట్లు
 తెలివిమె కంచెరక్షలు దేరిల్లె । కలనోప్పుయలంబు నరలు ముందరను

వలుడెరంగులపుత్రు పట్టంబుగట్ట . వలెనని యూహించి వసుమతీసాధు
దనుపొందదగినబ్రాహ్మణులరావించి . వినయపూర్వకముగావించియుట్లనియె

కుమారునకు పట్టము గట్టుట.

భానురంబుగపుత్రుపట్టంబుగట్ట . భానుతోత్తమలార పాలుపాచిలగ్న
మాయతఃబుగజెప్ప మననంతవారు . వేయివిధంబుల నిత్రపుంగవులు
తెలివోనతత్ర తిథివారములను . కలయవీక్షించయా భుషనితోననిరి
అవిరళ శుభదినంబభిషేకమునకు . రవివారవనపూర్వ రవణతోదిశమి
వివరించినమందు వృషభలగ్నంబు . భువనశ్రుతమైన పుష్యమెల్లండి
జనసాధలెన్నిని కరవిజెప్పినను . మనమున హాసికంచ మనవేశ్వరుడు
తనయుని ట్నంబుదశమివాడనుచు . తనవీడిచాటింపెతగబంపెనంత
పురిలోననంభివంబునచొరగతులు . వరువడితమతమభవంబులందు
పన్నీయక మ్రురిపదనుగావించి . కన్నులకింపుగాకలయంగనలికి
పలుచగానున్నంపుపట్టెదీక్ష . భగభగమెరయచి త్తరపులువ్రాసి
లాలితముకాఫలంబులచేత . లీలతోరంగవల్లకిలాప్పదీక్ష
పంపించుటతోతగపడిగ జెక్కములు . కమలయముగమేలకట్లనుగట్టి
గ్రీకగనపురముశృంగారించినయి . తిక్కతనగృహంజయనరాజా
అరీతిగావించియరికిపుమునను . గారకంబుననులేఖలువ్రాసియె పుడు
నాలుగదిక్కునరవాయకులను . మేలైనబంధువులమించి భూసురిల
గరువుహేతులను కొరికిప్పించి . ధరగల్గెధవళాయతేజులైనట్టి
వారాంగనలపీరు వారనకుండ . వారకరప్పించి వసుధేశ్వరుడు
తానునపుతుగ్గిండు తనసతీమణియు . పూనియభ్యంగమల పాసంగజేసి
వలయవన్నీరతో గాచినయట్టి . జలములనప్పడు జలకంబులాడి
పరగవ్యాంబరాధరణముల్నల్పి . పురమాతువైభవంబునను గూర్చుండి
అంతరి ధేరివాద్యంబులచేగ . పెంతిగానృత్యము ల్వేదలాడింగ
పుణ్యావవాచనంబులు వేడకరిపి . పుణ్యాంగనలుకుడు పొడిచిమీర
రమణిని పుతుని రత్నపీతమున . కొవరొప్ప వద్దర గూర్చుండెట్టి
పూనినంగకూర్కములు మోయుచుండ . మనిరించైనసమృద్ధిపుత్రినకును
అపనిధిత్రాంగదండనుసామధేయ . మదిరళంబుగజెట్టి యనండుమునను
ధృవిమైనయట్టి ముగ్ధివేలెట్టి . అపనిశ్వరుండితి నాబంధపులును
దొరలువరత్నాంగుని యజ్ఞుచేత . కరవిధిక శుభిలగ్న కాంబనందు
పాలునైన క్రిగంధపుష్పాకుతలను . వెలయగైకొని వేదమంత్రములు

అవనిలో బ్రాహ్మణులందరుతాము । సవరణమంగళాష్టకములు జనువ
 అభివసించు తోయమ్ములునప్పు । డభిషేకమొనరించి యప్పుడిట్లనిరి
 ఎందాకటలగిరు లెందాకసూర్యు । డెందాకచంద్రుడు నెందాకధర్మి
 యెందాకదిక్కులు నెందాకనుండు । అందాకవేక్కరాజ్యము సేయమనుట
 భూసురోత్తములును బుధులునువేక్క । నాకీర్వదించుచు నవని బంతటను
 పట్టంబుగట్టి భాసుంబుగను । గట్టిగాపట్టంబు గట్టినంతటను
 భూనాయకుడువేక్క భూసురుడును । దానంబులిచ్చియాదరమువబంపె
 కవులకుభట్లకుట్టంబులిచ్చి । నవమోహనాంగుడై నాట్యకాంతలకు
 అడిగినత్యాగంబులందరికిచ్చి । తడయకవేక్కనందరినిపంపించి
 అరయంగరత్నాంగదాదిబంధువుల । పరువడిభక్తితాత్పర్యంబుతోడ
 కనకాంబరాదులు ఘనభూషణములు । వివరయవిధముడైవేర్వరసురయు
 పూజించిబహుమానమునబంపెనపుడు । తేజంబుతోతమదేశంబులకును
 అరిగిరినారంత హాషణంబుతోడ । స్థిరతరనీతితోచితాంగదుండు
 పరమహాషణంబునప్రజుగున్నించి । అరయగారలివండుగ్రామోదమంద
 చిరవైభవంబునక్షీతియేలుచుండె । ఆచుచుగౌళిమనునియాచాల్యతోను
 పాలుపుమీరంగ జెప్పిన సంతసించె । అనిరమాధీశుడౌ నజ్ఞాక్షుపేర
 ఘనముశ్రీబొమ్మ కంటివంకజాడ । ననువందకృష్ణున కపితంబగును
 రచియించిచెప్పతిరవ్యంబుగాను । ఉచితార్థకాయతమాగానొనరిన మట్టి
 యాపుణ్య భభువి నెవ్వరుభక్తి । నేర్పుతోబడివిన యిష్టమైవినని
 వరుసతోవ్రాసినవారలకెల్ల । నీరయనామపుగలి చెలగుచుండుదురు
 పరువడిపతులతో బంధువులతోడ । వరుసపుత్రులతోడవలనొప్ప నెపుడు
 కామితార్థంబులుగలిగిహాషణించి । తామరతంబురైతనరు మండుదురు

51 నోముల కథలు.

1 గాజులగారి నోము కథ.

ఓ బ్రాహ్మణ చిన్నది గాజుల గౌడేని నోముపట్టి ఉద్యాపన చేసుకొంటా ఉన్నది. ఉంటే అవిడను మాస్తే వీధిలో ఇంక పొరుగు అంతా చిట చిటగాడేవారు. ఇంట్లోకివస్తే నుగళు అత్తా నుగులు వది నెలు అంతా చిట చిటగాడేవారు ఎలావుంటు పకలేక గాజుల గౌడేని చివరకు యేమైనాసరే అని తొప్పుచేసి అవవిలోకి వెళ్ళి యేమా తోచక యేమనూ కూర్చుంటే శోక పరిపాలనాకామై పార్వతీ శరమేళనలు బయలుదేరి వెళుకూతుండగా యీ కడ దీనానాపములు వివరప్రసిద్ధి. వివర డితే పార్వతీదేవి యేమిటిది స్త్రీ శంతములాగ వున్నదని అడిగితే అరున నవ్వి అవును, గాజులగారి నోముపట్టి ఉద్యాపనచేయక ఉల్లాసంపరచేసింది అందుకని యిలాఅయింది అంటే పార్వతీ జాలిపడి దగ్గరకు పోయి అమ్మాయి వం ఇలా బొంటుగావున్నావంటే ఏం జెయ్యను నన్ను మాస్తే అంతా చిటచిటాడుతుంటారు అన్నది. అప్పుడు పార్వతీదేవి కవి: ఓవెతి తల్లీ ! నీవు గాజులగారి నోముపట్టేవుగదా ఉద్యాపనం చేసుకున్నావా అంటే లేదన్నది. అలాంటి యింటివిల్లి ఉద్యాపనం చేసుకొ అంతా నిన్ను గౌరవిస్తారని వారంతానానమైనారు. ఈ చిన్నది యింతటి విల్లి ఉద్యాపనం చేసుకొంది. అప్పటినుంచి అంతా యీ చిన్నదాన్ని మాస్తే సంతోషపడేవారు.

ఉద్యాపనము.—ఓ నుంచి ముత్తయిదువులు పిలుచుకొని తలంటి నీళ్ళుపోసి చీర రవిక యిచ్చి పిండివంటలో భోజనం పెట్టి తాంబూలం యిచ్చి నవ్వు కోరుకొన్న గాజులు తొడిగించి దణ్ణంపెట్టవలెను. భక్తక ప్పినా ఫలంతప్పదు. కథలోపమమునా వ్రతలోపం కారదు.

2 కుంకుమగారి నోముకథ.

ఒకపూర్ణిపున్న సోమయాజులగారి అమ్మాయి కుంకుమగారి నోముపట్టి శిరా ఉద్యాపన చేసికొన్నది గాను. అందుకని విధానికంఠావ్విం ది. అరుట్టున ఆసోమయాజులు లేకలేక పుట్టిన యీవిష్ణు యిలా అయిందే మూసుని దూఖిపడి కుటుంబసహితముగా కాశీయాత్రకువెళ్ళి అక్కడ గంగ

ఒడ్డున బ్రహ్మాండమైన తపస్సుచేస్తుండేవాడు. ఇంతలో కొన్నాళ్ళు ఒరుగ గాఢుగగా తాకివిశ్వేశ్వరడు ప్రత్యక్షమై నీకేమికావలెనో మనగా అయ్య నాపుత్రకకు విధవాత్వము మాన్పించే విధియైనగా అయిన అన్నాడుగదా యిచ్చిన్నది కంకమగ్గోడేవి నోము.ట్టి ఉద్యమ చేయ క ఉల్లంఘన చేపింది. అందుకని యీలా అయింది. ఇప్పుడానోము ఉద్యా పన చేయించు కుభమ గలుగతుంది అని చెప్పి అంతర్ధానమైనాడు. అయినవచ్చి పరితాపముతో యిచ్చిన్నదానిచేత ఆ ఉద్యాపన చేయించాడు అమెకు విధవాత్వం పోయింది.

ఉద్యాపనము.—పదముగ్గురు ముత్తయిదువులకు పదము గు బరి తెలకుండుమహాసి, పదముగ్గురికి పదముడు లక్కతోళ్ళు, నల్లపూసలు పెట్టి తాంబూలమివ్వవలెను.

3 రి తిటి గారి నోముకథ.

ఒక యల్లాకు కల్లి కిండి అతమామా యెప్పుడు యెడబాయ కండేవారు. ఏమిమ్మ నీకే యదృష్టం అంటే ఆకడ అన్నదిగదా మా అమ్మ క్రిందటి జన్మాన కిటి గారినోము వాయనము. అందుకన్న దానిఫల మిది అనేటప్పటికి అంతా అనుకున్నారగదా ఏమి వాయనము.ట్టిలేనే యింతిఫలమైతే యిక అనోము నోచుకంటే యెంతమంచితో అని అందరు అనోమునోచటము అంభించేరు.

ఉద్యాపన.—తన్వనిండా బియ్యముపోసి శక్తితో చీం శక్తిలేని వారు రికెకెగడ్డ పనుపు కుకుమ తాంబూలం ఒక ముత్తయిదిక్కినే సరి భక్తిరిప్పినా ఫలంతప్పదు ప్రతిలోపమైనా కథలోపంకారదు.

4 చిక్కుళ్ళగారిదేవి నోముకథ.

చిక్కులులేకుండా వుండాలంటే చిక్కుళ్ళగారిదేవి నోముకట్టవలెను రధసప్రమివాడు ఎక్కువన్నీడ్డను యెడబాయకుండా పక్కలో బిడ్డను పాలు మాలకుండా కంటికాటు కదలకుండా చంకనన్నబిడ్డ పడలకుండా చేరి గాజలు చెదరకుండా తాళివట్టెలు కదలకుండా కట్టినట్టెడుకుండా వెంటపురపుకు యెడబాయకుండా ఒంటిసాములు పడకుండా యి నోము వాడు దీక్షగా వుండాలి. కండిచిక్కుడువులు పండిచిక్కుడువులునే పంచికొన్నాడు చిక్కుళ్ళగారిదేవి తల్లి చీకచింతలేకొండా సింహం దయచ్చి తాపాదుముఅని కథచెప్పి అక్షింతలు వేసుకొనవలెను.

ఉద్యాపనము.—ఒబంగారపు చిక్కుడుపూవు గాని అంతకు కత్తి లేకపోతే పెండిచిక్కుడుపూవుగాని చేయించి ఒకముత్తెడువును బిలిచిభోజనం పెట్టి చిక్కుడుపువ్వు చీర రవికలగడ్డ పెట్టి దక్షిణతామ్రాలయచ్చి నమస్కరింపలెను.

5 రేగులగౌరిదేవి నోముకథ .

ఒరాజగారిభార్య రేగులగౌరిదేవినోముపెట్టి ఉద్యాపనం చేయుటకు మరిచిపోయి ఉల్లంఘనం చేసింది. అవెడ అమాటే మరిచిపోయింది అవెడకన్నాభున్నా సంతానం గలిగిందిగాదు. చూచిచూచి ప్రాణంబిసిగి అవిడె తలగట్టుకొని దుఃఖమూపడుతుంది. అవిడెలో శ్రీకృష్ణమూర్తికవచ్చి వం అమ్మయి అలాచారంపడుతున్నావు అని అడిగితే నాకు సంతానం లేదు ఎందుకదనం అని విచారంపూర్వకం అది అంటే సరేనీవు రేగులగౌరిదేవి నోముపెట్టి మరిచిపోయి ఉద్యాపనం చేయకుండా విడిచిపెట్టేవు అందుకని యిలాఅయింది. కాబట్టి తప్పెడునరసాలెడు బంగారు రేగుపండ్లు చేయించి ఒక మంచిబ్రాహ్మణునకు వాయనమిస్తే నీకుసంతానం గలుగుతుంది అలాచెయ్యమనేగానే అవెడలేచి బ్రహ్మాండమయిన సంతోషముతో అలాచేసింది అమెకు సంతానం గలిగింది ఇరుగు పొరుగు వారంతావచ్చి ఎమమ్మ నీయదృష్టం నీకలాసంతానంగలిగింది అంటే అవిడె అన్నిదిగదా నేనుచిన్ననాడు రేగులగౌరినోముపెట్టి ఉద్యాపనమరిచిపోయినానుఅప్పుడు దుఃఖస్త్రీ శ్రీకృష్ణమూర్తిక వ్రక్కితమై వ్రక్కిం ఉద్యాపనం చేసుకోమన్నాడు. అప్రకారంచేసేను. ఈలాగలిగింది అన్నది. అమెకున అచ్చటివారంతా యివ్రక్కించె కన్యకం ఆరంభించేరు.

ఉద్యాపనము.—కుంచెడు తప్పెడు మంచిరేగుపండ్లుతెచ్చి అందులోఒక రేగుపండు బంగారంతో చేయించితేసి ఒక బ్రాహ్మణునకు పంచల చావుయిచ్చి భోజనముపెట్టి యీరేగుపండ్లు ఆబంగారపు రేగుపండు తాంబూలముతో వాయనమయ్యవలెను. భక్తిలోపమైనా ఫలంతప్పదు వ్రతలోభమైనా కథలోపము కారాదు.

6 గృహణగౌరి నోముకథ.

ఒకపూర్వీ ఒక బ్రాహ్మణుడుండేవాడు అయినకు యోగ్యురాలైన భార్య ఉండేది వారికి నలుగురుకుమారులు ఒక కమార్తెగలిగినది ఈకుమార్తె కడసారిది అయితే ఈబిడ్డపుట్టినప్పటినుండి పగలు మిగిసిగాను. రాత్రి

శుభ్ర పురుగులుగాన అయిపోతుండేసి, తల్లి చాలాకించపడి, రాత్రిల్లు నిద్ర మూనుకొని ఆపురుగులన్ని చెదరిపోతుండ ఒక గుంటచేసి అందు లోకి పోగుచేస్తూ వుండేది. ఇలావుండగా ఆవిడె అన్నగారువచ్చి అమ్మాయి పిల్లకు యేడాది వెళ్ళవచ్చింది పురుటినుంచము చూచి నస్తువు గాని రమ్మంటే అన్నయ్యా ఇప్పుడుగాదు యింకోమాట వస్తానన్నది. ఇలా ఇలాపిల్లతో బాధపడుతోనే వుండి పిల్లకు యాదోయేడు వచ్చిన తరువాత అన్నగారువచ్చి మళ్ళీ పుట్టింటికిరమ్మరి చెప్పేడు ఇప్పుడుగాద న్నయ్య ఇంకోసారివస్తాను అని చెప్పిపోయింది ఈపిల్ల పగలల్లా చక్కగా మనిషిలనే వుండడం రాత్రిల్లు పురుగులు కావడం అలాగేవున్నది. ఇలాపిల్లకు రి యేడువచ్చింది మళ్ళీ అన్నవారు వచ్చి అమ్మాయిని ఇప్పుడు రాకగాలే ఒక మీసమీరే మామమేమే అని నిష్ఠూరముగా మాట్లాడితే అప్పుడు చెడ్డకోడలిని పిలిచి ఏమే యిబిడ్డను నాలుగుకోడలపాటు కాపాడుతావే అంటే అమ్మనావల్ల కావన్నది. తాదోకోడలిని అడిగింది ఆవిడె అసలేపిల్లగాదన్నది. యాదోకోడలిని అడిగింది ఆవిడె నాపిల్లల తోటే నేడలేమందా వున్నాను. ఈవిడెతో నావల్లకాదు అన్నది సరే ఇక నాలుగుకోడలున్నది అని ఆ అమ్మాయిని అడిగింది ఆవిడెసరే వెళ్ళి రండి వానికేభాగ్యం అలాగే మాస్తాను ఎవళ్ళకైనాపుట్టింటి ఆకపుంబి అన్నది. అనుట్టున ఆవిడె ఆకోడలనుపిలిచి ఓసీ యిది పగలుపిల్ల రాత్రిల్లు పురుగులైపోతుంది ఇవన్ని చెదరకుండా పోగుచేసి ఈగుంటలో ఉంచాలి మళ్ళీ తెల్లకారేవరకు పిల్లయిలేస్తుంది. ఒక్కపురుగు చెదరకుండాదు అన్నది సరేఅని వప్పుకుంది ఆత్రగారు పుట్టింటికి వెళ్ళింది. ఈకోడలుమాట అన్నది గాని ఆరాత్రిచాలా కష్టమనిపించింది సరే ఒప్పుకున్నాము ఎలాగో చెయ్యాలని చేస్తావుంది ఇలా యూదురాత్రిల్లు జరిగింది. ఆధిన్నవాని పెని మిటి ఏమా యిది రాత్రిల్లు గదిలో పడకుండా రావడములేదని యీరాత్రి కనిపెట్టి వుండామని వున్నాడు ఆరాత్రిగోడమీద కూర్చుని యిది అంతా చూచి జాలిపడి మరువాడుభార్యను అడిగితే వున్నయ్యభార్యుంలా చెప్పింది ఆతడు సంసారము విడిచి అప్పుడే అడవిలోకిపోయి ఆకుమీద ఆకు పోక మీదపోక వేసుకొని నిరాహార్యై తపస్సుఅరంభించేడు. అప్పుడు పార్వతీ పరమేశ్వరులు లోకపరిపాలనార్థము బయలుదేరి వస్తూవుంటే పార్వతి, పర మేశ్వరా ఎవరయ్యా యీతపస్సుచేసేవారు అన్నది అంటే అతడోకబా? మృదుడు అని చెప్పితే అలా వాడు ఎందుకా తపస్సు కనుగొందామని వచ్చి అడిగితే ఆతడు “అయ్య నాచెల్లెలు పుట్టినప్పటినుండి పగలల్లమని

పిగానేవుంటుంది. రాత్రిళ్లు పురుగుపోతుంది అడుగుముపట్టలేక యిలావచ్చి తపస్సుచేస్తున్నానంటే అప్పుడు పరమేశ్వరుడు జాలిపడి ఓయీ నీచెల్లెలు క్రిందటిజన్మలో రజస్వలయి యాంట్లోకలిపింది అదోమనుచేతయిలాఅయింది అంటే మహానుభావా నారి అది పొయ్యేసాధనమేమంటే గృహణగౌరీ వృతముపట్టి ఉద్యాపనచేస్తే ఆపురుగులు కావడంపోయి సకలాలోగ్యములు కలిగి పిల్ల జేదీప్యమానముగా వుంది. తరువాత తల్లివచ్చి పిల్లనుచూచి కొడుకును కొడలను దీవించి నాయనా నాకష్టములుగొట్టెక్కినవి అనిచెప్పింది.

ఉద్యాపనము—అమావాస్యనాడేగాని సూర్యగృహణము రాదు గనుక అగృహణము పట్టగానే పనుపు కంకుమ పిండి బియ్యము పృత్తి బెల్లము అకు పోక దక్షిణలతో ఒకచోటపెట్టి గృహణము విడిచి విడువగానే స్నానముచేసి వైశధ చెప్పకొని అక్షింతలు వేసుకొని తొమ్మిది లోకాలు తొమ్మిది పద్మములు తొమ్మిది వత్తులు దీపములు తొమ్మిది అట్ల వాయనాలు తొమ్మిది అట్ల నైవేద్యము కొల్లగొల్పెదామోపెట్టి పాతజల్లెడ వానిపైన మూతవేసి దీర రవిక బెట్టి యిదిఒక పెద్దముత్రియగువుకువాయన మివ్వవలెను.

7 శాకదానము నోముకధ.

ఒక పట్నములో ఒకరాజు ఒక హంత్రి ఉన్నాడు వారి భార్యలు యిద్దరు శాకదానమునోము పట్టేరు. రాజభార్య ద్రవ్యము కలదిగనుక ఎప్పుడుబడితే అప్పుడే చేసికోవచ్చునని తలంచి శాకదానమునోము మాట అలక్ష్యచేసింది. హంత్రిభార్య భక్తితో ప్రతిదినము ఒక తోటకూరకట్ట ఒకడబ్బు వతో ఒక బ్రాహ్మణునకు యిస్తూ యిలా యేడాదివరకె చెడకుండా జరిపింది. రాజ భార్యకు ఏదో గబులువలె రాను ఏడుస్తు కూర్చోను ఇలా అయింది, ఎన్నార్కు చూచినా యిలాగేవుందని అడిగి లోకిపోయి అక్కడ యేడుస్తూ కూర్చుంటే ఆ దారిని పార్యశీపరమేశ్వరులు పోవురు. యీచిన్నదాని ఏడుపాలకించి, వగ్గిరకువచ్చి ఏమిటమ్మా! అలాగేడుస్తున్నావు ఎందుకని అడిగితే ఎందుకో నాకుకలియదు ఎప్పుడూ ఏడవాలని ఉంటుంది అన్నది. అమాట విని పరమేశ్వరులు నీవు శాకదానముపట్టి అవృతం ఉద్యాపన ఉల్లంఘించావు అందుకని యిలా అయింది ఆ ప్రతీతిచేస్తే యాదగులు పోతుందని అంతర్ధానమైనారు. ఆరాజు భార్య యింటికివచ్చి అతిభక్తితో ఒకటికొకటి పదిగా ఏడాదిదాకా శాకము బ్రాహ్మణునకు దక్షిణతో దానముయిచ్చింది. ఈలోకము పోయింది. చూచినవా

తంరా' ఆశ్చర్యపడి ఏమమ్మా ఎలాపోయిందంటే 'వారంతా కూడానోచెరు.
ఉద్యాపన.—దొడ్లో తోటకూరమడిచల్లి ఆ తోటకూరకొసి,
బ్రాహ్మణునికి భోజనంపెట్టి వస్త్రమిచ్చి పదపడిమాడుడబ్బలు దక్షిణ
తాంబూలంయిచ్చి తోటకూర వాయనం యియ్యవలెను. భక్తిరీప్సినను
ఫలము తప్పదు ప్రతీలోపమైనను కథ లోపముకారాదు.

రిమునికార్తరిక దీపముల నోముకథ.

ఒక బ్రాహ్మణుని భార్య కార్తరికదీపముల నోముపట్టి ప్రతీసమాప్తి
చేయకుండా ఉల్లంఘనచేసింది అప్పటినుండి అవిదేశ దరిద్రంబట్టుకొన
డమే కాకుండా కడుపు కోకమురూడాగలిగింది. అవిదేశ చాలా పరాకాష్ఠ
గలది. అందువల్ల నేనుపోయి బ్రహ్మవడికి వరం తెచ్చుకుందునని బహులు
దేరి పోతున్నది పోతుండగా దారిలో ఒక బ్రాహ్మణుడు దిగుపించి ఎక్కడికి
పోతున్నావమ్మా అన్నాడు. నానా బ్రహ్మవద్గిరి వరము తెచ్చుకోడాకి
వెళ్ళుతున్నానన్నది, నామాటరూడా కొంచెము చెప్పదూ అనగా ఏమిటి
రిమాట అన్నది. నేనిక్కడికి 18 జన్మాలనుండి అన్నము నీళ్లు లేకుండా
వున్నాను ఈసంగతిహిడా కనుకొని నాకుగూడ వరము తెచ్చున్నాడు
సరేఅని ఆదేశ వెళ్ళుకూతుండి దారిలో ఘభరితమైన దీపిమామిడిచెట్టు కని
పించి ఎక్కడికి వెళ్ళుతున్నావమ్మా అన్నది. అంటే బ్రహ్మ వడికి వరము
తెచ్చుకోటానికి వెళ్ళుచున్నాననగా నామాటరూడా కొంచెము మనివి
చెయ్యనున్నది ఏమిటంటే నాచెట్టుకావలసినన్ని పండ్లున్నవి పక్షి నరుడు
యెవరూ మాట్టర కారణమవగి, యిదిహిమ్మకొనేవరము తెచ్చిచెట్టవమ్మా
అని బ్రతిమాలుకొన్నది. సరే అని దానిని పోతుంటే ఒక బురదగుంటలో
ఆవు దూడా వున్నవి చుట్టు నోటిపగ్గిరకు అందేటట్టు గడ్డివున్నది. ఒక్క
పరకైనా కొరకవు అని యీమెనుమాచి ఎక్కడికి వెళ్ళుచున్నావు అని
అడుగగా బ్రహ్మ వద్గిరికని ఆమె చెప్పగానే మేమిలావున్నాము మాగలి
కొంచెము మనివి చేయమని చెప్పగా నామె సరే అని ముందు పోవుచుండ
గా పూదిన మల్లెపూల చెట్టగుపించి అమ్మా యొక్కడికి వెళ్ళుచున్నాననగా
బ్రహ్మ వద్గిరికని ఆమె చెప్పగానే నేనిలావున్నాను ఒక్కటే నావుత్సలు
కొనుకొరు ఏమిపాపము బద్దలయినదో తెలియదు నాసంగతిహిడా కొంచె
ము మనవిచేసి రాఅమ్మా అని బ్రతిమాలుకొనెను సరే అని అవిదేశ ముందు
నకు పోతుండగా ఒకరింట్లో వెదురు దణ్ణమున వేసినచీరలు ఎప్పుడెప్పుడో
నాచిపోతుంటది, వారిమెతో అమ్మా ఎక్కడికి వెళ్ళుచున్నావని అడుగగా

నామె బ్రహ్మ దగ్గర వరము తెచ్చుకొంటానని చెప్పగా నూ మాటకూడా కొంచెము చెప్పి యాచిక్కు తప్పింపుచున్నా అని బ్రహ్మలుకొనిరి ఆ వెను వెదుకుచుగా ఒకనోట రెండు పెనములు కాలు బన్నుని ఎప్పుడూ చల్లారవు అన్నా మామాటకూడా చెప్పండి అని బ్రహ్మలుకొనిగా సరే అని బతులుదేరిరి ఆవిడే వెళ్ళగా వెళ్ళగా బ్రహ్మలోకము కనుపించినది. అప్పుడామె వెళ్ళి బ్రహ్మ కెదురుగా నిలబడగా బ్రహ్మ మాచి ఎనువ్వు యింతగూరము వచ్చినావనగా ఆమె ననుసరించి “ నాకు గర్భవరిద్రము కడుపుకోము కలిగింది, అది భరింపలేక నీలోసముచచ్చితిని కరుణింపమనగా నాకు నవ్వి ” ఓ అమ్మాయీ నీవు అటకొటిరనముగా మునికార్తిక దీపములనొముపట్టి ఉద్యాపనలేకుండా ఉల్లంఘన చేసినావు. అందుకని నీకిలాతటస్థించినది. యిప్పుడుతిరిగి ఆనోముపట్టి మూడు కార్తికమాసములుసరిగా పెరిగిందిమకుంటే యిదోషముపోతుంది అనిచెప్పగా నామె రమేష్టీ మహానుభావా దారిలో ఒకబ్రాహ్మణుడున్నాడు 18 జన్మములనుండి అన్న పానముశేవట. అనగా ఆబ్రాహ్మణుడు వేదము బాగాచదువుకొని అది తన సాక్షుల పెన్వరికిచెప్పలేదు అందుకని అలాయైనాడు. నీవు పోయేటప్పుడు “ గాను ” అని అయినతో చెప్పివెళ్ళితివా అతనికాచిక్కు పోతుందనగా అమ్మ దారిలో జీడిమామిడిచెట్టు ఫలపరితమైయున్నది.

ఎవ్వరూ ఒక్కపండు కొనుగోరు అనగా ఆవెడ క్రిందటిజన్మయన కడిపెడుపిల్లలనుగన్న కల్లి ఒకరు వంకము నిలపుకొనుటకై ఒక్కలిద్దరు వెంపులు య్యనుంటే యిచ్చినదిగాదు కాబట్టి మలా అయింది నీవొక పండుకొనికొని తింటినా యింక అందఱూ తింటారు అదే కావనిమావనం అనగా సురజ్యేష్ఠ! దారిలో నొక అవు దూడ మొలలోతు బుద్ధగడ్డిలో నున్నా మేకమేయననగా వారు క్రిందటిజన్మయన అత్తాకోపలు వారి యింట్లోనున్న అవుమాడకు వంతులుపోయి మేలితేయలేదు నీవు పోయేటప్పుడు నీ కేతితోగడ్డికొసిపెట్టితే అవిమేస్తరికొంచెము నీరుపెట్టితే త్రాకుతవి అక్కనుండి వానికి కాపవిముక్తి అనగా పితృమహా! దారిలో పూచిన మల్లెచెట్టుంచి ఒక్కరు పువ్వులుకొయరనగా అది క్రిందటి జన్మయనబోగముది పూచినపువ్వు లెవ్వరికీయక తానే పెట్టుకుంది నీవు వెళ్ళేటప్పుడు ఒక పువ్వుకొసి పెట్టుకుంటే ఇక అంతా కొనుకుంటారు అనగా ధాతా! నేను పోయ్యేదారిలో ఒకరింట్లో దణ్ణముమీద చీరలు ఎప్పుడు కాలిపోతుంటవనగా నాకు పుట్టింటి ఆపబడుమడకు నెప్పుడు చీరపెట్టలేదు నీవు వెళ్ళేటప్పుడొచ్చి చీరనీకట్టుకుంటినా ఇక ఆలా జరుగవనగా నో పుష్టికర్తా

ఒకచోట అట్లనెనులు యొప్పుడూ వండతూనే వున్నచేవనగా వారు ఆ తొలిదాని ఎదురు వాయనాండుకున్నారు అందుకని అలా అయింది నీవు కొంచెమనీళ్ళు చిలకరించి పెళ్ళుననగా సరే అన్నీ చేస్తాను నాకేమి ఫలితమనగా నీవు 360 పెత్తులు వేసి పిడ్డడు మానెపోసి దీపాలు వెలిగించి నావు వెలిగించినందు కావత్తుల ఫలమును విడిచి ఒలికిన ఫలమిచ్చినాను పెళ్ళి నోముపట్ట ఉద్యానన కేసికొమ్మని బ్రహ్మ చెప్పగా సరే అని అమె చెప్పుచు దారిలో వెనమలమీద నీళ్ళుకల్లగా వెనమం వంట చల్లారెను. తరువాతవాయి దెట్టిన చీరదీసి కట్టుకొనగా చీరలు తగులబడటమనెను. మళ్ళీవు వెలు కొని కొప్పున పెట్టుకొనగా అండిలు కొనుకొ మెదలుపెట్టిరి తరువాత కొండదూరము సగి అవుతు మడకు మేలివేసి నీళ్ళు పెట్టగా నవి వానియంతట యిది తినపాగెను. తరువాత బయలుదేరి జీడిమామిడి చెట్టు వండు కొనికొని తినగా నండిలు తిన మెదలుపెట్టిరి. తరువాత పోవుచూ బ్రాహ్మణునియింటికివచ్చి పరమాన్నమువండించి “రామరామ” అని చెప్పి తినుననగా నాతడు తినటకారంభించెను, తరువాత యామె శివరాత్రినాడు మనికాతీకాదీపముల నోముపట్టి మూడుమార్ల అరువది పెత్తులు పిడ్డడు మానెపోసి వెలిగించగా వత్తి ఫలముకడ ఒలికిన ఫలము యొక్కకగనుక యిల్లంతా నిరిసంపదలతో నిండింది. అప్పుడంతా ఆశ్చర్య పడి ఏమి నోము నోచనానమ్మా అని అడుగగా అమె మునికాతీకాక దీపముల నోము వట్టెను. అప్పుటినుండి ఆనోము అందలుపట్టి ఉద్యాననము చేసుకొనిరి.

ఉద్యానము.—అయిదు మూళ్ళ అంగవస్త్రములో అరుశేర్ల బియ్యము మండపములోని దక్షణ తాంటాలం బెట్టి, వెండి పుమిదలో పయిడివత్తివేసి దీపము వెలిగించి ఒక బ్రాహ్మణునకు వాయన మియ్య వలెను. భక్తిలోపమయినా ఫలములోభముకారాదు. పుత్రిలోపమయినా కథలోపముకారాదు.

9 కార్తీక దీపాలనోము కథ.

కీర్తనలో ఒక చాళిది ఉన్నది దానికి నలుగురు కొడుకులున్నారు వారి నలుగురికి పెండ్లిండ్లు అయినవి. కొడండ్రి యింటికి కాపురానికి వచ్చినాడు ఆచారది మెదటి మగ్గురు కొడండ్రితో ఆశ్చర్యమున బహుళ అమావాస్య మెండుకొని ఉపయముకాకుండా స్నానము చేసి దీపాలు పెట్టుకునేవారు. నెల్లళ్ళు అలా పెట్టుకున్నారు. కార్తీక బహుళ అమా

వాస్యనాడు నాలుగోడలును బిలిచి యిట్లు జాగ్రత్త మేము స్నానానికి వెళ్ళి నిస్తానని చెప్పి వెళ్ళెరు. ఈ నాలుగోడలు లేచి చల్ల చేసిన కవ్వమున అంటివున్న వెన్న తీసి పత్తిచెట్టుకింద పడియున్న ఒక కాడ తీసి నూతివద్ద స్నానముచేసి యీ కాడ కావెన్న రాచి దీపం వెలిగించి దేవుడికి దణ్ణంబెట్టింది. అప్పుడు భగవంతుడు దాని నిష్క-శంకపు భక్తికి మెచ్చి ఆ కాశముమీదనుండి విమానము పంపెను. పోలి అదియొక్క కెళ్ళుతుంటే పూర్వో వాళ్ళంతా చాకలి పోలి స్వగాఢానికి పోతున్నదని అనిరి. అత్రని మా పోలిషమిటి స్వగాఢానికి పోవడమేమిటని దాక్షముగ్గురు కోడండ్లు అని చూచి దాని కాళ్ళు పట్టుకొని విమానముమీదికి యొక్కబోతే శ్రీ విష్ణు మూర్తి వచ్చి మీకు పీలలేదు. అది భక్తితో వెలిగించింది. మీరు అడంబ రముకోసం చేసేరు. దానికి బొందితో కైలాసం యిచ్చాను. మీరింతా భక్తి గుదిరేవరకు యీకథజెప్పి అక్షంతలు వేసికొండనిచెప్పి అంతర్ధానమొందిరి. కానీ విష్ణుదర్శనమైనా ఆయిందని యీకథచెప్పుకుంటూ అంతా కాతీకా తీపాలు పెట్టుకునేవారు దీనికి ఉద్యాపన లేదు.

10. పోలాల అమావాస్య నోముకథ.

ఒకపూర్వో ఒక బ్రాహ్మణునకు ఏడుగురు కొడుకులున్నారు. ఆ ఏడుగురికి పెండ్లిండై వారి భార్యలు కాపురానికివచ్చిరి. ఆ ఏడుగురు కోడండ్లు పోలాల అమావాస్యరాగా నోము నోచుకుందామని ప్రయత్నం జేసిరి అయితే యేడవకోడలుకు పుట్టిన చంటిపిల్ల ఆరోజానే చనిపోయింది అందుకని అంతా ఆయెటికి మానివేళేగు తరువాత మళ్ళీ పోలాల అమావాస్యవచ్చింది అనాడు నోము నోచుకుందామని అనుకుంటే మళ్ళీ కడసారి కోడలు పిల్ల చచ్చిపోయినది ఈసారి సాగలేదు ఇట్లే ఆరేళ్లు కడసారి కోడలు చంటిపిల్ల చచ్చిపోవుటచేత ఆనోము సాగిందికాదు ఏడో యేడు వచ్చింది సరే యిత్నించేదాము. మళ్ళీ చావువస్తుంది మానివేతామని తిట్లు కొంటూ కోడళ్ళంతా మళ్లు గట్టుకొనిరి. ఏడోకోడలుపిల్ల చచ్చిపోయింది పోయినానరే నామూలాన అందరినోములు పాడయి పోతున్నవని చచ్చి పోయినపిల్లలు గదిలోపెట్టి తాళమువేసి అందుకు కోడండ్రతోపాలు యీ కోడలుకూడా వెళ్ళి పనిపాటలలో తోటివారికి సాయంచేసి ఒకరింట్లో తలెటి నీళ్ళుపోసుకొని ఒకరింట్లో యింతపిండి తెల్లము నడపప్పు తెచ్చు కొని తానుకూడా నోము నోచుకొనెను. తరువాత రాత్రిదాకా వుండి చీకటిపడ్డ తరువాత యింటికివచ్చి చచ్చిపోయిన పిల్లను బుజానవేసికొని

పోలేరమ్మగుడిపద్దకు వెళ్ళి ఆ పిల్ల నక్కడవుంచి యేడ్చుచుండెను. అమ్మ వారప్పుడు సంచారముచేసి గుళ్ళోకివస్తూ యీ చిన్నదానినిజూచి ఏం ఆలా యేడుసున్నావు. అని యడిగెను. అంటే ఆచిన్నది యివారే యేడు న్నున్నానా ఏడేపడ్డవుంచి యిలాపిల్లపుట్టా చావా పుట్టాచావా అందఱిని యీ అమ్మవారికే అర్పిస్తున్నాను ఈయేడుకూడా నావ్రతఫలం అంటే అయింది అయితే పాపంనానల్ల నాతోడికోడండ్ర నోము పొడవుతుందని పగలల్లాదాచి యిప్పుడే చచ్చిన బిడ్డను తెచ్చేను అని బాతురని యేడువగా పోలేరమ్మ కరుణించి నీపిల్లలకు మరేమా భయములేదు నేనందఱిని తీసి కొనివచ్చి యిస్తాను అక్షతలు ఆ చిన్నదానిచేతిలోపెట్టి యీఅక్షతలు నీపిల్లలను పెట్టినచోట చల్లి పిలు పిలిస్తే వారే వస్తారనగానే ఆవిడె ఆ ప్రకారమే అక్షతలుచల్లి పిలిచింది. అంతట నవ్వుకొంటూ యేడుగురు వచ్చేరు ఆమెకు పట్టరాని సంతోషమువచ్చి వారందఱినీ వెంటబెట్టుకొని యింటికి వెళ్ళింది. ఈ యాశ్చర్యమేమిటి అని యింటిలోనివారు బైటివారు విరగబడ్డారు చూడడానికి అప్పుడు ఆవిడె వారందఱితో పోలేరమ్మ మహాశ్వము తాను చేసినవని చెప్పింది. అమట్టు నప్పటినుంచి అందఱు అమావాస్యనాడు పోలేరమ్మకు పెట్టుకొని నోము నోమికొని సంతానవంతు లగుచున్నారు. దీనికి ఉద్యాపనములేదు.

11 నిత్యశృంగారము నోముకథ.

ఒకపూళ్ళో రాజభార్య మంత్రిభార్య యిద్దరు నిత్యశృంగారము నోము పట్టేరు మంత్రిభార్య అందఱికి బొట్టుపెట్టి తాంబూలము చేతి కిచ్చేరి ఇలావుండగా మంత్రిభార్యకు సకలైశ్వర్యములు వచ్చినవి రాజభా ర్యకు శరద్రము సంభవించింది. ఆవెడకు చాలా విచారముకలిగి ఓనాడు దేవుడుగుళ్ళోకిపోయి అక్కడ యభించుచున్నది. సార్యతీపరమేశ్వరులు ఆచామల తిరుగుచున్నారు వారువృద్ధదంపతులవలె కానుపించి ఏమమ్మా ఎందుకేడుస్తావు అని అడిగెరు. ఆర్చేవారా, తీర్చేవారా మీకెందుకు నా గొడవనన్నది అంటేవాడు ఆర్చేవారముమేమే, తీర్చేవారముమేము అక్క రనిస్తే యేమేలైనా చేసేవారముమేమే పరవాలేదు చెప్పమంటే మంత్రిభా ర్యనేను నోముపట్టేము. ఆమెకు భాగ్యమువచ్చింది నాకు దరిద్రమువ చ్చింది. అంటేవారన్నాడుగదా నీవు నిర్లక్ష్యముగా నాకరులచేత బొట్టుపె ట్టింది తాంబూలమిప్పించావు. మంత్రిభార్య భక్తిక్రద్ధులతో తానే స్వయ ముగా యిచ్చింది అందుకని తలాబరిగింది. నీవునుగ్గీ ఈనోముపట్టి స్వయ

ముగానీవే యేటికేదాది కథచెప్పకొని అక్షింతలువేసుకొని క్రద్ధగా నోము నోస్తే కావలసినంతభాగ్యము వస్తుందిఅని చెప్పి వారు అంతర్ధానమైనది. ఈ వెడయినోము క్రద్ధగా జరిపి అక్షింతలువేసుకొని రోజు ఒక ముత్తయిదు నకు బొట్టుపెట్టి అద్దము దువ్వెనమాపించి యిలా యేటికేదాదీచేసి భాగ్య పంతురాలయింది.

ఉద్యాపనము.—ఒక ముత్తయిదువుకు తలంటిరీళ్ళుపోసి చీరెరవికె యిచ్చి భోజనంబెట్టి బొట్టుపెట్టి అద్దము, దువ్వెన కాటుకకాదు, కుంకంధ 5శె, సవరము గంధపుచెక్కయిచ్చి ఉద్యాపనం చేసికోవలెను.

12 చద్దికూటి మంగళవారముల నోముకథ.

ఒకరాజాకూతురు బ్రాహ్మణునికూతురు చద్దికూటిమంగళవారముల నోముపట్టేగు రాజాకూతురు గొప్పటికప్పుడే నోము నోచుకుందామనుచు చివరకు ఆలక్ష్యంగా ఉల్లంఘనచేసింది బ్రాహ్మణునికూతురు క్రిందటిరాత్రి పండివుంచుకొనిన అన్నము కూర చాగు మూతపెట్టుకొని ప్రాదున్నే లేచి నంటిమీదస్నానంచేసి, అదిపెట్టుకొనిలిని ముత్తయిదుకుపెట్టి యిలా వారంవారం జరిపింది. అలా యేటికేదాది అయివరకువార ఉద్యాపనంచేసి కొంది. సకలయ్యోగ్యునివచ్చినవి. రాజాకూతురికీ అప్తకష్టాలు ఒకలదరిదాగి దుఃఖవచ్చి చుట్టుకొన్నవి. అవేవ తీరినదుఃఖముతో నుండగా పార్వతీపర మేశ్వరులు విప్రవేషముల కనుపించి యేగుమ్మ యిలావున్నావు అంటే దరి ద్రాంతో గాధపడలేక యేమ్మచున్నాననగా వారు దయచరిచి అన్నారు గదా నీవు చద్దికూటి మంగళవారాలనోము ట్టి ఉల్లంఘనచేసేవు అందుకని యిలాయ్యెయింది. ఇప్పుడు నుళ్ళీ ఆనోముపట్టి గుధావిడిగా ఉద్యాపనం చేసుకొంటే సకలైశ్వర్యములు వచ్చును అనిచెప్పి అంతర్ధానమైనారు అప్పుడాదిదై అతిభక్తితో నోముపట్టియేదాది గుధావిడిగా నోచుకునేసరికి దరి దాగిపోయి సకలైశ్వరములు వచ్చినవి

ఉద్యాపనము — 13 ముత్తయిదువులకు తలంటి రీళ్ళుపోసి గాత్రి పండియించినఅన్నము కూరలు పోడిద్దనశేభోజనముపెట్టి 13 మూడుళ్ళిగో యీచద్దిపెట్టి 13 వాయనములు గక్షిణతాంబూలం యియ్యవలెను భక్త తప్పినను ఫలము తిప్పదు వ్రతగోపమైనను నిధలోపముకారదు.

13 పండుతాంబూలము నోముకథ.

రాజాభార్య సంతిభార్య పండుతాంబూలం నోముపట్టేరు. సంతిభార్య భార్య ఎనాటితాంబూలము పండు అనాడు యిస్తావుండేది. రాజాభార్య

ధనవంతురాలు గనుక అన్నీ యెప్పుడో ఒకమాటే యిష్టానని నిర్లక్ష్యము చేత ఉల్లంఘన చేసింది. మంత్రి భార్యకు చక్కని సంతానము కలిగింది. రాజు భార్యకు సంతానము కలుగలేదు. ఈ విచారముతో ఆవిడ అడవికి వెళ్ళి అక్కడ భగవంతుని ధ్యానిస్తు కూర్చుండగా ఆదారిని వెళ్ళుతూ పార్వతీ పరమేశ్వరులు వీరూ చిన్నదానిని చూచి నీందుకిలావు న్నావు అని అడిగితే మంత్రిభార్యకు సంతానంగలిగింది కాకుగలిగిందికాదు. అని అన్నది. అంటేవారన్నారగదా మంత్రిభార్యనీవు పండుతాంబూలం నోముపట్టి తిరిగిదా. ఆవిడ యధావిధిగా నోమునోచుకొని ఉద్యాపనచేసింది నీవు నిర్లక్ష్యముచేత నోము నోచలేదు అందుకని యిలా అయింది. నీవిప్పు డింటికి వెళ్ళి సలక్షణముగా నోము నోచి ఉద్యాపన చేసికో అన్నీ కలుగు తవి అని చెప్పి వారు అంతర్ధాన మైనారు. అప్పుడా రాచకూతురు నోము పట్టి ఉద్యాపన చేసుకొని సంతాన వంతురాలైంది.

ఉద్యాపన — ఒక ముత్తయిదువునకు తలంటి నీళ్ళపోసి పింకివంట లతో భోజనముపెట్టి చీర రవికెయిచ్చి పాతికపండ్లకు తక్కువలేకుండా ఒక పళ్ళెములో ఆ పండ్లుబెట్టి ఆ ముత్తయిదువునకు దక్షిణ తాంబూలము తో వాయన మియ్యవలెను. ప్రతలోభమైన కథ లోపంకాదు భక్తితప్పివా ఫలం తప్పదు.

14 కన్నెతులసి నోము కథ.

ఒకాయనకు ప్రధమ భార్యవలన ఒక కూతురుండెను. ఆమె పోలే తిరిగి రెండవ చిన్నదానిని వివాహము చేసుకొనెను. సవతి వచ్చినప్పటి నుండి ఆపిల్లకు సవతిపోరక్కవయ్యె పడలేక చివరకా అమ్మయి తాతగా రింటికి వెళ్ళి సౌఖ్యపడుచుండెను. ఇలావుండగా నీసవతి మగనితో మన అమ్మయిని తీసుకొనిరండని పోరుటకు మొదలుపెట్టితే ఆయన అన్నాడు. గదా అది ఉన్నన్నాళ్లు తల దువ్వుకి నీళ్ళు పోయక నానాశ్రమలుపెట్టేవు అది యిప్పుడు సౌఖ్యపడుతూవున్నది. నేను యేమొగము పెట్టుకొని వెళ్ళి అడగను. అడిగినా పంపరు. కావలినై నీవే వెళ్ళి తీసుకురమ్మంటే సరే అని ఆమె వెళ్ళి తాతగారితో “అమ్మయిని పంపండి” అంటే ఆయన మా మనుమరాలికి పెండ్లియాడు వచ్చింది. పెండ్లి చేయవలెనంటే మా పిల్లకు మేమే పెండ్లిచేసుకుంటాము పంపకుంటే పంపేరు. ఆపిల్ల వచ్చిన తరువాత యీవిడ తన చంటిపిల్లను యీపిల్ల చేతికిచ్చి ఒక అరిసె ముక్క పెట్టి తాను వెళ్ళి నోడో తులసెమ్మకు పూజ చేసుకొనేది ఈ పిల్ల ఆవిడ

రాగానే తాను దొడ్లోకి వెళ్ళి తులసి పూజచేసికొని యీ అరిసెముక్కలైతే ద్యంపెట్టి వత్తావుండేది ఇలావుండగా తులసె ల్గుకు దయవచ్చి అన్నదిగదా నీవు బాల్యంలో కన్నె తులసినోము పట్టి ఉల్లంఘనచేసేవు. అందుకని మీ అమ్మ చనిపోయింది అందునే యీ చిక్కులు కలిగినవి ఇప్పుడు యధా క్రమంగా నోమకో అనగా ఆ పిల్ల యేటి కేదాది భక్తి శ్రద్ధలతో నోము నోమకోగా సవతి తల్లికకూడా తల్లికుండే ప్రేమకలిగింది.

ఉద్యాపనము.—ఒక కన్నెపిల్లను సింపుకొని వచ్చి తలంటి నీళ్లు పోసి పరికిడి. చవికలగుడ్డ యిచ్చి 13 జోదాలు అరిసెలు నానునము యియ్యవలెను ఇంకో 13 జోదాలు వైవేద్యం పెట్టవలెను. వ్రతలోపమైనను కథ లోపంకారాదు భక్తి తప్పరాదు.

15 కాటుకగౌరి నోముకథ.

ఒక పూల్లో ఒకచోట ఇరుగుగ్రుడ్డి పొరుగు గ్రుడ్డి ఇంట్లో యిల్లాలు గ్రుడ్డి యింటికుజువని గ్రుడ్డి యిలా వుండగా యేమాభగదంతుడా యని ఆ యిల్లాలు యేడుస్తుండగా పార్యతీ పరమేశ్వరులు ఆవారిని పోవుచూ యీ గోధాక్షిణిచి ఆవిడె నడుగగా ఏమిచెప్పను. ఇరుగు పొరుగుయింట్లో ఆయన, నేను అంతా గ్రుడ్డి అందుకని యేడుస్తున్నా ననగా ఆయన వచ్చి ఫరనాలేదు నీవు కాటుకగౌరినోముపట్టి ఉల్లంఘనచేసేవు అందుకని యిలా అయింది కాబట్టి యిప్పుడు మళ్ళీ ఆ నోముపట్టి ఏటి కేదాది భక్తితో ప్రతినినము ఒక ముత్తయిదువునకు కాటుకయిస్టివా నీచివ్వులన్ని పోతవని చెప్పి అంతర్ధానమైనారు. భక్తిశ్రద్ధలతో ఆలాగే చేయగా నేత్రములు వచ్చి అంతా సుఖముగా నున్నారు.

ఉద్యాపనము.—నోముపట్టి యేదాది కథచెప్పకొని అక్షింతలు నేనుకొన్నతరువాత ఒక ముత్తయిదువును విలిచి తలంటి నీళ్లుపోసి చీర రవకయిచ్చి ఒక కాటుక భోజయిచ్చి దక్షిణతాంబూలము యియ్యవలెను. కథ లోపముకారాదు వ్రతలోపంకారాదు.

16 బొమ్మల నోముకథ.

ఇదేసానితీర్తి గౌరిచేవి కథ యని నాడుక.

సంక్రాంతి వండుగ కనుము వెళ్ళిన తరువాత ముక్కనుమునాడు పార్యతీదేవి, సరమేశివుణ్ణి ఆడిగిండ్రిగదా. నాథా! భూలోకంమీద స్త్రీలు అప్తయశ్వర్యములు పొందేటటువంటి నోము ఏదైనా ఉంటేచెప్పండి ” అనెను. శివువన్నాడుగదా సరే యీపండుగకు పేరంటాళ్ళంతా జేరియుం

టారగమక సరే దివ్యమైన నోము చెపుతాను వినుమని చెప్పుచున్నాడు. మాదుదొడ్లపేడ పోగ చేసుకొని మూడు కదుళ్ళను లపోసుకొని పదిమంది. పేరంట్రొళ్ళను గూర్చుకొని యిచ్చిరిముచెయ్యలి పావిత్రీగారిజేవిని నిలిపి పుట్టినరోజున పులగం నైవేద్యంపెట్టి భూచక్రిం నీలింది. రెండవనాడు చలిమిడి నైవేద్యంపెట్టి చల్లని చంద్రుడు తోడబుట్టింది. మూడోనాడు మట్టెలునైవేద్యంపెట్టి ముద్దలుగురియచూ పెట్టింది. నాలుగోరోజున నాన బియ్యం నైవేద్యంపెట్టి నాగపూసానియైంది. ఐదోరోజున పరమాన్నం నైవేద్యంపెట్టి గౌర బద్ధుడతోడ బుట్టింది ఏడోనాడు అట్లు నైవేద్యంపెట్టి పట్టణిల్లకయింది. ఎనిమిదోనాడు బూరలు నైవేద్యంపెట్టి భూమిఅంత యైలింది. తొమ్మిదవనాడు పెరుగుపేసిన వెయ్యి నైవేద్యంపెట్టి పతాళంయై లింది. కథలోఁక మూకారాదు. వృథిలోఁక మూకారాదు. భక్తిరీపీనా ఫలంత ప్పదు.

ఉద్యాపనము.—9చేటలుతెచ్చి 9గిరిచేటలోను 9 బిళ్ళకుడుములు 9 లక్కతోళ్లు, 9 నెల్లపూసల తోళ్లు, 9 అక్షలు, 9 పోకవెక్కలు, పెట్టి 9 ముత్తెయిదుల కియ్యవలెను. ఈవాచ నాలిచ్చి నవస్కరించి పంపవలెను.

17 బచ్చలగారి నోముకథ.

ఒక పూళ్ళో బ్రాహ్మణునిన్నది కాపురంజేస్తువుంటే ఆచిన్నదానిఆ న్నగారు చూడడానికి వచ్చేడి. అన్నాచెల్లలు యష్టాగోష్ఠి మట్లాడుకు న్నాకి, ఆచిన్నది పంటచేస్తూ పులుసులోకి కరివేపాకుకావాలి అన్నయ్య దొడ్లోకిరివేపచెట్ట న్నది తోసితీసుకొనిరా అంటే అన్నగారు దొడ్లోకివెళ్ళి కరివేపాకు తోస్తుండగా పెద్దపాము కరిచిందిక్రిందపడిపోయానాడు. ఈచి న్నది పులుసుకాగింది యికా అన్నయ్యరాలేదని పిలిచిపిలిచి పిసిగి తుదకు తానేలేచి దొడ్లోకివచ్చేసరికి, అన్నఁడియైనాడు. ఇంకేముంది. ఏడుస్తూ కూర్చుంది. అపట్టున చెట్టకట్టవారంతా పోగయినారు. అప్పుడోము సలహావచ్చిపూలు, కాచి తోసున్న బచ్చలచెట్టు తీసుకొనివచ్చి దీక్షితపూ జచేయి, నీలన్న లేచినప్రాధనిచెప్పి దగ్గరవుండి చేయించింది, తరువాత అన్న నుపిలిస్తే లేచివచ్చేడు. ఆమెసలిఅవెది చూస్తేలేదు అనిదే పార్వతి సీభక్తి కిమెచ్చి ప్రత్యక్షమైనదని అంతా అన్నారు. అప్పుటినుండి కడుపుచలువ తోడుచలువ, పుట్టెంటుచలువ, అయిదవతనము చలువఅని బచ్చలగారిపూజ అందఱు చేస్తున్నారు. ఈకలయెండ్ల అయిదోతనం గలుగుతుంది.

ఉద్యాపనము.—ఏడాదిపాట బచ్చలగారి తనకంటా వారలారం.

పూజచేస్తూ వెండిబచ్చలకాయ, బంగారపు బచ్చలకాయ చేయించి ఒకముత్తయిగును పిలిచి తలంటినీళ్ళుపోసి భోజనపెట్టి బచ్చలికిపూజచేసి వెండిబచ్చలికాయ చీర రవికెయిచ్చి తాంబూలం పక్షిణయిచ్చి గారీదేవపేరుచెప్పి ముత్తయిదువుకు వాయన మియ్యనలెను.

18 అట్లమీద ఆనపువ్వునోముకథ.

ఒకబ్రాహ్మణచిన్నది అట్లమీద ఆనపువ్వు నోముకట్టి ఆశ్రమమేయగుండా ఉల్లంఘన చేసింది. ఆందుకు విధియై పుట్టినపిల్లలుపోయినారు. ఈదూకుము భరించలేక యింకనేనెవరిపెట్టుకు యీ సంచారాని పరకత్తచేత నడవులపాలైపోయి ఒక్కడ దూకుంచుచుండగా పార్వతీ పరమేశ్వరులు వృద్ధదం. తులవలెవచ్చి " ఏమమ్మా ఎందుకు దూకుంచుచున్నావని అడుగిగా నాకర్మమునాది మీదాని మీరుపొండని విడలికలే నీమెకర్మమింకయు గడువలేవని వారు వెడలిరి. ఆవెది ఆపత్రికారము లేడునూనే కాలముగడుపుచున్నది. నల్లీపార్వతీ పరమేశ్వరులు సంచారమునకు వచ్చినారు. తిరిగి ఆమెను వెనుకటి పత్రికారమే అడుగగా నాతోలి మీకెందుకు పొమ్మన్నది. ఇదికాయమెను కర్మపరిపాకముకాలేదు మనకెందుకనివారు వెడలిపోయినారు. అవిదే అలాగేయేడునున్నది. ఆప్పుడు పార్వతీ పరమేశ్వరులు వృద్ధదం. తులవలె వచ్చినాగి. ఈసారి ఏమమ్మా ఎందుకలా దూకుంచుచున్నావని అడుగగా " ఎదురుగాక నాకేముంది నాయనా తలమీదగోడుగు తిరిగిపోయింది. పుట్టినబిడ్డలు బుగ్గయిపోయినారు. అంటే "చిన్నదానా నీవుమునపు అట్లమీద ఆనపువ్వునోము. ట్టి ఉల్లంఘన చేసినావు అందుకునియలా అయింది. ఇప్పుడింటికవెళ్ళి యీ నోములయధాపిధిగాపట్టి కథచెప్పి అక్షింతలు జేసికొని ఏటికేదాది నోమనోచిన తండ్రిత ఉచ్యూత నచేసుకొమని చెప్పి అడవులైనాగు. ఆమెఆపత్రికారము చేసి గుఖపడ్డది.

ఉద్యానము — ఒకముత్తయిదువును రవికలపట్ట రక్షిణతాంబూలం యిచ్చి 12 అల్లు, పూత కాపుత నున్న అవికామ్యులేల్చి పేరనెయ్యి బెల్లముతో పెట్టి ఆముత్తయిదువకు వాయనమియ్యనలెను. కథలోపమైనా పత్రికలోపముకాదాదు శక్తితప్పినా భక్తితప్పినదు. సకలసౌఖ్యములు కలుగును.

19 కార్తికచలిమిడి నోముకథ.

ఒకపూల్కొరజామాతురు మంత్రీమాతురు కార్తికపూణికానునాడు కార్తికచలిమిడినోముపట్టెను. మంత్రీమాతురు నోముపట్టినయేడు వాయ

నము నీలాటిరేవున యిచ్చినది. నీలాటిరేవున వాయన మిచ్చినందుకై ఆనెడకు పరమేశ్వరుడు నిధినిచ్చే ముకుగ్రహించేడు. ఇండ్లో సంవత్సరము వాయనము చెట్టుకొమ్మకింద యిచ్చినది. కొమ్మకింద యిచ్చినందుకు కొమ్ముపై నుగులవంటి కొడుకులామెకు పరమేశ్వరుడనుగ్రహించేడు. మూడవయేడు వాయనము శివాలయములో యిచ్చినది. శివాలయములో నిచ్చినందుకు శివమైన వివోతనము పరమేశ్వరుడనుగ్రహించేడు. ఈలా యీ అన్నిటి నోమునోయగా రాజాకూతురు గర్విష్టినోముపట్టినది, నోచకుండా ఉల్లంఘించింది. అందువలన ఆమె పెనిమిటికి ఆరోగ్యముచెడ్డది. ఎప్పుడుతీసుకుంటూ నుండేవాడు. నుంట్రికూతురు అష్టయశ్వర్యమును అనుభవిస్తూ ఉండెడమున్నూ తానీవిధముగా దుఃఖము లనుభవిస్తూ ఉండెడమున్నూ సహించలేక అడవికి వెళ్ళి అక్కడ యేడుస్తుండగా పార్వతీ పరమేశ్వరులు వనసంచారము చేయించు ఈవెడ యేడుపువిని జాలినొంది పురాణదంపతులవలె అగుపించి ఏమమ్మా ఎందుకిలా దుఃఖిస్తావనగా ఆవెడ నాకర్మమిలాఉన్నది పెద్దలు మీకుమార్చియి తెలియదా అంటే అప్పుడు పార్వతీదేవి అన్నదిగా ఈపిల్లకాలికచలిమిడినోముపట్టి అది నెరవేర్చకుండా ఉల్లంఘన చేసింది. అందుకని యిలాఅయింది. నుంట్రికూతురు పట్టి చక్కగా నెరవేర్చింది. అందుకని ఆలా వుందని చెప్పి “అమ్మాయి నీవు ముంటికివెళ్ళి కార్తీకచలిమిడినోము పట్టి యధావిధిగా నుద్యాపన చేసుకొంటిని. నీకు సకలైశ్వర్యములును కలుగుతవి అనిచెప్పి వారు అంతర్ధానమయినది. అభ్యుత్థారముగా ఆమెవచ్చి ఆనోము నోమికొని సకలైశ్వర్యములతో తులదూగుచుండెను. అప్పుడామె పట్టిననోము లోకమంతా పట్టేరు భక్తిరత్నపినా ఫలంతప్పదు.

ఉద్యాపనము.—మొదటిసంవత్సరము ఏమాసికల బియ్యము 2 వ యేడు పదిమాసికల బియ్యము చలిమిడి ముద్దలుచేసి నోముపట్టినయేడు 9 గురుమాత్రయిదువులకు మరుచటియేడు 10 పదినుంది ముత్తయివులకు వాయనానీయవలెను.

20 గుమ్మడిగారి నోముకథ.

ఒకపూర్ణి ఒక జ్యోతిషవండితునకు ఒక్కడేకొడుకు అకొడుకును అతిగారాబారాలా పెంచుచుండెను గాని అతడికి పెండ్లి అయినతరువాత గండమున్నదని ఆయనకు తెలుగునుగనుక లోలోన కుమిలిపోతుండేవారు. ఇలావుండగా ఒకరుపిల్ల నిస్తామని యింటికి వచ్చివారు. ఈయన అర్థాంగీకారముగా నున్నప్పటి వారుపిల్లనిచ్చి పెండ్లిచేసేను పెండ్లాముకావునానికి

వచ్చింది సరే అవిడతో పాటుగంజము గూడవచ్చింది. దానితో పాటు యను
మాతః కూడావచ్చి పిల్లవానిపాత్రం తీసుకొని పోతున్నాను. అంటే
వారన్నాడుగదా పెండ్లి కాకముందేలే పిల్లవాడు మావాడు ఒక్కడు పెం
డ్లాయు వాడు. పెండ్లాయువుకానినీ బట్టికా వుంటుందని చెప్పిరి, అహ
టలాచిన్నది' విని ఓహో వ్యవహారము మించివచ్చినవని అనుకొని మగనిని
తీసికొని అడివిలోకి వెళ్ళింది అలా వెళ్ళుచుండగా పార్వతీరమేశ్వరులు
పురాణదంపతులువలె కనుపించి " అమ్మాయి ఎక్కడికి యిలాగుగిడ్చి
తీసుకొని వెళుతున్నావు" అనగా నామె ఓ పెద్దచిక్కునవచ్చింది. నా పెనిమి
టిని తీసుకొని పోవలెనని నుమమాతలు వచ్చారు. వేసీలోగా పార్వతీదేవి
నడిగి అనుదతతనంతెచ్చుకుండానుని లోంఢరగా వెళ్ళుచున్నాను మీరూ
వస్తున్నాడుగదా అనుచోయిల్లారు ఎక్కడవుందో చెపుదురుఅమ్మా అంటే
పార్వతివచ్చి సేనోమాట చెపుతాను విను గుమ్మడిగారి నోయి-ట్టి పెద్ద
ముత్తయిదువను నాకు వాయన మిచ్చుకుంటివా నీకీగండము కాపుంది అని
చెప్పెను ఆయ్యా ఇక్కడి గుమ్మడిపండ్లు ఎక్కడ దొరుకుతవని చూడగా
అక్కడేవున్నది. అమట్టున ఆపండ్లుతెచ్చి మగని బొడ్డునవున్న రవికెతీసి
పసుపు కుంకుమ తాను పార్వతిపూజకై తెచ్చినవి యిచ్చి తాంబూలమిచ్చి
దండముపెట్టిలే అవిడె వాయనము పుచ్చుకొని నీకీ గండములేదన్నది.
అనుట్టున అవిడెయింటికి వెళ్ళింది మగనికి గండముగడిచింది. ఆనాడుఅమె
పట్టిన గుమ్మడిగారినోము అంతాపట్టేరు.

ఉద్యాపన.—ఈ నోముపట్టినవార ఏడాదిపర్యంతము గుమ్మడి
కాయ తినకూడదు. పెద్దముత్తెనునకు భోజనం లెట్టిరే గుమ్మడిపండ్లు రవి
కెలగుడ్డ పసుపు కుంకుమ తాంబూల దక్షిణ యిచ్చి గారిని తలంచి నమ
స్కరించవలెను.

21 పువ్వుల తాంబూలము నోముకథ.

ఒక పూజ్యోరాజు కోకూతురున్నది. రంగ రంగ వైభవాల అవిజ్ఞకు
పెండ్లి చేసేడు మగనితో కాపురానికి పోయినప్పటినుండి యెడ మొగము
పెడ మొగముతోనుండేనాడు. ఎన్నాళ్ళకు మైగ్రి కుదరలేదు. అవిడె చాలా
విచారపడి అడవిలోబడి యేలాగుననైనా ఆకపించడా అనిపొతూవుండగా
పార్వతీదేవి సంచారము చేయుచు వృద్ధురాలివలె కానుపించి అమ్మాయి
నీకేమికానలెను ఎందుకిలా అడివినిబడి తిరుగుచున్నావనగా అమ్మవా
లని ఉన్నదిగాని నామగడునాతో సరిగానుండదు. ఇక మగడొల్లని

దానికి సంతాన ముండదుగదా నాబ్రతుకువలన ఫలమేమని యోమితోచక
యాలా అడవినిబడి పోవుచున్నానని చెప్పెను. అమాటలు విని పార్వతీ
నయతో నన్నదిగదా అమ్మయి నేనో నోముచెప్పుతానువను. ఒక్కయే
డాదిపాటు ప్రతిదినము దినమునకు 5 పువ్వులచొప్పున తాంబూల
ముగ్గు పెట్టి ఒక మంచిముత్యమును యిచ్చు చుండుము. తరువాత
మేడాది కాగానే ఉద్యాపన చేయుము. నీమొగుడునీ తోయిష్టంగా
వుంటాడు. నీకు సకల సంపత్తి కలుగుతుంది. అనిచెప్పి అవిడె అంత
ర్ధాన వయింది అప్పుడేపిల్ల యా అమ్మయే పార్వతీదేవి ప్రత్యక్షమైన
దనిచెప్పి యింటికివచ్చి అనోమునోచి ఉద్యాపనముచేసికొన్నది. భర్తకుద
యిగిరింది. పిల్లలు కలిగోవారు. సకలసౌఖ్యాలు అనుభవించేరు. ఆమె
నోచిననోము లోకమంతా నోచేరు. శక్తితప్పినా భక్తి తప్పరాదు.

ఉద్యాపనము.—యేడాదిఅయినతర్వాత ఒక పల్కెమునిండా పువ్వు
లుపోసి ఒక బంగారుపువ్వుచేయించి రవికలగుడ్డ వసుపుకుంకునతో ఒక
ముక్తియిడునకియ్యవలెను.

22 మాఘగౌరి నోముకథ.

అమాస్యవెళ్ళిన చూపుకుండ్లపాడ్యమినాడీ నోముపట్టవలెను.

ఒకవూళ్ళో ఒక బ్రాహ్మణుని కొక్కశాకొమార్తెగలదు. అమాకురికి
పెండ్లిచేసేరు. కానిపాపము మగడుచనిపోయినాడు. విధవరిము వచ్చినది.
తల్లిదండ్రులకే పుత్రీకాపిషయమగుటవలన దుఃఖముపట్టలేక అంతాగలిసి
యొక్కడకైనా వెళ్ళుదమని వెళ్ళుచున్నారు. అక్కడ ఒకనిది కానపించి
నది. అక్కడ పునిస్త్రీలంతా ఒకచోట, విధవలంతాగూడ ఒకచోటవిడేసి
పద్మాలుపెట్టెకొని నోమునోసుకొనుచున్నారు వీరుకూడా అక్కడికి వెళ్ళి
యిడేమటని వారికి అడుగుచుండగా పార్వతీదేవి స్వర్ణరూప వేషముధరించి
అచ్చటివారు చేసుకొనేనోము నేను చెప్పుతాను. మీ అమ్మయిన యిలాపం
పండి అనేవరకు నారు మహాభాగ్యుని పంపేరు. అమట్టున పార్వతీదేవి
యాసింబిలానున్న యిసుక దోసెడుతీసి గట్టున పోయమనగా ఆచిన్నది
అప్రకారముగాతీసిపోసేవరకు ఆదోసెడు పసుపుఅయినది. తరువాత మళ్ళీ
దోసెడు యిసుకదీసి గట్ట నపోయమనగా అప్రకారమునామె పోసేవరకు
ఆదోసెడు కుంకుమఅయింది. మళ్ళీ యధాప్రకారముగా ఇంకొదోసెడు
యిసుకతీసి పోయవనగా ఆరిదోసెడు కొబ్బరిఅయింది. మళ్ళీ ఇంకొదో
సెడు తీయమనగా నాప్రకారముగా తీసిపోసేవరకి అది బెల్లమయినది.
అమ్మ యింకొసారి దోసెడు ఇసుక తీసిపోయమనగా దోసెడుపోయగా

జీలకర్ర అయినది నోముపట్టినయేడు పసుపు, రెండోయేడు కంకుమ, మూడోయేడు కొబ్బరి, నాలుగోయేడు బెల్లము, అయిదోయేడు జీలకఱ్ఱ, ముత్తయిదువులకు పగిలియేటా నేరుంబావుచొప్పున వాయనమియ్యవలెను

వాఘపాద్యమిమొదలు ఆకువాడ్యదాకా నీలాటిరేవున స్నానము చేసి : సుపుతో గొరసజేసి 5 పద్మాల పిండితోను, 5 పద్మాలు కుంకుమతోను పెట్టి గొరినందుపై బెట్టి పూజచేసుకొని యిలా అయిదేడ్లు ప్రతిమాఘనాసముచేసికొని గొరమ్మను నీళ్ళలోనిదిచివెట్టవలెను అచిన్నది ఆపగైతారంచేస్తే మగడు వచ్చెను. సంతానముగలిగెను.

ఉద్యాపన.—ప్రతియేటా పసుపు, కుంకుమ, కొబ్బరి, బెల్లము, జీలకఱ్ఱ తేరుంబావుచొప్పున వాయన మియ్యవలెను

ఆనాగ పిల్లలట్టిననోము జగత్తంతా పట్టిరి. ఈనోము నోచినవారికి తరగని అయిదోతనము.

23 చెట్టుననడు పడమూడుపువ్వుల నోముకథ.

సాంబశివా ! మహాదేవా ! సింహద్వారముదాటి వచ్చితిని. దేవా మూటలో మనుకుడియకండా నోము నోచివచ్చితిని ఎహదేవా అధమ స్థానము అల్లడింటికి వెళ్ళుకండా నోచి వచ్చితిని. ఎహదేవా ? ఒక పువ్వు పూజ చేస్తేని మహాదేవా ఉత్తముడైన బ్రాహ్మణ కడుపున బుట్టగొంటిని ఎహదేవా ! చెండు పూవులు పూజచేస్తేని సావిత్రివంటి సంతానము కలుగ వేడితిని ఎహదేవా ! మూడుపూవులు పూజచేస్తేని ముత్యాగొడుగుల నీడ నడువనేర్చితిని ఎహదేవా నాలుగుపువ్వులు పూజచేస్తేని నవధాన్యలతో నాయిల్లు నిండినోస్తేని. ఎహదేవా ఐదుపువ్వులుపూజ చేస్తేని ధరణివంటి తల్లితండ్రు గలుగవలెనని కోరితిని. ఎహదేవా ఆరుపువ్వులుపూజ చేస్తేని అదిత్యుని వంటి అత్రమామలు కావలెనని కోరితిని. ఎహదేవా ఏడుపూవులపూజ చేస్తేని పీఠకీర్తిముగ నాఘటము వెళ్ళానని కోరితిని. ఎహదేవా ! ఎనిమిదిపూవులు పూజచేస్తేని మహాదేవా ఎనమండుగురు కలనాలుల చేసిన నగలన్నీ ధరించి గోరితిని. ఎహదేవా ! తొమ్మిదిపువ్వుల పూజచేస్తేని తోయజగంధలు తోడుగా పుట్టాలని నోచితిని ఎహదేవా ! పది పువ్వులు పూజచేస్తేని పట్టపురాజుని కిష్టభార్యగా గోరితిని మహాదేవా పదకొండుపూవులు పూజచేసితిని పరశ్రామిని కాదని పుగఘడు కావాలెనని కోరితిని మహాదేవా ! పన్నెండు పూవులు పూజచేసితిని బహుళ సంపదలు కావలెనంటిని. మహాశివా ! పడమూడు పూవుల పూజచేస్తేని. పార్వతీదేవి

సాన్నిధ్యముగోరి వస్తిని. మెచ్చితిని అక్కా యిచ్చితినివరము మరియొకటి
 కోరవేను హేళలింగము శివభక్తులారా ! కోర నేమున్నది. మాననేమున్నది.
 ఇష్టసంపదగా పార్వతీ పరమేశ్వరులవంటి యిద్దరుకూతుళ్ళను కోరితిని.
 మెచ్చితిని అక్కా యిచ్చితినివరము మరియొకటి కోరవే ను హేళలింగము
 శివభక్తులారా ! కోరనేమున్నది మాననేమున్నదయ్యి. పదముగ్గురు పుత్రులు
 పడచు గోరితిని మరుపు చూపేకొడుకు ముద్దులు పెట్టెకొడుకు మువ్వలు
 గట్టెకొడుకు అమ్మ అన్నమనేకొడుకు తూర్పు ధృవమేలే కొడుకు పడ
 మట భాగ్యంబుట్టెకొడుకు ఉత్తరాన నూళ్లేలే కొడుకు కన్నెలకని కన్యా
 దానము చేసేకొడుకు గోవులను బెంచి గోదానము చేసేకొడుకు అతిధి
 అభ్యాసకులను ఆదరించే కొడుకు మెచ్చితిని అక్కా యిచ్చితిని వరము
 మరియొకటికోరు ను హేళలింగము శివభక్తులారా ! కోర నేమున్నదయ్యి
 మాననేమున్నదయ్యి సోమయాజులవారి సోమిదేవి పెద్దకూతురైన పుట్టి
 వేయకపండే వెయిపుట్ట నివారి పద్దు, పదిపుట్ట ఆవాలు, ఆయిగుపుట్ట జీల
 కట్ట, పుట్టెడు వుప్పు, సిద్ధలకొలది నెయ్యి, పెలుగు ఆకు పోక గుమ్మడికా
 యంతినున్నము పదికడవల పాలుకరవై కడవలపెరుగు చిక్కింద చెల్లే
 సంపదగోరితిని. మెచ్చినిక్కా యిచ్చితిని వరము. మరియొకటి కోరము
 ను హేళలింగనిశివభక్తులారా ! కోరనేమున్నది మాననేమున్నదయ్యి. తల్లి
 నిగన్నతల్లి తనతల్లి తాను మూడు తోటలలోని ముద్దు పల్లెపూలు ముడుచు
 కొని ఆరుతోటల పసపురాసుకొని మనమలను మునిచునముల చంక నెత్తు
 కొని పట్టె మంచముమీద పరుండగోరితిని మెచ్చితినిక్కా యిచ్చితిని
 వరము మరియొకటి గోరవే ను హేళలింగని భక్తులారా ! కోరనేమున్నది
 మాననేమున్నదయ్యి ! అత్తగారత్తగారు అత్తగారు తాను మూడుతోటల
 ముఖ్యపల్లెపూలు ముడుచుకొని ఆరుతోటలు పసపుంచుకొని మునిచునము
 లను చంక నెత్తికొని పూలసాస్సు మీద పరుండగోరితిని. మెచ్చితినిక్కా !
 ఇచ్చితినివరము. మరియొకటి గోరవే ను హేళలింగని నిశివభక్తులారా కోర
 నేమున్నది మాననేమున్నది. కోయకుండా చెట్టునపడిన పూవుల నోము
 పట్టిన పడతివచ్చినది. కడగండికాళ్ళు వేయండిగదై నందన వనములోకి
 వెళ్ళి సతిచరిత్ర మాడండి. ఎలువచ్చినదో నిలాంబరమున నిలిచియే వచ్చిం
 దో కనకాంబరం కదలియే వచ్చిందో తెల్లచీరతో వెలసి వచ్చిందో ఇను
 పముక్కు కాకుం పోటు లేకుండా ఉగ్గండపుగుగుల ఉడచులేకుండా ఎలా
 వచ్చిందో స్వర్గము తలుపులుతీసి పెట్టండి. అప్పుడు స్వర్గము తలుపుతీస్తే
 శివభక్తులూ అక్కడకు వెళ్ళింది. ఆమె నోచిన నోము లోకమంతా నో

చేర భక్తికప్పరాదు భలం తప్పబోదు అక్షింతలు తప్పినా తరగని ఆయద వతనం.

ఉద్యాపనము — నోము పట్టింది మొదలు నిత్య మల్లెచెట్టునో మరి యొకటియో 13 పువ్వులతో గారీపూజ యేడాది చేయవలెను. తోజ కథ చెప్పకొవలెను 13 పద్మాలు 13 తత్తుల దీపము 13 ప్రదక్షణాలు నిత్యము చేసికొవలెను.

ఏడాది ఆయినతర్వాత 13 దోసిళ్ల బియ్యము, 13 బంగారపు పువ్వులు 13 కానులు. శివాలయమునకు తీసికొనిపోయి శివలింగమునకు పూజచేసి బ్రాహ్మణున కీయవలెను.

24 తరగని ఆదివారముల నోముకథ.

ఒక పూజో, ఒక రాజాకూతురు మంత్రికూతురు తరగని ఆదివారము నోముపట్టెరు. మంత్రికూతురు యేటికేడాది ఆదివార మాదివారము తరిగి వండినకూర తినకుండా, తానుచెలితో తరగకుండా, ఒక శ్మశ్ను కూరతర గనునిచెప్పకుండా నోమునోచుకొని యేడాది ఆయినా ఉద్యాపన చేసుకుంది. రాజాకూతురు ఎప్పుడూ బద్ధకముచేత నిర్లక్ష్యముచేత తరిగినకూర తినచు నోముఉల్లంఘన చేసింది. చివరకుమంత్రికూతురుకు వంచిఅదృష్టము పట్టింది పిల్లలుకలిగెరు. రాజాకూతురిది చూచినసహింపలేక యేమిచేసిందంటే, ఒక నాడు మంత్రికూతురిని బిడ్డలను పిలిపించి వారందరితలలు తరిగించి ఒక పెట్టెలో పెట్టిపంపింది. ఈలోగాపార్వతీదేవిమంత్రికూతురుపిల్లలనంటివారినిసృష్టింది యింట్లోపెట్టింది. వారలకావిడె చిద్దిఅన్నాలు పెడుతూవుంది. అప్పు డీపెట్టెవెల్పింది. తీసిచూడగా పిల్లలున్నాను వాళ్లనువీళ్లనుకూడా పెంచు కొంటూవుంది. రాజాకూతురు మంత్రికూతురు బిడ్డలనురేగేసేనుగదా యేమి జరిగింది అనిఅడిగితే పెట్టెతీసుకొని వెళ్లినవళ్లు అమ్మా! పెట్టెమూతదీనే వరకు బిడ్డలు జీవించియేయన్నారు పైగా ఇంకాయెంట్లో యిలాంటిపిల్లలే ఉన్నారనగా ఏమిద నిశ్చయవృష్టగుని మురితిగొఖపడి యిక్కడుండనని అడిగినిబడి యేడ్చుకుంటూ పోతూవుంటే పార్వతీదేవి వృద్ధురాలైన ముత యిరువలె అగపించి ఏనుమ్మా యిలా యేడుస్తునావంటే తాను మంత్రి కూతురు నోముపట్టడముఅవిడె యలాశావడము తనపిల్లలు పుట్టినవాడ్లంతా చచ్చిపోవడము చెప్పింది పార్వతిఅప్పుడు దయతో అన్నదిగదా నీవు తర గని ఆదివారాల నోముపట్టి నిలకాక్ష్యము చేసేవు అందుకని యిలాఅయింది. అపేది భక్తికథకాలతో నోచింది అందుకని తామర తంపరగావుంది. పోయి

నోము యధావిధిగా నోచుకొనుమని చెప్పి అచ్చక్షయరాలైనది. అప్పుడు రావ బిడ్డ యింటికివచ్చి నోము యధావిధిగా నోచుకొని సుఖపడ్డది.

ఉద్యాపనము. — ఏడాది పగిలి ఆదివారము నోమునోచుకొని కథ చెప్పకొని ఏడాది అయినాక 13 కొబ్బరికాయలు 13 కాకులు దీర రవిక పెట్టి ఒక ముత్తయిదువునకు వాయన మిశ్రయనలెను. శక్తితప్పినా భక్తికొన్న దాదు. వ్రతం తప్పరాదు.

25 బాలాదివామురల నోముకథ.

ఒక పూజ్లో ఒక బ్రాహ్మణునినకు ఒక కుమారెన్ ఒక కుమారుడు ఉన్నాడు. కొమారునకు పెండ్లిఅయినది. కొడుకు కాపురమునకు వచ్చినది. కుమారెన్ చిన్నది ఇంపుంతగా వారింటికి పగిలిత్యా ఉపాదానపు బ్రాహ్మణుడు వచ్చేవాడు వస్తే వదిలె మరలను యిద్దరు చెరి గుప్పెడు బియ్యము అయినకు పెట్టేవారు, ఆ యన వదినను “సాభాగ్యవతిధవా అనే వాడు మరదలిని” గంగాస్నానఫల సిద్ధిరస్తు” అనేవాడు ఇలా చాలాదిన ములు జరిగింది. ఏడాదినిన్నమ్మాయి “తండ్రితో నాన్నా లోక ఉపాదానము పెట్టగానే యాయనారపు బ్రాహ్మణుడునన్నోలాగు పదిదినో లాగు దీవిస్తాడు కనుకొక్కగుంటే ఒకనాడు ఆయన వచ్చేకే కొంటుండి ఆయని దీవెనలావని ఏమయ్యా ఈ చిన్నదానిని యిలా దీవించినావనగా నన్నేమి చేయుచున్నాడు. ఈయమ్మాయి క్రిందటిజన్మలోపపపు కుంకుమ దొంగిలిస్తావుంటే మీరు దూచి ఉరుకున్నాడు అందుకని యీ జన్మలో పపపు కుంకుమ లేకుండా పుట్టింది బాల విధవరికమున్నది. అందుకని గంగాస్నాన ఫలసిద్ధిరస్తు అని దీవిస్తున్నానన్నాడు. అట్టున గట్టి దండీ చాలా దుఃఖించి ఆయ్యా మాకొక్కచేపిల్ల యేమిచెయ్యను. నాలునా యని ఆయన కార్యమిద పడ్డాడు. ఆయన అన్నాడు గదా దైవవిధి తప్పించుట కుంకిరము. చినా ఒకవిధము చెపుతాను చేసి చూడండి. ఈయమ్మాయికి వివాహము చేసినారు కనుక, పెనిమిటి పోగానే ఆశరీరమింట్లోవుంచి, మీరు గంగాస్నానానికి పొండి అపిల్లకుదారిగా ఒక ముత్తియిదువు పసుపుకుంకుమ చీరు చెంగనకట్టుకొని గంగాస్నానానికి వెడుతూవుంటుంది. ఆమెతో మీయమ్మాయిని వుండుననండి. ఆమె పసుపుకుంకుమ జారిపోతుంది. అవితీసి బాగ్గిత్రచేసి ఆమెతో స్నానాలరేవుకుపోతే, అక్కడఆమెచూచుకొని, నాపసుపు కుంకుమ పోయింది అంటున్నది. అనగానే కాకు దొరికిందని” చెప్పియాయ్నండి. ఇస్తేఈయ

మృగముగూడా పెట్టుతుంది. అంతా స్నానముచేసికొని వచ్చేటప్పటికి పెనిమిటియింట్లో తిరుగుతుంటాడు. అనిచెప్పి వెళ్ళిపోయినాడు ఇలా ప్రతిఅదివారము ఒక యేడాదిపాటు శత్రులొకవెళ్ళి ముత్తముదవకు పగులుకుంకుము యియ్యలి, కత్తికిప్పినా భక్తికన్నగారు అక్షతలుకేసుకొన్నా ఎదివేలయేండ్ల అయినవతనము

ఉద్యాపన. — శత్రుంబావువాలు పరమాన్నమునాడి అడుగుమట్టుపై మట్టుతీసి, మధ్యభాగముతీసి పల్కెముగానుంచి ఒక ముత్తయిదువను భోజనమునకవిలిక, చీర, రవికెయిచ్చి, ఆమెకేపరమాన్నము పెట్టించి, దక్షిణతాంబూలమియ్యతి. ఇది శుభప్రదమైన బాలవ్రతము.

26 ఫలాలగోదేవికథ

అనగా అనగా ఒక రాజు. ఆ రాజు భార్య ఫలాలగోదేవి నోముపట్టింది. ఒక బ్రాహ్మణుని భార్యగూడా పట్టింది. బ్రాహ్మణుని భార్య ముత్యపుకు మంచిపళ్ళు పడతాయేమిటి. రాజు - భార్య భార్యదశకల్ల చచ్చుకాను తుచ్చుకాను పెట్టిచ్చేది. బ్రాహ్మణుని భార్య చిడ్డలుబాగావుండేవాడు. రాజు భార్యచిడ్డలు చనిపోయేవారు. అతిసుఖంపోయేవారు. ఒకనాడు రాజు భార్య బ్రాహ్మణుని భార్యదశకల్ల చచ్చు నీచిడ్డలు గానుండును మేమి నాచిడ్డలుచచ్చి పోవకమేమిటి అదిగారు ఆదిగతేనీవు చచ్చుకాను తుచ్చుకాను పెట్టిచ్చావు నేను మంచిపళ్ళు పెట్టివాను ననుక నాచిడ్డలు బాగున్నార నీచిడ్డలుచచ్చారు. కాబట్టి యధావిధిగా ఫలాలగోదేవి నోముపట్టి పడతారుపళ్ళు వాయివచ్చి ఉద్యాపనచేసే నీచిడ్డలుగూడా బాగుంటారనిచెప్పగా భానుముధావిధిగా ఫలాలగోదేవి నోముపట్టి ఎవరూపళ్ళునుంచి నానునముగ రాజుగోభార్యచిడ్డలుగూడా బాగావుండేవాడు కథలోభమైనా వ్రతలోభంగారాదు

27 చిలుకుముగ్గులకథ

తలగతలగయేమిబుట్టె నందిరాయణుడింట పెంకగా తలగతలగయేమిబుట్టె పందిబుట్టె పందిమ మేళ్ళరు డింటపెరకగా తలగతలగయేమిబుట్టె వోమబుట్టె వోమదొడ్లలో పెరకగా పన్నెండుకొమ్మల పన్నెండుఅకుల తులసెమ్మలుట్టె. అయిదున్నరేనిచిన్నవాడు కావలెనా అయిదవతనములేని అడవికావలెనా, అయిదవతనములేని అడవికేమాయెంటనన్నా పడియొండు, అయిదులేని కుమారుడెందుకు అయిదువ తనములేని కుమారునే యిమ్మని ఒడకగా పార్వతీ పరమేశ్వరులు భూమి బాలింపవచ్చారు. కుమార్తె కలిగింది. కుమారు

తైలలికితే ఏచిన్నవాని కిడునాయని చూస్తున్నాను. ఎవరికిచ్చి చేసినా తచ్చిసా తాడుగదా యని పర్యటనికిచ్చి పెండిచేసెను. ఆరాతికిచ్చి పెళ్ళి. చేస్తే ఆయికుడి బ్రహ్మై పోయెను. కీపుత్యాత్మురాలు చిలుకముగ్గుల నోము పట్టింది నోము పడితే నోచిననోము నాకు ధారాగతం చెయ్యవమ్మా అన్నది పార్వతీ యరమేశ్వరుల దగ్గరకుపోయి అడిగింది. నోచిననోము చేసు కున్న పెరిమిటి ధారాగతం చేస్తారా యెక్కడయినా కద్దా అంది అంతే అలాగాదు చేస్తేనేగాని వల్లగదు. సరే పొమ్మనుకుని యేమి చేసింది చిందులుధారాగతం చేసింది. అప్పుడు పన్నెండేళ్ళ బాలకొమార్త అయింది. ఈచిందులు పడితేనే ఆయిదోకినం వచ్చింది. ఈ నోముపడితేయెంతోఫలముంది. ఉద్యాపనమునకేర్ల పిండి తెచ్చి చలిమిడిచేసి ఆరా దేశ్య చిలుకదొక్కి బ్రాహ్మణుని కొక ముద్దిభోజితో యిచ్చి తనపాలిముట్టలో పాలు నెయ్యిభోసి అందరికి పంచిపెట్టి ఆయిదుగురు ముత్తయిదువులకు ఆయిదుగురు బాహ్యులకు భోజనము బెట్టి యథావిధిగా ఆలా ఆయి దేశ్య నోము నోచుకొని ఆయిదోయేదు వచ్చేటప్పటికి పదిహేనుకుం పాలు పదిహేనుకత్తులు పదిహేను కలకాలు పదిహేనుకత్తులు దీపములు పదిహేను మగ్గులు పెట్టుకొని ఉద్యాపన చేసింది కథలోనున్నవాని వగ్రత లోపం కారాదు.

28 కరుళ్ళగారిదేవికథ.

అనగ అనగ ఒకబ్రాహ్మణుడు. ఆబ్రాహ్మణుని కుతయిదుగురు కొడుకులు ఆయిదుగురు కొడుకులకు పెండ్లియినది. ఆయిదవ కొడుకు కరుళ్ళగారిదేవి నోముపట్టినది. అంతమాదా చేసివెయ్యకుండా భాగ్యముతోనున్నాడు. ఉండిఆతెసామొద్దు, మామసామొద్దు, పుత్రుసామొద్దు పురుషసామొద్దు నాసామొ నాకిమ్మని మార్కడేవుని పార్గిరించి కోలాదండము బెట్టేది ఏడాదిన్ని పసపు బూస కొని కిళ్ళినుకొని పరికిరాడండుము బెట్టేది. దండముబెట్టితే కొంతకాలమునకు ఆత్మగారికి, మామగారికి, బావగారికి, మరుదులకు, పెరిమిటికి అందరికి ఆచిన్నదానిమీద కొపంగావుండేది. పడుకొని నిద్రాభోవుచుండగా అరుచిము దీనుకపోయి ఆధాన్నపు అడవిలో పారబేసివారు. పారవేయగా యెలాగ యేమియిది అని ఆధాన్నపు అడవిలోనే నీళ్లుపోసికొని మార్కడేవులకు నమస్కారము చేయుచుండగాచేతేడు వరహాలు వచ్చినవి. అవి పెట్టి పసపు, కుంకుమ, గిన్నె, ఉప్పు, మిరపకాయలు, చియ్యము, కైలులు మొదలయిన సామాగ్రియంతా అక్కడ నొక

గొల్లకానుడగా వానిచేత అన్నీ తెప్పించుకొని అనాయాసముగా అలాదేవ సంజేతా వున్నది. అప్పుడు ఇంటికిగర వీళ్ళకు అష్ట కరిద్రములు పట్టుకొని అయిదాన్నపు అడివిలోనికి కట్టెపుల్లలకువచ్చిరి. ఈచిన్నది మూర్ఖభగవానులకు దండము బెట్టుచుండగా జాల మా తోటికోడలు యిలాగే దండము పెట్టేసిని పుల్లలకు వచ్చిన తోడి కోడండ్రంతా అనుకొనుచుండిరి. ఇక్కడ అడవిలో చిన్నది మేడలు, మిద్రలు బ్రహ్మాంశముగాకట్టించి అరిదే? పరదే? వస్తే అన్నము లేదనకుండా అన్నము పెడుతూ వుండేది. అప్పుడు మాను అత్తగారు వచ్చి అమ్మా మాకింత అన్నము పెడతావా అని అడిగి అత్తగారు మానుగారన్నమాట ఆ చిన్నదానికి తెలియును. వీళ్ళకు తెలియదు. అప్పుడాచిన్నది మా అత్తగారు మామగారు మీలాగే వుండేవారు. మీదేవూరు మీకెవరిని అడిగితే అప్పుడు మేము ఫలానా అని చెప్పిరి. పెనిమిటిని వుండమనిచెప్పి ముగ్గురికి ఉపచారములు చేస్తూఉండేది.

ఉద్యాపనము.—పదమూడు కరుళ్ళు కంచములో పెట్టి క్రొత్తకంచముకొని చీర ఒక రవికలగుడ్డ కరుళ్ళుపెట్టి ఉద్యాపన చేసింది ఏడాది అయినతరువాత చీర, రవిక పదమూడుకరుళ్ళ క్రొత్త కంచములో పెట్టి ఉద్యాపన చేసికొనవలెను. కథ లోపములుగా వ్రతలోభంకారాదు.

29 వాయిలక్ష్మీవారం కథ.

ఒక బ్రాహ్మణునికి అయిదుగురు కుమార్తెలు. ఒకకుమార్తెకాన ఏమియులేనివారికి మేనరికమిచ్చారు. అష్టదరిద్రునకిస్తే ఈ కుమారికి పిల్లలు పుట్టిరి. ఈపిల్లలు తాతా పండిళ్ళువేస్తాము తాతా పాకలు వేస్తామని తాతగారింటికిపెళ్ళి అనగా తూకు పండిళ్ళువేసేవారున్నారు, పాకలు వేసేవారున్నారు మీరేమీ చేయనక్కర లేదనేవాడు. అంతట పోసీవాయనా మీరు పళ్ళవద్దనిచెప్పి ఆచిన్నవాండ్రితండ్రి ముప్పయ్యైతి వచ్చుచుండగా చూచి దరిద్రురాలి పెద్దన్నగారిభార్యా అయ్యా వీరుదరిద్రముగానున్నారు. వాయిలక్ష్మీవారం నోమైనా పడదామని పొట్టుకడగనివియ్యం శేరుంబావు, కడిగిన వియ్యం శేరుంబావు చాటలోబోసుకొని ఒక వెండివావిలికొమ్మ, ఒక పయిడివావిలికొమ్మ చేతలుచ్చుకొని బింద చేతలుచ్చుకొని మంచినీళ్ళకువచ్చినట్టుగా బిందలో నోచీరపెట్టుకొని అత్తగారికి మామగారికి తెలియకుండావచ్చి అడవిద్దవచ్చింది ఈముష్టికీళ్ళిన దరిద్రురాలి ముగుడు ఎడమాట పెడమాటవేసుకొని చక్కావచ్చాడు. మగడు వచ్చేటప్పటికి అన్నగారిభార్యాయుచ్చిన వియ్యంబెట్టి కప్పున పంటచేసింది. అంతటయే

మేయారోజన చప్పున వంటయినదని యడుగగా మాయన్న గారి పెళ్ళాము వాయిలక్ష్మీవారనోము ఉద్యాపన చేసుకుంది నేను వధుపామ్మనగా బలవంతానయిచ్చిపోగా బాగుండదని పుచ్చుకొన్నాను. పుచ్చుకొన్న వేళమందిదగుటచే మిరుకూడా చాలా మూటలులేచ్చారు. మిపుణ్యము బాగున్నదనుకొన్నానన్నది. అంతట వాళ్ళను కావలసినంత భాగ్యమువచ్చింది. భాగ్యంవచ్చినతరువాత పుట్టింటవాడొక్కట తెలిసి సవారీపఠించినారు. పంపిస్తే ఎన్నువులన్నితీసి పళ్ళెములో బెట్టి నన్నుజూచిపిలిచేరా వాపాలిటి లక్ష్మీదేవి నిజాచి పిలిచేరా అని ఏడువారాలవస్తువులు దానిమీదబెట్టి నగలకు నైవేద్యంబెట్టి పుట్టింటకివెళ్ళినది, వాయిసం బుచ్చుకుంటేనే యింతభాగ్యంవచ్చింది. యానోముపడితే యెంతభాగ్యమో అని అడకుడా నోముబట్టి ఉద్యాపన చేసికొన్నది. అవిడపట్టిననోము భూమల్లాపట్టారు. కథలోపను యివా | వరలోపముకాదు. (ఉద్యాపన కథలోనేయున్నది.)

30 శుక్రవారపు నోముకథ.

శుక్రవారపు లక్ష్మీదేవమ్మ ప్రార్థున్నారేచి యెవరికి సిరియున్నదో యెవరికి సంపదయున్నదో యెవరికిలేదో చూతామని పచ్చని అక్షింతలు పయిడిగిన్న చేతబుచ్చుకొని పట్టుపీతాంబరం గట్టుకొని బయలుదేరేను ఒక యింటికి వచ్చింది పొడవు పొడివాకిళ్లు, ముడిపడ్లు మునింటగారుకుచు నొకయిల్లాలు గుంటలోబోసుకు వంచుచున్నది. ఛీ యెంతపాపిష్టికొంపకొస్తీ నాయని మరల రెండవయింటికి వెళ్ళెను. రెండవ యింటావిడ పొచియింట్లో నలుగురుబిడ్డలను దగ్గరబెట్టుకొని కంచెడు పెరుగు అన్నముబెట్టుకొని తినుచుగూర్చుండెను ఛీ ఎంతపాపిష్టికొంపకొస్తీనని మూడవ యింటికివెళ్ళెను మూడవయింటిలో నొక అవిడ పుట్టెడుగుడ్డలు ముందేసుకొని పొచివాకిలిలోగుట్టుకొనుచు కూర్చుండెను. ఛీ, యెంత పాపిష్టి కొంపకువచ్చితిని మరల నాల్గవయింటికివెళ్ళెను. నాలుగవ యింటావిడ కేలాలు బొక్కచు పొచివాకిలిలో తలయార్చుకొనుచున్నది ఛీ, యెంత పాపిష్టికొంపకువచ్చి తినితిఅయిదవయింటికి వెళ్ళింది, అయిదవయింటావిడ నల్లగా అలుక్కొని తెల్లగా మ్రుగ్గుబెట్టుకొని పచ్చగా పడుపుమీనుకొని గొట్టుగా బొట్టుపెట్టుకొని అల్లవేరేడు పండ్లనలె కుండలుకడుగుకొని, అరుగుమీద ప్రత్తిపప్పుకొనుచు కూర్చుండెను. శుక్రవారపు లక్ష్మీదేవమ్మ రెండుద్వారబంధములుబట్టి తొంగిచూచి వెళ్ళుచున్నది. వెడతాతేమిరా అమ్మశుక్రవారపులక్ష్మీదేవిని వచ్చితివనెను. లోపలికివెళ్ళి యెదురుగోడింట పీటవేయగా కూర్చుండినుడి

గట్టుకొని స్వయంపాకముచేయు నమ్మకున్నది. మాయానున యానువా
రానికి వెళ్ళరమ్మ చేస్తానని యెరుగింటి కోసుటింటికి వెళ్ళింది ఆకోసుట్లక
చివరకు కిట్టకుండానుండేది. ఎమమ్మ యెన్నకులేనిది యిలావచ్చారు సోమి
దేవస్సుగానూ, అన మాయుంటికి కుక్రవారపులక్ష్మీదేవినచ్చినదవ మాయుంటి
కిక్రవారపు లక్ష్మీదేవినచ్చింది, మాయుంటికి మిగునచ్చితిని సకలసానుగ్రి
తోస్వయంపాకమిచ్చిరి అక్కడనుండి కంచర వాల్చింటికి వెళ్ళగనే యేసు
మ్మసోమిదేవమ్మగానూ యిలావచ్చితిరన మాయుంటికి కుక్రవారపులక్ష్మీదే
వస్సు వచ్చినదనగా మాయుంటికి కుక్రవారపు లక్ష్మీదేవస్సునచ్చినది,
మాయుంటికి మిగునచ్చితిని పాత్రసామగ్రియచ్చిరి. అతప్పేలాముంతవచ్చి
చచ్చునన్నానముచేసి మడిగట్టుకొని స్వయంపాకముచేసినది మగమకొడుకు
యానువారమునకు వెడిలే మానెడిచేవారు అడ్డెను, అడ్డెడిచేవారు సుం
చెను, కుంచెడిచేవారిరస, ఈమాస్సుగా ఇంటింటనిచ్చిరి ఇంటింటయాట
ఇంటింట పెట్టుకొనుచు మొత్తలేకుండావచ్చుచున్నార ఎదురుకుండావెళ్ళి
యీవేళమనయింటికి కుక్రవారపులక్ష్మీదేవస్సు వచ్చినది చచ్చునముడిగట్టుకొ
నిదేవతార్చన చేయుండి యిలావారక విప్పుదురుగాని మరగా చచ్చున యా
టలక్కడ బెట్టిక్నానము చేసి దేవతార్చనము చేసి భోజనముచేసిరి. లక్ష్మీ
దేవి భోజనముచేసి నేను వెవతానమ్మ అనగా ఈవేళకుండునకగా పరే
యనెను. అంతటనొకగదిలో మంచముచేసి ప్రక్కచేసెరుండునునెను. ఒక
ప్రాద్దువేళలేచి ఆమ్మ, ఆమ్మ కడుపునొమ్మ చున్నవమ్మ అన్నది అర్ధరా
త్రితలుపుతీస్తే మాయానునకూకలు వేసెరరు. ఒకయాల కూర్చుండవమ్మ
అనగా నొకయాల కూర్చుండెను. కొంతసేపటికి మరల కడుపునొమ్మచు
న్నదనగా రెండవయాల కూర్చుండునునెను, కొంచెమునేపాగి మరల కడు
పునొమ్మచున్నదనగా మూడవ యాల కూర్చుండునునెను. కొంచెమునే
పుండి మరల నొమ్మచున్నదనగా నాలుగవయాల కూర్చుండి నట్టింటకూ
ర్చుండవమ్మకున్నది. నాలుగుయాల నట్టింటకూర్చుండి తెల్లవారుట్ల
లేచివెప్పకుండా పారిపోయినది ఈ పురుషనేలేరు ముఖము గడుగుని
యింటి మునిష పెంటచేట. చీపురుతీసికొని మొత్తిగోముటకు వచ్చెను. అం
తటమాడగా నాలుగుయాల నాలుగుండుగారు చుంలై మున్నవి, మిగ్గెను,
మేడను, భవంతులు, లోగిక్కు తెల్లవారునప్పటికి సిద్ధమయినది. తెల్లవారున
తరువాత మారిలోలివాండ్రందరు ఆమ్మ నీవేమిసోముపట్టిగిని మడుగగా
ఆమ్మనేను కుక్రవారపులక్ష్మీదేవి నోముపట్టిగిని మాయుంటికి కుక్రవారపు
లక్ష్మీదేవినచ్చి కౌగ్యమిచ్చినదనగా, ఎలాపట్టాలి ఏతీరున పట్టవలెదనగా

ఏటికెదురయిన మాకుమానమాన పూర్ణమమందర రథసప్రమిసాడు విఘ్నముగాకుండా విఘ్నేశ్వరనకుండ్రాశ్రమమున సరస్వతీదేవికి చిలిమిడిచేసి ఆయత్తమార్గ భగవానునికపాలపాంగిందిలయి దేవులధచెప్పకొని అక్షింకలు వేసుకొని, పట్టినయేడుగడపమీద, రెండవయేడు చించమీద, మూడవయేడు పానమీద నాలుగవయేడు నట్టింట, అయిదవయేడు అద్దములో అయిదేండ్లు నోచుకొనేది.

ఉద్యాపనము. — అయిదుగురు పేరంటాండ్లకు నల్లపూసలు, లక్కజోళ్ళు దక్షణతాంబూలము అయిదురవికలగుడ్డలు, తలకు చమరిచ్చి, పిండిపంటలతో భోజనముపెట్టి ఉద్యాపనచేయలెనని చెప్పినది. ఆమె నోచిననోము భూమిభూలోకమంతా నోచిరి భక్తికప్పినా ఫలంతిప్పరాదు. కథలోపవయి చావతలోపంకారాదు. నుడుగుదప్పినా ఫలందప్పరాదు. ఆయత్తభగవానుడారండ్రీ నీకేనమస్కరము.

31 మూడుకార్తల నోముకథ.

రాజభార్య ప్రధాని భార్య యిద్దరు మూడుకార్తలనోముపట్టిరి. రాజభార్య నాకేమి భాగ్యవంతురాలనని తడిసి నిడవనట్లు వదిలిపెడిపము వెలిగించేది. ప్రధాని భార్య యధావిధిగా మున్నూటరవయ్యింతుల వేసి నిండా చమురుపోసి బాగా పత్తులుతడిసి ఆమె వెలిగించుచుండేది. ఒలికిన ఫలం ముకిచ్చి ఒలకని ఫలం నీవు త్రుచ్చుకొనుమని దండముపెట్టేది. ఆమెకు భాగ్యము సిరి సంపద గలిగినది. రాజభార్యకు యెడదండ్రము పెడదరిద్రముగా నున్నది. ఆవిడ పట్టినది నేను పట్టెని ఆమెకు భాగ్యమేమి నాకీదరిద్రమేమి నేను శివునినడిగి చింతాకంఠ వరము దెచ్చుకొందునని బయలుదేరి కొంతదూరము వచ్చినతరువాత మొలతోరు చెంగల్వ గడ్డిలో ఆవుదూడ మేనుకుండా నిలచియుండి యొక్కడికి పెడతావమ్మా అని యడిగినది. శివునినడిగి చింతాకంఠ వరము దెచ్చుకొనోవు చున్నాననెను. నాదిగూడి ఒకమాట చెప్పవమ్మా అనెను. ఇక కొంచెము దూరముగా జోడు పెనాలు కాలుచున్నవి ఎక్కడికి పెడతావనగా శివునినడిగి చింతాకంఠ వరము దెచ్చుకొన బోవుచున్నాననెను. మూడి ఒకమాట చెప్పునున్నది ఇంకా కొంతదూరము పోయింది జోడు రోకళ్ళు ఆకాశమున వ్రేలాడుచున్నవి ఎక్కడికి పోవుచున్నావమ్మా అనగా శివునినడిగి చింతాకంఠ వరము దెచ్చుకుందుననగా మూడి ఒకమాట చెప్పుచున్నది. ఇంక కొంచెము దూరముపోగా దణ్ణముకోకలు తగులుబడుచున్నవి. ఎక్క

చేతి పెళ్ళిదుపమ్మ అనగా శివుని ఆడిగి చింతాకంఠ వరము దెచ్చుకొన
బోవుచున్నాననగా మాది ఒకమాట చెప్పుచున్నది కొంచెమవతికి పోగా
చెరువు లోనీరు పాలవలెనున్నది అనీ చెబుచుంటున్నది. ఎక్కడికి పోతావ
మ్మా అని అడుగగా శివుని ఆడిగి చింతాకంఠ వరము దెచ్చుకొందునన
నాదీ ఒకమాట చెప్పుచున్నది. ఇంకా కొంచెముమారముబోగా ఒక చెట్టు
నిండా పనుపు ముద్దలవలె వ్రేలాడు చున్నది అని యెవ్వరు కోనుకొనరు.
ఎక్కడికిపోదువనగా శివుని ఆడిగి చింతాకంఠవరము దెచ్చుకొందునన
నాదీఒకమాట చెప్పుచున్నది. ఇంకా కొంతదూరమువెళ్ళగా చెట్టునిండా
నువాసనగల పువ్వులుండెను ఎవ్వరు ముట్టుకొనరు. కోయరు ఎక్కడికివద
లొవగ్నా అని యడుగగా శివుని ఆడిగి చింతాకంఠవరము దెచ్చుకొనబోవుచు
న్నాననగా నాదీఒకమాట చెప్పుచున్నది. ఇంకాకొంచెము అవతికి వెళ్ళ
గా సోమయాజాలవారి సోమిదేవమ్మ ఎక్కడికివదలొవమ్మ అని యడుగగా
శివుని ఆడిగి చింతాకంఠవరము దెచ్చుకొన బోవుచుండెన యాభాగ్యము
మోగులేకుండావున్నాను. నాదీఒకమాట చెప్పుచున్నది. అడవిలోలికివెళ్లి
అడవిలో తిప్పస్సుచేయుచు గూర్చుండెను. పాక్ష్యతీపరమేశ్వరులు భూమి
లుపొలింపచచ్చి యెవీరమ్మయిక్కడగూర్చుంటివని అడిగిరి. ఆరుస్తారా తీరు
స్తారా మిగిండును వెళ్ళుచున్నది. ఆరేవారముమేమే తీరేవారముమేమే
చెప్పవమ్మ అనగా బ్రాహ్మణుని వెళ్ళుచునోచింది నేనునోచితిమి మూడు
కారునోము, ఆమెను వీరిసంపదయొత్తుకొన్నది నాకు దరిద్రంయొత్తుకొ
న్నది. అందుచే నీట్లు వచ్చితిని అనగా ఆమెయధావిధిగా మున్నుటరవైవ
త్తులతో నిండాదమురుపోసి వెలిగించుచువచ్చింది నీవు భాగ్యవంతురాలను
గదా నీ నిర్లక్ష్యముగా ఉల్లంఘనచేసి యాద్యాపనచేసితివిగావు కాగా
నీకిలావచ్చింది మరలపట్టి యాద్యాపనచేయ్యి నీకు నీరిసంపద వస్తుందనిచె
ప్పిరి. ఆవుదూడా మొలలోతు చెంగ్వొగడ్డిలో నుంచున్నాయి నాదీఒక
మాటచెప్పుచున్నది. అత్త కోడలు ఇదరుపోట్లాడి ఆవుకునీళ్లుపొయ్యి
నుంటే పోసితినిని కోడలన్నది. అప్పుడు ఆవును నీనోరుపదా పోసితివా
నున్నది కోడలు నీదెవ్వడిను పోగులేదా అన్నది. అత్తకోడలుఆవుదూ
డైపుట్టెనని కొంచెము అక్షింతలు నీళ్ళుజల్లు మేస్తాయి అని చెప్పెను. దాతి
లో తోడు పెనాలు కాగుచున్నవి మావీ ఒకమాట చెప్పుచున్నది. తోడి
కోడండ్రిద్దరు బయటికిపోలే యేమిలాభము మనమే పుచ్చుకొందమని యె
దురువాయి నాలుపుచ్చుకున్నారు వాళ్ళిద్దరుయెదురువాయి నాలు పుచ్చు
కోవడమువలన తోడుపెనాలై యిద్దరు కాగుచున్నారు. కొంచెముక్షింత

వీళ్లుజల్లి వెళ్లువనిరి. ఆకాకాని తోడ రోకళ్లు వ్రేలాడుచున్నవి. మావీ ఒక మాటచెప్పమన్నవి. దంచెదంచెద రోకళ్లు పొన్నలు వైకిపెట్టుకుండా నిలువచెట్టుటచే ఆట్లు వ్రేలాడుచున్నవి. కొంచెమక్షింతలు నీళ్ళు జల్లిపొమ్మనిరి. దల్లెముకొకని తగలడ చున్నవి. మావీ ఒకమాట చెప్పమన్నవనను. ఏడుతరాలనాటి ఆడిబడుచు అన్నముబెట్టమనిగా పెట్టక పోవుటచేత ఉమారుమని వెళ్ళిపోయింది. అందుచే దల్లెముకొకలు తగులడుచున్నవి. అక్షింతలు నీళ్లు వయనిజల్లి వెళ్లువనిరి. చెరువులోనీళ్లు నాదీ ఒకమాట చెప్పవన్నవన చెరువ్రతించి పట్టిపై చేయించినారుకారు. అందుచేత ఎవరు ముట్టకొనరు రెండు దోసిళ్ళనీళ్లు పెద్దనబోసి అక్షింతలు నీళ్ళుజల్లి పొమ్మనెను

చెట్టు నాదీ ఒకమాట చెప్పమన్నదనగా ఒక బ్రాహ్మణునకు కడివెడి చదవు వచ్చినది ఎ శ్మశు చెప్పేవాడుగాడు. అందుకీచెట్టు పల్లెవరు ముట్టకొనరు కొంచెమక్షింతలు నీళ్లు జల్లి పొమ్మనిరి. శ్రువులచెట్టు నాదీ యొకమాట చెప్పవన్నదనగా ఎవళ్ళకీ ఒక పుష్పియ్యకపోవుటచే పువ్వుల చెట్లయి పుట్టనదికావని అక్షింతలు నీళ్ళు జల్లి పొమ్మనిరి సోమయాజుల నాగ సోమిదేవమ్మ నాగీయొకమాట చెప్పవన్నది ఎవరులో బియ్యము బోసి యనుచుగిరిటి పుచ్చుకొని కలియదీసి అంచుమీద గొట్టి నట్టయితే తన మోయలేనన్న భాగ్యము తొలగిపోవునని చెప్పిరి. ఆలా చెప్పినట్లు అక్షింతలు నీళ్ళు జల్లుచు యింటికి వచ్చినది. మమ్ముటరావైత్రులు వేసి యేటికెడురయిన మ ఫమానము పూర్ణివముందరి రథసప్తమివాడు విఘ్నమును గాకుండా విఘ్నేశ్వరున కుండ్రాళ్ళుపోసి సరిస్వతీదేవికి చలిమిడి చేసి, ఆయతి మార్గ భగవాననికి పాలుపొంగించి యేడాధి కథజెప్పకొని అక్షింతలు వేసకొని కాతీకా పూజికామకు, సంత్రాంతినాడు, శివరత్రి నాడు మమ్ముటరావై త్రులు మూడు కార్తీకు వెలిగించి వెండిపత్రి పయి దీపట్ల చేయించి ఒకసవారేరు వేయి, కంచుపశ్యములో పోసి యీ వత్తు అందులోవెలిగించి మావెడు పోలేడు బియ్యము మండివముబోసి ముక్కం చేశ్వరనిజేయించి యద్యాపన చేగ వలెను. ఇంతటయింటికివచ్చుట్లుచేసి నది. ఆమె నోచిననోము భూమి భూమి గానంతా నోచిరి. భక్తదప్పరాదు. ఫలం తప్పబోదు. కథ గానయిన ప్రతిలోపంగారాదు. సుదుగుదప్పినా ఫలంకప్పరాదు. నారాయణ మూర్తిక తండ్రీ వీకే నవస్కారము.

32 చిత్రగుప్తుల నోముకథ.

ఒకప్రధానిపెళ్ళాను మున్నుటగునది నోములుపట్టి చిత్రగుప్తులనోముపట్టినది. రాజాపెళ్ళాను మున్నుటగునది నోములునోచింది. ఇద్దరునుకూడాస్వర్గమునకు వెళ్ళిపోయినారు. మున్నుటగునది నోములునోచిన మరికేశ్వరం వచ్చినది యమద్వారము తీయడన్నార. చిత్రగుప్తులనోముపట్టిన శ్రీమహాలక్ష్మీవచ్చినది స్వర్గద్వారము తీయడన్నార. అదియుమున్నుటగునది నోములునోచినది నేననుమున్నుటగునది నోములునోచింది దానికిస్వర్గమేమి? నాకుయమద్వారమేమి? అనిపోట్లాడెను. నీవుమున్నుటగునది నోములుపట్టి చిత్రగుప్తులనోము పట్టితివికావు అదిచిత్రగుప్తులనోమునోచినది. మరలవెళ్ళినీవు చిత్రగుప్తులనోముపట్టి ఉద్యానశేనీ నీకూడాస్వర్గమువచ్చును. ఏటికెదురయిన ను ఘనానమున పూజితముమందర రథప్రమిదాదు, విఘ్నముగాకుండ విఘ్నేశ్వరున కందార్పింపి పరస్వతికి చలిమిడిచేసి అత్యంతభగవానునకు పాలుపొంగించి దాదికడ జెప్పి అత్యంత లక్షణమున చిత్తుని చేయించి వెండాకు పయిడింటము చేయించి ఉద్యానశేనీనమ్మన్నారు అప్పుడింటికి వచ్చినోమునోచి యుద్దేశనశేనీ స్వర్గానికి వెళ్ళినది. అమెనోచిననోము భూమి భూలోకముందరు నోచి భక్తిదప్పురాదు ఫలందప్పుబోదు. కథలోపనుయినా ఎంతలోపంగారదు నుడుగుదప్పినా ఫలందప్పురాదు. నారాయణమూర్తి నీకేనమస్కారము.

33 ఆపదలేని అదివారముకథ.

ఒకానెడఇరుగు ఆపద పొరుగు ఆపద, తల్లి ఆపద తండ్రిఆపద, అత్తఆపద, మామ ఆపద, పురుషుడు ఆపద, పుత్తుడుఆపద, అచలుపడ లేకఅడ్డాన్న పడవికి బోయి తలక్రిందుల తపస్సుచేయచున్నది. పార్వతీపరమేశ్వరులు భూములు పాలింపవచ్చిరి. ఇలా కూర్చుంటివేమని యడిగిరి అరిచెదరా, తీరిచెదరా, మీకేమి పొట్టున్నది. అర్చనారముమేమే తీర్చివారముమేమే చెప్పవనగా ఇరుగు ఆపద, పొరుగు ఆపద, తండ్రి ఆపద, తల్లి ఆపద, అత్త ఆపద, మామ ఆపద, పురుషుడు ఆపద, పుత్తుడుఆపద, ఆపదలు బడలే యిలా వచ్చిననగా మునుపటి జన్మాన ఆపదలేని అదివారముల నోముపట్టి ఉల్లంఘన చేసినావు. మరలపట్టి ఉద్యానశేనీ చేయుము ఆపదలుపోవును. అనగా నప్పుడింటికివచ్చి ఏటి కెదురయిన మాఖ నూనమున పూర్ణులు మందర రథసప్తమిదాదు విఘ్నం

గాకుండా విఘ్నేశ్వరునికి ఉండ్రాళ్ళుపోసి సరస్వతీకి చలిడిచేసి ఆయత్ర భగవానునికి పాలు పొంగించి ఏడాది కథ చెప్పి అక్షింతలు చేసికొని మానెడుసోలెడు బియ్యము పరమాన్నముంకి ఆడుగు మాడు, పైపక్క పోనతీసికొని బ్రాహ్మణునకు తలంటి నీళ్ళుపోసి గామా రుక్మబెట్టి బ్రాహ్మణునకు వానమిచ్చుకొన్నది. ఆమెనోచినసోము భూమిభూలోకమంతానోచిరి భక్తితప్పరాదు ఫలందప్పబోదు కథలోప నుయినా ప్రతముఖము కారాదు. నడుగుదప్పినా ఫలందప్పరాదు. నారాయణమూర్తిక నీకేననుస్కారము.

34 శోకములేని సోమవారముకథ

ఇరుగు శోకం, పొరుగు శోకం, అత్తి శోకం, మామశోకం, తల్లి శోకం, తండ్రిశోకం, పుత్రుడు శోకం, పురుషుడు శోకం, అనుభవించలేక అడవికిపోయి తపస్సు చేయచున్నది. పార్వతీ పంచేశ్వరులు భూములు పాలించుచు యేనమ్మా అలాకూర్చున్నావని యడుగు ఆరుస్తాగా తీరుస్తా రామికేమి పొమ్మనగా ఆర్యవారముమేమే తీర్చేవారముమేమే చెప్ప వమ్మా అనిరి ఇరుగుశోకం. పొరుగు శోకం, అత్తశోకం, మామశోకం, తల్లి శోకం, తండ్రిశోకం, పుత్రుడు శోకం, పురుషుడు శోకం, అనుభవించ లేక వచ్చితి ననగా మనుపటి జన్మాన శోకములేని సోమవారము సోము పట్టి ఉల్లమున జేసితివి. మరల పట్టి ఉద్ధాపనచేయుమనగా యింటికివచ్చి వీటికెదురయిన మాఖమాసాన పూడికామొందర రథపత్తమినాడు విఘ్నం గాకుండా విఘ్నేశ్వరునకు ఉండ్రాళ్ళుపోసి, సరస్వతీకి చలిమిడిచేసి, ఆ యత్రభగవానునకు పాలు పొంగించి ఏడాది కథ చెప్పకొని అక్షింతలు చేసికొని ఆయిదు మానెకల బియ్యము పులగమువండి, ఆడుగుమాడు పై పక్క తాను తీసుకొని ముత్యుడుపుకు తలంటి నీళ్ళుపోసి. చీర, రవిక, నల్లపూస, లక్కజోళ్ళు, దక్షిణతంబూలమచ్చి వాయిసమిచ్చెను. ఆమె నోచినసోము భూలోకమందగు నోచిరి. భక్తితప్పరాదు ఫలందప్పబోదు. కథలోప నుయినా ప్రతముఖము కారాదు. నడుగుదప్పినా ఫలందప్పరాదు. నారాయణ భగవానుడా నీకే ననుస్కారము.

35 శ్రీరామనామ రామాయణమ్.

బౌద్ధకాండము.

రఘువంశజ ఘోర సీతారామా । రాక్షసబలవిధ్వంసక రామా
గురమునిగణ సంసేవిత రామా । శ్రీమదాత్మీయ పరాత్పర రామా
సరవరరూపవి రాజితరామా । కాల్యాప్రియనందన రామా
దశరథనందన రాఘవరామా । విశ్వామిత్ర ముఖానన రామా
ఖలమరీచ విదారణరామా । ఖండితగుర్జణ తాటకరామా
శపితాకాల్యా మేదికరామా । గౌత మృదయా కర్షణరామా
శివఘనకాశ్మక భంజకరామా । ధృవసీతాంక విరాజితరామా
మిథిలా తోషణ కారణరామా । నిర్జితదర్శిత భార్గవరామా
భీకరశక్ర భయంకరరామా । శ్రీమద్రాధా భూషణరామా
సీతామృదయా నందక రామా । గమగమశ్రీరామా రామ
రామరామ । జ సీతారామ ।

అయోధ్యాకాండము.

మునివందిత చరణాంబుజరామా । కాశ్యపా గుణకల్పితరామా
క్షౌరేయా వరసంసేవితరామా । జవన కార్యపరిపాలకరామా
సీతాలక్ష్మణ శోభితరామా । పరిమితి యగుచామ్రాజితరామా
తాపరవేషధరాచితరామా । దంపకాటవీరశాసనరామా
దశరథన్యరచింతితరామా । భారద్వాజానందనరామా
చిత్రగుటనగసుస్థితరామా । ధిరత్పత్తినిరసాదుకరామా
అతిమునిదృగానందనరామా । రామరామశ్రీరామరామ
రామరామజయసీతారామ ।

అరణ్యకాండము

ఘోరపాపభయనాశనరామా । దుష్టవినిష్ఠ వివాళనరామా
ఘోరివామబలవిక్రమరామా । కంభంగాశ్రమసుస్థితరామా
పుణ్యగురీష్టనిససనరామా । మునిజననోషణకాండరామా
తంభభద్రతేవరాయణరామా । స్పృహధిపనింపరిచితరామా
పంచపతీతటరత్నరామా । కౌచ్చణబావాసీక హతరామా
బలఖరమాషణమూదనరామా । మాయాహరితామసరణరామా
హతమరీచాసురవరరామా । హృతసీతాశ్చేషణగతరామా

గృధ్రాధిపసంకూచితరామ । మర్త్యబంధోన్ములనరామా
శబరీదత్తఫలాశనరామా । పంపాలాకితిపావనరామా
రామరామశ్రీరామరామ । రామరామజయశీతరామా

కిష్కింధా కాండము

సీతాశ్వేషణతత్పరరామా । హనుమత్సేవితపదముగరామా
సుగ్రీవార్చితనిజకథరామా । సప్తమహిరుగావాశనరామా
ఏకాశుగహతశక్రజరామా । రాజ్యాధిష్ఠితమూర్త్యజరామా
బలవానరముఖసేవితరామా । వానరదూతప్రేషకరామా
సీతాఘ్నాపణతోషితరామా । విజనుశోధితవానరరామా
రామరామజయశీతరామా । రామరామజయశీతరామా

సుందర కాండము.

కపివరసంతత సేవితరామా । సీతా వసుతి స స్మృతరామా
సాగరలంఘన పటుభటరామా । లంకా నగరీ వాశితరామా
దూషిత దుష్ట దళానరామా । భక్తిహనూ మద్భాసితరామా
ఎరమాదానుజి దర్శనరామా । బ్రహ్మశ్వేషణ సత్ఫలరామా
విశ్రుత నిజవర నామక రామా । తాను బద్ధులనా శ్వాసితరామా
రామరామ శ్రీరామరామ । రామరామ జయశీతరామ

యుద్ధకాండము.

కోదండోద్భూత భుజబలరామా । జడవిధి గర్వనివారకరామా
వారధిబంధన కాశలరామా । కపిజనసైన్య సమావృతరామా
శరణాగత సువిభీషణరామా । శోషితరాక్షస రంజితరామా
నిజకాతనాగ స్రాగ్విరమా । రణనిధి నో పథితరామా
విదళిత భటకర్ణా సురతరామా । సంహృతగర్విత రావణరామా
సీతాదర్శన కాతురరామా । పాపైర్మృత్యు కలిషణరామా
సీతా కుచవిశోధితరామా । అఖిల సుర సురి పండితరామా
దశరథదర్శనరంజితరామా । పుష్పాయానారోహణరామా
అచలమతాహమకప్రదరామా । సాక్షాత్పురీఢాపణరామా
అభిషేకోత్సవహాషితరామా । సర్వలోక సుతసద్గుణరామా

సకలజంతుసంరక్షకరామా । కరుణాసాగరవిలసితరామా
భక్తత్రాణపరాయణరామా । భరతానుజసమ్పాదితరామా
తారణతారణదర్శనరామా శరణాగతరక్షణజమురామా
రామరామశ్రీరామరామ । రామరామజయశీతరామ,

(నందిరాజు చలవతిరావు.)

శ్రీ వేంకటేశ్వర వ్రతకథ ఫలము.

శ్లో॥ కృతేతు నరసింహాఽర్చితేతాయాం రఘునందనః ।

ద్వాపరే వాసుదేవశ్చ కలా వేంకటనాయకః ॥

అగిత్త్యపురాణము

శ్రీరాముగంబున నరసింహ మూర్తిగాను శ్రీతాయాగంబున
శ్రీరాముమర్తిగాను ద్వాపరయుగంబున శ్రీరాముమర్తిగాను శ్రీయ
గంబున వేంకటేశ్వరఁడుగాను భగవంతుడు వెలసెను

శ్లో॥ కృతే నేనావతి స్కంద స్త్రీతాయాంతు కుమారకః ।

సుబ్రహ్మణ్యో ద్వాపరేతు కలా వేంకటనాయకః ॥

స్కంద పురాణము.

కార్తికేయుండు శ్రీరాముగంబున స్కంద రూపంబుగాను
శ్రీతాయాగంబున కుమారస్వామి రూపంబుగాను ద్వాపరయుగంబున సు
బ్రహ్మణ్య రూపంబుగాను శ్రీయగంబున వేంకటేశ్వరఁడుగాను నేనా
వతియై యవతరించెను.

శ్లో॥ కలా కుమారరూపేణ షణ్మూర్తో భగవాన్మహరిః ।

దృశ్య ఏకముఖేనైవ వేంకటాచలనాయకః ॥

మార్కండేయ పురాణము.

షష్ఠువు దేవలోకంబునఁ బూర్వకాలముం దాణుముఖములుగల
కుమారస్వామి రూపంబుగా నవతరించి యిచ్చుడు శ్రీయగంబునఁ
భాగముండు వేంకటాచలమును పుణ్యక్షేత్రమునకుఁ ప్రభువయి నొక
మూఁడు గలవాడై వెలసెను.

శ్లో॥ శేషశైల శిరోరత్నం సమస్త మరసేవితమ్ |
అవిరూఢితం శివస్థానే కోటిఃపదర్ప సుందరమ్ ||
లవలీ దేవనేనాభ్య శ్రీ సూసహచరం హరిమ్ |
సుప్రసాద్యం సమ సేభ్యం కవిదోషనిర్మితమ్ ||
సౌభాగ్యవాదుకం విష్ణు వేంకటేశం సమర్చయ ||

వేంకటాచలమునకు చూడఁగొనియైన వాఁడును సమస్తమైన దేవతలచే నేవించు బడువాఁడును శివస్థలంబు నావర్ణించిన వాఁడును అనేక మన్మథులతో సమానమైన సౌందర్యముగలవాఁడును లంగీదేవమన శ్రీదేవి భూదేవు యనస్త్రీలకు భక్తయైనవాడును భక్తులపాపములను హరించువాఁడును సుబ్రహ్మణ్య స్వరూపుడగు అంజనేయ స్తోత్రము చేయఁ బడచగినవాడును కలియుగంబున సంభవించెను దోషములను బోగొట్టు వాఁడును సమస్తేశ్వర్యముల నిచ్చువాఁడును విష్ణువునకు వేంకటేశ్వరుని బూజింపుము.

శ్లో॥ శనివారే పనుభ్యర్చ్య వేంకటేశం విశేషతః |
పశ్చిమోతసహస్రస్య ఫలమాప్నోతి మానవః ||
వేంకటేశ్వరుని శనివారంబున పూజించిన మానుష్యు డగుపదిశేల వ్రతముల ఫలమును బొందుచున్నాఁడు.

శ్లో॥ సింహే రహ శనే ద్వారే శేషద్రుశిఖరోపరి |
స్వామి పుష్కరిణీ తీరే పూజ్య కృి వేంకటేశ్వరః ||
మార్కండే సింహరాశిగతుఁడగు చుండగా వచ్చిన శనివారంబున తిరుపతి పర్వత శిఖరంబున నుండు పుష్కరణీ తీరమందు వెలసి యున్న వేంకటేశ్వరస్వామి పూజార్హుఁడు.

శ్లో॥ ఏకభక్తవ్రతం కూర్యాత్సనా శ్రీ వేంకటేశమ్ |
ఏకవారాత్సమాప్నోతి పశ్చిమోత భవం ఫలమ్ ||

తా॥ శనివారంబున వేంకటేశ్వరునికి బ్రీతికలమైన యేకభక్తవ్రత మనఁగా నొకపారి భజించుట నాచరింపవలెను. ఈ పరికారంబుగా నొకపర్యాయము వ్రతముచేసిన మానుష్యుఁడు అఱుపదిశందల వ్రతములవలన గలుగు ఫలమును బొందుచున్నాఁడు.

పూజావిధానము.

ఓం శేషశైల వ్రతయేనమః ఓం శేషాయనమః
ఓం శేషేశనమః ఓం శేషవిభూషణాయనమః

ఓం శేషకాయననమః ఓం శుమారాయనమః
 ఓం సుబ్రహ్మణ్యాయనమః ఓం సరాయ నాయనమః
 ఓం వేంకటాచలవాధాయనమః ఓం వేంకటాయనమః
 ఓం కలితారకాయనమః ఓం శివక్షేత్రప్రసన్నాయనమః
 ఓం శ్రీమతేనమః ఓం పుష్కరస్థితిదేవనమః
 ఓం లాశ్వరాయనమః ఓం ధనపతయేనమః
 ఓం విష్ణవేనమః ఓం సర్వేశ్వరేశ్వరాయనమః
 ఓం కల్యాణగుణపూర్ణాయనమః ఓం కాంక్షితార్థ ప్రదాయకాయనమః
 ఓం లవలీదేవసేనాఖ్యాయనమః ఓం శ్రీభూసహచరాయనమః
 ఓం శ్రీవేంకేశ్వరాయనమః ఓం ప్రత్యక్షదేవతాయనమః
 ఓం మైచ్చ రాజనుతో ద్వాహరక్షితావీ మండలాయనమః
 ఓం మహిమోదయ మూలాయనమః ఓం దేవాయనమః
 ఓం పతితపాపనాయనమః ఓం నృసింహ సేవానిరతాయనమః
 ఓం నరాచిద్వినివాద కాయనమః ఓం పురాణ పుగ మాయనమః
 ఓం ఆరాధనరక్షకాయనమః

ద్వాంతి శివార్చనసభిర్నామైర్ద్రవ్యప్రణవాద్యైర్మహా-
 తక్తైః తద్వత్పురమ ముక్తన పూజయే ద్వేంకటేశ్వరమ్॥

ఇట్టి నామంబులచేతను ఆపరికారింబుగనే పురుషమూర్తియు చేతని
 వేంకటేశ్వరని బూజింపవలయును.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణం భోజయేత్పుత్ర్యా వద్యా చ్చిత్రాన్నదక్షిణాః ।

ఏకభుక్తం ప్రకర్వతి హరిధ్యానపరామణః॥

బ్రాహ్మణునకు ఎచ్చరిసోపేతముగా భక్తితో నన్ను విడి దక్షిణల
 వాసంగి భగవ ద్ధ్యాన మందాసక్తుడై యాదినంబున ఏకభుక్తియు చేయ
 వలయును.

శ్లో॥ కథాంకురత్వాహరింస్మృత్యై సర్వపాపైః శ్రీమచ్యతే ।

కథా సర్వాపద ప్రీత్యా సర్వస్థైర్ధాన వాఘ్నయాత్ ।

భగవంతునికి ధరిని హరిని స్మరించి నమస్త పాపముల బోగొట్టు
 కొని సర్వఃప్రముల దాటి కలియగంటున సర్వములైన యిష్టార్థ ములను
 భక్తుడు పొందుచున్నాడు.

శ్లో॥ వేంకటేశసమా దేవో న భూతో న భవిష్యతి ।

శనివారప్రతే నైవ సు ప్రాప్నోతి భజే న్నృణామ్ ।

వేంకటేశ్వరనితో నమానమైన దేవుడు లేడు కలుగుచోడు.

కావున నా దేవుడు శనివార వ్రతముచేతనే మనుష్యులకుఁ బ్రత్యక్షము కాఁగలడు.

శనివారంబునఁ బూజించి యొక పూట భుజించుటను గుఱించి చెప్పుచున్నాడు.

శ్లో॥ భగవన్ భగవాన్ విష్ణుః కలావారాధ్యతే కథం ।

కుత్రాస్తే కీర్తికీర్తత సర్వదేవమయీ కలా॥

నారదః

ఓభగవానుడా ! భగవంతుడగు విష్ణువు కలియుగంబున నేరీతిబూ జింపబడుచున్నాఁడు. సర్వదేవతాస్వరూపమైన యావిష్ణు సంబంధమగు కళ యొట్టి స్వరూపముతో నెచ్చటనున్నదో జెప్పుచుని నారదుడు బ్రహ్మ నడిగెను.

శ్లో॥ శేషాద్విశ్ఖరే నత్స వేంకటేశ్వరరూపిణీ ।

కలా బ్రహ్మణ్యదేవస్య కలా విష్ణోర్విరాజతే॥

బ్రహ్మచెప్పుచున్నాడు. కలియుగంబున గుమారస్వామి యొక్క యావిష్ణువు యొక్కయు కళ వేంకటేశ్వరుని స్వరూపముగలిగి తిరుపతి కొండయందు వెలసియున్నది

శ్లో॥ మాతాః పత్రికలం నుర్యాః సంకపై స్సంస్కృతానరాః ।

వేంకటేశప్రసాదేన ముచ్యంతే నాఽకృతాంశయాః॥

కలియుగంబున ప్రతి క్షణంబునఁ విశేష కష్టంబులచేఁ బీడింప బడుచున్న మనుష్యులు వేంకటేశ్వరుని యనుగ్రహముచే ముక్తిని బొందగలరు ఈ విషయమై సందేహములేదు.

శ్లో॥ కల్పవృక్షసమా యత్ర తరవో వేంకటాచరే ।

చింతామణిశ్చ పాషణః క్రిమిచ్చ దివివత్సమః॥

ఆతిరుపతి కొండయందుండు వృక్షములన్నియు కల్పవృక్షములతో సమానమైనవి. అక్కడనుండుకెలు చింతామణితో సమానమైనవి, అక్కడ జనియించినత్రురగ్గనను దేవలతతో సమానమైనది.

శ్లో॥ శ్రీవేంకటేశకృపాయా దుద్రోపి ధనీ భవత్ ।

మూఱో నాచాలతాం యాతి పంగురాఱోహరిస్వయమ్ ।

అంతర్వర్తిభవే ద్వంధ్యా రోగస్యా ద్దృఢకాయవాక్ ।

అంధః పక్ష్యతి దేవేకం బుద్ధి స్సర్వం ప్రసాద్యతి॥

సకృజ్జపేన సిద్ధ్యంతి సర్వే మంత్రా నసంకయః ।

వర్తంతే దేవతా స్సర్వా స్సేవింతుం వేంకటేశ్వరమ్॥

నేంకటేశ్వరునియను గ్రహముచే దరిదుండెడు ధనవంతుడగును. మూగవాడగు మాటలాడును. కుంటివాడగు తనంతటనే కొండనెక్కువను. శోడ్డురాలు గర్భిణీ యగును రోగములవాడగు బలిష్ఠమైన దేహముగల వాడగును. గ్రుడ్డివాడగు భగవంతునిజూడగలడు లోభివిశేషముగా ధర్మముచేయువాడగును. ఆయుననువోకపారి జపించిన సమస్తనాంత్రిములు సిద్ధినిఁ జొందగలవు సందేహగేడు సమస్తమైన దేవతలు వెంకటేశ్వరుని నేమిచుటకు నక్కడ నదృశ్యులై యుండురు.

శ్లో॥ నేనానీ షణ్ముఖశ్చాపి విష్ణుర్లక్ష్మీపతిస్వయమ్ |

ఉదా శంభుం సమారాధ్య తత్ర వేంకట భూదరే ||

సంగతా వేకభావేన సర్వభూతివరపద్రా ||

ఆఱు ముఖములు గల కుమారస్వామియు లక్ష్మీదేవికిఁ బ్రేమిమిటి యగువిష్ణువు లిద్దఱును సాంబమూర్తిని నేవించి సర్వభూతములకు వరముల నిచ్చువారలై కలసి యైక్యముఁజేసి తిరుపతికొండయందు వెలసియుండురు.

శ్లో॥ విష్ణు స్కందాత్మికామూర్తిః వేంకటేశ్వరరూపిణీ

సర్వదేవమూళక్తిః పూజ్యతాం సర్వమానవైః ||

విష్ణు కుమారస్వామిల సంబంధించిన వేంకటేశ్వర స్వరూపమై సర్వదేవతాస్వరూపమైనకత్తి అంపఱచేఁ బూజింపఁబడదగినది.

శ్లో॥ ఇత్రైతేత్రరా శంభుస్త పసప్తాపైతిదుష్కరమ్ |

నృసింహంతోషయామాస తావుభౌ తత్ర సంస్థితౌ ||

పూర్వమండే పర్వతమున ఈశ్వరుని యంతా సంధాతుడగు కుమారస్వామి మిక్కుటమగు తపస్సుచేసి విష్ణుపురుషంతోషబ్రెట్టెనో నాకు మూరస్వామియు విష్ణువు నిద్దఱును ఈపర్వతంబున వెలసియుండిరి.

శ్లో॥ ఇత్ర వ్యాధాశ్చ చోరాశ్చ పరితాః పామరా అపి |

తేసర్వే ముక్తివాయాంతి వేంకటేశ్వరపూజయా ||

అపర్వతముండుండొ కిరాతకులు, దొంగలు, వర్ణసంకరములు అజ్ఞానులు మొదలగుహీనులైనను భక్తితో వేంకటేశ్వరుని నేవించి పునఃసృష్టిరహితమైన పదమును జెందుదురు.

శ్లో॥ వేంకటాచలనామేదం వింధ్యశైలశ్చో మహత్ |

సాష్టాంగంప్రణతః పూర్వం కుంభజాయ మహర్షయే ||

అశ్వాపి దృశ్యతే తవ్య దత్ర సంతి నురేశ్వరాః ||

వేంకటాచల మురువేరుగల గొప్పది యగు వింధ్యపర్వత శిఖరము పూర్వకాలంబున గొప్పమునీశ్వరుండైనయగస్త్యులవానికి సాష్టాంగముగా

నమస్కరించినట్టి స్పటికిని నగపడుచున్నది. ఇక్కడ దేవతలందఱు నివసించుచుండుదు.

శ్లో॥ రాఘంశ్చ నృసింహశ్చ సర్వే దేవా మహర్ష ౧౧. నిధీనామపి సిద్ధానాం స్థాన మితి ప్రకీర్తితమ్ ॥

ఇక్కడ శ్రీరాముడు నృసింహమూర్తి సమస్తవైన దేవతలు మునీశ్వరులు వెలసి యుండురనియూ, నవనిధులకు సిద్ధులకు నిదిస్థాననియూఁ జెప్పఁబడియె.

శ్లో॥ కలిదోషవివాకార్థం భక్తిసంరక్షణాయచ |

పామరాణ్ పతితేదీంశ్చ ప్రసన్నాన్ శరణాగతాన్ ॥

ప్రతిష్ఠా వరదాశేన రక్షిం భగవాన్ హరిః |

స్వామి పుష్కరిణీతీరే రమయా సమా మోతె ॥

భగవంతుండును విష్ణురూపుండునగు వేంకటేశ్వరస్వామికలివలనఁగలుగు దోషములను నశింపఁజేయుటకొఱకును తీర్తిరమందు భక్తులను సంరక్షించుట కొఱకును సంకరులగు భక్తిగలవారికిని శరణు కొరినవారికిని ప్రత్యక్షముగా వరములిచ్చి రక్షించుటకును పుష్కరిణీతీరమందు లక్ష్మీతోఁగూడ వెలసి యభినందించుచున్నాడు.

శ్లో॥ సర్వతే త్రేషు తీర్థేషు కలా హృషా భవత్కలా |

నభవేన్మహామాచార్యాయా నప్రత్యక్షఫలాదియః ॥

కలియుగంబున నన్ని తీర్థములయందు తీర్థములయందు నుండుకళలన్నియును కలవైయుండవు. ప్రత్యక్షమైన ఫలములును గలుగజేరవు, శ్లో॥ నుబ్రహ్మణ్యే తేకటాద్రా తీర్థియా రిభయా రపి |

కదాపినల కలాహృష సుర్వదా స్వాదృశోచ్చయః ॥

నుబ్రహ్మణ్యము నెఱుఁచల మనురెందు తీర్థములయందు నెప్పుడును కళలన్నియును కలవైయుండును. కలవైయుండును.

శ్లో॥ నుబ్రహ్మణ్యే తమ భ్యా ఏష్టాభ్యా తేకటాచరే |

శేష శేషిలా బ్రాహ్మీవర్వచైతన్యరూపిణి

నుబ్రహ్మణ్యతీర్థియందు తమరస్వామియను పేరుగల యాదిశేషుని శేషయు వేంకటాచలంబున విష్ణుభయను పేరుగల శేషకాయకళయు బ్రహ్మసంబంధున సహస్ర చైతన్య స్వరూపముగా బ్రకాశించుచున్నది.

శ్లో॥ శ్రీవేంకటేశరూపేణ కలా ప్రత్యక్షదర్శనా |

కాశినతే శనివారేషు సా విశేష ప్రసాదినీ ॥

అటువంటికళ కలియుగంబున వెంకటేశ్వరుని రూపముకలిసి విశేషముగా ఫలము నిచ్చుచున్నది. శ్రావణశనివారములయందు మిక్కిలి అనుగ్రహముగలది యగుచున్నది.

శ్లో॥ సర్వదాఽపిశతేర్వాతే భక్తేష్టార్థప్రదాయినీ॥

ఎప్పుడైనను శనివారంబున బూజించినభక్తులకు సమస్తకారీ కల నిచ్చుచున్నది.

శ్లో॥ ఏకభుక్తేనయో భుక్త్యా శనివారే దృఢవృత్తః॥

వేంకటేశం సమభ్యర్చ్య తోషయే ద్విష్ణు మన్యమమ్ ॥

సర్వేషార్థా నవాహ్నాతి సద్యయేవ న సంశయః ॥

ఏ నామధ్యండు దృఢమైన వ్రతముతో భక్తితో వెంకటేశ్వరుని బూజించి యొకప్పుట భుజించి వాశనరహితుండైన విష్ణువును సంతోష పెట్టుచున్నాడో యాపురుషుండు సమస్తకారీకలను సద్యస్కాలముననే బొందుచున్నాడు. సందేహములేదు.

శ్లో॥ సర్వదేవార్చనం కృత్వాతత్ఫలం లభితే నరః

ఏకేన శనివారేణ తత్ఫలం సర్వ మాప్నుయాత్ ।

ఇదం కలియుగ ముఖ్యం సత్యంసత్యం న శంకయమ్॥

మహాధ్యండు సమస్తదేవతల బూజించి ఏఫలమును బొందుచున్నాడో ఒక శనివారంబున వెంకటేశ్వరుని బూజించిన ఆఫలమునంతయుఁ బొందగలడు. ఈ వ్రతము కలియుగంబున ముఖ్యముగా ఫలమునిచ్చుచున్నది. మమ్మాటికి సత్యము సందేహము లేదు.

ఈ కలియుగంబున సమస్త వర్తములవారు శ్రీ వేంకటేశ్వరులను వ్రతి శనివారము పూజించుచున్నారు. ఆ పూజ యథావిధిగాచే చేసికొనుటకై యీ పూజావిధానము ప్రకార మూచరింపవలయును.

శ్రీ వేంకటేశ్వర పూజ, వీపారాధనము.

శ్లో॥ శుక్లాంబర ధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్ । ప్రసన్నవ
దనమ్ ధ్యాయేత్స్వ విఘ్నోప శాంతయే॥.. ఆచమ్య .. గంగుణ... విశేష
ణ విశిష్టయం శుభతిథౌ శ్రీమన్ గోత్రః నామధేయః శ్రీమతహః...
గోత్రస్య .. నామధేయస్య... మమధర్మపత్నీ సమేతస్య .. సహజటుం
బస్య సబాంధవస్య త్సేనుభైర్య విజయాఽయం రాజోగ్యైశ్చాభివృ
ద్ధ్యర్థం ధర్మార్థ కామ మోక్ష చతుర్విధ ఫలప్రుపాద్య సిద్ధ్యర్థం మనో
భీష్ట సిద్ధ్యర్థం శ్రీ అలివేయ మంగాసమేత శ్రీ వేంకటేశ్వర మువ్వశ్య... శ్రీ
వేంకటేశ్వర ప్రీత్యర్థం శ్రీ అలివేయ మంగాసమేత శ్రీ వేంకటేశ్వర పూ
జాం కుష్మిణ్॥ అదౌ గణపతి పూజాంకరిష్యే (ముందుగా గణపతిని
పూజించి) ఆపవద్ధి ప్రకారేణ గణపతి పూజాంకరణ కృత్వా (ధిప) కారము
గణపతిపూజచేసి) పునస్సుంకల్ప్యే॥... యథాశక్త్యాఽఖండి దీపారాధనం
కరిష్యే॥ మం॥ ఉద్దీప్య స్వతాతేవోఽపన్నుర్ముఖం ॥ పశూన్
శ్చమహ్యమావహా జీవనంద దిశోదిశ ॥ జోతిష్మ తీంత్యా సాదయామి
సర్వస్యైవాహా॥ ధ్యానమ్॥ శాంతాకారం.. గాధమ్॥ శ్రీ గోవింద శ్రీగో
వింద శ్రీగోవింద ఇతిప్రణమ్యపునః ఆచమ్య శ్రీ వేంకటేశ్వర
పూజాం కరిష్యే॥ తదంగ కలకారాధనంకరిష్యే॥ శ్లో॥ కల శస్యమాఖే...
సమాశ్రితా॥

అపోజాషదగ్ం... రాపటం॥ శ్లో॥ గంగోచయమనే .. తుమ్॥ ఆ
మాంతు మమదురిక్షయ కారకాః పూజా ద్రావ్యాణి దేవ మాత్మాంచ సం
ప్రాక్ష్య॥

ఈగణపతి పూజవిధానము రెండవ భాగమునందు సంపూర్ణముగానున్నది
చూడవలెను.

తగవీతార్చనంకుర్యాత్ ॥ 1 ఆధారశక్త్యైవనమః 2 మూలప్రకృత్యై
వనమః 3 సుత్యాననమః 4 కూర్మాయనమః 5 అనంతాయనమః 6 శేష
ాయనమః 7 గరుడాయనమః 8 పౌర్ణివ్యారే ద్వారశ్రియైనమః- 9 ధాత్రేన
మః 10 విభాతేనమః 11 దక్షిణవ్యారే ద్వారశ్రియైనమః- 12 చందా
యనమః 13 ప్రచందాయనమః 14 పశ్చిమవ్యారే ద్వారశ్రియైనమః-
15 జయాయనమః 16 విజయాయనమః 17 ఉత్తరవ్యారే- ద్వారశ్రియై
నమః 18 బలాయనమః 19 ప్రబలాయనమః 20 తిద్భక్త్యైవనమః 21 మాతా

శక్త్యనమః 22 గంగాయనమః 23 కియమునామనమః 24 దిగ్దేశభ్యోనమః 25
కేసరేభ్యోనమః 26 తన్మధ్యే శ్వేత దీపాయనమః 27 శ్వేతద్వీపమధ్యే
వేదికాయనమః 28 వేదికామధ్యే కల్ప పృథ్వియనమః 29 కల్పపృథ్విస్థా
ధస్తా ద్రక్షసింహాసనాయనమః 30 తన్మధ్యే శ్రీ వేంకటేశ్వరాయనమః ॥

ధ్యానము.

ధ్యానమ్ ॥ శ్లో॥ కాంతాకారం భుజగ శయనం పద్మనాభంసురేశం । వివా
కారం లగనపద్మశం మేఘవర్ణం కుభాంగం । లక్ష్మీకాంతం కమలనయనం
యోగివృద్ధానగమ్యం । వందేవిష్ణుం భవభయహరం సర్వలోకైః నాథం ॥
సమాప్రికిర్వేత్యావాహనమ్ ॥ సమాప్రికిర్వాపురమః । సమాప్రాక్ష్యసమాప్రి
హత్ । సభూమిం విశ్వతో వృత్వా అత్యంతిష్ఠ దశాంగుమ్ ॥ శ్లో॥ జ్యోతి
శ్చాంతం సర్వలోకాంతరస్థ । మంకారాఖ్యం యోగివృద్ధానగమ్యం
సాంగం శక్తిం సాయాధం భక్తసేవ్యం । సర్వాకారం విష్ణుమావాహ
యామి ॥ శ్రీ అలివేలు మంగాసమేత శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామిసేవనః అవా
హనం సుసర్మయామి ॥ పురుష ఏ వేత్యావనమ్ ॥ పురుష ఏవేదం స
ర్వంయ ద్భూషింయచ్చ భవ్యం । ఉతమృతత్వ నేకానః । యదన్నే
నాతిరోహతి ॥ శ్లో॥ కల్పదుర్జిమూలే మణివేధి మధ్యే సింహాసన స్వర్ణమయం
సురత్న । విచిత్రవస్త్రావృత మద్యతప్తభాః గృహణ లక్ష్మీ ధరణీసుమన్వితః ॥
అసనం ॥ ఏతావానస్యతి పాద్యం ॥ ఏతావా నస్యమహిమా । ఆతో జ్యో
యాగ్ శృతూరమః పాదోఽస్య విశ్వాభూతాని । త్రిపాదస్యామృతం
దివి ॥ శ్లో॥ శ్రీకృష్ణ స్సర్వదేవానా మధిక స్సర్వకామదః । నయా
నివేదితం తుభ్యం సంగృహణ మపాద్యః ॥ పాద్యం ॥ త్రిపాదూర్ధ్వ
ఇత్యర్ఘ్యమ్ ॥ త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదైత్పురమః । పాదోఽస్యేహభవా త్పు
నః । తతో విష్ణుజ్జ్వలరావత్ సాశవాశనే ఆభి ॥ శ్లో॥ గంగాజలం
గమానీతం మార్గ కలశేఖీతం । అర్ఘ్యం గృహణభగః కాళరూ
పనమోఽస్తుతే ॥ అర్ఘ్యం ॥ తస్మాద్విరా డిత్యావాహనమ్ ॥ తస్మా ద్విరాడ
కాయత । విరాతో అధి పూరుషః । సంజాతో అత్యంతిష్ఠితః తస్మా
ద్భూమి పథోపురః ॥ శ్లో॥ జనార్దనాయ దేవాయనమంజనదాత్యనే ।
విర్మలజ్ఞాన రూపాయ చత్రిమంచమ నీయః ॥ ఆచవనీ యమ్ ॥
యత్పుర వేదేతి వధుపర్కం ॥ యత్పురుషేణ మాహిమా । దేవాయజ్ఞ
హతిన్యతః । నకన్తో అస్మానీ దాజ్యమ్ ॥ గ్రీష్మ ఇధ్యశ్వరద్రవి ॥ శ్లో॥ మధ్య
జ్యుదధి సంయుక్తం స్వర్ణపాశే ప్రతిష్ఠితం । మధుపర్కం గృహణ

త్వంలక్ష్మీకాంత నమోఽస్తుతే॥ మధుపర్కం । సప్తాస్యాసన్నిధిస్సానమ్॥
 సప్తాస్యాసన్నిధయః । త్రిస్పత్య సమిధః కృతాః । దేవాయ ద్యజ్ఞం
 తనానాః ఆచవన్సురమం పశుమ్॥ శ్లో॥ తీర్థోక్తః కాంచనసుంధసంస్తృ
 స్సువాపీలైర్దేవకృపారసాద్రణః । మయాఽర్చితం స్నానపథిం గృహణ
 పాదాబ్జ విప్ర్యూతనదీప్రవాహం॥ స్నానమ్॥ తం యజ్ఞమితి వస్త్రమ్॥ తం
 యజ్ఞం బరహిషి ప్రాక్ష్య! పురుషంకాత మగ్నితః । లేనదేవా ఆయజ
 న్రసాధ్యాయుషయశ్చయే॥ శ్లో॥ స్వర్ణాంచలం స్వర్ణవిచిత్రోభిశ్చ కాశేయ
 యుగ్మం పరిశ్చీతం మయా । దామోదర ప్రావరణం గృహణ మాయాచ
 లప్రాగృతద్యయోహం॥ వస్త్రం॥ తస్మాద్యజ్ఞా దితి యజ్ఞోఽవీధమ్॥ తస్మా
 ద్యజ్ఞాత్సర్వ మాతః । సంభృతం పృషదాజ్యమ్॥ పశూన్ సాన్ గృక్వే వా
 యవాన్॥ ఆరణ్యాన్ గ్రామాశ్చయే॥ శ్లో॥ సువర్ణతంతూస్సువిమజ్జ మా
 త్రిం ముక్తాఫలసూత్ర మశేరత్నమ్ । గృహణ తద్వత్కృత ముత్తరీయం
 స్వకర్మమూర్తిం ధరతే నమోఽస్తు॥ తస్మాద్యజ్ఞా దితిగంధం॥ తస్మాద్య
 జ్ఞాత్సర్వమాతః ఋచి స్సామాని జజ్ఞరే । ఛందాగ్ని జజ్ఞరేతస్మాత్ ।
 యజా స్తస్మాదజాయత॥ శ్లో॥ కన్యూరికాకర్త మచంచనానికాశ్చ చపయో
 జితగంధసాదైః । విలేపనం స్వీకుర దేవదేవ శ్రీదేవి వక్షోఽవిలేపనాంగ
 గంధం॥ తస్మాద్యా ఇతిపుష్పమ్॥ తస్మాద్యా అజాయంత । యేకే చోధ
 యాదతః । గావో హజ్జః రేతస్మాత్ తస్మాజ్జాతా అజాయంతః॥ శ్లో॥ చాఃం
 తికావటకచంపకపాటలాబ్జ పున్నాగజాతికరవీరర సౌభ్రష్టేః । తిల్వప్ర
 వాళ తులసీదళ మల్లికార్జున త్యాంపూజయామి జగదీశ్వర వాసుదేవ॥
 శ్లో॥ ఆరామపుష్పాణి మనోహరాణి జలశయస్థాని సుపల్లవాని । సువర్ణపు
 ష్పాణి సుయార్పితాని గృహణ శ్రీవత్సనర పఠినమ్॥ శ్లో॥ ఆపిరైర్వాజికు
 మమైశ్చింపకైర్వసులై కృతైః । శతపత్రైశ్చ కల్పాదై రర్చయేస్సురహాత్ర
 మ్॥ పుష్పం॥ శ్లో॥ కేయూరకటకేతైహస్తేచిత్రాంగురీయః । మాతృకాస్థ
 ల్లానిమకుటంకుండలే హంశోభితమ్॥ శ్లో॥ నాథా నాయకరత్నంచమాపురా
 పాదపద్మయోః । ఆంసురీముద్రికాత్యైవ గృహణంనా మస్మదర్చితం॥ అథ
 రణం॥ శ్రీ వేంకటేశ్వరాఽష్టోత్తరశతనామావళిపూజాంకరిష్యే॥

శ్రీ వేంకటేశ్వరాకృతిని గోడపై చిత్రించిగాని, శ్రీ వేంకటేశ్వ
 రపత్రినిను పెట్టిగాని, అక్షతలతోగాని, పుష్పములతోగాని, ఈ క్రిందిచె
 ప్పబోవునామములను చెప్పమ పూజచేయవలయును. ప్రతి నామమునకు
 మొదట ఓం అనియును చివరనకు అనియును చెప్పమండవలయును.

శ్రీ వేంకటేశ్వరాష్టోత్తరశతనామావళి:

శ్రీ వేంకటేశాయనమః

శ్రీనివాసాయ

లక్ష్మీపతియే

అనామయాయ

అమృతాయ

జగద్యంద్యాయ

గోవిందాయ

కాశ్యపాయ

ప్రభవే

శేషాద్వీపయాయ

దేవాయ

శేఖరాయ

కుంభనూదనాయ

అమృతాయ

మాధవాయ

కృష్ణాయ, శ్రీహరయే

జ్ఞానసంజరాయ

శ్రీవత్సనతనే

సర్వకాయ

గోపాలాయ

పురుషోత్తమాయ

గోపీశ్వరాయ

పరిపూర్ణాయ

వైకుంఠాతియై

అన్యాయాయ

సుధాతపవే

యాదవేంద్రాయ

నిత్యయానందరూపవతే

చతుర్వేదాత్మకాయ

విష్ణవే అక్షయాయ

పద్మినీప్రియాయ

ధర్మాపకయై

సురపతయై, నిర్మలాయ

దేవపూజితాయ

చతుర్భుజాయ

శక్తిధరాయ

ధాత్రిమ్నే

త్రిగుణాశ్రియాయ

నిర్వికల్పాయ

నిష్కలంకాయ

విరాటంకాయ

నిరంజనాయనమః

నిరాభాసాయ

నిత్యకృష్ణాయ

నిర్గుణాయ

నిరుపద్రవా

గదాధరాయ

కాజ్జకపాణయే

నందకినే

శంఖధారకాయ

అనేకమూర్తకాయే

అన్యకాయ

కటిహస్తాయ

వరప్రదాయ

అనేకాత్మనే

దీనబంధనే

అర్చలోకాభిరుప్రదాయ

అకాశరాజప్రదాయ

యోగిహృత్ప్రభమందిరాయ

చామోదరాయ

జగత్పతాయ, పాపహూయ
భక్తవత్సలాయ, త్రివిక్రమాయ
శంకుమారాయ
జటామణిః శోభితాయ
శంఖావిభోగ్యైః సన్మంజలాయ
కంఠాభ్యాంభ్యోః రంజితాయ
నీలమేఘశ్యామకనకే
బిల్వపతార్యసప్రియాయ
జగద్వ్యపినే, జగత్కరేణ
జగత్సక్షిణే, జగత్పతయే
చింతితార్థవిదాయ
ఃష్టకేనహ, దాకార్యాయ
దశరూపజితే, దేవకీనందనాయ
కారయే, హయగ్రీవాయ
జనార్దనాయ
కన్యాశ్రవణతారేణ్యాయ

పితాంబరధరాయ
అనఘాయనమః॥ వనమాలినే॥
పద్మనాభాయ
మృగయాసక్తమానసాయనమః
ఆశ్వరూఢాయ, ఖడ్గధారిణే
ధనార్జన సమత్సితాయ
ఘనపార లక్ష్మ్యధ్యక్షిణాయ
లక్ష్మీజ్వలాయ, సచ్చిదానందరూపాయ
జగన్మంగళకాయకాయ
యజ్ఞరూపాయ
యజ్ఞభోక్త్రే, చిన్మయాయ
వరదేశ్వరాయ
పరమాధికప్రదాయ, కాంతాయ
క్రీమితే, దోర్దండవిక్రమాయ
పరాత్పరాయ పరబ్రహ్మణే
శ్రీ విభవేనమః॥ శ్రీ జగదీశ్వరాయనమః॥

యత్పురప మితి ధూపం ॥ యత్పురపం స్వదధః । కిలిధాన్యకల్ప
యఃక । ముఖం కి మన్యకా బూహూ । కాపురూపాదా ఉచ్యతే ॥
శ్లో॥ శ్రీకృష్ణలక్ష్మణరసజలంబుజ్య కిర్పూరకాలాగరు చందనాని । ఖచోర
కృష్ణగజదేవదారు మచీయత స్సేనాపూతి కాశ్య । ధూపం॥ బ్రాహ్మణో
ఽస్య ముఖ మసీత్ । బహూ రాజన్యః కృతః । ఉరూతదస్య యదైవ
శ్యః । పద్మాంగః శూద్రో ఆజాయత । శ్లో । శూర్యేంద్రశోటిపరిధ వాసు
దేవ । కపానలిగోఘృణాపయ్యక్తిం । స్వమయయం ధీకృతసర్వలోక
జ్ఞానవిదీపం కురుతే నమోఽస్తు ॥ దీపం ॥ చంద్రిమా వన నేలివైవేద్యం
చంద్రిమా వనసో బాతః చక్షోమస్సర్వో ఆజాయత । మఖాదింధ్రీశ్చేగ్ని
శ్చ । ప్రాణా ద్వయం ఆజాయత ॥ ఓమ్ భూర్భువస్సువః... ॥ సత్యం
త్వత్తే న పరిపీచామి । ఆమృతవిష్టు । ఆమృతోప సరణ మసి॥ శ్లో॥ సౌవ
ర్ణస్థాలిమధ్యే మణిగణఖచితే గోఘృతాక్షాక సుపత్వాక్ భక్షనోఽభ్యాం
శ్చైతన్యసపరిమితాపాక చోవ్యవన్నం విధాయ । నానాకాక్షరుచేతిం
దధిమధుసగరిక్షీరపానీయక్తం త బూలం చాపి కష్టోపరితిజనసమ
హం మానసే కల్పయామి । ఓం ప్రాణాయ స్వాహా... ఓం సమానాయసా
హ్వ॥ నాభ్యా అపీదితితాంబూలమ్॥ నాభ్యా అపీ దంతరితం శ్రీవిష్ణుక

దౌత్య సుమనః రుత । పద్మాంబులూమి ర్విశిష్టాకృత తథాలోకాగ్ం ఆక
 ల్మయః॥ పూగీఫలై స్ఫుర్యంతై ర్నాగవల్లీవర్జై ర్మృతం । ముక్తామార్గస
 మాయుక్తౌ తాంబూలం పృథిగ్మహ్యతామ్ । తాంబూలం॥ వేదాహమేత
 మితి నీరాజనమ్॥ వేదాహ మేతం పురుషం మహాంతం । ఆదిత్యవర్ణం తను
 సస్తుపారే । సర్వాశీరూపాశీ విచిత్రస్థిరః । నామాని కృత్యాభివన్ య
 దాస్తే॥ సర్వప్రజాం మేగోపాహు । ఆమృత్యాను జీవసే । జాతాం జనిష్య
 మాదాహు । ఆమృతే సత్యేపతిష్ఠతాం । ఆభవ్య పితౄమేగోపాహు । రస
 మన్నమహామహే । ఆదభామోఽశీతతనో । అవిషం నః పితౄ కృణు
 శగ్గ్స్యంతూన్మే గోపాహు । ద్విపాదో యే చతుష్పదః అష్టశాఖ్యా
 భవాగ్న్యై । యేచైకశఖా ఆసుగాః । సప్రభ సఖాం మేగోపాహు । యేచ
 సఖ్యాస్సఖాసదః । తానింధ్రియాంతః కరు । సర్వమాయానాసతాం ।
 అహే బుధ్నియ మంత్రీ మేగోపాహు । య మృచయ స్త్రైరివానియః ।
 బుధ స్సామాని యశాగ్ంషి । సాహి శ్రీరమృతా సతాం మహాహి
 గ్ంషి జ్ఞాతవేదో గా మశ్వం పురుషం జగత్ । ఆదిభృదగ్న్ ఆగహి శ్రి
 యామా పరిపాతయ । సహృజం చవిరాజం చాభిశ్రీ ర్యావ నోగృహే
 లక్ష్మీ రాష్ట్రస్య యాముఖే తయా మాసగ్ంస్పజామసి । సంతత శ్రీరస్తు
 సమస్తయంగభాని భవంతు॥ విక్ర్య శ్రీరస్తు । విక్రయంగభానిభవంతు । ధాతా
 పురస్తాదితి మంత్రీపుష్పమ్॥ ధాతా పురస్తాద్య ముదాహరణచర । శక్రః
 ప్రవిద్యాక్ ప్రవిశక్యతప్రః । తమేనం విద్యా వస్తుత ఇహభవతి ।
 వాన్యః పథాతయనాను విద్యతే । సహృశీర్షంచేవం విద్యాక్షం.....
 అస్తుసదా శివోమ్॥ వెంకటేశ్వర.....నమః॥ నువర్ణ ద్వియమత్రపుష్పం
 సమర్పయామి॥ శ్లో॥ యానికాని చ పాపాని జన్మాంతరకృతానిచ ।
 తానితాని పృణశ్యంతి ప్రదక్షిణ పడేపడే॥ పాపాఽనాం పాప
 కర్మానాం పాపాత్మా పాపసంభవత్రాహి మాంకృపయా దేవశరణా
 గతవత్సల॥ అన్యథా శరణం వాస్తిత్విమేవ శరణం మమ । తిస్మాత్క్రూ
 ణ్యథావేన రక్షరక్ష జనార్దన॥ శ్రీ...నమః॥ ఆత్మప్రవక్షిణ...॥ ఛత్రం
 సమర్పయామి । చాచరం సమర్పయామి । గీతం సమర్ప యామి ।
 నృత్యం సమర్పయామి । నాట్యం సమర్పయామి । సమస్తరాజోపనాగార్
 సమర్పయామి॥ శ్లో॥ యస్యస్యైత్యాదనా మాక్త్యా తిహాపూజా కియామి॥
 న్యూనం సంపూర్ణతాయాతిసద్యో వందేజనార్దనమ్ । మంత్రీహీనం క్రి
 యాహీనం భక్తిహీనం జనార్దన । యాత్మాజితం మయాదేవ పరిపూర్ణం
 తస్తుతే॥ యథాస్థానముద్వాసయామి. (సంపూర్ణము)

మంజువాణి ముద్రాక్షరకాలలో వెలకు దొరకు గ్రంథములు.

సర్వలక్షణసంగ్రహము వ్యాకర	కర్పూరము	0-4-0	
ము 12 అక్షరాలు	గోగుసార	0-4-0	
అహోబలపండితీయము రు	2-8-0	సహజేపపథకాస్త్రము	0-8-0
శకటరేఫ నిర్ణయము	0-8-0	చాయమతి పద్యములు	0-4-0
కాగడా	0-2-0	సునీల పద్యములు	0-4-0
శ్రీనివాసవిలాసము	1-0-0	వాసంతిక	0-4-0
శకునచిహ్నని	0-4-9	వైద్యులలోహకాస్త్రము	0-8-0
శివగీత	0-8-0	లోగాలోగ్యవివేకము	0-8-0
మధుపవిహారము	0-4-0	శేత్రీదర్శనము	0-8-0
కాజయోగ సారము	1-0-0	ధన్వంతరివిజయము	0-10-0
సర్వకాస్త్రము	0-4-0	వ్యవసాయము	0-4-0
స్వప్నఫలదర్శనము	0-8-0	లోకతంత్రము	0-12-0
కాళికాస్తోత్ర కథకము	0-4-0	ఉపన్యాసపయోనిధి	1-2-0
రామలింగేశ్వర కథకము	0-4-0	దిలీపచరిత్రము	0-10-0
క్రియాంధ్రనాయక కథకము	0-4-0	సంతాంతిముగ్ధులు	0-2-0
సింహాద్రిసారసింహకథకము	0-4-0	అగ్రహృదయపరికరము	1-0-0
భామకలాపము	0-8-0	సంస్కృతలోకోక్తిచంద్రిక	0-8-0
మోహనభాషి	1-0-0	అంధ్రీలోకోక్తిచంద్రిక	0-8-0
అప్పయ్యదీక్షితచరిత్ర	0-4-0	నవరత్నపుగిడిపిక	0-8-0
తిమ్మయ్య చరిత్ర	0-4-0	రామేశ్వరమహాత్మ్యము	0-12-0
పాండవార్జునవాసము	0-8-0	హస్తలాఘవము	0-8-0
రామదాసు కాలకము	0-8-0	మహాగారడి	0-4-0
నర్మరాత్నరుద్రాద్రియ వా.	0-12-0	అచలాత్మకాపరిణయము	0-12-0
చమత్కరన్నాపరిహాసనము	0-2-0	అంధ్రీపరాకరణస్ఫుటి	0-8-0
మహాయోగరహస్య పరిహాసము	0-2-0	బంగాళాపాకాస్త్రము	0-8-0
విధివాచికాపరిహాసనము	0-2-0	మహాకాష్ఠిపాకాస్త్రము	1-0-0
నిరపరాధపరిహాసనము	0-2-0	ఓద్రీపాకాస్త్రము	0-12-0
చేమంతులు	0-4-0	గోసంరక్షణము	0-8-0
అరటిచెట్టు	0-4-0	అంగ్లేయపథకవైద్యకాస్త్రము	0-4-0
కిషోర	0-4-0	అశ్వలక్షణసంగ్రహము	0-8-0
		అశ్వలక్షణసంగ్రహము	1-0-0
		ఉపన్యాసదర్శనము	1-4-0

'10498

